SERIA DE AUTOR MARIO VARGAS LLOSA

MARIO VARGAS LLOSA Vremuri grele

Traducere din spaniolă de MARIN MĂLAICU-HONDRARI

HUMANITAS fiction

Redactor: Raluca Popescu

Coperta: Angela Rotaru

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

Corector: Alina Dincă

DTP: Florina Vasiliu, Veronica Dinu

Tipărit la Master Print Super Offset

MARIO VARGAS LLOSA

TIEMPOS RECIOS

Copyright © Mario Vargas Llosa, 2019

All rights reserved.

© HUMANITAS, 2021, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

VARGAS LLOSA, MARIO

Vremuri grele / Mario Vargas Llosa; trad. din spaniolă de Marin Mălaicu-Hondrari.

— Bucureşti: Humanitas Fiction, 2021

ISBN 978 – 606 – 779 – 829 – 6

I. Mălaicu Hondrari, Marin (trad.)

821.134.2

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vânzări (2>libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723.684.194

Erau vremuri grele!

Sfânta Teresa de Ávila

Pentru trei prieteni: Soledad Álvarez Tony Raful şi Bernardo Vega

Fd never heard of this bloody place Guatemala until I was în my seventy-ninth year.[1]

Winston Churchill

ÎNAINTE

Deşi necunoscute publicului larg şi în ciuda faptului că apar arareori în cărţile de istorie, persoanele cele mai influente în destinul Guatemalei şi, într-o anumită măsură, în cel al întregii Americi Centrale din secolul XX au fost Edward L. Bernays şi Sam Zemurray, doi oameni cum nu se putea mai diferiţi unul de celălalt prin origine, temperament şi vocaţie.

Zemurray se născuse în 1877, nu departe de Marea Neagră, şi pentru că era evreu, iar în teritoriile ruseşti se dezlănţuiseră îngrozitoarele pogromuri, a fugit în Statele Unite, acolo unde a ajunstmut de mână de mătuşa lui, înainte de a împlini cincisprezece ani. Au găsit adăpost în casa unor rude din Selma, Alabama. Şi Edward L. Bernays aparţinea unei familii de emigranţi evrei, doar că făcea parte dintr-o clasă privilegiată social şi economic şi se putea lăuda cu un personaj cât se poate de ilustru: unchiul său Sigmund Freud. În afară de faptul că amândoi erau evrei, chiar dacă destul de puţin practicanţi, cei doi erau foarte diferiţi. Edward L. Bernays se mândrea că era un fel de Părinte al Relaţiilor Publice, o specialitate pe care, dacă nu a inventat-o el, a dus-o (pe spinarea Guatemalei) pe culmi neaşteptate, transformând-o în principala armă politică, socială şi economică din secolul XX. Acest lucru chiar avea să fie demonstrat, chiar dacă megalomania lui îl va duce uneori la exagerări patologice. Prima lor întâlnire a avut loc în 1948, anul în care au început să lucreze împreună. Sam Zemurray îi ceruse o întrevedere şi Bernays l-a primit în birouaşul său de atunci, situat în inima Manhattan-ului. La prima vedere, probabil că uriaşul acela prost îmbrăcat, fără cravată, nebărbierit, cu o jachetă decolorată şi ghete de câmp, l-a impresionat destul

1 Până la șaptezeci și nouă de ani nici n-am știut că Guatemala există. (N. tr.)

de puţin pe Bernays, care purta mereu costume elegante, vorbea frumos, folosea parfumuri Yardley şi avea maniere aristocratice.

— Am încercat să vă citesc cartea aia, *Propaganda*, dar n-am înţeles prea multe, i-a zis Zemurray publicistului, în loc de orice prezentare.

Vorbea englezeşte cu dificultate, ca şi cum s-ar fi îndoit de fiecare cuvânt.

— E scrisă, totuşi, într-un limbaj foarte simplu, la îndemâna oricărui om care ştie să citească, a încercat Bernays să fie înţelegător cu el.

— Probabil e vina mea, a recunoscut uriaşul, fără să se simtă deloc stingherit. Adevărul e că cititul nu e de mine. Am făcut puţină şcoală acolo, în Rusia, iar englezeşte n-am reuşit să învăţ ca lumea, după cum v-aţi dat seama. E şi mai rău când trebuie să scriu scrisori, toate sunt pline de greşeli de ortografie. Sunt mai degrabă un om de acţiune decât un intelectual.»

— Mă rog, dacă aşa stau lucrurile, nu-mi dau seama cu ce v-aş putea ajuta, domnule Zemurray, a spus Bernays, mimând gestul de a se ridica de pe scaun.

— N-o să vă răpesc mult timp, i-a spus Zemurray. Conduc o firmă care aduce banane din America Centrală în Statele Unite.

— United Fruit? a întrebat Bernays surprins, privindu-l mai atent pe jerpelitul său vizitator.

— Se pare că avem o faimă destul de proastă atât în Statele Unite, cât şi în America Centrală, deci în ţările în care activăm, a continuat Zemurray, dând din umeri. Şi, din câte am înţeles, dumneavoastră sunteţi omul care aţi putea repara asta. Vă propun să fiţi director de relaţii publice în cadrul firmei. Sau, în fine, numiţi-vă cum vă place mai mult. Şi, ca să câştigăm timp, stabiliţi-vă şi salariul.

Aşa a început relaţia între cei doi bărbaţi atât de diferiţi, rafinatul publicist care se credea un intelectual, un erudit, şi necioplitul Sam Zemurray, un om care ajunsese

sus prin forţele proprii, afacerist cu spirit de aventură care pornise cu o sută cincizeci de dolari şi reuşise să dezvolte o firmă ce – chiar dacă după aspectul lui nu ai fi zis – îl transformase în milionar. Bineînţeles că nu a inventat el banana, dar datorită lui s-a ajuns ca în Statele Unite – acolo unde înainte puţini oameni mâncaseră acest fruct exotic – banana să facă parte din dieta a milioane de persoane şi să fie tot mai populară, inclusiv în Europa şi în alte părţi ale lumii. Cum reuşise? Era greu de ştiut adevărul, pentru că viaţa lui Sam Zemurray era plină de legende, mitică. Acel afacerist primitiv părea scos mai degrabă dintr-o carte de aventuri decât din mediul industrial al Statelor Unite. Şi, spre deosebire de Bernays, nu era deloc vanitos, aşa că nu vorbea mai niciodată despre viaţa lui.

În timpul călătoriilor sale, Zemurray descoperise banana în selvele din America Centrală şi, condus de un fler ce avea să se dovedească nemaipomenit, a început să transporte banane cu vaporul la New Orleans şi în alte oraşe nord-americane. A avut succes încă de la început. Până într-acolo încât cererea de pe piaţă l-a transformat dintr-un simplu comerciant în cultivator şi comerciant internaţional de banane. Acesta a fost începutul companiei United Fruit, cea care la începutul anilor 1950 avea filiale în Honduras, Guatemala, Nicaragua, Salvador, Costa Rica, Columbia, plus în câteva insule din Caraïbe şi producea mai mulţi dolari decât majoritatea firmelor din Statele Unite şi chiar şi din restul lumii. Acest imperiu era, fără îndoială, opera unui singur om: Sam Zemurray. Iar acum sute de oameni depindeau de el.

Ca să ajungă la aşa ceva, muncise din zori şi până-n noapte şi din noapte până-n zori, călătorind prin toată America Centrală şi Caraibe, în condiţii extrem de dificile, disputându-şi terenurile cu alţi aventurieri precum el, uneori cu pistolul şi cuţitul, dormind de sute de ori pe câmp, sub cerul liber, devorat de ţânţari şi îmbolnăvindu-

se de friguri, care aveau să-l chinuie periodic, miruind autorităţile şi ducându-i de nas pe ţăranii şi băştinașii ignoranţi, negociind cu dictatori corupţi datorită cărora – profitând de lăcomia sau prostia lor – ajunsese să deţină proprietăţi care acum însumau mai multe hectare decât are o ţară europeană de mărime medie, creând mii de locuri de muncă, având propriile căi ferate, construind porturi şi conectând la civilizaţie locuri sălbatice. Cel puţin asta spunea Sam Zemurray atunci când se apăra de atacurile îndreptate împotriva companiei United Fruit – numită Fructalia în toată America Centrală şi poreclită Caracatiţa – şi care veneau nu doar din partea invidioşilor, ci şi a concurenţilor nord-americani, cei care, într-adevăr, nu putuseră niciodată să rivalizeze legal cu compania, în regiunile unde aceasta deţinea un monopol tiranic în tot ceea ce însemna producţie şi comerţ cu banane. Aşa se face că în Guatemala, de exemplu, deţinea controlul absolut asupra unicului port pe care ţara îl avea în Caraibe – Puerto Barrios –, precum şi asupra electricităţii şi căilor ferate care legau un ocean de altul.

În ciuda faptului că erau extrem de diferiţi unul de celălalt, au format o echipă bună. Fără îndoială, Bernays a ajutat mult la îmbunătăţirea imaginii companiei în Statele Unite, aducând-o în atenţia înaltelor cercuri politice de la Washington şi creând legături între companie şi milionarii (care se ţineau de aristocraţi) din Boston. Ajunsese în publicitate fără să-şi dorească neapărat asta, datorită bunelor sale relaţii cu oameni de toate soiurile, dar mai ales cu diplomaţi, politicieni, patroni de ziare, radio şi posturi de televiziune, afacerişti şi bancheri de succes. Era un bărbat inteligent, simpatic, harnic, iar unul dintre primele lui succese fusese organizarea turneului lui Caruso, celebrul cântăreţ italian, în Statele Unite. Fiind un tip deschis şi rafinat, cult şi manierat, oamenii l-au plăcut imediat şi reuşea să creeze impresia că e mai important şi mai influent decât era de fapt. Publicitatea şi relaţiile publice existau înainte ca el să se nască, firește, dar

Bernays a făcut din aceste îndeletniciri, de care se foloseau toate companiile, dar fără să le dea prea mare importanţă, o disciplină de nivel intelectual înalt, ca parte a sociologiei, economiei şi politicii. Ţinea conferinţe şi cursuri la universităţi prestigioase, publica articole şi cărţi, prezentându-şi meseria drept cea mai reprezentativă din secolul XX, sinonimă cu modernitatea şi progresul. În cartea sa din 1928, *Propaganda*, scrisese aceste fraze profetice, datorită cărora, în mare măsură, avea să rămână în posteritate: „Manipularea conştientă şi inteligentă a obişnuinţelor şi opiniilor maselor este un element important al societăţii democratice. Cei care manipulează acest mecanism necunoscut al societăţii formează un guvern invizibil, dar care deţine adevărata putere în ţara noastră… Această minoritate isteaţă trebuie să se folosească încon→

ţinuu şi sistematic de propagandă”. Această teză, considerată de unii critici drept negarea democraţiei, avea să fie aplicată de Bernays, cu multă eficacitate, în Guatemala, zece ani mai târziu după ce începuse să lucreze pentru United Fruit, ca expert în publicitate.

Munca lui a contribuit din plin la îmbunătăţirea imaginii companiei şi i-a adus sprijin şi influenţă în lumea politică. Caracatiţa nu-şi bătuse niciodată capul să prezinte rolul industrial şi comercial al companiei ca fiind ceva benefic pentru societate, în general şi, în special, pentru „ţările barbare” unde îşi desfăşura activitatea şi pe care, conform spuselor lui Bernays, le ajuta să iasă din sălbăticie, creând locuri de muncă pentru mii de cetăţeni, ridicându-le astfel nivelul de trai, integrându-le în lumea modernităţii, progresului, standardelor secolului XX, civilizaţiei. Bernays l-a convins pe Zemurray să construiască şcoli pe proprietăţile sale, să ducă pe plantaţii preoţi catolici şi protestanţi, să clădească dispensare de prim ajutor, să acorde burse şi tichete de călătorie pentru studenţi şi profesori, iniţiative pe care avea să le prezinte drept dovezi incontestabile ale

demersurilor inovatoare realizate de companie. În acelaşi timp, conform unei planificări riguroase, avea să promoveze, cu ajutorul oamenilor de ştiinţă şi experţilor, consumul de banane la micul dejun şi la orice oră din zi, prezentându-l drept obligatoriu pentru sănătate şi pentru formarea unor cetăţeni sănătoşi şi activi. El a fost cel care a adus-o în Statele Unite pe cântăreaţa şi dansatoarea braziliană Carmen Miranda (supranumită în filme şi spectacole domnişoara Chiquita Banana) care urma să aibă un succes imens cu pălăriile ei din ciorchini de banane, promovând eficient prin cântecele ei fructul respectiv, care, datorită eforturilor publicitare, făcea deja parte din casele americanilor.

Bernays a reuşit ca United Fruit să intre în legătură cu lumea aristocratică din Boston şi cu decidenţii politici, ceva ce până atunci nici nu-i trecuse prin cap lui Sam Zemurray. Cei mai mari bogătaşi din Boston nu aveau doar bani şi putere politică; mai aveau şi prejudecăţi, fiind în general antisemiţi, aşa că lui Bernays nu i-a fost chiar uşor să-i convingă pe Henry Cabot Lodge, de exemplu, să facă parte din consiliul director de la United Fruit, sau pe fraţii John Foster şi Allen Dulles, membri ai importantei firme de avocatură Sullivan & Cromwell din New York, să reprezinte compania. Bernays ştia că banii deschid toate uşile şi că nici măcar prejudecăţile rasiale nu rezistă în faţa banilor, aşa încât a reuşit să creeze toate acele legături greu de imaginat, după aşa-numita Revoluţie din Octombrie din Guatemala, din 1944, când United Fruit a început să-şi simtă poziţia ameninţată. Ideile şi relaţiile lui Bernays aveau să fie decisive în înlăturarea presupusului „guvern comunist” guatemalez şi înlocuirea lui cu unul mai democratic, adică mai docil faţă de interesele companiei.

În perioada guvernării lui Juan José Arévalo (1945 – 1950) au apărut primele semnale de alarmă. Nu din cauză că profesorul Arévalo, apărător al unui „socialism spiritual”, de un idealism confuz, ar fi avut ceva împotriva companiei United Fruit, ci pentru că a aprobat o lege care

le permitea muncitorilor şi ţăranilor să formeze sindicate sau să se afilieze la cele existente, ceea ce până atunci fusese interzis în toate filialele companiei. Legea a ajuns la urechile lui Zemurray şi ale celorlalţi directori. Consiliul director s-a reunit de urgenţă la Boston şi s-a decis ca Edward L. Bernays să meargă în Guatemala, să evalueze situaţia şi perspectivele de viitor şi să vadă cât de periculoase erau pentru companie toate lucrurile care se petreceau acolo, sub conducerea primului guvern, din toată istoria ţării, ales prin vot cu adevărat democratic.

Bernays a stat două săptămâni în Guatemala, cazat la hotelul Panamerican, în centrul oraşului, la câţiva paşi de Palatul Guvernului. A stat de vorbă, folosind translatori, pentru că nu vorbea spaniola, cu fermieri, militari, bancheri, parlamentari, poliţişti, străini stabiliţi în ţară de mulţi ani, lideri de sindicat, ziarişti şi, bineînţeles, funcţionari ai ambasadei Statelor Unite şi directori regionali de la United Fruit. Chiar dacă a suferit mult din cauza căldurii şi a ţânţarilor, a reuşit să facă o treabă excelentă.

În timpul unei noi şedinţe în Boston, şi-a expus părerile personale despre ceea ce credea că se întâmplă în Guatemala. Bazându-se pe notiţe, a făcut o dare de seamă cu nonşalanţa unui profesionist şi lipsită de orice urmă de cinism:

„Pericolul ca Guatemala să redevină comunistă şi să devină zona principală prin care Uniunea Sovietică să se infiltreze în America Centrală şi să ameninţe Canalul

y

Panamá e extrem de îndepărtat şi aş zice că deocamdată nici măcar nu există”, i-a asigurat el. „Puţini oameni din Guatemala ştiu ce e acela marxism sau comunism, nici măcar cei câţiva amărâţi care se numesc comunişti şi au format Escuela Claridad pentru a răspândi idei revoluţionare. Acest pericol nu există, chiar dacă ne convine să se creadă că există, mai ales în Statele Unite. Adevăratul pericol e altul. Am stat de vorbă cu însuşi

preşedintele Arévalo şi cu cei mai apropiaţi colaboratori ai săi. El este la fel de anticomunist ca mine şi ca dumneavoastră. Aşa cum o dovedeşte şi faptul că preşedintele şi susţinătorii săi insistă ca noua constituţie a Guatemalei să interzică *i* existenţa partidelor politice cu conexiuni internaţionale, au declarat în mai multe ocazii că «comunismul e cel mai mare pericol cu care se confruntă democraţiile» şi au scos în afara legii Escuela Claridad şi i-au deportat pe fondatorii ei. Însă, oricât de paradoxal vi s-ar părea, iubirea lui nemăsurată pentru democraţie reprezintă o ameninţare pentru United Fruit. Asta, domnilor, e bine să o ştim, dar să nu o spunem în gura mare”.

A zâmbit şi le-a aruncat membrilor consiliului director o privire teatrală, la care unii au răspuns cu un surâs politicos. După o scurtă pauză, Bernays a continuat:

„Arévalo vrea să facă din Guatemala o ţară la fel de democratică precum Satele Unite, ţară pe care o admiră şi o are drept model. Visătorii sunt periculoşi de obicei, iar preşedintele Arévalo, în acest sens, este periculos. Proiectul său nu are nici cea mai mică posibilitate de împlinire. Cum să instaurezi o democraţie modernă într-o tară cu trei milioane de locuitori, dintre care şaptezeci la sută sunt băştinași indieni analfabeţi, care abia au renunţat la păgânism, sau încă mai cred în el, o ţară unde la fiecare medic există trei sau patru şamani? O ţară unde, pe de altă parte, minoritatea albă, formată din latifundiari rasişti şi exploatatori, îi dispreţuieşte pe indieni şi îi tratează ca pe sclavi? Militarii cu care am stat de vorbă par să trăiască şi ei în secolul al XIX-lea şi ar putea oricând să dea o lovitură de stat. Preşedintele Arévalo s-a confruntat deja cu câteva revolte militare, pe care a reuşit să le înăbuşe. În sfârşit. Chiar dacă eforturile sale de a instaura în ţară o democraţie modernă mi se par fără sorţi de izbândă, totuşi orice pas înainte în această direcţie va aduce companiei, haideţi să nu ne înşelăm singuri, prejudicii extrem de grave”.

„Vă daţi seama, nu-i aşa?” a continuat el, făcând o pauză pentru a bea câteva înghiţituri de apă. „Câteva exemple. Arévalo a aprobat o lege a muncii prin care se permite formarea de sindicate în cadrul firmelor şi fermelor agricole şi li se dă voie muncitorilor şi ţăranilor să se afilieze la aceste sindicate. A dictat o lege antimonopol, calchiată după cea din Statele Unite. Vă puteţi imagina ce ar însemna pentru United Fruit aplicarea unei asemenea măsuri care să garanteze libera concurenţă: dacă nu ruina totală, atunci oricum o scădere drastică a beneficiilor. Aceste beneficii nu vin doar din eficienta cu care muncim, din implicarea şi din investiţiile pentru combaterea bolilor, pentru asanarea terenurilor cucerite în selve, ca să putem produce şi mai multe banane. Nu, beneficiile vin şi din monopolul care-i ţine departe de teritoriile noastre pe orice posibili concurenţi şi din condiţiile privilegiate în care lucrăm, scutiţi de impozite, fără sindicate, deci fără riscurile şi pericolele pe care toate astea le atrag după sine. Problema nu e doar Guatemala, care reprezintă numai o mică parte din zonele în care operăm. Problema e contaminarea celorlalte ţări din America Centrală şi a Columbiei, dacă ideea de «democraţie modernă» ar începe să prindă viaţă şi acolo. United Fruit s-ar vedea pusă în situaţia de a se confrunta cu sindicate, cu concurentă internaţională, să plătească impozite, să încheie asigurări medicale şi fonduri de pensii pentru muncitori şi familiile lor, aşadar să fie obiectul urii şi invidiei de care au parte mereu companiile prospere din ţările sărace, cu atât mai mult dacă aceste companii sunt din Statele Unite. Pericolul, domnilor, este exemplul prost. Nu atât comunismul, cât democratizarea Guatemalei. Chiar dacă probabil nu se va materializa, paşii înainte făcuţi în această direcţie ar însemna pentru noi mulţi paşi înapoi şi pierderi uriaşe”.

A tăcut şi s-a uitat pe rând la privirile nelămurite sau întrebătoare ale membrilor consiliului director. Sam Zemurray, singurul care nu purta cravată şi, prin ţinuta sa

neoficială, făcea notă discordantă cu domnii eleganţi din jurul mesei lungi de şedinţă, a spus:

— Bun, avem diagnosticul. Care e tratamentul pentru boală?

— Aş vrea să vă las să respiraţi puţin înainte de a continua, a glumit Bernays şi a mai luat o gură de apă. Imediat trec şi la tratament, Sam. Va fi lung, complicat şi scump. Dar va stârpi răul din rădăcină. Şi va aduce pentru United Fruit încă cincizeci de ani de expansiune, beneficii şi linişte.

Edward L. Bernays ştia ce spunea. Tratamentul presupunea să se acţioneze simultan asupra guvernului Statelor Unite şi opiniei publice nord-americane. Niciunul dintre ele nu ştia de existenţa Guatemalei, şi cu atât mai puţin că aceasta ar reprezenta o problemă. În principiu, asta era ceva bun. „Noi suntem cei care trebuie să atragem atenţia guvernului şi publicului asupra Guatemalei şi să facem în aşa fel încât să îi convingem că problema este atât de serioasă, atât de gravă, încât trebuie acţionat imediat. Cum? Procedând cu isteţime şi la momentul oportun. Făcând lucrurile în aşa fel încât opinia publică, decisivă într-o democraţie, să facă presiuni asupra guvernului pentru ca acesta să acţioneze pentru a stopa o ameninţare serioasă. Care? Exact aceea despre care v-am spus că Guatemala nu este: calul troian al Uniunii Sovietice infiltrat în curtea din spate a Statelor Unite. Cum putem convinge opinia publică de faptul că Guatemala este o ţară în care comunismul e o realitate vie şi că, fără o intervenţie energică din partea Statelor Unite, ar putea deveni primul satelit al Uniunii Sovietice din Lumea Nouă? Prin intermediul presei, radioului şi televiziunii, principalele surse de informare şi orientare ale cetăţenilor, atât într-o tară liberă, cât şi într-o ţară asuprită. Noi trebuie să-i facem pe jurnalişti să deschidă ochii asupra pericolului în expansiune, aflat la două ore de zbor din Statele Unite şi la un pas de canalul Panamá.

E de preferat ca toate acestea să aibă loc cât mai

firesc cu putinţă, neplanificate şi nedirijate de nimeni, cu atât mai puţin de noi, cei direct interesaţi de problemă. Ideea că Guatemala e gata să cadă în mâinile sovieticilor nu trebuie să vină din presa republicană şi de dreapta din Statele Unite, ci mai degrabă din cea progresistă, cea citită şi crezută de democraţi, adică presa de centru şi de stânga. Aceasta ajunge la publicul cel mai numeros. Pentru a da o verosimilitate cât mai mare, toate astea trebuie să fie opera presei liberale”.

Sam Zemurray l-a întrerupt pentru a-l întreba:

— Şi cum o să convingem presa liberală că totul e o mare mizerie?

Bernays a zâmbit, făcând încă o pauză. Ca un actor cu mare experienţă, i-a privit solemn pe toţi membrii consiliului director:

— Pentru asta există regele relaţiilor publice, adică eu însumi, a glumit el, lipsit de modestie, ca şi cum nu ar fi vrut să fure din timpul domnilor de faţă spunând ceva la fel de ştiut precum faptul că Pământul e rotund. Pentru asta, domnilor, am atâţia prieteni printre directorii de ziare, posturi de radio şi televiziuni din Statele Unite.

Era obligatoriu să se lucreze în taină şi cu mare grijă pentru ca mass-media să nu simtă că e folosită. Totul trebuia să decurgă cu aceeaşi spontaneitate cu care natura îşi vede de transformările ei uimitoare, să pară că toate acelea erau „ştiri proaspete” descoperite şi revelate lumii de presa liberă şi progresistă. Ego-ul jurnaliştilor trebuia periat cu atenţie, pentru că de obicei îl aveau peste fire.

După ce Bernays a terminat de vorbit, Sam Zemurray a luat din nou cuvântul:

— Te rog, nu ne spune cât ne va costa farsa asta pe care ai descris-o în amănunt. Prea multe traume pentru o singură zi.

— N-o să vă spun nimic despre asta deocamdată, a fost de acord Bernays. Important e să nu uitaţi un lucru: compania va câştiga mult mai mult decât va cheltui cu această mişcare, dacă reuşim ca în Guatemala, pentru încă

o jumătate de secol, să nu fie democraţia modernă la care visează preşedintele Arévalo.

Ceea ce a spus Edward L. Bernays pe parcursul acelei memorabile întruniri din Boston a consiliului director de la United Fruit s-a adeverit cuvânt cu cuvânt, confirmând în treacăt fie zis, teza lui cum că secolul XX va face din publicitate instrumentul primordial al puterii şi al manipulării opiniei publice, atât în societăţile democratice, cât şi în cele aflate sub regim autoritar.

Încetul cu încetul, în ultima perioadă a guvernului condus de Juan José Arévalo, dar mai ales în timpul guvernării colonelului Jacobo Arbenz Guzmán, Guatemala a început să apară în presa din Statele Unite, în reportaje din *The New York Times* sau *The Washington Post*, sau în săptămânalul *Times* care semnalau pericolul tot mai mare pe care-l reprezenta pentru lumea liberă influenţa crescândă a Uniunii Sovietice în acea ţară, cu sprijinul guvernului care, chiar dacă afişa o democraţie de faţadă, era de fapt plin de comunişti infiltraţi, de acoliţi, de proşti buni pentru a avea majoritate, căci se luau măsuri care atentau la legalitate, panamericanism, proprietate privată, piaţă liberă şi susţineau lupta de clasă, ura faţă de diviziunea socială, precum şi ostilitatea împotriva firmelor private.

Datorită mişcărilor abile şi relaţiilor lui Bernays, ziarele şi revistele din Statele Unite, care niciodată nu se dovediseră interesate de Guatemala, de America Centrală, ba chiar de întreaga Americă Latină, au început să trimită corespondenţi în Guatemala. Erau cazaţi la Hotel Panamerican, al cărui bar se transforma într-un adevărat centru jurnalistic internaţional, unde ziariştii primeau dosare bine documentate asupra unor fapte care confirmau pericolele – sindicatele ca armă de confruntare şi distrugere progresivă a firmelor private – şi obţineau interviuri, programate sau sugerate de Bernays, cu fermieri, oameni de afaceri, preoţi catolici (uneori chiar cu arhiepiscopul), 26

ziarişti, lideri politici din opoziţie, preoţi protestanţi şi ingineri care ofereau detalii, confirmând astfel temerile că ţara lor se transforma treptat într-un satelit sovietic, prin intermediul căruia comunismul internaţional urmărea subminarea influentei şi intereselor Statelor Unite în toată America Latină.

De la un moment dat – exact când guvernul condus de Jacobo Arbenz iniţia reforma agrară în toată ţara – nu a mai fost nevoie ca Bernays să apeleze la patroni şi directori de ziare şi reviste: apăruse – era perioada Războiului Rece – o reală îngrijorare în rândul politicienilor, oamenilor de afaceri şi de cultură din Statele Unite, iar toate mediile de comunicare în masă se grăbeau să trimită corespondenţi pentru a vedea situaţia la faţa locului în acea ţărişoară unde se infiltrase comunismul. Apoteoza a constituit-o publicarea unui raport al United Press, scris de jurnalistul britanic Kenneth de Courcy, în care se anunţa că Uniunea Sovietică intenţiona să construiască o bază de >

submarine în Guatemala. *Life Magazine*, *The Herald Tribune*, *Evening Standard* din Londra, *Harper's Magazine*, *The Chicago Tribune*, revista *Vision* (în spaniolă), *The Christian Science Monitor* şi alte publicaţii au umplut pagini cu fapte concrete şi mărturii, pentru a demonstra cum comunismul şi Uniunea Sovietică puneau stăpânire tot mai mult pe Guatemala. Nu a fost vorba de un complot: pur şi simplu propaganda impusese asupra realităţii o ficţiune despre care scriau jurnaliştii nord-americani, luaţi pe nepregătite, şi cei mai mulţi dintre ei nici măcar nu bănuiau că erau nişte marionete acţionate de un păpuşar genial. Numai aşa se explică de ce o persoană atât de prestigioasă precum Flora Lewis a ajuns să scrie elogii deşănţate la adresa lui John Emil Peurifoy, ambasadorul Statelor Unite în Guatemala. La transformarea ficţiunii în realitate a contribuit mult şi faptul că era perioada cea mai neagră a McCarthy-ismului şi a Războiului Rece dintre Statele Unite şi Uniunea

Sovietică.

Sam Zemurray a murit în noiembrie 1961, cu puţin înainte de a împlini optzeci şi patru de ani. Se retrăsese din afaceri, trăia în Louisiana, era multimilionar şi încă îl mai uimea faptul că tot ce plănuise Edward L. Bernays, în acea îndepărtată reuniune din Boston a consiliului director de la United Fruit, se împlinise până la ultimul punct. Nici măcar nu bănuia că Fructalia, în ciuda faptului că ieşise victorioasă din acel război, începuse deja să se dezintegreze şi că după numai câţiva ani preşedintele ei avea să se sinucidă şi compania să dispară, lăsând în urmă doar amintiri urâte şi amare.

Mama lui Miss Guatemala aparţinea unei familii de emigranţi italieni numită Parravicini. După două generaţii, numele a fost scurtat şi spaniolizat. Când tânărul jurist Arturo Borrero Lamas a cerut mâna tinerei Marta Parra, societatea guatemaleză a vociferat pentru că, în mod evident, urmaşa acelui neam de crâşmari, brutari şi cofetari de origine italiană nu se ridica la înălţimea clasei sociale din care făcea parte acel domn distins, dorit de tinerele nemăritate din înalta societate pentru renumele familiei sale străvechi, pentru succesul profesional şi pentru averea lui. Până la urmă bârfele s-au stins şi jumătate din oraş a luat parte, unii ca invitaţi, alţii doar gură-cască, la cununia celebrată în catedrală şi oficiată de arhiepiscopul oraşului. A participat şi eternul preşedinte, generalul Jorge Ubico Castaneda, la braţ cu graţioasa lui soţie, purtând o uniformă burduşită cu medalii şi, în aplauzele mulţimii, a schimbat câteva cuvinte cu mirii în pronaos.

Familia nu a avut parte de fericire în ceea ce priveşte moştenitorii. Martita Parra rămânea însărcinată în fiecare an şi, oricât se îngrijea, dădea naştere unor băieţi scheletici, veniţi pe lume pe jumătate morţi şi care piereau după câteva zile sau săptămâni, în ciuda eforturilor moaşelor, ginecologilor şi până şi a vrăjitorilor şi vrăjitoarelor din oraş.

După cinci ani de eşecuri, a văzut lumina zilei Martira Borrero Parra, cea care a fost supranumită, încă din leagăn, Miss Guatemala, datorită frumuseţii şi vioiciunii ei. Spre deosebire de fraţii săi, ea a supravieţuit. Şi încă cum!

Se născuse slăbuţă, numai piele şi os. Ceea ce atrăgea atenţia, încă din acele prime zile când lumea ţinea slujbe pentru ca micuţa să nu aibă soarta fraţilor ei, a fost pielea ei mătăsoasă, trăsăturile delicate, ochii mari şi acea privire calmă, pătrunzătoare, care adăsta asupra persoanelor şi lucrurilor ca şi cum ar fi vrut să le graveze în memorie pentru totdeauna. O privire care uluia şi speria. Simula, indianca pe jumătate mayaşă, pe jumătate quiché, care avea să fie bona fetiţei, prezicea: „Fetiţa asta o să aibă har!”

Mama lui Miss Guatemala, Marta Parra de Borrero, nu s-a bucurat prea mult de unica ei fiică supravieţuitoare. Nu pentru că ar fi murit – a trăit până la nouăzeci de ani şi a murit într-un azil pentru bătrâni fără să-şi mai dea seama de ce se întâmpla în jurul ei – ci pentru că după naşterea fetiţei a rămas bună de nimic, mută, deprimată şi (cum li se spunea pe atunci eufemistic nebunilor) lunatică. Stătea zile în şir în casă, nemişcată, fără să scoată o vorbă; servitoarele ei, Patrocinio şi Juana, îi dădeau de mâncare cu lingura şi îi făceau masaj ca să nu i se atrofieze muşchii picioarelor; ieşea din muţenia ei numai când o apucau crizele de plâns, care erau urmate de o somnolenţă profundă. Comunica şi se înţelegea numai cu Simula, prin gesturi, sau poate că servitoarea îi ghicea capriciile. Avocatul Borrero Lamas a uitat treptat că avea o soţie; la început au trecut zile, apoi săptămâni fără ca el să intre în dormitor ca să-şi sărute soţia pe frunte şi tot timpul când nu era la birou, ori la tribunal sau nu ţinea cursuri la Universitatea San Carlos şi-l dedica Martirei, pe care a alintat-o şi a adorat-o încă de când venise pe lume. Fetiţa a crescut lipită de tatăl ei. La sfârşiturile de săptămână în care casa colonială se umplea de prietenii lui putrezi de

bogaţi – judecători, fermieri, politicieni, diplomaţi – care veneau să joace anacronicul tabinet, o lăsa pe Martira să mişune printre invitaţi. Se amuza văzând-o cum îi privea pe musafiri cu ochii ei imenşi, de un verde-cenuşiu, de parcă ar fi vrut să le smulgă secretele. Se lăsa mângâiată de toţi, dar ea era zgârcită cu sărutările sau mângâierile, mai puţin cu tatăl ei.

Mulţi ani mai târziu, evocând prima perioadă a vieţii sale, Martira abia avea să-şi amintească, ca nişte flăcări efemere, agitaţia politică ce începuse brusc să pună stăpânire pe discuţiile acelor domni serioşi care veneau să joace cărţi la sfârşit de săptămână. Pe la 1944, îi auzea ca prin vis discutând despre generalul Jorge Ubico Castaneda, domnul acela plin de decoraţii şi găitane, care devenise brusc atât de nepopular încât avuseseră loc mişcări militare şi civile, plus greve studenţeşti, cu scopul de a-l da jos de la putere. Au reuşit chiar în acel an, în timpul celebrei Revoluţii din Octombrie, din care a apărut o altă juntă militară, condusă de generalul Federico Ponce Vaides, înlăturată şi ea de către manifestând. Într-un sfârşit, au avut loc alegeri. Domnii aceia serioşi, jucători de cărţi, erau cuprinşi de panică numai la gândul că alegerile aveau să fie câştigate de profesorul Juan José Arévalo, care se întorsese din exilul argentinian, pentru că, ziceau ei, „socialismul său spiritual” (ce voia să spună cu asta?) va duce Guatemala la catastrofa, indienii aveau să îşi ia nasul la purtare şi vor ucide persoanele de bună-credinţă, comuniştii vor pune mâna pe pământurile fermierilofşi o să trimită copiii de familie bună în Rusia, unde vor fi vânduţi ca sclavi. Când se spuneau asemenea lucruri, Martita aştepta întotdeauna reacţia unuia dintre domnii cei serioşi care veneau să joace cărţi la sfârşit de săptămână şi să discute ultimele bârfe politice, doctorul Efrén García Ardiles. Era un bărbat chipeş, cu ochi albaştri şi plete şi obişnuia să-i ia peste picior pe ceilalţi invitaţi, numindu-i troglodiţi paranoici, pentru că, după părerea lui, profesorul Arévalo era mai anticomunist decât oricare

dintre ei, iar „socialismul său spiritual” nu era altceva decât o modalitate simbolică de a spune că voia să facă din Guatemala o ţară modernă şi democratică, despovărând-o de sărăcia şi feudalismul în care trăia. Martita îşi amintea discuţiile aprinse care urmau: domnii cei serioşi se năpusteau asupra doctorului García Ardiles, numindu-l roşu, anarhist şi comunist. Nu înţelegea de ce doctorul se certa cu toţi, iar atunci când cerea o explicaţie de la tatăl ei, acesta îi răspundea: „Efrén e un medic foarte bun şi un prieten extraordinar. Păcat că e atât de ţicnit şi stângist!” Martita murea de curiozitate, aşa că s-a hotărât să-l roage pe doctorul García Ardiles să-i explice ce însemnau stânga şi comunismul.

În acea epocă studia deja la Colegio Belga Guatemalteco (Congregaţia Sagrada Família de Helmet), condus de călugăriţe flamande, unde învăţau toate fetele de familie bună din Guatemala şi începuse să câştige premii de excelentă şi să obţină note foarte bune la examene. Nu făcea cine ştie ce eforturi, se baza în exclusivitate pe inteligenţa ei naturală, pe care o avea cu vârf şi îndesat, purtată şi de gândul că tatăl ei se va bucura nespus la vederea notelor excelente din carnet. Cât de fericit avea să fie respectabilul Borrero Lamas la finalul cursurilor, atunci când fiica lui va urca pe scenă pentru a-şi primi diploma de excelenţă la învăţătură şi pentru comportamentul ei impecabil! Şi cum va fi aplaudată de toate călugăriţele şi de întreg auditoriul!

A avut Martira o copilărie fericită? Avea să se întrebe ea însăşi de multe ori în anii care au urmat şi îşi răspundea că da, dacă fericită însemna o viaţă liniştită, ordonată, fără întâmplări neaşteptate, viaţa unei fetiţe protejate şi alintate de tatăl ei, cu servitori la dispoziţie. Dar o întrista faptul că nu se bucurase niciodată de iubirea unei mame. Mergea în vizită o singură dată pe zi – cel mai greu moment al zilei – la doamna aceea care stătea mereu în pat şi, deşi era mama ei, nu îi dădea niciodată atenţie. Simula o ducea să-i dea un sărut înainte de culcare. Fetiţei nu-i

plăceau acele vizite, căci doamna aceea părea mai mult moartă decât vie; o privea cu indiferenţă, se lăsa sărutată fără să-i întoarcă gestul de afecţiune, ba uneori chiar începea să caşte. Nu o interesau prea mult nici prietenele, nici petrecerile cu ocazia zilelor de naştere unde mergea însoţită de Simula, în rol de supraveghetoare, şi nici măcar primele dansuri, când era deja la liceu şi băieţandrii începeau să le facă avansuri fetelor, să le trimită scrisori şi apăreau cuplurile de îndrăgostiţi. Pe Martira o amuzau mai mult lungile discuţii de la sfârşit de săptămână purtate de domnii cei serioşi care jucau cărţi. Şi, mai ales, discuţiile în particular cu doctorul Efrén García Ardiles, pe care-l înnebunea cu întrebări despre politică. El îi spunea că, în ciuda nemulţumirilor domnilor serioşi, Juan José Arévalo făcea o treabă bună, încerca să impună în ţară justiţia, mai ales în privinţa indienilor, care reprezentau marea majoritate a celor trei milioane de guatemalezi. Datorită preşedintelui Arévalo, spunea el, Guatemala se transforma treptat într-un stat democratic.

Viaţa Martirei s-a schimbat brusc în ziua când a în
plinit cincisprezece ani, la sfârşitul lui 1949. Practic, ziua ei de naştere a fost sărbătorită de întreg vechiul cartier San Sebastián, în care se afla casa ei. Tatăl ei i-a organizat petrecerea „de cincisprezece ani”, aşa cum făceau toate familiile bune din Guatemala în onoarea fiicelor lor, o petrecere care însemna intrarea lor în societate. Tatăl ei a decorat cu flori şi ghirlande şi a umplut de lumini casa cu hol amplu, cu ferestre zăbrelite şi o grădină plină de vegetaţie, aflată în inima cartierului colonial. Arhiepiscopul a ţinut o slujbă la catedrală, la care Martira a participat într-o rochie de tul albă, purtând un buchet de flori de portocal, însoţită de toată familia, inclusiv de unchi, mătuşi, veri şi verişoare pe care le vedea pentru prima dată. Nu au lipsit focurile de artificii şi *pifiat*a’ pline cu dulciuri şi fructe glasate, pe care tinerii invitaţi şi le-au disputat entuziaşti. Angajaţii casei serveau îmbrăcaţi tradiţional, fetele în bluze multicolore, cu motive

geometrice, cu fuste în cloş, încinse cu brâie negre, iar băieţii în pantaloni albi, cămăşi colorate şi pălării de pai. Petrecerea a avut loc la Club Hipico, cu muzica asigurată de două grupuri, unul de muzică tradiţională, format din nouă instrumentişti care cântau la marimba, şi altul mai modern, format din doisprezece profesori care cântau melodiile la modă.

1. Recipient din lut sau carton, plin cu dulciuri, pe care copiii trebuie să-l spargă legaţi la ochi. (N. tr.)

bamba, vals, blues, tangou, corridos, guarachas, rumba şi bolero. În mijlocul petrecerii, Martira, cea mult îndrăgită, a leşinat în timp ce dansa cu fiul ambasadorului Statelor Unite, Richard Paterson Jr. A fost dusă pe braţe în dormitor, iar medicul Galvăn, care se afla la petrecere pentru a o supraveghea pe Dolores, fiica lui, colegă de şcoală cu Martira, a examinat-o, i-a pus termometrul, i-a luat tensiunea şi i-a făcut frecţii cu spirt. Fata şi-a revenit repede. Nu e nimic îngrijorător, a zis bătrânul doctor, o scădere de tensiune din cauza nenumăratelor emoţii trăite de-a lungul zilei. Martira şi-a venit în fire şi s-a întors la dans. Dar toată seara a părut uşor tristă şi cu gândurile în altă parte.

La căderea nopţii, după plecarea tuturor invitărilor, Simula s-a apropiat de avocatul Borrero. I-a şoptit că vrea să-i vorbească între patru ochi. El a invitat-o în bibliotecă. „Doctorul Galvăn se înşală”, i-a zis bona. „Ce cădere de tensiune, asta-i o prostie?! îmi pare rău, domnule, dar e mai bine să vă spun verde-n faţă: fata aşteaptă un copil”. A fost rândul stăpânului casei să ameţească. S-a prăbuşit în fotoliu; lumea, vitrinele pline cu cărţi se învârteau în jurul său ca nişte căluşei.

Chiar dacă tatăl ei a rugat-o, implorat-o şi ameninţat-o cu cele mai cumplite pedepse, Martira, demonstrându-şi incredibila tărie de caracter şi lăsând să se întrevadă cât de departe avea să ajungă în viaţă, a refuzat categoric să spună cine era tatăl fiinţei care creştea în burta ei. Avocatul

Borrero Lamas a fost la un pas să-şi piardă minţile. Era catolic practicant, un adevărat habotnic, dar cu toate astea, a fost de acord cu avortul, atunci când Simula, văzându-l atât de disperat, i-a spus că ea poate să o ducă pe fată la o doamnă specializată în „trimiterea fătului în limbul nebotezaţilor”. Însă, după ce s-a gândit mai bine şi, mai ales, după ce s-a sfătuit cu duhovnicul şi prietenul său, părintele iezuit Ulloa, s-a hotărât să nu-şi expună fiica unui asemenea risc şi nici el să nu fie părtaş la un asemenea păcat care l-ar trimite direct în iad.

Îl rodea gândul că Martira îşi ruinase viaţa. A trebuit să o retragă de la Colegio Belga Guatelmateco, pentru că fata începuse să vomite şi să ameţească tot mai des, iar călugăriţele aveau să-şi dea seama despre ce era vorba şi ar fi urmat scandalul de rigoare. Avocatul suferea că, din cauza acelei prostii, fiică-sa nu avea să aibă parte de o căsătorie aşa cum ar fi meritat. Ce tânăr serios, din familie bună şi cu viitorul asigurat ar vrea să-şi treacă numele în dreptul unei dezonorate? Neglijându-şi biroul de avocatură şi cursurile de la universitate, şi-a petrecut zilele şi nopţile următoare încercând să afle cine era cel care o lăsase însărcinată pe fata care era lumina ochilor săi. Martira nu avusese niciun pretendent. Prinsă cum era cu învăţatul, nici măcar nu păruse interesată, ca alte fete de vârsta ei, să flirteze cu puştani. Nu era ciudat? Martira nu avusese niciodată un iubit. O supraveghease de fiecare dată când ieşise după orele de şcoală. Unde şi cine o lăsase gravidă? Ceea ce la început i se păruse imposibil a început să prindă contur tot mai mult în mintea lui şi, nevenindu-i nici lui să creadă, s-a hotărât să o oblige să-i spună. A pus cinci gloanţe în vechiul revolver Smith & Wesson, pe care-l folosise numai de câteva ori, trăgând la ţintă la clubul de vânătoare, tir şi pescuit sau cu ocazia vreunei partide de vânătoare la care-l târau prietenii săi vânători şi unde el se plictisea de moarte.

A mers neanutant la locuinţa doctorului Efrén García»

Ardiles, care locuia împreună cu bătrâna sa mamă într-o casă aflată în prelungirea cartierului San Francisco. Vechiul său prieten tocmai se întorsese de la cabinetul medical particular, unde mergea în fiecare după-amiază – dimineţile lucra la spitalul San Juan de Dios – şi l-a primit imediat. L-a condus într-un salonas cu rafturi cu cărţi şi obiecte primitive mayaşe şi quiché, măşti şi urne funerare.

— Vreau să-mi răspunzi la o întrebare, Efrén, a spus Borrero Lamas vorbind tărăgănat, de parcă ar fi trebuit să-şi smulgă din gură fiecare cuvânt. Am mers împreună la şcoala fraţilor marişti şi, în ciuda ţicnitelor tale idei politice, te consider prietenul meu cel mai bun. Sper ca, în numele acestei lungi prietenii, să nu mă minţi. Tu ai lăsat-o gravidă pe fiică-mea?

A observat cum doctorul Efrén Garci a Ardiles s-a făcut alb ca varul. A deschis şi a închis gura de mai multe ori înainte de a răspunde. Până la urmă, cu mâinile cuprinse de tremur, a reuşit să îngaime:

— N-am ştiut că e însărcinată, Arturo. Da, eu am lăsat-o. E cel mai rău lucru pe care l-am făcut în viaţa mea. O să regret mereu, îţi jur.

— Am venit ca să te omor, nenorocitul dracului, dar îmi provoci atâta scârbă încât nici măcar nu o pot face.

A început să plângă, suspinând de i se cutremura pieptul şi faţa îi era scăldată în lacrimi. Au rămas împreună în jur de o oră, iar când s-au despărţit în prag nu şi-au strâns mâinile şi nici nu s-au bătut prieteneşte pe spate, aşa cum făceau de obicei.

După ce a ajuns acasă, Borrero Lamas s-a dus direct în camera fiicei sale, pe care, după ultimul leşin, o ţinea închisă cu cheia.

I-a vorbit fără să se aşeze, din prag, pe un ton care nu admitea replică:

— Am vorbit cu Efrén şi am ajuns la o înţelegere. Se va căsători cu tine, pentru ca fiinţa aia să poată purta un nume şi să nu se nască precum puii născuţi de căţele pe stradă. Nunta va avea loc pe proprietatea din

Chichicastenango. O să vorbesc cu părintele Ulloasă vă cunune. Fără invitaţi. Vom anunţa presa, apoi ne vom ocupa de zestre. Până atunci, ne vom preface că suntem o familie unită. Odată măritată cu Efrén, nu vreau să te mai văd în ochi, nici nu o să mă intereseze cum îţi merge şi voi căuta o modalitate de a te dezmoşteni. Între timp, vei continua să stai încuiată în camera asta fără să ai voie să pui piciorul în stradă.

Totul s-a petrecut exact aşa cum spusese. Căsătoria bruscă a doctorului Efrén García Ardiles cu o fată de cincisprezece ani, cu douăzeci şi opt mai tânără decât el, a fost motiv de bârfa de-a lungul şi de-a latul oraşului Guatemala. Toată lumea a aflat că Martira Borrero Parra se mărita numai pentru că medicul acela o lăsase însărcinată, ceea ce nu era de mirare la un ins cu asemenea idei revoluţionare, şi toată lumea i-a ţinut partea onorabilului profesor Borrero Lamas, cel pe care, începând de atunci, nimeni nu l-a mai văzut vreodată zâmbind, participând la petreceri sau jucând cărţi.

Nunta a avut loc la ferma retrasă pe care tatăl miresei o avea lângă Chichicastenango, acolo unde cultiva cafea, şi el însuşi a fost unul dintre martori, alături de câţiva muncitori de la fermă, analfabeţi, care au semnat cu un x şi apoi au fost răsplătiţi cu bani. Nu a existat nici măcar un pahar de vin pentru a închina în cinstea noilor căsătoriţi.

Soţii au revenit în capitală, direct la casa lui Efrén, iar mama lui şi toate familiile bune au ştiut că profesorul Borrero se va ţine de cuvânt şi nu-şi va mai vedea fiica niciodată.

Martita a născut la jumătatea anului 1950 un copil care, conform datelor oficiale, văzuse lumina zilei la şapte luni.

II

— Trebuie neapărat să mă calmez cumva, a spus Enrique, frecându-şi palmele. Înainte de a le face, chestiile astea mă agită. Apoi, când trec la treabă, mă liniştesc şi le

duc la bun sfârşit. La fel ţi se întâmplă şi ţie?

— La mine e exact invers, a zis dominicanul, clătinând din cap. Mă trezesc, adorm şi mă ridic din pat extrem de agitat. Şi sunt agitat la culme când trebuie să acţionez. Sunt mereu cu nervii întinşi la maximum, aşa sunt eu.

Se aflau în biroul Direcţiei Centrale a Securităţii, situat într-o aripă a Palatului Guvernului, şi de la ferestre se vedeau Parcul Central cu arborii săi stufosi şi faţada catedralei oraşului Guatemala. Era o zi însorită, încă nu se vedea urmă de nor, dar ploaia avea să apară după-amiază, umplând străzile de băltoace şi de mici torente ce vor curge toată noaptea, exact aşa cum se întâmplase de-a lungul întregii săptămâni.

— Decizia e luată, planurile sunt puse la punct şi toţi cei implicaţi sunt pregătiţi. Ai în buzunar viza şi toate actele necesare pentru tine şi pentru doamnă. Nu văd de ce ar merge ceva rău, a spus celălalt în şoaptă, apoi, zâmbind, deşi fără pic de umor, a schimbat subiectul: Ştii ce te-ar calma?

— O duşcă bună de rom, a spus surâzând dominicanul. Dar băută la bordel, nu în biroul ăsta mohorât, unde suntem înconjuraţi de ciripitori, cum li se spune informatorilor în ţara ta. Ciripitori! Sună bine. Haideţi să mergem în cartierul Gerona, e cel mai bine, la americanca aia cu părul vopsit.

Enrique şi-a privit ceasul.

— E abia patru după-amiaza, a zis dezamăgit. E prea devreme ca să fie deschis.

— Dărâmăm uşa, dacă e cazul, a spus dominicanul ridicându-se în picioare. Nu mai avem nimic de făcut. Zarurile sunt aruncate. Bem ceva ca lumea până mai trece timpul. Fac eu cinste.

Au ieşit şi, în timp ce străbăteau sala lungă, plină cu birouri, angajaţii îmbrăcaţi în civil sau militar se ridicau în picioare ca să-l salute pe Enrique. Acesta nu s-a oprit nicio clipă şi, fiind în civil, dădea doar scurt din cap. În stradă,

la una dintre ieşirile laterale, îi aştepta maşina cu cel mai urât şofer din lume. I-a dus rapid unde voiau şi, într-adevăr, bordelul ţinut de americancă încă nu era deschis. Un măturător singuratic, şchiop, i-a anunţat că se deschide „numai când vin întunericul şi ploaia”. Fără să le pese, au bătut la uşă şi au bătut tot mai tare, până când au auzit zgomote de chei şi lanţuri şi uşa s-a întredeschis.

— La ora asta, domnilor? a întrebat surprinsă, recunoscându-i, doamna cu părul platinat şi acum şi vâlvoi; se numea Miriam Ritcher şi vorbea voit cu accent pentru a părea străină. Unele fete încă dorm, iar celelalte iau micul dejun.

— Nu am venit pentru fete, ci ca să bem ceva, Miriam, i-a spus Enrique, pe un ton destul de brutal. Ne laşi sau nu să intrăm?

— Pentru voi răspunsul e mereu da, a spus americanca ridicând din umeri resemnată. A deschis larg uşa, s-a dat la o parte pentru ca ei să poată trece şi i-a poftit curtenitoare: Intraţi, domnilor.

Neluminat şi lipsit de clienţi, barul părea acum mai sărăcăcios şi mai trist decât cu luminile aprinse, plin de rumoarea clienţilor şi de muzica dată la maximum. Pe pereţi, în loc de tablouri, erau afişe publicitare cu băuturi alcoolice şi cu linia ferată de coastă. Cei doi prieteni s-au aşezat pe scaunele înalte de la bar. Şi-au aprins câte o ţigară şi au început să fumeze.

— Ca de obicei? i-a întrebat femeia.

Purta capot şi papuci de casă. Aşa cum era, nearanjată şi fără machiaj, părea că are o sută de ani.

— Ca de obicei. Şi, dacă se poate, o crăpătură savuroasă de lins, a glumit dominicanul.

— Ştiţi foarte bine că nu-mi plac grosolăniile, a bombănit stăpâna casei, în timp ce le dădea băuturile.

— Nici mie, i-a zis Enrique prietenului său. Aşa că vorbeşte mai respectuos.

Au tăcut câteva momente, apoi, brusc, Enrique l-a întrebat:

— Nu ziceai tu că eşti rozacrucian? Ce religie mai e şi asta care îţi permite să spui asemenea prostii de faţă cu doamnele?

— Asta cu doamnele mi-a plăcut, a zis femeia fără să-i privească, plecând de lângă ei.

A dispărut în spatele unei uşi.

Dominicanul s-a gândit puţin, apoi a ridicat din umeri:

— Nici măcar nu sunt sigur că e o religie, poate e doar o filosofie. Am cunoscut un înţelept, ziceau că e rozacru42

cian. La puţin timp după ce am ajuns în Mexic. Fratele Cristóbal. Îţi lăsa senzaţia unei păci sufleteşti pe care nu am mai simţit-o niciodată după aceea. Vorbea foarte calm, rar. Părea inspirat de îngeri.

— Cum adică inspirat? a întrebat Enrique. Ca unul dintre iluminaţii ăia pe jumătate nebuni care umblă pe stradă vorbind singuri?

— Era înţelept, nu nebun, a spus dominicanul. Niciodată nu spunea rozacruce, ci „Vechiul şi Misticul Ordin Rozacruce”. Impunea mult respect. Ordinul a apărut în Egiptul antic, pe vremea faraonilor, ca o confrerie secretă, esoterică, şi a supravieţuit, ţinându-se departe de publicul larg, de-a lungul secolelor. Se pare că e destul de cunoscută în Orient şi în Europa. Aici nimeni nu a auzit de aşa ceva. Şi nici în Republica Dominicană.

— Atunci cum se face că tu eşti rozacrucian?

— Nici măcar nu ştiu dacă sunt, a spus dominicanul, uşor întristat. N-am apucat să fiu iniţiat. M-am întâlnit de prea puţine ori cu fratele Cristóbal. Dar m-a marcat. Din ce am reuşit să aud de la el, mi s-a părut că asta este religia sau filosofia care mi se potrivea. Îţi aducea împăcarea sufletească şi nu era deloc interesat de viaţa privată a oamenilor. De fiecare dată când vorbea, transmitea asta: pace sufletească.

— Adevărul e că tu eşti cam ciudat, a conchis Enrique. Şi nu mă refer numai la viciile tale.

— Cel puţin în privinţa religiei şi sufletului, mărturisesc că da, a spus dominicanul. Sunt altfel decât ceilalţi. Chiar sunt şi mă mândresc cu asta.

III

„Trebuie să beau ceva”, s-a gândit. Eliberându-se din îmbrăţişare, cu auzul torturat de strigătele de „trăiască!” şi de difuzoarele care-i împrăştiau numele, i-a şoptit Manei Vilanova: „Trebuie să merg la baie” şi aproape îmbrâncind-o a părăsit balconul, revenind înăuntrul palatului. S-a grăbit să se închidă în biroul care-i aparţinuse pe vremea când fusese ministrul apărării, sub preşedinţia lui Arévalo. A încuiat uşa pe dinăuntru şi a deschis în pripă debaraua din spatele biroului, pe care mereu o ţinea închisă cu cheia. Acolo îl aştepta sticla de whisky. Simţind cum pulsul i-o ia razna, a deschis-o şi şi-a turnat o jumătate de pahar. Trupul îi tremura, mai ales mâinile. S-a văzut silit să strângă paharul între palme ca să nu-l scape şi să-şi toarne băutura pe pantaloni., Ai ajuns un alcoolic”, s-a gândit speriat. „Te omori singur, vei sfârşi ca tatăl tău. Nu se poate aşa ceva”.

Pentru Jacobo Arbenz Guzman, sinuciderea tatălui său – un farmacist elveţian stabilit in Quetzaltenango, zona muntoasă a platoului alpin occidental din Guatemala, născut în 14 septembrie 1913 – a fost un mister de nedesluşit. De ce a făcut-o? Nu mergea bine farmacia? Avea datorii? Era falit? Tatăl său emigrant, după ce se stabilise pe înălţimile acelea pline de vestigii mayaşe, se căsătorise cu o învăţătoare din zonă, doña Octavia Guzmán Caballeros, care i-a ascuns întotdeauna fiului ei motivul pentru care tatăl lui îşi luase viaţa (poate că nici ea nu ştia); mulţi ani mai târziu, Arbenz a aflat că tatăl său, un bărbat închis în sine, suferise de ulcer duodenal şi ajunsese să-şi facă injecţii cu morfină pentru a suporta durerile.

De ce strângea în continuare între palme şi nu dădea pe gât paharul acela de whisky pe care şi-l dorise atât de

mult? îl îngrozea ideea că fusese obsedat de o duşcă în timpul manifestărilor care-i sărbătoreau victoria. „Sunt deja un alcoolic?” s-a întrebat din nou. Şi când te gândeşti câtă muncă îl aştepta! Câte speranţe îşi puneau în el guatemalezii! Avea să-i dezamăgească din cauza acelei mizerabile pofte de a bea? Cu toate astea, nu-i venea să arunce în chiuvetă băutura care se legăna uşor între palmele lui, dar nici nu putea să o dea pe gât.

Jacobo îşi petrecuse copilăria şi adolescenţa în zonele acelea montane unde băştinașii indieni trăiau în sărăcie, resemnaţi şi exploataţi fără milă de fermieri, aşa că şi-a dat seama încă de la o vârstă fragedă că în Guatemala existau grave probleme de inegalitate, exploatare şi sărăcie, chiar dacă mai apoi avea să se spună că ideile acestea i-au fost băgate în cap de soţia lui, născută în Salvador, doña Maria Cristina Vilanova, care ajunsese să aibă orientări politice de stânga.

Încă de tânăr, îi plăcuse sportul: alerga, înota, juca fotbal, călărea şi probabil că acesta este şi motivul pentru care alesese cariera militară; de asemenea, trebuie să fi jucat un rol important şi situaţia economică dificilă în care s-a trezit familia lui după tragica moarte a tatălui său.

S-a remarcat încă de timpuriu prin atitudine, studii strălucite şi reuşite sportive. Dar şi prin lungile sale tăceri şi prin firea închisă, posacă şi austeră, moştenită de la tatăl său. După ce a intrat cu nota cea mai mare la Şcoala Militară din Guatemala, din cadrul Politehnicii, la jumătatea anului 1932, s-a vorbit despre el ca despre un tânăr de mare viitor. Cadeţii obţineau grade de-a lungul anilor de studii; Arbenz l-a primit pe cel mai mare din toată istoria Şcolii Militare: sergent major. A fost portdrapelul companiei de cădeţi şi campion la box.

Acolo să fi deprins obiceiul de a bea? Şi-a amintit că era distracţia cea mai răspândită printre cădeţi, subofiţeri şi ofiţeri. Cel mai înalt prestigiu între colegi şi superiori se dobândea nu luând note mari şi având o conduită ireproşabilă, ci rezistând la băutură. „Tâmpiţi”, s-a gândit.

Încă era cadet când a cunoscut-o pe frumoasa şi inteligenta Marfa Cristina Vilanova. Ea se afla în vizită în Guatemala şi s-au cunoscut în timpul sărbătorii care avea loc pe 11 noiembrie în onoarea dictatorului de la putere, generalul Jorge Ubico Castaneda. În ziua aceea, tânărul militar era extrem de palid, pentru că tocmai ieşise din spital, unde fusese internat ca urmare a unui accident de motocicletă. S-au plăcut reciproc şi, după ce fata s-a întors în San Salvador, şi-au scris scrisori de dragoste pline de pasiune. În scurta ei autobiografie, ea povesteşte că atâta timp cât au fost iubiţi vorbeau despre teme romantice, dar şi de lucruri mai serioase, „precum chimia şi fizica”. Marfa Cristina, născută în 1915, aparţinea uneia dintre aşa-numitele „paisprezece familii”[2] din Salvador; studiase în Statele Unite, la Notre Dame de Namur Collège, în Belmont, California, vorbea engleza şi franceza şi ar fi vrut să urmeze o carieră universitară dacă i s-ar fi dat voie, numai că nu i s-a permis pentru că prejudecăţile din epocă spuneau că o fată decentă nu face asemenea lucruri. Cititul şi pasiunea ei pentru literatură, politică şi arte au suplinit absenţa studiilor academice. Era o tânără plină de vervă, cu idei avansate, preocupată de situaţia economică din America Centrală, iar timpul liber şi-l dedica picturii. În ciuda opoziţiei părinţilor Manei Cristina, cei doi tineri s-au căsătorit imediat după ce Jacobo Arbenz a fost înaintat la gradul de locotenent. S-au cununat în martie 1939, iar el, crescut şi educat în spirit laic, s-a văzut obligat să se spovedească şi să aibă parte de prima comuniune. Familia Mariei Cristina le-a făcut cadou de nuntă o fermă, numită El Calejôn, situată în Guatemala, în zona Santa Lucia Cotzumalguapa, în Escuintla. Bineînţeles că Maria Cristina a fost prima care şi-a dat seama că ceea ce începuse ca o plăcere se transforma treptat într-un viciu. De câte ori a auzit-o pe soţia lui spunându-i: „Ajunge, Jacobo, ţi se împleticeşte limba în gură, nu mai bea!” Şi el asculta

2 Veche denumire generică pentru familiile deținătoare de moșii, care formau oligarhia din Salvador. (N. tr.)

mereu de spusele ei.

Au fost o pereche fericită, iar cultura şi sensibilitatea Mariei Cristina l-au influenţat foarte mult pe tânărul ofiţer. Ea I-a introdus într-o lume pe care el nu o frecventase până atunci, cea a intelectualilor, scriitorilor, ziariştilor şi artiştilor, atât din Guatemala, cât şi din restul Americii Centrale. Printre ei erau destui care îşi ziceau socialişti şi radicali, criticau vehement dictaturile militare (cum era cea a generalului Ubico) care se înmulţeau în ţările din America Centrală şi îşi doreau ca în Guatemala să se în

staureze democraţia, să fie alegeri libere, presa să se bucure de libertate, să fie pluripartidism şi să fie făcute reforme care să-i elibereze pe băştinașii indieni de condiţia lor umilă în care trăiau de pe vremea colonizării. Problema acelor artişti şi intelectuali, şi-a zis, era că tuturor le plăcea băutura la fel de mult ca lui. Reuniunile, în timpul cărora învăţa atât de mult, se sfârşeau mai mereu printr-o beţie generală. Continua să se uite ca hipnotizat la lichidul gălbui din paharul pe care-l ţinea între palme.

Mai târziu, Maria Cristina avea să fie îndelung criticată pentru că, după ce s-a instalat în Guatemala, a frecventat două străine cărora le mersese buhul că erau comuniste: chiliana Virginia Bravo Letelier, care avea să fie secretara ei, şi Matilde Elena Lôpez, din Salvador. Dar criticile nu o intimidau pe soţia lui, făcea ceea ce ea credea că e bine fără să-i pese de ce aveau să spună ceilalţi; de fapt, el asta admira cel mai mult la ea: personalitatea puternică. Încă nu aruncase whiskyul în chiuvetă, dar nici nu-l băuse. Se gândea la altele, dar nu-şi lua ochii de la băutură. Afară, în Parcul Central, oamenii continuau să-l aclame, iar difuzoarele îi rosteau neîncetat numele.

Jacobo Arbenz şi Maria Vilanova au avut trei copii, două fete şi un băiat: Arabella, născută în 1940, Maria Leonora, în 1942 şi Juan Jacobo, în 1946. Ea şi-a urmat soţul la garnizoanele unde era trimis, de pildă în San Juan Sacatepéquez şi Fuerte de San José, în acei ani în care creşteau tot mai mult prestigiul său şi influenţa asupra

colegilor de arme. Maria Cristina a fost extrem de mulţumită atunci când soţul ei a fost chemat în capitală, la glorioasa şi centenara Şcoală Politehnică, unde a condus compania de cădeţi, având gradul de căpitan, iar mai târziu a lucrat ca profesor de ştiinţe şi istorie.

Vreme îndelungată au locuit în pensiuni, pentru că salariul mic al lui (şaptezeci de dolari pe lună) nu le ajun48

gea ca să închirieze un apartament; până când, după mai multe avansări, şi-au permis, în sfârşit, să se mute în casa din Pomona, de pe strada Reforma, colţ cu Monttifar, înconjurată de o grădină cu arbori înalţi, care-i făceau să se simtă ca la ţară. Acolo au continuat să se întâlnească cu prietenii lor artişti şi intelectuali, dintre care unii fuseseră persecutaţi, chiar condamnaţi la închisoare sau la exil pentru ideile lor politice, cum era cazul lui Carlos Manuel Pellecer, care urmase şcoala militară, dar apoi fusese închis şi exilat în Mexic din cauza opoziţiei lui faţă de guvernul condus de Ubico, sau cazul lui José Manuel Fortuny, învăţător, ziarist şi om politic, care avea să fie mai întâi preşedintele PAR (Partidul Acţiunea Revoluţionară) 1, o mişcare democratică de stânga, iar apoi unul dintre fondatorii partidului de orientare comunistă, Partidul Guatemalez al Muncii[34].

„Dar nu m-am îmbătat niciodată, nici nu am vomitat, nici nu am făcut scandal, aşa cum fac atâţia camarazi de-ai mei când se îmbată”, s-a gândit el. În orice caz, niciodată nu se observa că e beat. Se controla foarte bine. Şi se oprea din băut când mintea începea să i se tulbure şi stâlcea cuvintele, sau tărăgăna vocalele. În astfel de momente, tăcea cu îndârjire şi aştepta liniştit, nemişcat, fără să mai participe la discuţii, până când mintea i se limpezea din nou.

Generalul Jorge Ubico Castaneda a fost la putere timp de treisprezece ani, până în 1944. Înainte de al Doilea Război Mondial, simpatizase deschis cu Hitler şi partidul

3 Partido de Action Revolucionaria. (N. tr.)

4 Partido Guatemalteco del Trabajo. (N. tr.)

nazist. A recunoscut guvernul lui Franco în plin război civil spaniol şi de câteva ori a participat la manifestaţiile din faţa ambasadei Spaniei în Guatemala, organizate de membrii falangei naziste din Spania, îmbrăcaţi în albastru şi făcând salutul fascist. Dar, prudent şi oportunist, după izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, Ubico s-a numărat printre primii care au rupt relaţiile diplomatice cu Germania şi, pentru a se pune bine pe lângă Statele Unite, i-a declarat război.

În anul 1944 au început protestele împotriva dictaturii din Guatemala. Au dat tonul studenţii de la vechea >

Universitate San Carlos, cărora li s-a alăturat repede mare parte din opinia publică, angajaţi, muncitori şi, mai ales, tinerimea. Jacobo Arbenz Guzmán, având pe atunci gradul de căpitan, a fost unul dintre militarii care au făcut cele mai multe demersuri pentru ca armata să-i ceară dictatorului să renunţe la putere; apoi, după ce Ubico a renunţat şi a lăsat guvernul în mâinile altui ofiţer, generalul Federico Ponce Vaides, a cărui guvernare părea să continue regimul instaurat de Ubico, armata s-a revoltat din nou. Amplele proteste sociale, ostile acelei forme de guvernare, şi sprijinul hotărât dat de armată rebelilor, cu maiorul Francisco Javier Arana şi căpitanul Jacobo Arbenz în prim-plan, l-au făcut pe Ponce Vaides să renunţe. S-a format o juntă militară, constituită din cei doi ofiţeri, Arbenz şi Arana, plus un civil, comerciantul Jorge Toriello. Junta, conform protocolului, a convocat un consiliu constituţional şi a organizat alegeri prezidenţiale şi parlamentare. Au fost primele alegeri democratice din Guatemala. Protestele populare care au făcut posibile alegerile libere vor fi cunoscute mai apoi drept Revoluţia din Octombrie, care a inaugurat o nouă epocă în istoria ţării. Alegerile au fost câştigate de un profesor distins şi gânditor (cam vanitos), Juan José Arévalo. Trăise în exil, în Argentina, iar când s-a întors în Guatemala, în 3 septembrie 1944, ca să candideze, a fost primit cu un

entuziasm extraordinar. Victoria sa împotriva generalului Federico Ponce Vaides a fost zdrobitoare: optzeci şi cinci la sută dintre alegători au votat cu el.

Jacobo Arbenz l-a susţinut cu înflăcărare pe Arevalo şi a fost numit ministrul apărării în guvernul său şi înaintat la gradul de maior. Rolul său a fost decisiv pentru ca Arevalo să-şi ducă mandatul la capăt şi să pună în aplicare reformele politice şi sociale pe care le propusese. Se spune că a trebuit să facă faţă la peste treizeci de încercări de lovituri de stat, toate înăbuşite la timp datorită eforturilor lui Arbenz şi a influenţei pe care o avea asupra camarazilor săi militari. Unele dintre loviturile de stat au fost conduse de un ofiţer obscur, poreclit Faţă de Topor, locotenent-colonelul Carlos Casillo Armaş, din acelaşi leat cu Arbenz. Acesta şi-l amintea vag ca pe cineva care trecuse prin Şcoala Militară fără să se evidenţieze prin ceva. Dar, cu toate acestea, acel individ neînsemnat avea să se transforme în duşmanul său de moarte.

Câte minute vor fi trecut de când se închisese în biroul său din Palat? Cel puţin zece, iar whisky-ul continua să se legene uşor în paharul dintre palmele sale. Era leoarcă de transpiraţie. Ca de obicei, înainte şi după ce bea, se simţea scârbit de sine însuşi şi plin de regrete. Aşa se simţea şi acum, chiar dacă nu băuse şi bănuia că nici nu avea s-o facă.

După cum era de aşteptat, Maria Cristina Vilanova a continuat să colaboreze cu soţul ei în anii în care acesta a fost ministrul apărării în guvernul Arévalo. Nu era absolut deloc „femeia figurant”, aşa cum până atunci fuseseră obligate să fie, prin tradiţie şi legi, toate soţiile de preşedinţi şi miniştri. A fost cel mai important consilier al soţului ST, iar opinia sa, conform spuselor lui Arbenz însuşi şi ale celor care-i frecventau, era luată în seamă şi de multe ori avea mai multă greutate decât opiniile altor consilieri.

În timpul preşedinţiei lui Arévalo, a izbucnit o puternică rivalitate între Jacobo Arbenz şi colonelul

Francisco Javier Arana, comandantul forţelor armate, care spera să fie următorul preşedinte. Inteligent, simpatic, de origine modestă – fusese mai întâi un simplu soldat şi a fost făcut ofiţer fără să fi trecut prin Şcoala Militară – Arana jucase şi el un rol decisiv în îndepărtarea dictatorului Ubico. Drept recompensă, partidele politice din guvernul lui Arévalo – Frontul Popular Eliberator şi înnoirea Naţională, care mai apoi aveau să se unească şi să formeze PAR – i-au promis că-i vor susţine candidatura la preşedinţie, la alegerile din 1950. După ce Juan José Arévalo a ajuns şeful statului, Arana a încercat să atenueze unele reforme sociale şi să menţină politica regimului democratic pe o linie prudentă, blocând măsurile care stârneau controverse. Conform zvonurilor răspândite de adversarii săi şi negate de cei ce-l sprijineau, colonelul Arana a uneltit împotriva guvernului şi a început să pregătească o lovitură de stat, care, chiar dacă nu l-ar fi dat jos pe Juan José Arévalo, l-ar fi transformat pe acesta într-o prezenţă mai degrabă decorativă, fără puteri reale. Guvernanţii au aflat, de la militari loiali lor, că Arana începuse să instaleze, în posturi cheie ale armatei, susţinători de-ai săi, cum era Faţă de Topor, comandantul Armatei a IV-a. În cadrul unei şedinţe a Consiliului de Miniştri, cu participarea preşedintelui Congresului, scriitorul Mario Monteforte Toledo, s-a luat decizia de a-l aresta.

În ziua de 18 iulie, 1949, colonelul Arana s-a prezentat la Palatul Guvernului şi i-a cerut preşedintelui Juan José Arévalo să dea Armatei un lot de arme pe care cei din Legiunea din Caribe – voluntari care reuşiseră să-l instaleze la putere pe José Figueres, în Costa Rica, şi încercaseră fără succes o lovitură de stat împotriva lui Trujillo, în Republicană Dominicană – le înapoiaseră guvernului lui Arévalo, dar acesta încă nu le pusese la dispoziţia forţelor armate. Presa ostilă guvernului împrăştiase zvonul că Arévalo voia să le folosească pentru dotarea unor presupuse miliţii populare. Preşedintele i-a

spus lui Arana că armele se aflau într-o casă, proprietate a guvernului, cunoscută drept El Morion, fosta casă de vacanţă a generalului Ubico, unde acum acum funcţiona Clubul Armatei. Se găsea în apropierea lacului Amatitlân, la vreo treizeci de kilometri de capitală. Colonelul Arana a plecat de la Palat însoţit de şeful Statului Major, căruia preşedintele Arévalo îi dăduse misiunea de a supraveghea trecerea armelor în dotarea armatei. Pe urma lui Arana au plecat mai mulţi poliţişti şi soldaţi, conduşi de maiorul Enrique Blanco, din cadrul Jandarmeriei, care primise ordinul de a-l aresta pe colonelul Arana, după ce chestiunea armamentului avea să fie rezolvată.

Ambuscada împotriva comandantului Armatei a avut loc la Puente de la Gloria, un pod peste râul Michitoya şi în schimbul de focuri dintre cele două grupuri şi-au pierdut viaţa atât Arana, cât şi maiorul Blanco. Adversarii politici aveau să arunce moartea lui Arana pe umerii colonelului Arbenz, cel care, din vârful unei coline, unde se afla observatorul natural din Parque de las Naciones Unidas, urmărise prin binoclu întregul schimb de focuri. Istoricii încă mai dezbat asupra adevărului celor întâmplate, acel episod fiind încă unul dintre nenumăratele mistere din istoria politică a Guatemalei. Uciderea lui Arana, accidentală sau voită, avea să atârne ca o piatră de moară de gâtul vieţii sociale a colonelului Arbenz, pentru că adversarii săi aveau să-l acuze că planificase asasinatul pentru a scăpa de un rival. De asemenea, avea să fie pretextul de care colonelul Castillo Armas, cel ce se considera discipolul lui Arana, avea să se folosească pentru a reîncepe revoltele împotriva guvernului lui Arévalo, acuzându-l că acţionează conform unor planuri comuniste secrete.

Adevărul este că în aceeaşi noapte de 18 iulie 1949, în care Arana a murit, a avut loc o revoltă militară ce a zguduit serios guvernul condus de Arévalo, dând impresia, timp de câteva ore, că se va prăbuşi. Regimentul numit Garda de Onoare, aviaţia militară şi Armata a IV-a,

condusă de colonelul Castillo Armas, au atacat principalele instituţii guvernamentale, însă alte garnizoane şi forţe militare au rămas loiale ministrului apărării, Jacobo Arbenz, care a condus operaţiunile de înăbuşire a revoltei scizioniste. Au avut loc schimburi de focuri, au existat victime şi rezultatul luptelor a fost incert o mare parte din noapte. Carlos Manuel Pellecer, care era şeful Misiunii Ambulante de Culturalizare în masă, a organizat grupuri de civili care i-au ajutat pe soldaţi să înăbuşe revolta susţinătorilor lui Arana, conduşi de Mario Mendez Montenegro. În zori, rebelii s-au declarat învinşi, iar conducătorii lor s-au refugiat la sediile ambasadelor străine.

Când toate acelea au luat sfârşit, Arbenz se închisese pentru a bea singur, exact ca acum, în exact acelaşi birou. Şi-a amintit cât de obosit era: a dat pe gât duşcă după duşcă până a simţit acele plăcute furnicături care-i cuprindeau mintea. Nişte furnicături mai intense decât de obicei, iar la un moment dat i-a venit să vomite şi a trebuit să alerge la baie. Acum tocmai şi-a dus paharul la gură, şi-a udat buzele, dar nu a luat nicio înghiţitură. Se simţea profund scârbit de sine însuşi.

În timpul mandatului lui Arévalo, Ärbenz a început să colaboreze destul de mult cu avocatul José Manuel Fortuny – preşedintele Partidului Acţiunea Revoluţionară, din partea căruia Arbenz avea să candideze la preşedinţie – care încă din vremea studenţiei se implicase foarte mult în îndepărtarea de la putere a lui Ubico. Mai târziu, avocatul avea să ajungă unul dintre cei mai influenţi consilieri ai lui Arbenz. Pe atunci, Fortuny nu mai făcea parte din Acţiunea Revoluţionară şi se pusese în slujba Partidului Guatemalez al Muncii. Partidul nu a reuşit niciodată să fie cu adevărat mare şi nici nu s-a putut dovedi că primea ajutor logistic sau bani din partea Uniunii Sovietice, dar, cu toate acestea, a fost unul dintre subiectele pe care presa naţională şi străină l-a utilizat ca dovadă a simpatiilor comuniste ale lui Arbenz. Simpatii care nici ele nu au fost

niciodată demonstrate. În memoriile dictate ani mai târziu, însuşi Fortuny povesteşte că pe vremea aceea nici el şi nici măcar şefii de la Partidul Guatemalez al Muncii nu ştiau prea multe despre marxism. În ciuda unor diferenţe politice, Arbenz şi Fortuny au continuat să colaboreze şi în timpul mandatului lui Arbenz, mai ales pentru elaborarea legii reformei agrare (legea 900). Fortuny povesteşte că a scris toate discursurile prezidenţiale ale lui Arbenz, inclusiv pe cel prin care a anunţat că renunţă la putere, dar despre acesta din urmă nu se ştie sigur dacă l-a scris tot el. Arbenz avea să fie acuzat că îi numise consilieri guvernamentali pe Carlos Manuel Pellecer şi pe Victor Manuel Gutierrez, amândoi având faimă de revoluţionari, datorită eforturilor lor de a organiza sindicate şi asociaţii de muncitori şi agricultori.

În 1950, când s-a încheiat mandatul lui Juan José Arevalo, toţi cei care-l susţinuseră pe acesta, toate partidele politice şi grupările sociale au mers cu Jacobo Arbenz la prezidenţiale. Victoria sa electorală în faţa celor nouă candidaţi a fost evidentă: şaizeci şi cinci la sută dintre voturi au fost pentru el. Programul său de guvernare avea cinci teme: o şosea până la Atlantic, portul Santo Tomás la Marea Caraibelor, hidrocentrala Jurun-Marinală, o rafinărie pentru ţiţeiul importat şi, mai ales, reforma agrară.

Era 15 martie 1951 şi el încă nu lăsase paharul din mână. Afară, în Parcul Central, mii de guatemalezi continuau să-i celebreze victoria. Nu-i va dezamăgi. S-a ridicat, s-a dus la baie, a vărsat whiskyul în veceu şi a tras apa. Se hotărâse să nu mai bea nicio picătură de alcool cât timp va fi preşedintele ţării. Şi-a ţinut promisiunea până în ziua în care a renunţat la putere.

IV

— Ce nu înţeleg e încăpăţânarea ta, a spus Enrique. Ţii morţiş să o scoţi basma curată pe femeia asta şi să o duci cu tine la San Salvador. De ce?

Din stradă nu răzbătea niciun zgomot; poate că nu

trecea nicio maşină, ori poate că muzica acoperea sunetele motoarelor şi claxoanelor.

— Am motivele mele, pe care vreau să le respecţi, i-a răspuns dominicanul, cam repezit.

— Le respect, dar nu le înţeleg, chiar dacă am făcut tot ceea ce mi-ai cerut, i-a amintit Enrique. Cum ar fi că am aranjat ca în seara asta, după şapte, femeia să nu mai aibă escortă. Încearcă să înţelegi. Ar fi bine să o implicăm şi pe ea, să împrăştiem şi mai multă confuzie în toată povestea asta. În rest, nu-ţi face iluzii: în răzmeriţa asta civilă pornită de la faza cu preşedintele şi amanta, toţi guatemalezii sunt de partea doamnei Palomo, nu de partea femeii tale. Noi suntem cu adevărat catolici, aici nu e ca în ţara ta, unde Trujillo poate să se culce cu cine are chef, fără să i se întâmple nimic.

Fumau amândoi pe rupte şi scrumiera era deja plină de chiştoace. Un nor de fum plutea deasupra lor.

— Ştiu foarte bine, a spus dominicanul. Oamenilor de aici, şi mai ales soţiilor credincioase, nu le place ca preşedintele să aibă iubite. Oare de asta guatemalezele nu ştiu să se fută ca lumea?

— Lasă prostiile şi răspunde-mi. De ce vrei să o iei? a insistat Enrique. E convenabil să o implicăm în scandal, să fie şi mai multă confuzie atunci când totul se va face >

public. Ţine cont că tu pleci, dar eu rămân aici. Trebuie să-mi iau măsuri de precauţie.

Fiecare băuse deja câte două pahare de rom, iar bordelul continua să fie mohorât şi pustiu. Miriam, doamna cu claia de păr platinat, dispăruse şi un indian tăcut mătura rumeguşul de pe jos şi-l aduna cu mâna într-o pungă de plastic. Era foarte scund şi rahitic şi nu i-a privit nici măcar o dată. Umbla desculţ şi prin cămaşa de bumbac, ruptă şi peticită, i se vedeau porţiuni din pielea întunecată. Matroana pusese mai multe discuri, toate cu bolerouri cântate de Leo Marini.

— Totul e perfect planificat, n-ai nevoie să complici şi mai tare problema. Ştii prea bine ce scandal va izbucni când va apărea ştirea, a zis dominicanul. De ce ţii neapărat să o bagi şi pe biata fată în rahatul ăsta?

— Biata fată? a spus Enrique izbucnind în râs. Te înşeli foarte mult. Deşi nu ai zice, după feţişoara ei de fetiţă inocentă, dar să ştii că e un şarpe, o vrăjitoare. Femeia asta e capabilă de cele mai urâte lucruri, chiar dacă nu pare. Dacă nu ar fi aşa, nu ar fi ajuns unde a ajuns.

— N-o să mă convingi niciodată, a spus dominicanul. Degeaba. Planul e plan. Trebuie să facem exact cum ne-am înţeles. Nu uita că sunt mulţi oameni implicaţi.

— Implicarea ei mi-ar fi uşurat mult lucrurile, frate, a insistat Enrique, de parcă nu l-ar fi auzit pe dominican. E o treabă extrem de serioasă, aşa că tocmai de asta e obligatoriu să iasă un scandal monstruos când va fi vorba de găsit vinovaţi. Trebuie create cât mai multe piste care să nu ducă nicăieri. Pentru a stârni confuzie în rândul oamenilor. Mai gândeşte-te.

— M-am gândit bine, dar în privinţa asta, îmi pare rău, nu pot să-ţi fac pe plac, a spus dominicanul. Nu înseamnă nu, camarade.

— Poţi să-mi spui de ce?

— Pot, i-a răspuns iritat dominicanul.

A făcut o scurtă pauză, apoi a spus pe nerăsuflate:

— Pentru că pe pizda asta am pus ochii de multă vreme, încă din prima zi când am văzut-o. Ţi se pare un motiv suficient de întemeiat, sau vrei altul?

În loc de orice răspuns, Enrique l-a privit surprins şi a izbucnit din nou în râs. După ce s-a oprit din râs, i-a zis:

— Adevărul e că nu mă aşteptam la asta.

A dat din umeri şi a continuat, ca şi cum ar fi tras o concluzie:

— Una sunt viciile şi alta e meseria. Să ştii că e rău să amesteci plăcerile cu munca.

Colonelul Carlos Castillo Armas, Faţă de Topor

pentru prieteni, şi-a dat seama că mercenarii din Armata de Eliberare ajunseseră la Tegucigalpa după scandalurile pe care le provocau în bordeluri, baruri, bombe rău famate şi în săli de jocuri clandestine. Despre scandalurile provocate de acei cubanezi, salvadorieni, guatemalezi, nicaraqueni, columbieni, ba chiar şi „hispanici" din Statele Unite se vorbea în presă şi la radiourile din capitala Hondurasului şi ele creau o imagine cât se poate de proastă unei forţe armate care pretindea că vrea să salveze Guatemala de regimul comunist condus de Jacobo Arbenz. Când Howard Hunt, omul său de legătură din Florida, i-a reproşat situaţia creată, Castillo Armas i-a cerut să-i dea voie să meargă la Miami, ca să stea de vorbă în Opa-Locka cu cei de la CIA, pentru că ei îi angajaseră pe acei „soldaţi", fără să le verifice cu atenţie antecedentele, însă Hunt, mereu alunecos şi secretos, i-a spus că nu era bine să se afişeze pe acolo. Colonelul şi-a descărcat furia, făcându-i cu ou şi cu oţet pe toţi cei din casa de la periferia capitalei Hondurasului, unde îşi stabilise cartierul general. Fusese dintotdeauna un arţăgos. În tinereţe, când colegii de la şcoala militară l-au poreclit Caca după iniţialele numelui, a început să inventeze în secret cele mai sofisticate şi nebu60

neşti porecle (care de fapt erau insulte) pentru toţi cei care-l călcau pe nervi; iar pe acei mercenari scandalagii i-a poreclit „păduchioşi". A dat ordin puţinilor soldaţi guatemalezi care dezertaseră din armată pentru a-l urma să-i amendeze pe cei vinovaţi de scandaluri, iar în cazurile mai grave, să li se desfacă contractul. Dar, pentru că nu ei, ci CIA – Mama Vitregă – îi plătea pe soldaţii din Armata de Eliberare, ordinul său a fost îndeplinit cu ţârâita.

Acele scandaluri erau o adevărată nenorocire tocmai acum când, după ce Eisenhower ajunsese preşedinte, în ianuarie, 1953, Statele Unite se hotărâseră în sfârşit să-l îndepărteze de la putere pe Arbenz, şi nu prin intrigi politice, ci cu ajutorul armelor, aşa cum îşi dorea Faţă de

Topor. În timpul guvernării lui Truman, fusese imposibil să-i convingi *pe gringos* că numai o acţiune militară – cum fusese cea orchestrată de CIA şi desfăşurată cu puţin timp în urmă în Iran, pentru a lichida regimul prim-ministrului Mohammad Mossadegh – putea să stârpească influenta comunistă tot mai mare din Guatemala. În sfârşit, mai ales datorită celor doi fraţi, foşti acţionari la United Fruit, John Foster Dulles, noul secretar de stat, şi Allen Dulles, noul şef de la CIA, nord-americanii deciseseră să sprijine invazia militară, aşa cum le cerea Castillo Armas, încă de când reuşise să evadeze din vechea şi sinistra în

chisoare din Guatemala şi se exilase în Honduras. CIA se *y* făcuse responsabilă de toată acţiunea, încă de la început, şi îl desemnase pe Howard Hunt, printre alţii, să se ocupe de sprijinirea efectivă a aşa-numitei Operaţiuni Succes (PBS – uccess). Şi iată că acum, când se constituia Armata de Eliberare, mercenarii provocau scandal în Honduras, adică acolo unde preşedintele Juan Manuel Gálvez (Greţosul) fusese extrem de reticent la ideea de a sprijini asemenea planuri; cedase doar la insistenţele venite din partea guvernului nord-american şi a companiei United Fruit, care în Honduras era chiar mai puternică decât în Guatemala. Castillo Armas era convins că lucrurile se vor rezolva imediat ce *gringos* aveau să cadă la înţelegere cu preşedintele Anastasio Somoza pentru taberele de antrenament ale mercenarilor de pe teritoriul nicaraguan. Dar de ce naiba durau atât negocierile alea? vorbise cu Somoza şi se lămurise de intenţiile clare ale generalului de a ajuta la invazie.

„Totul merge atât de încet din cauza acestor *gringos1*, s-a gândit. Din birou putea vedea o porţiune de câmp, cu copaci şi ierburi, profilul uneia dintre colinele care înconjurau Tegucigalpa şi nişte agricultori cu pălării de pai, aplecaţi pe tarla. Nu se putea plânge de căsuţa oferită de United Fruit, care plătea şi salariile servitorilor, bucătăresei, şoferului şi grădinarului, plus cheltuielile de întreţinere. Era foarte bine *că gringos* se hotărâseră să

acţioneze, dar nu-i convenea că voiau să facă ei totul, dându-l la o parte tocmai pe el, care-şi pusese viaţa în joc denunţând infiltrarea comunismului în Guatemala, după uciderea colonelului Francisco Arana şi de-a lungul celor trei ani de preşedinţie a lui Arbenz. Se plânsese şefilor de la United Fruit, dar aceştia încercaseră să-l convingă că era mai bine să stea în umbră, ca nu cumva presa fidelă lui Arbenz să-l acuze că era un simplu instrument în mâna Mamei Vitrege, însă argumentul acesta nu-l convingea, pentru că neluând parte la deciziile importante se simţea o marionetă în mâinile celor de la Washington şi CIA. „Ce nemernici!”, s-a gândit. „Puritanii naibii!” A închis ochii, a inspirat adânc şi a încercat să-şi alunge proasta dispoziţie gândindu-se că în curând avea să-l înfrângă (şi poate să-l omoare) pe Jacobo Arbenz (Mutul). Îl ura încă de când erau amândoi cădeţi la Universitatea Politehnică. Pe vremea aceea, îl ura din motive particulare: Jacobo era alb, impunător, de succes, în schimb el era neluat în seamă, bastard, sărac şi cu trăsături indigene. Mai târziu, pentru că Arbenz se căsătorise cu Maria Vilanova, o fată din Salvador, frumoasă şi bogată, pe când el se însurase cu Odilia Palomo, o învăţătoare ştearsă şi la fel de săracă precum el. Dar îl ura mai ales din motive politice.

Îl scotea din minţi faptul că nu reuşea să ia legătura cu CIA şi intermediarul său, Howard Hunt, care dispărea lungi perioade de timp – trecuseră luni iară să ştie ceva despre el – fără să-i spună unde se afla, şi nici cu cei din Departamentul de Stat care pregăteau invazia. Se simţea umilit, ţinut pe margine, dat la o parte deşi era vorba despre probleme cruciale pentru ţara lui. O vreme destul de îndelungată, înainte să apară Howard Hunt, singurul său om de legătură a fost Kevin L. Smith, directorul filialei United Fruit din Honduras. De la el a aflat că „ei” îl aleseseră să fie comandantul Armatei de Eliberare. Smith l-a dus cu avionul său particular în Florida, acolo unde, la nouăsprezece kilometri nord de Miami, pe un vechi teren de aviaţie navală, fusese instalată baza Opa-Locka, de

unde erau conduse operaţiunile PBS – uccess. Acolo l-a cunoscut pe şeful direct al lui Howard Hunt, din câte a înţeles, colonelul Frank Wisner, director-adjunct în cadrul departamentului de planuri clandestine a CIA, trimis de Alen Dulles ca să conducă proiectul destinat să-l îndepărteze de la putere pe Arbenz. Wisner i-a confirmat că el fusese ales pentru a conduce mişcările de eliberare din

Guatemala, în dauna generalului Miguel Ydigoras Fuentes (Sinecura) şi a avocatului şi proprietarului de plantaţii de cafea Juan Cordova Cerna. Dar nu i-a spus şi care au fost argumentele lui Howard Hunt pentru ca el să conducă invazia: „Domnul Caca are trăsături de indian şi să nu uităm că majoritatea guatemalezilor sunt indieni. I se vor alătura fericiţi!”

Euforia care-l cuprinsese după alegerea sa a fost repede alungată de nenumăratele precauţii pe care *gringos* le luau la fiecare pas. Voiau să păstreze aparenţele, pentru ca Statele Unite să nu poată fi acuzate de ONU că au fost adevăraţii executanţi (şi, mai ales, finanţatori) ai viitorului război de eliberare a primei republici comuniste din America Latină, aflată în slujba Moscovei. De parcă ai putea să te ascunzi după deget! Castillo Armas asocia toate aceste precauţii ale americanilor cu puritanismul religios. La întâlnirile din biroul său, le spunea frecvent ofiţerilor săi: „Americanii suflă şi-n iaurt şi fac lucrurile să meargă cu viteza melcului din cauza puritanismului lor afurisit!” Nu ştia exact ce voia să spună cu asta, dar spunând-o se simţea mulţumit de sine însuşi: i se părea o insultă profundă, cu substraturi filosofice.

În schimb, era extrem de mulţumit de preşedintele din Nicaragua, Anastasio Somoza. Acesta chiar era un aliat generos şi conştient de toate câte se aflau în joc. Fusese de acord ca soldaţii Armatei de Eliberare să se antreneze în ţara sa – ba mai mult, le-a pus la dispoziţie El Tamarindo, una dintre proprietăţile sale şi insula Momotombito, de pe

lacul Managua – şi a acceptat ca avioanele CIA să decoleze de pe aeroporturi din Nicaragua, atunci când vor începe acţiunile de luptă, pentru a arunca manifeste asupra oraşelor din Guatemala şi a bombarda obiective strategice. Şi autorizase ca biroul de comandă al campaniei militare să aibă sediul în Managua. CIA deja trimisese acolo aviatori şi soldaţi americani, care aveau misiunea de a elabora strategia invaziei. Somoza îl numise pe Tachito, Hui său, drept omul de legătură între guvernul său şi funcţionarii americani care aveau rolul de a planifica sabotajele şi luptele.

În ciuda faptului că fusese generos cu el, atât în privinţa armamentului, cât şi a banilor, Castillo Armas nu avea încredere în generalisimul Trujillo (Păianjenul). Autoritarul şi trufaşul şef dominican avea ceva în el care-i inspira lui Castillo Armas neîncredere, ba chiar teamă, f lerul său îi spunea că, dacă războiul de eliberare ar ajunge să depindă prea mult de Trujillo – până în acel moment îi dăduse personal şaizeci de mii de dolari şi îi mai trimisese de două ori, prin intermediari, bani şi arme –, atunci s-ar putea ca acel ajutor să-l coste înzecit când va ajunge la putere. Pe parcursul singurei întâlniri pe care o avusese cu el, în Ciudad Trujillo, nu-i plăcuse deloc maniera alunecoasă în care îi dăduse de înţeles că avea nişte condiţii pe careCastillo Armas trebuia să le respecte după ce va obţine victoria. În plus, ştia că generalisimul îl susţinea pe prietenul şi acolitul său, generalul Miguel Ydigoras Fuentes (Sinecura), în cursa pentru stabilirea comandantului care avea să decidă viitorul Guatemalei.

Chiar dacă operaţiunile se aflau în plină desfăşurare, Faţă de Topor nu afla aproape nimic. Avea senzaţia neplăcută că *gringos* îi ascundeau planurile *ex profeso*, ori pentru că nu aveau încredere în el, ori pentru că nu-l respectau, pur şi simplu. Frank Wisner îşi permisese să-i reproşeze faptul că exagerase numărul de voluntari recrutaţi din Guatemala pentru Armata de Eliberare: promisese cinci sute, dar reuşise să adune puţin peste

două sute. Aşa se face că CIA începuse să recruteze păduchioşi din ţări din America Centrală. Şi ăia provocau dezordine în Tegucigalpa. Cel mai bine era să fie trimişi imediat la Nueva Ocotepeque şi ţinuţi acolo până când vor putea începe instrucţia în Nicaragua. A vorbit la telefon cu colonelul Brodfrost, din armata Statelor Unite, secundul lui Frank Wisner şi noul său om de legătură în Managua, iar acesta l-a asigurat că luni aveau să înceapă antrenamentele la proprietatea şi pe insula lui Somoza şi că, începând chiar din după-amiaza aceea, soldaţii din Armata de Eliberare aveau să fie mutaţi în Nicaragua. I-a mai spus că Howard Hunt fusese trimis de CIA într-o misiune nouă, în străinătate, aşa că nu avea să-l mai vadă prin locurile alea. Colonelul Brodfrost a încheiat informându-l că de acum încolo, pentru a nu-l mai deranja pe Wisner, el avea să fie omul cu care trebuia să discute.

Radio Liberation fusese altă problemă complicată. *Gringos* cumpăraseră o staţie de emisie suficient de puternică încât postul de radio să poată fi ascultat în toată Guatemala, în ciuda faptului că transmitea din Nueva Ocotepeque, un oraş din Honduras aflat aproape de graniţă. Castillo Armas ar fi vrut să hotărască el cine avea să fie directorul radioului, dar Brodfrost l-a anutant că CIA alesese deja un *gringo*, David Atlee Phillips (Invizibilul). Castillo Armas nu a reuşit niciodată să discute cu insul acela, în ciuda faptului că Radio Liberation trebuia să-şi gândească programele în funcţie de acţiunile Armatei de Eliberare, fiind portavocea ei. Problemele au apărut încă de la prima emisiune clandestină, din 1 mai 1954. Fără să ţină cont de dorinţa colonelului, care ceruse ca programele să fie înregistrate chiar în Guatemala, i s-a comunicat că aveau să fie înregistrate în Canalul Panamá, în France Field, la baza militară pe care SUA o avea acolo, unde CIA instalase un „centru logistic” dedicat exclusiv invadării Guatemalei. De acolo aveau să vină armele, dar şi programele înregistrate. Programele aveau să fie trimise direct la Nueva Ocotepeque, după ce David Atlee Phillips

(Invizibilul) avea să dea undă verde conţinutului. Colonelul a ascultat prima emisiune şi s-a îngrozit: doar unul dintre redactori avea accent guatemalez; ceilalţi (printre care şi o femeie) erau nicaraguani şi panamezi, după cum îi trădau accentul şi limbajul. Protestele lui Castillo Armas s-au făcut auzite la comandamentul central, dar s-a intervenit abia după vreo patru, cinci zile, aşa încât mulţi guatemalezi şi guvernul condus de Arbenz şi-au dat seama din prima că emisiunile de la Radio Liberation nu erau transmise „dintr-un loc" din *selva* din Guatemala, aşa cum susţinea radioul, ci din străinătate şi erau concepute de străini. Cine se putea afla în spatele lui, dacă nu nord-americanii?

În schimb, funcţionase foarte bine campania de la radio şi din presă prin care guvernul condus de Arbenz era acuzat că făcuse din Guatemala o rampă de lansare pentru Uniunea Sovietică şi că plănuia să pună mâna pe Canalul Panamá. Dar această mişcare nu fusese gândită de guvernul Statelor Unite şi nici de CIA, ci de United Fruit, prin geniul ei publicitar, domnul Edward L. Bernays. Castillo Armas a rămas gură-cască atunci când Bernays i-a explicat că publicitatea poate să convingă societatea de tot soiul de idei, de diverse orientări, să o umple de speranţă sau de teamă. În cazul acela, a funcţionat impecabil. Domnul Bernays, cu ajutorul banilor de la United Fruit, convinsese societatea nord-americană şi guvernul de la Washington de faptul că Guatemala era deja căzută în mâinile comunismului şi că însuşi Arbenz făcuse această manevră. Colonelul Castillo Armas credea că dacă toate acelea ar fi depins numai de United Fruit, lucrurile ar fi mers mult mai bine. Dar, vai, acum nu mai exista altă soluţie – cum îi spusese atunci generalisimul Trujillo – decât să treacă totul pe la Mama Vitregă şi Washington. Ce păcat!

Lui Castillo Armas i se păreau inutile toate precauţiile luate de CIA şi de Departamentul de Stat pentru ca Statele Unite să nu poată fi acuzate că se află în

spatele invaziei. Oricum, Arbenz şi consilierul său, Guillermo Toriello, aveau să le aducă acuzaţii, cu sau fără probe. De ce pierdeau atâta timp cu precauţiile alea, amânând pregătirile şi comiţând greşeli precum cea cu Radio Liberación? Dura câteva zile pentru ca înregistrările să ajungă din Panamá la Nueva Ocotepeque. Brusc, preşedintele din Honduras, Juan Manuel Gálvez, a spus că radioul fusese detectat şi că trebuia închis sau mutat în altă tară. CIA a decis să fie mutat la Managua, cu acordul preşedintelui Somoza, care le-a oferit şi un sediu. După un timp, fără să-i dea vreo explicaţie lui Faţă de Topor, CIA a hotărât să-l mute din nou şi Radio Liberación a început să transmită emisiunile sale clandestine din Key West, Florida.

La fel se întâmpla şi cu armamentul pentru Armata de Eliberare, urma o traiectorie sinuoasă până să ajungă în Honduras, acolo de unde urma să înceapă invazia. Armele erau trimise mai întâi la baza militară americană din Canalul Panamá, apoi avioanele cumpărate de CIA pentru Armata de Eliberare le transportau în diverse locuri de la graniţele Hondurasului; o parte dintre arme şi explozibil erau paraşutate în satele guatemaleze de la graniţă, acolo unde, mai mult în teorie decât în practică, se formaseră grupuri clandestine de sabotaj. S-au ivit multe probleme şi cu aviaţia Armatei de Eliberare. Castillo Armas îşi imaginase că avioanele aveau să fie ale aviaţiei militare guatemaleze, care ar dezerta de la baza lor din La Aurora pentru a i se alătura lui. Însă într-o zi, Brodfrost i-a dat entuziasmat vestea că Allen Dulles autorizase, cu acordul fratelui său, John Foster Dulles, şi poate chiar şi al preşedintelui Einsenhower, cumpărarea de pe piaţa internaţională a trei avioane Douglas C-124C pentru operaţiunea PBS – uccess. Urma să fie folosite la aruncarea de manifeste, care să facă populaţia civilă să se aştepte la invazie. Iar atunci când invazia avea să înceapă, avioanele vor transporta arme, hrană şi medicamente pentru forţele de eliberare şi vor executa misiuni de

bombardare a inamicului.

Aşa cum se întâmplase în cazul tuturor pregătirilor, *gringos* nu i-au dat voie lui Castillo Armas să trimită nici măcar un singur pilot, din cei aflaţi sub comanda sa, pentru a face parte din echipa care achiziţionase avioanele şi, cu atât mai puţin, pentru a face parte din echipajul de zbor. Colonelul a mai avut parte de o dezamăgire, atunci când a aflat că unul dintre piloţii angajaţi pentru a pilota avioanele Armatei de Eliberare era un aventurier psihopat, Jerry Fred Delarm (Ţicnitul), un pilot bun, dar despre care toată America Centrală ştia că e contrabandist şi un mare lăudăros. Atunci când se îmbăta, obişnuia să se laude în gura mare cu zborurile sale clandestine, susţinând că putea să decoleze şi să aterizeze oriunde poftea, oricât de strict şi-ar fi supravegheat ţările spaţiul lor aerian.

Impertinenţele americanilor nu-I deranjau numai pe domnul Caca, ci şi pe ofiţerii din armata guatemaleză, cei care, din prietenie cu colonelul sau supăraţi pe reformele lui Arbenz, dezertaseră şi acum formau Statul său Major. Scârbit, le spunea că prudenţa acestor, *gringos* puritani" era cauzată de poziţia diplomatică delicată în care s-ar afla guvernul de la Washington, dacă Naţiunile Unite l-ar acuza, cu probe incontestabile, de invadarea unei ţări mici precum Guatemala şi de îndepărtarea de la putere a unui guvern ales democratic. Pe lângă asta, toată lumea ştia că toţi acei *gringos* erau nişte neciopliţi din naştere. Şi, mai ales, nu trebuiau să uite că aceşti „ţărănoi" le puneau la dispoziţie armele, avioanele şi banii, fără de care invazia ar fi fost imposibilă. În ciuda acestor spuse, în care nici el nu credea, Castillo Armas resimţea acelaşi scepticism şi aceeaşi frustrare precum ofiţerii săi.

De parcă toate astea nu ar fi fost de ajuns, bătăile de cap ale colonelului s-au intensificat dramatic odată cu dezvăluirile colonelului Rodolfo Mendoza Azurdia, şeful aviaţiei militare, ultimul ofiţer de rang superior şi cu funcţie importantă în guvernul lui Arbenz, care dezertase

pentru a se alătura Armatei de Eliberare. Ştiind prin câte dificultăţi trecuse colonelul Mendoza, până ieri ministru-adjunct al apărării în guvernul lui Arbenz, pentru a fugi din Guatemala şi a se alătura forţelor libertăţii, Castillo Armas l-a întâmpinat personal la aeroportul din Tegucigalpa.

Mendoza Azurdia şi Castillo Armas fuseseră colegi la Şcoala Militară, dar nu fuseseră prieteni. Fuseseră repartizaţi în garnizoane diferite, aşa că se văzuseră rar şi urmaseră cariere separate. Mendoza Azurdia nu se implicase în cele două puciuri organizate în trecut de către Faţă de Topor împotriva guvernelor lui Arévalo şi Arbenz. De aceea, a fost o adevărată surpriză când acest comandant al micii aviaţii militare guatemaleze, considerat un apropiat al lui Arbenz, l-a informat, printr-un mesager discret, că avea de gând să se retragă din guvern şi să fugă din Guatemala, întrebându-l dacă ar fi bine-venit în rândurile armatei eliberatoare. Castillo Armas i-a răspuns că îl aşteptau cu braţele deschise. Pe aeroportul din Tegucigalpa, de faţă cu ziariştii, l-a felicitat pe Mendoza Azurdia pentru curaj şi patriotism. Atacurile primite din partea presei oficiale, i-a spus, vor constitui cea mai bună recomandare în Guatemala de mâine.

Dar când colonelul Mendoza, în faţa lui Castillo Armas şi a Statului său Major, a început să dezvăluie lucruri mai puţin cunoscute din guvernul lui Arbenz, comandantului i s-a făcut părul măciucă. De data aceasta era înjunghiat pe la spate de cel de la care se aştepta cel mai puţin! Adică de către noul ambasador al Statelor Unite în Guatemala, John Emil Peurifoy (Văcarul), de a cărui numire se bucurase pentru că CIA îi spusese că John Foster Dulles îl alesese, fiind vorba despre un tip „dur”; făcuse o treabă excelentă în Grecia, unde contribuise decisiv la victoria armatei monarhiste în faţa gherilelor comuniste şi fusese poreclit Măcelarul din Grecia. Ba mai mult, aflase că, după ce noul ambasador îi prezentase preşedintelui Arbenz scrisorile de acreditare, Peurifoy îi dăduse acestuia o listă cu patruzeci de comunişti din

administraţia publică guatemaleză, cerându-i să fie îndepărtaţi imediat din funcţii şi băgaţi la închisoare sau împuşcaţi. S-a ajuns la un rme scandal diplomatic. De atunci încolo, toată presa de stânga din Guatemala îl ataca pe ambasadorul Peurifoy, numindu-l viceregе şi proconsul. Nimeni nu ştia că liderul eliberatorilor îl poreclea, în sinea sa, Văcarul.

Ceea ce-l îngrijora foarte tare pe Casillo Armaş era faptul că, după spusele lui Mendoza, ambasadorul Peurifoy începuse deja să conspire cu ofiţeri din armată, pe care-i invita la sediul ambasadei, sau se întâlneau la Clubul Militar, la Clubul de Hipism şi în case particulare. Le cerea să dea o „lovitură instituţională" şi astfel să-l îndepărteze pe Arbenz sau să-l oblige să renunţe singur la putere, apoi să-i bage la închisoare pe toţi comuniştii ce transformau tara într-un satelit sovietic, exact aşa cum se întâmpla; şi în Grecia. Conform lui Mendoza Azurdia, ambasadorul Peurifoy nu credea în invazia pe care o pregătea Castillo Armas, considerând că un război civil ar putea avea consecinţe negative, pentru că, după ce aveau să înceapă operaţiunile militare, victoria Armatei de Eliberare nu era sigură. Existau multe necunoscute la mijloc, credea ambasadorul, şi invazia ar putea eşua. I se părea mai sigur să convingă ofiţerii să dea o lovitură de stat. La ultima întâlnire dintre ambasadorul *gringo* şi comandaţii militari guatemalezi, aceştia, prin vocea comandantului suprem al armatei, colonelul Carlos Enrique Díaz (Baioneta), l-au informat pe ambasador că în principiu erau de acord cu ideea unei „lovituri instituţionalizate", dar cu două condiţii: Castillo Armas trebuia să se predea imediat, să renunţe la preparativele sale militare şi să nu aibă pretenţia de a face parte din noul guvern. Din câte se ştia, ambasadorul Peurifoy era de acord cu planul acesta şi trimitea lungi telegrame cifrate domnului Allen Dulles şi secretarului de stat, John Foster Dulles, cerându-le să-i aprobe planul strategic. Carlos Castillo Armas a simţit că se prăbuşea tot ceea ce el construise cu atâta dificultate în

toţi aceşti ani. Dacă ambasadorul reuşea

J

să-şi impună planul, atunci el ar fi ajuns a cincea roată la căruţă. De atunci a început să-l urască pe Văcar aproape la fel de mult ca pe Mutul.

Acele ultime veşti îl puseseră pe jar, dar CIA, prin intermediul colonelului Brodfrost, i-a dat o veste încurajatoare: armata de invazie avea să treacă frontiera guatemaleză şi să înceapă acţiunile militare împotriva lui Arbenz, în dimineaţa zilei de 18 iunie 1954.

VI

— Toţi sfârşesc prin a vorbi, a spus dominicanul. Dacă faza din noaptea asta ar ieşi prost şi am fi prinşi, şi tu, şi eu am turui ca nişte mori stricate.

— Eu n-aş vorbi, a afirmat Enrique, hotărât, lovind uşor cu pumnul în bar. Ştii de ce? Pentru că ar fi degeaba. Oricum ne-ar ucide. În asemenea situaţii, cel mai bine e să negi totul sau să taci până la capăt. Asta ar fi răul cel mai mic.

— N-am eu experienţa ta, a spus dominicanul, după o pauză, dar când am fost în Mexic, la cursurile alea de poliţie despre care ţi-am povestit, mi-au dat o carte. Cum crezi că se numea?

Enrique s-a întors spre el şi a aşteptat, tăcut.

— *Tortura la chinezi*, a zis dominicanul. Chinezii sunt celebri ca negustori şi pentru construirea Marelui Zid. Dar, de fapt, adevărata lor măiestrie s-a dovedit la tortură. Nimeni nu a inventat atâtea modalităţi de tortură şi nici atât de cumplite. Când ţi-am spus că toţi sfârşesc prin a vorbi, mă gândeam la cartea aia a chinezilor.

Bolerourile lui Leo Marini se încheiaseră şi indianul terminase de adunat talaşul de pe duşumeaua bordelului ţinut *degringa* Miriam, şi, fără să se uite nicio clipă la ei, dispăruse şi el. Cei doi erau acum stăpânii localului. Cum muzica încetase, se auzea din când în când, de la depărtare, câte o maşină. Dominicanului i-a trecut prin cap că poate începuse să plouă. Ploaia nu-i plăcea deloc, în

schimb curcubeiele da, acestea umpleau de culori cerul Guatemalei după ce aversele încetau.

— Noroc, a spus Enrique. Pentru chinezi.

— Noroc, a zis dominicanul. Pentru chinurile care te fac să vorbeşti.

Au luat câte o înghiţitură de rom, apoi Enrique a zis:

— Am văzut oameni supuşi celor mai groaznice chinuri, dar care preferau să moară decât să dea nume, adrese sau să-şi trădeze camarazii. E adevărat că unii înnebuneau înainte de a muri. Aşa că dacă îţi spun ce-ţi spun e pentru că ştiu cum stau lucrurile.

— N-am zis că nu te cred, i-a răspuns dominicanul. Dar te asigur că, dacă ai fi avut la îndemână cartea *Tortura la chinezi*, toţi acei eroi tăcuţi ar fi vorbit, ar fi spus tot ce ştiau, ba chiar şi ce nu ştiau.

— Tu atâta ştii, a zis râzând Enrique. Mereu vorbeşti de tortură, de crăpăturile femeilor pe care le-ai lins sau pe care ţi-ar plăcea să le lingi şi de rozacrucienii ăia despre care nimeni nu ştie ce sunt. Ştii ce eşti? Un obsedat. Ca să nu zic un pervers.

— Poate că sunt, a spus dominicanul ridicând din umeri şi dând din cap. Vrei să-ţi spun ceva? De fiecare dată când trebuie să-l torturez pe vreunul ca să scot ceva de la el, mă apucă cântatul. Sau recit poezii de Amado Nervo, tare mult îi mai plăceau mamei mele. În mod normal, nu fac chestii dintr-astea. Să cânt, să recit. Nici nu-mi trece prin cap. Numai când trebuie să torturez pe cineva pentru a-l face să vorbească. Cartea aia, *Tortura la chinezi*, m-a vrăjit rău de tot pentru destulă vreme. O citeam şi o reciteam, visam pasaje din ea şi-mi amintesc încă în detaliu multe ilustraţii din ea. Le-aş putea reproduce. Aşa că, îţi spun sigur, niciunul dintre acei eroi n-ar fi tăcut până la capăt dacă ai fi avut la îndemână *Tortura la chinezi*.

— Data viitoare o să ţi-o cer împrumut, a spus zâmbind Enrique şi s-a uitat la ceas. Imediat ce începi să aştepţi ceva, timpul nu mai trece.

— Mai ia o duşcă şi nu te mai uita la ceas, a spus dominicanul, apucând paharul şi ducându-l spre gură. Încă mai avem destul timp.

— Pentru chinurile chinezeşti, a spus Enrique, luând fără chef paharul, continuând să stea cu ochii pe ceas.

VII

Generalisimul Trujillo şi-a privit ceasul: şase fără patru minute dimineaţa. Johhny Abbes García urma să vină la şase fix, aşa cum îi ordonase. Probabil că stătea deja de ceva vreme în anticameră. Să-l lase să intre chiar acum? Nu, mai bine să aştepte până la şase fix. Generalisimul Rafael Leonidas Trujillo nu era maniac doar în privinţa punctualităţii, ci şi a simetriei: şase însemna şase, nu şase fără patru minute.

Oare l-o fi citit bine pe acel ziarist sportiv, dedicat hipismului, cu carnea flască, burtos, miop şi cu mers de cămilă, atunci când l-a trimis să urmeze acele improvizate cursuri de poliţie din Mexic? înainte de a-i plăti cursul, a făcut câteva cercetări: tatăl său era un contabil onorabil, iar el un ziarist de duzină, uşor boem, specializat în hipism; avea o emisiune hipică la radio; se întâlnea cu poetaşi, scriitori, artişti şi boemi (probabil oponenţi ai regimului său) la Farmacia Gomez, de pe strada El Condé, în centrul istoric din Ciudad Trujillo. Se lăuda uneori că e rozacrucian. Din când în când era văzut prin bordeluri, cerându-le prostituatelor să-i scadă din preţ pentru perversiunile pe care voia să le facă şi mergea punctual la hipodromul Perla Antilla, în zilele în care erau curse. Când generalisimul a primit acea scrisoare de la ziarist, prin care acesta îl ruga să-l susţină financiar pentru a urriâa cursurile de poliţie din Mexic, a avut un presentiment. L-a chemat, l-a văzut, l-a ascultat şi asta i-a fost de-ajuns, s-a hotărât să-l ajute, mânat de o vagă intuiţie că în namila aceea de urâţenie umană exista cineva, ceva, care i-ar putea fi de folos. Intuise bine. Prin intermediul ambasadei, i-a dat lunar o sumă de bani suficientă pentru a-i ajunge să mănânce, să aibă un acoperiş deasupra capului şi să poată

urma cursurile de poliţie, cerându-i în schimb rapoarte despre exilaţii dominicani din Mexic. Abbes García şi-a făcut datoria din plin: a aflat ce făceau, unde se întâlneau, cât de periculos era fiecare dintre ei. S-a împrietenit cu ei şi cu unii chiar se îmbăta, pentru ca apoi să-i trădeze şi mai bine. Se înhăitase cu doi cubanezi nelegiuiţi, Carlos Gacel Castro – „cel mai urât om salutat vreodată de oameni”, obişnuia el să se prezinte – şi Ricardo Bonachea Leon, ambii dându-i o mână de ajutor atunci când generalisimul decidea că venise timpul ca exilaţii cu adevărat periculoşi să aibă un accident sau să fie ucişi într-un presupus jaf. Abbes García, Gacel şi Bonachea colaborau impecabil, dând adrese şi sfaturi pentru locul şi ora cele mai potrivite la simularea unui accident sau, pur şi simplu, la atacarea şi lichidarea exilatului periculos. De data aceasta, generalisimul urma să-i dea o misiune mult mai delicată. Va fi la înălţimea misiunii?

A fost suficient să se gândească chiar şi aşa, indirect, la colonelul Carlos Castillo Armas, preşedintele Guatemalei, pentru a simţi cum sângele începe să-i fiarbă şi gura să i se umple de spume. I se întâmpla încă de tânăr; enervarea făcea ca gura să i se umple de salivă şi trebuia să scuipe; dar cum acolo nu avea unde, s-a văzut nevoit să o înghită.

„Trebuie să comand nişte scuipători din alea”, s-a gândit. Îi propusese lui Castillo Armas să sărbătorească împreună victoria Armatei de Eliberare pe stadionul naţional din Guatemala, construit de fostul preşedinte Juan José Arévalo în aşa-numitul Oraş Olimpic. Prostul naibii a refuzat, motivând că „vremurile nu erau potrivite pentru astfel de spectacole”. Şi-a trimis până şi ministrul de externe, Skinner-Klee, împreună cu şeful său de protocol pentru a-i explica de ce nu era un moment bun pentru un asemenea act. Trujillo nici măcar nu i-a lăsat să vorbească şi le-a dat douăzeci şi patru de ore ca să părăsească Republica Dominicană. Generalisimului i se făcea greaţă

imediat ce-şi amintea de laşitatea lui Castillo Armas, tâmpitul ăla ingrat.

— Bună dimineaţa, Excelenţă, a spus sfrijitul colonel, luând poziţia de drepţi, lovindu-şi călcâiele şi salutând milităreşte, chiar dacă era îmbrăcat în civil.

Stinghereala colonelului era evidentă.

— Bună dimineaţa, domnule colonel, a spus generalisimul, dând mâna cu el şi făcând semn spre unul dintre fotolii. Luaţi loc, aici putem vorbi liniştiţi. Întâi de toate, bun venit în Republica Dominicană.

Generalisimului îi era limpede că se înşela în privinţa acelui insignifiant Castillo Armas. Nu îndeplinise nici măcar unul dintre cele trei lucruri pe care i le ceruse, ba mai mult, acel colonelaş slăbănog, părând să sufere de ftizie, cu mustăcioară de Hitler şi părul tuns periuţă, nu numai că făcuse uitate promisiunile, dar îndrăznise şi să vorbească de rău despre familia lui. Raportul ambasadorului dominican în Guatemala, psihiatrul Gilberto Morillo Soto, era detaliat şi explicit: „Preşedintele Castillo Armas, într-o stare avansată de beţie, şi-a permis să-şi distreze invitaţii făcând glume pe seama fiului dumneavoastră, generalul Ramfis, spunând literalmente (vă rog să-mi iertaţi îndrăzneala, Excelenţă): «Ce mare scofală să ţi-o tragi cu Sza Sza Gabor şi Kim Novak, dacă mai întâi o cadoriseşti pe fiecare cu câte un Cadillac, o brăţară cu diamante şi o blană de vizon? Aşa poate fi seducător oricine.» Ar fi trebuit să mă retrag ofensat, dar am rămas mai departe numai pentru a vedea dacă va continua să se distreze pe seama respectabilei dumneavoastră familii. Şi, într-adevăr, Excelenţă, preşedintele a continuat să o facă de-a lungul întregii reuniuni”.

Generalisimului i s-a urcat sângele la cap, aşa cum păţea de fiecare dată când cineva îi vorbea de rău copiii sau fraţii, ori soţia, ca să nu mai spunem mama. Pentru el, familia era sfântă; cine îi jignea familia plătea scump. „O să mi-o plăteşti, nemernicule”, s-a gândit. „Iar locul tău va

fi luat de generalul Miguel Ydigoras Fuentes”.

— Am venit pentru a vă cere ajutorul, Excelenţă.

Colonelul Castillo Armas avea vocea subţire şi spartă. Era slab, sfrijit, înalt şi puţin adus de spate, o adevărată ruşine pentru ţinuta militară.

— Am oamenii, a continuat colonelul, ajutorul Statelor Unite, al exilărilor guatemalezi. Iar armata nu aşteaptă altceva decât să dau semnalul de luptă pentru a se alătura forţelor noastre eliberatoare.

— Nu uitaţi de ajutorul de la United Fruit şi de cel al lui Somoza, contează mult şi ele, i-a amintit zâmbitor generalisimul. De ce aţi mai avea nevoie şi de al meu?

— Pentru că dumneavoastră sunteţi cel mai important garant pentru CIA şi Departamentul de Stat din SUA, Excelenţă, l-a periat imediat colonelul. Mi-au spus-o chiar ei: „Du-te la Trujillo. El e anticomunistul numărul unu din America Latină. Dacă el te sprijină, atunci te sprijinim şi noi”.

— Au apelat deja la mine, de mai multe ori, i-a spus generalisimul zâmbind din nou şi dând afirmativ din cap, înainte de a lua o înfăţişare gravă. O să vă ajut, bineînţeles. Trebuie să scăpăm cât mai repede de comunistul ăsta, Arbenz. Ar fi fost şi mai bine dacă scăpăm de predecesorul său, Arévalo ăla, alt comunist, ba mai făcea şi pe înţeleptul. I-am avertizat pe *gringos*, dar nu m-au crezut. Aşa sunt ei, naivi, uneori chiar proşti, dar ce să le faci, avem nevoie de ei. Bănuiesc că acum le pare rău.

Cineva a bătut respectuos în uşa biroului, exact când se făcuse şase fix. În cadrul uşii au apărut capul cărunt şi zâmbetul servil ale lui Crisostomo, una dintre ordonanţele sale.

— Abbes García? a întrebat generalisimul. Lasă-l să intre, Crisostomo.

O clipă mai târziu, Abbes a intrat în birou, cu mersul acela ciudat, împrăştiat, părând gata să se dezmembreze

la fiecare pas. Purta un sacou în carouri, o cravată roşie destul de ridicolă şi pantofi maro. Insul ăsta trebuie învăţat să se îmbrace mai bine.

— Bună dimineaţa, Excelentă.

— Stai jos, i-a ordonat Trujillo, apoi a trecut imediat la subiect. Te-am chemat ca să-ţi dau o misiune extrem >

de importantă.

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră, Excelenţă.

Abbes García avea o voce periculos de plăcută: să fi fost o reminiscenţă a trecutului său de om de radio?

Probabil că da. Generalisimul ştia şi asta despre el, că pe vremuri fusese realizator de emisiuni de ştiri la un post de radio rău famat. Să fie adevărat că era rozacrucian? Şi ce însemna să fii rozacrucian? Batista cu care se ster – gea la nas părea să fie imprimată cu simbolurile acelei religii.

— Totul se află într-o stare avansată, Excelenţă, a spus colonelul Castillo Armas. Mai aşteptăm doar instrucţiunile de la Washington ca să începem. Am recrutat aproape toţi oamenii de care avem nevoie. Ne antrenăm pe o proprietate a preşedintelui Somoza, în Nicaragua, şi pe o insuliţă. Plus în Honduras. Am fi vrut să facem la fel şi, în Salvador, dar preşedintele Oscar Osorio are dubii şi încă nu ne-a dat voie. Dar *gringos* continuă să pună presiune pe el. Ceva ne lipseşte e ceva *cash*. În privinţa asta, puritanii de *gringos* sunt cam strânşi la pungă.

A râs şi Trujillo a observat că guatemalezul râdea fără sunet, căscând puţin gura şi arătându-şi dinţii. O sclipire de veselie îi însufleţea ochii de şoarece.

— E vorba despre dobitocul ăla de Castillo Armas, a spus Trujillo cu o privire de gheaţă, aşa cum îi era de fiecare dată când se referea la inamicul său. Este la putere de peste doi ani şi încă nu şi-a îndeplinit niciuna dintre promisiunile pe care mi le-a făcut.

— Dumneavoastră ordonaţi şi eu execut, Excelentă, a spus Abbes García, înclinându-şi uşor capul. Tot ce trebuie făcut se va face, vă promit.

— Te duci în Guatemala ca ataşat militar, a spus Trujillo fixându-l cu privirea.

— Ataşat militar? s-a mirat Abbes García. Dar eu nu sunt militar, Excelentă.

— Eşti, de anul acesta, a zis Trujillo. Te-am cooptat în armată, cu gradul de locotenent-colonel. Aici ai toate actele. Ambasadorul nostru, Morillo Soto, e la curent. Te aşteaptă.

A văzut în ochii lui Abbes García o surpriză care s-a făcut bucurie, satisfacţie, uimire. Şi o recunoştinţă canină. Colac peste pupăză, nenorocitul ăsta purta şosete albastre. Asta ţinea tot de a fi rozacrucian? Să te îmbraci în toate culorile curcubeului?

— Veţi primi toate armele de care aveţi nevoie, i-a spus Trujillo generalului Castillo Armas, pe un ton de parcă ar fi fost o bagatelă. Şi cât *cash* vă trebuie. Cunoşteam deja problema, aşa că v-am pregătit o pungă cu un mic avans de şaizeci de mii de dolari. Însă vreau să vă dau un»

sfat, domnule colonel.

— Da, da, bineînţeles. Vă ascult, Excelentă.

— Nu vă mai certaţi cu generalul Ydigoras Fuentes. Trebuie să vă înţelegeţi între voi. Sunteţi de aceeaşi parte a baricadei, nu uitaţi.

— Nici nu ştiu cum să vă mulţumesc, Excelentă, a îngăimat Castillo Armas, uimit că totul fusese atât de simplu. (Crezuse că va trebui să îndulcească lucrurile cu Trujillo, să negocieze, să-i forţeze mâna, să cerşească. Chiar atunci, pe loc, i-a găsit porecla: Păianjenul.) Ştiu că sunteţi prieteni. Problema e că generalul Ydigoras nu e mereu sincer cu mine. Dar vă asigur că o să ne înţelegem bine, până la urmă.

Generalisimul zâmbea, mulţumit de cât de mult îl impresionase pe ofiţerul guatemalez.

— Vă cer doar trei lucruri, de îndeplinit după ce veţi ajunge la putere, a spus, observând cât de jalnic atârnau pe colonel hainele civile.

— Consideraţi-le ca şi făcute, Excelenţă, s-a repezit să spună Castillo Armas, gesticulând de parcă ar fi ţinut un discurs. În numele Guatemalei şi al cruciadei noastre eliberatoare, vă mulţumesc din inimă pentru generozitatea dumneavoastră.

— Cum plec de aici, îmi şi fac bagajele, Excelenţă, a spus Abbes García. Am mai fost în Guatemala şi am acolo câteva cunoştinţe. Printre ele se numără şi Carlos Gacel, cubanezul care ne-a ajutat atât de mult în Mexic. Vă amintiţi?

— Încearcă să îl vezi pe preşedinte, transmite-i salutările mele. Ar fi ideal dacă ai reuşi să te împrieteneşti cu Castillo Armas. Pentru asta, drumul cel mai scurt e soţia lui său, şi mai bine, amanta, a spus generalisimul. Primesc informaţii de la Morillo. Nu ştiu dacă e un diplomat bun, dar ca informator e de mâna întâi. Se pare că preşedintele şi-a găsit o iubită destul de tinerică, o oarecare Marta Borrero. Se zice că e frumoasă şi îndrăzneaţă. Din cauza»

acestei Martira, susţinătorii lui s-au împărţit în două. Aproape că a izbucnit un mic război civil între susţinătorii doamnei oficiale, Odilia Palomo, şi cei ai amantei, Miss Guatemala. Aşa i se spune. Încearcă să ajungi al ea. De obicei, amantele au mai multă influentă decât soţiile.

A râs, şi Johnny Abbes García a râs şi el. Începuse să ia notiţe într-un carneţel şi Trujillo a observat că, asemenea feţei şi restului trupului, proaspătul locotenent-colonel din armata dominicană avea degetele încovoiate, groase şi noduroase ca ale unui bătrân. Numai că el era un om încă tânăr, probabil nu împlinise patruzeci.

— Primul dintre cele trei lucruri este să îl băgaţi la închisoare pe generalul Miguel Ángel Ramirez Alcantara, a zis Trujillo. Bănuiesc că-l cunoaşteţi. Sub comanda lui,

Legiunea din Caraibe a încercat să invadeze Republica Dominicană. Juan José Arévalo ni l-a trimis pe cap. A rupt legăturile cu Spania lui Franco, Nicaragua lui Somoza, Perú lui Odria, Venezuela lui Pérez Jiménez şi cu mine, dar nu s-a mulţumit cu asta, a vrut să ne şi invadeze. Am omorât destul de mulţi invadatori, dar Ramirez Alcantara ne-a scăpat. Iar acum trăieşte bine mersi în Guatemala, protejat de preşedintele Arbenz.

— Bineînţeles, Excelentă. Îl cunosc foarte bine. Va fi» primul lucru pe care-l voi face, imediat ce voi ajunge la putere, clar ca bună ziua. O să vi-l trimit aici într-un sac de celofan.

Trujillo nu a râs. Cu ochii mijiţi, se uita în gol, vorbind ca şi cum ar fi monologat:

— E în Guatemala, liber, lăudându-se cu faptele sale eroice, a spus cu o enervare reţinută. Şi mai ales că a vrut să mă dea jos de la putere. Se laudă cu o invazie eşuată pentru care mulţi nemernici au plătit cu moartea. Însă pentru că generalul Ramirez Alcantara a reuşit atunci să scape, acum a venit vremea să plătească. Nu-i aşa?

— Evident, Excelenţă, a afirmat Castillo Armas, dând din cap. Ştiu prea bine ce hram poartă generalul Ramirez Alcantara. E ca şi făcut. Nu vă faceţi griji în privinţa asta.

— Îl vreau viu, l-a întrerupt Trujillo. Nimeni să nu-i atingă niciun fir de păr. Viu şi nevătămat. Dumneavoastră sunteţi răspunzător pentru el.

— Desigur, Excelenţă, întotdeauna amantele sunt femei extrem de utile, a râs din nou, forţat, Abbes García. Am învăţat asta la cursurile alea de poliţie din Mexic, de care dumneavoastră râdeti mereu.

— Viu şi nevătămat, e limpede, a spus Castillo Armas. Şi celelalte două condiţii, Excelentă?

— Nu sunt condiţii, sunt rugăminţi, a precizat Trujillo încruntându-se. Prietenii nu-şi pun condiţii. Mai degrabă se cer servicii, se fac favoruri. Iar noi doi suntem de-acum prieteni, nu-i aşa, domnule colonel?

— Bineînţeles, bineînţeles, s-a grăbit colonelul să-i dea dreptate.

— I-am cerut să mi-l dea pe Ramirez Alcantara, a continuat Trujillo supărat. După victoria revoluţiei eliberatoare, l-au arestat şi am fost convins că mi-l va da pe mână. Însă nemernicul de Castillo Armas s-a făcut că uită, m-a dus cu vorba. Şi, culmea culmilor, acum l-a pus în libertate. Tocmai pe el, pe însuşi comandantul Legiunii din Caraïbe. A ajuns omul regimului lui Castillo Armas. Câinele ăsta care a încercat să mă dea jos! Ai văzut vreo trădare mai mare în toată viaţa ta?

— Spuneţi-mi care sunt celelalte două, a insistat colonelul Castillo Armas cu o expresie imploratoare care-l amuza pe Generalisim. Primul lucru pe care-l voi face, Excelenţă, va fi să îndeplinesc ce-mi cereţi. Aveţi cuvântul meu de onoare.

— O invitaţie oficială, imediat după ce vor fi restabilite relaţiile diplomatice între ţările noastre, a spus Trujillo, aproape în şoaptă. Nu uitaţi că au fost rupte de către guvernul lui Arevalo. Nu am fost niciodată în Guatemala. Mi-ar plăcea să vă cunosc ţara. Şi să fiu decorat cu ordinul Quetzal, dacă se poate. Somoza a fost deja decorat, nu?

— Astea sunt de la sine înţelese, Excelentă, a afirmat colonelul Castillo Armas. Oricum, e primul lucru pe care l-aş fi făcut: să restabilesc relaţiile rupte de comunişti, să vă invit să ne vizitaţi ţara, să vă decorez cu ordinul Quetzal, în cel mai înalt grad. Pentru Guatemala va fi o onoare să vă primească cu tot fastul!

— Nu a îndeplinit nici măcar un singur lucru dintre cele trei, a şoptit Generalisimul, plescăind din limbă. După ce a ajuns la putere, i-am propus o acţiune de amploare, pe Stadionul Naţional din Guatemala, unde noi doi, el şi cu mine, să celebrăm victoria. A căutat tot soiul de pretexte stupide pentru a refuza.

— Vă invidiază, domnule comandant, a conchis Abbes

García. Asta-i explicaţia. E un ingrat şi un degenerat, din câte văd eu.

Generalisimul îl studia cu privirea aceea inchizitorială, care întotdeauna îi făcea pe interlocutori să se simtă stingheriţi. L-a măsurat din cap până-n picioare.

— Trebuie să-ţi comanzi nişte uniforme, a spus, într-un sfârşit. Deocamdată două: una de zi cu zi, iar alta de paradă. O să-ţi dau adresa croitorului meu, *don* Atanasio Cabrera, din centrul vechi. Ţi le face în câteva zile, dacă-i spui că e urgent. Spune-i că vii din partea mea şi cheltuielile să le pună la Palat.

— Excelenţă, a îndrăznit Castillo Armas, am putea discuta acum şi despre arme?

— O să trimit un vapor cu tot armamentul de care ai nevoie, i-a răspuns generalisimul. Mitraliere, puşti, revolvere, grenade, aruncătoare de grenade, armament greu. Dacă aveţi nevoie, pot trimite şi soldaţi. Imediat ce-mi daţi de ştire despre un port din Honduras, unde vaporul să poată ancora în siguranţă. Când veţi ieşi de aici, vă vor aştepta câţiva ofiţeri de încredere cărora le puteţi da lista cu necesarul de armament.

Colonelul Castillo Armas nu-şi mai revenea din *ui,* mire. Rămăsese cu gura căscată şi ochişorii îi scăpărau de satisfacţie şi recunoştinţă.

y y

— Sunt încântat de generozitatea şi eficienţa dumneavoastră, Excelenţă, a murmurat. Vă spun sincer că nici nu am cuvinte ca să vă mulţumesc pentru tot ceea ce faceţi pentru noi. Pentru poporul guatemalez, vreau să zic.

Trujillo se simţea mulţumit; omuleţul ăsta era la picioarele sale.

— În plus, când se îmbată, trădătorul de Castillo Armas vorbeşte de rău despre familia mea, a spus Trujillo, enervându-se din nou. Îţi dai seama? Era un neica-nimeni, a ajuns la putere datorită americanilor şi mie. I s-a urcat la cap. Îşi permite să-şi distreze invitaţii făcând glume pe seama familiei mele, mai ales pe seama lui Ramfis. Asta nu

poate să rămână aşa.

— Evident, Excelenţă, a spus Abbes García, ridicându-se în picioare.

Trujillo îl măsura cu privirea, zâmbind: da, era limpede că proaspătul locotenent-colonel din armata dominicană nu avea nimic de-a face cu ţinuta militară. Cei doi, el şi Castillo Armas, semănau în privinţa asta.

— Am auzit că eşti rozacrucian, a spus generalisimul. E adevărat?

— Da, Excelenţă, e adevărat, a încuviinţat stingherit Abbes García. Ştiu încă destul de puţine, însă pot spune că rozacrucienii îmi plac. Poate că mai corect ar fi să spun că-mi convine doctrina. E mai mult o filosofie de viaţă *y* decât o religie. M-a iniţiat un înţelept, în Mexic.

— Îmi explici tu altă dată, când o să avem timp, l-a întrerupt Trujillo, arătându-i uşa. În schimb, eu am să-ţi spun cum să te îmbraci cu mai puţin prost gust.

— Dumnezeu să vă aibă în pază, Excelenţă, a spus colonelul Castillo Armas şi, înainte de a ieşi, l-a salutat iarăşi milităreşte, din pragul uşii.

VIII

— E aproape şase, a spus dominicanul. Am predat camera de la Mansion de San Francisco, aşa că am bagajele în maşină. Pot să mai pierd timpul pe la tine acasă?

— Acasă la mine nu prea, camarade, a zis Enrique clătinând din cap. Ar fi prea imprudent. Era bine să mai ţii camera o noapte.

— Stai liniştit. Ca să-mi omor timpul, o să dau o raită prin centru, singurul loc frumos din oraşul acesta atât de urât. Mai verificăm încă o dată programul individului?

— Nu e nevoie, a zis Enrique. Totuşi, a închis ochii şi a început să turuie, ca şi cum ar fi recitat pe de rost: Azi-dimineaţă, preşedintele a respectat programul stabilit. L-a primit în audienţă pe ambasadorul Statelor Unite, apoi a discutat cu reprezentanţii băştinaşilor din Petén. A dictat scrisori, a citit un discurs la ambasada Mexicului şi a luat

prânzul împreună cu soţia. În această seară, se va întâlni la Palat cu oameni de afaceri, pentru a-i convinge să investească în ţară banii pe care i-au plasat în străinătate pe vremea lui Arbenz.

— Petrecerea de ziua de naştere a fratelui tău, ministrul apărării… a început dominicanul să zică.

— Va avea loc şi vor fi cu toţii ocupaţi, aşa că nu-ţi bate capul în privinţa asta, l-a întrerupt Enrique. Totul va ieşi perfect. Numai dacă nu cumva…

— Nu cumva ce?

— Nu cumva se întâmplă o minune, a spus Enrique şi a chicotit forţat.»

— Bine că nu cred în minuni, a răsuflat uşurat dominicanul.

— Nici eu, a spus Enrique. Am zis doar aşa, ca să te necăjesc şi să mă mai calmez şi eu, că am nervii întinşi la maximum.

— Dacă e aşa, hai să plecăm odată de-aici.

Dominicanul a lăsat câteva bancnote lângă sticla de rom, pe care aproape o goliseră în orele petrecute acolo. Bordelul continua să fie pustiu, mohorât. *Gringa* Miriam nu se mai arătase la faţă, cu siguranţă se dichisea pentru a părea mai puţin ofilită diseară, când stabilimentul avea să se umple de zgomot, muzică şi oameni.

După ce au ieşit – cădea o ploicică aproape invizibilă, iar cerul era căptuşit cu nori şi tunetele ajungeau până la ei dinspre munţi – au observat că acum erau aşteptaţi de două maşini, fiecare cu câte un şofer la volan. Cel care venise să se alăture maşinii conduse de cel mai urât om din lume era cubanez şi el şi se numea Ricardo Bonachea»)

Leon. Venise din Mexic, cu puţin timp în urmă, acolo unde colaborase foarte bine cu dominicanul şi acum lucra pentru serviciul de informaţii guatemalez.

Enrique şi dominicanul s-au despărţit dând uşor din cap, dar fără să dea mâna. Enrique a urcat în maşina condusă de cel mai urât om din lume, iar dominicanul în cealaltă. Dominicanul i-a ordonat şoferului.

— Dă nişte ture prin centru, dar fără să treci de două ori prin acelaşi loc, Ricardito. La şapte fix trebuie să fiu în faţa catedralei.

IX

Atunci când, mulţi ani mai târziu, depăna în amintire cei trei ani şi jumătate de preşedinţie, Jacobo Arbenz Guzman îşi repeta că experienţa cea mai importantă din toată guvernarea sa, a trăit-o în timpul acelor săptămâni din aprilie şi mai 1952, când a prezentat propunerea de proiect pentru reforma agrară în faţa consiliului de miniştri, pentru ca mai apoi să fie supusă atenţiei congresului republicii. Ştia foarte bine cât de importantă – transcendentală – era legea pentru viitorul Guatemalei şi, înainte de a definitiva proiectul, a ţinut să fie analizat de susţinătorii şi adversarii săi politici în şedinţe publice. Presa a scris pe larg despre ele. Au avut loc la Palatul Guvernului şi au fost transmise în direct la radio, pentru a putea fi ascultate în toate colţurile ţării.

Proiectul îi interesa foarte mult atât pe apropiaţii, cât şi pe inamicii săi, dar, mai mult decât pe oricine, îl interesa în primul rând pe el însuşi. A fost chestiunea căreia i-a dedicat cel mai mult timp, a întors-o pe toate părţile şi a încercat din răsputeri să o concretizeze „într-o lege bine gândită, fără neclarităţi, perfectă şi indiscutabilă”, după cum a spus chiar el. Cum şi-ar fi putut imagina că tocmai acea lege va atrage căderea guvernului său, moartea a sute de guatemalezi şi că familia lui, în frunte cu el însuşi, va trebui să ia calea exilului?!

Au avut loc trei dezbateri publice, fiecare dintre ele a durat mai multe ore, a treia încheindu-se abia după miezul nopţii. Participanţii luau o pauză la prânz, mâncau o tortilla sau un sandviş, beau băuturi fără alcool, apoi continuau până se încheia agenda zilei. Nu au participat doar partidele care îl susţineau, ci, mai ales, cele din opoziţie. Preşedintele fusese categoric: „Să vină toţi. Începând cu avocaţii de la United Fruit, şefii de la Asociaţia Generală»

a Agricultorilor (AGA), reprezentanţii proprietarilor de pământuri şi, bineînţeles, cei de la Confederaţia Naţională a Ţăranilor. De asemenea, jurnalişti din presa scrisă şi de la radio, inclusiv corespondenţii străini". Toţi. Asta îşi dorea şi a trebuit să se impună şi în faţa susţinătorilor, căci unii dintre ei, precum Victor Manuel Gutiérrez, secretarul general al Confederaţiei Sindicatelor Muncitoreşti şi Ţărăneşti, ar fi preferat ca legea să nu fie expusă atâtor controverse, temându-se că inamicii guvernului vor profita de dezbateri pentru a bloca legea în stadiul de proiect. Arbenz nu a dat înapoi: „Trebuie să ascultăm toate opiniile, favorabile sau contrare. Criticile ne vor ajuta să o îmbunătăţim".

Era autocritic şi nu căuta scuze pentru greşelile sale, dimpotrivă, era dispus să le corecteze, dacă se dovedea că le comisese. Mereu şi-a imaginat că acţiona astfel încât limitele sale să nu se reflecte în bunul mers al guvernării, dar, retrospectiv, admitea că se înşelase de multe ori. Dar era cu adevărat mândru de comportamentul său din timpul acelor dezbateri, de maniera în care a apărat fiecare articol al proiectului de lege şi a răspuns obiecţiilor. Specialiştii, mai mult sau mai puţin închipuiţi, şi experţii urmăreau să schimbe natura legii, făcând-o mai blândă prin introducerea de excepţii, derogări şi compromisuri care ar fi lăsat chestiunea proprietăţii pământului exact aşa cum fusese ea în Guatemala de secole întregi. Dar el nu a permis aşa ceva. Neclintirea sa, din păcate, nu l-a ajutat prea mult, mai degrabă i-a exasperat pe inamicii săi.

Arbenz era convins că reforma agrară ar schimba situaţia economică şi socială a Guatemalei, punând bazele unei societăţi noi pe care capitalismul şi democraţia ar conduce-o la justiţiei şi modernitate. „Reforma va oferi oportunităţi tuturor guatemalezilor, nu doar unei minorităţi neînsemnate, ca până acum", a spus de mai multe ori în timpul acelor dezbateri. A fost una dintre puţinele dăţi când soţia lui, Maria, de obicei extrem de critică cu

deciziile şi discursurile lui, l-a felicitat emoţionată, strângându-l de braţ, cu lacrimi în ochi: „Ai fost impecabil, Jacobo”. Toţi miniştrii şi parlamentarii prieteni au fost de părerea ei: niciodată nu fusese mai elocvent decât în acele dezbateri. Însă pe adversari nu i-a convins: opoziţia proprietarilor de pământuri a devenit şi mai furibundă.

În tinereţe, Arbenz se gândise arareori la problemele sociale ale ţării sale: situaţia băştinașilor indieni, de exemplu, mâna de bogătaşi şi mulţimea de săraci, viaţa neînsemnată, vegetativă, dusă de trei sferturi din populaţie, distanţa cosmică între traiul indigenilor şi al bogătaşilor, specialiştilor, proprietarilor de terenuri, comercianţilor şi patronilor. I-a luat mult până să înţeleagă că numai o mână de compatrioţi se bucurau de privilegiile civilizaţiei şi că era obligatoriu ca problema să fie rezolvată de la rădăcină, dacă voia ca situaţia să se schimbe şi privilegiile minorităţii să se extindă asupra tuturor guatemalezilor. Cheia era reforma agrară.

Nu-i era ruşine să recunoască faptul că înţelesese, în sfârşit, în ce ţară trăia – una foarte frumoasă, cu istorie bogată, dar plină de nedreptăţi îngrozitoare – datorită Mariei Vilanova, femeia care, prin eleganţa şi frumuseţea ei, îl făcuse să se îndrăgostească de ea la prima vedere. Şi avea să se îndrăgostească şi mai tare, pe măsură ce avea să descopere cât de inteligentă şi de sensibilă era tânăra aceea cu ochi scăpărători, zveltă şi cu nas drept. Şi pentru că, în ciuda faptului că provenea dintr-o familie bogată din Salvador, îşi dăduse seama încă de tânără cât de înapoiate erau ţările din America Centrală, văzând dincolo de vălul care, lui şi atâtor altora, îi acoperea ochii în privinţa problemelor sociale.

Încă înainte de a primi gradul de sublocotenent, Maria Vilanova l-a ajutat să descopere tot ceea ce nu ştia, căci până atunci trăise izolat într-o lume a armelor, ordinelor, strategiilor, codurilor, eroilor eponimi, luptelor, asemenea colegilor săi, rupţi aproape cu totul de societatea plină de prejudecăţi rasiste, care nu doar că

ignora, ci dispreţuia de-a dreptul milioanele de băştinași, refuzându-le accesul la civilizaţie.

Datorită Mariei Vilanova a început să vadă o altfel de lume, una de nedreptăţi seculare, prejudecăţi şi orbiri, rasistă, dar şi o lume plină de vigoare ascunsă, care, odată trezită şi mobilizată, putea revoluţiona Guatemala, Salvador şi toată America Centrală. Ea i-a spus că îşi dăduse seama în Statele Unite, când fusese acolo la studii, cât de înapoiate erau ţările din America Latină, de imensele inegalităţi sociale şi economice dintre clasele sociale şi extrem de puţinele – pentru a nu spune deloc – şanse pe care cei săraci le aveau pentru a scăpa de sărăcie, pentru a avea acces la educaţie şi, astfel, să aibă o viaţă mai bună. Aceasta era marea diferenţă fată de o democraţie modernă, cum.

era cea a Statelor Unite. Datorită ei, Arbenz a reuşit să scape de puternicele prejudecăţi care dictau conduita şi relaţiile sociale în Guatemala, acolo unde albii – cei care se credeau albi – îi tratau pe băştinașii indieni ca pe nişte animale. Încă de pe vremea când Marfa şi el erau logodnici, a încercat să-şi înlăture ignoranţa, să se scuture de locurile comune, aşa că a început să studieze sociologie, ştiinţe politice şi economice, şi a început să se gândească tot mai des, în ore de nesomn, la ce era de făcut pentru a scoate ţara lui – şi toată America Centrală – din hăul în care zăcea, pentru a o converti într-o democraţie precum cea din Statele Unite, care-i deschisese ochii Manei Cristina şi îi alungase prejudecăţile.

Încă din primii ani ca ofiţer militar, Jacobo Arbenz, la fel ca Marfa Cristina şi grupul de prieteni civili pe care-l frecventa, datorită soţiei lui, a ajuns la concluzia că cheia schimbării, instrumentul obligatoriu pentru începerea transformării societăţii guatemaleze, era reforma agrară. Trebuia schimbată structura feudală care domnea în sectorul agrar, acolo unde cei mai mulţi dintre guatemalezi, agricultorii, nu deţineau terenuri şi munceau

pentru latifundiari metişi şi albi, pe salarii de mizerie, în timp ce fermierii trăiau ca nişte proprietari de pe vremea colonizării şi se bucurau de avantajele modernităţii.

Ce era de făcut cu United Fruit, faimoasa Caracatiţă?

Era o companie uriaşă, care, fireşte, datorită corupţiei din toate guvernele Guatemalei – şi a dictatorilor, mai ales – se alesese cu nişte contracte abuzive pe care nicio democraţie modernă nu le-ar fi acceptat. De exemplu, era scutită de impozite. Spre deosebire de mulţi dintre prietenii săi, Jacobo Arbenz era convins că United Fruit nu trebuia, în niciun caz, alungată din Guatemala; dimpotrivă, Caracatiţa trebuia să se supună legilor, să plătească impozite, să-şi respecte angajaţii, să le dea voie să formeze sindicate. Să o transforme într-o companie-model, care să atragă şi alte companii nord-americane şi europene, indispensabile pentru dezvoltarea industrială a ţării.

Arbenz nu avea să uite niciodată nesfârşitele discuţii» avute cu prietenii pe care şi-i făcuse datorită Mariei Vilanova. Se întâlneau cel puţin o dată pe săptămână, uneori chiar de două ori, de obicei sâmbăta, în casa lor sau în pensiunile pe unde locuiseră Jacobo şi Maria. Discutau şi ascultau conferinţe, comentau cărţi şi decizii politice, în timp ce mâncau sau beau câte ceva. Erau oameni cu preocupări diferite – ziarişti, artişti, profesori, politicieni – cu care Arbenz nu mai avusese de-a face până atunci. Ei i-au dezvăluit aspecte necunoscute din viaţa ţării, problemele sociale şi politice, cât de nefaste fuseseră războaiele civile şi dictaturile – cum era şi cea actuală a generalului Jorge Ubico Castaneda –, i-au vorbit despre ideea de democraţie, de alegeri libere, de presă independentă şi cu atitudine critică, despre socialism. Se lua la harţă cu ei, renegând vehement comunismul şi apărând democraţia capitalistă. „Ca aia din Statele Unite”, repeta. „Aşa ceva ne trebuie aici”.

Maria avea o slăbiciune pentru acei pictori, muzicieni şi poeţi, săraci lipiţi şi ducând o viaţă de boem, dar pe Arbenz nu-l interesau prea mult. Sau, în orice caz, mai

puţin decât ziariştii şi profesorii universitari cu care discuta politică. Printre ei se numărau Carlos Manuel Pellecer şi José Manuel Fortuny, cu care ajunsese să se împrietenească, dacă putem spune aşa, pentru că Jacobo Arbenz era atât de rezervat şi tăcea cu atâta îndărătnicie, încât nu se ştie dacă a avut vreodată un prieten intim. Însă cu Fortuny şi Pellecer se simţea afin, aveau preocupări comune; le admira sinceritatea, nepăsarea faţă de chestiunile materiale şi poate chiar şi delăsarea şi dezordinea din viaţa lor („Contrariile se atrag, e adevărat" s-a gândit de multe ori). Arbenz nu se considerase niciodată un socialist şi privea cu ironie eforturile lui Fortuny de a se instrui citindu-i pe gânditorii marxişti (cărţi de negăsit în Guatemala, aşa că şi le comanda din Mexic, cheltuindu-şi astfel o parte însemnată din banii care abia îi ajungeau pentru a-şi duce zilele) şi de a forma în Guatemala, într-o bună zi, un partid comunist. Adevărul este că, deşi aveau opinii diferite în privinţa asta, sfaturile, ideile şi, mai ales, cultura politică ale lui Fortuny, superioară lui, l-au ajutat mult cât timp a fost la putere.

L-a cunoscut pe Fortuny în timpul Revoluţiei din Octombrie, 1944; acesta era ceva mai tânăr decât el, avea în jur de douăzeci şi cinci de ani. Pe atunci era reporter la *Diario de Aire*, o emisiune radiofonică realizată de scriitorul Miguel Ángel Asturias, şi i se dusese faima că ar fi un om boem, mereu curios, inteligent şi curajos. Se pare că la doisprezece ani intrase la prestigioasă Şcoală Normală, dar nu şi-a urmat visul de a fi profesor, aşa cum nu şi-a finalizat nici studiile de avocatură de la Facultatea de Drept din cadrul Universităţii San Carlos, abandonându-le pentru jurnalism, o meserie mai potrivită cu firea lui cam împrăştiată. Scria la mai multe ziare şi reviste, iar activităţile sale politice îndreptate împotriva dictaturii lui Ubico îi aduseseră probleme cu regimul, până într-acolo încât a fost nevoit să plece, pentru un timp, în exil în ţara vecină, Salvador. Acolo a continuat să se dedice jurnalismului.

La rândul său, Pellecer, care-i fusese elev la Şcoala Militară, fusese în exil în Mexic. După întoarcerea în Guatemala, a format sindicate şi cooperative, colaborând frecvent cu guvernul lui Juan José Arévalo, în proiectul de culturalizare a zonelor agricole. Cunoştea foarte bine problema agrară şi l-a ajutat pe Arbenz să se familiarizeze cu ea. (Peste ani, avea să se transforme într-un anticomunist acerb, ajungând chiar să slujească unor dictaturi militare).

Ascultându-i pe acei prieteni, Jacobo Arbenz descoperea tot ce ignora. Fortuny şi Pellecer credeau şi ei, asemenea lui, că reforma agrară era primul pas, unul obligatoriu, pentru a scoate Guatemala din marasm şi de a o transforma într-o societate democratică. Aşa s-ar pune capăt discriminării şi violenţelor. Datorită reformei agrare, satele ar avea şcoli şi copiii băştinașilor ar învăţa să citească, ar avea apă curentă, electricitate, drumuri şi, ca urmare a muncii în condiţii demne şi a salariilor decente, ar mânca şi s-ar îmbrăca mai bine. Era un vis imposibil? Nu, nu, îşi spunea la începutul mandatului: e perfect realizabil prin implicare, muncă şi voinţă. Doi ani mai târziu, avea să se întrebe dacă nu fusese prea optimist.

Arbenz admira la Fortuny exact ce-i lipsea lui însuşi: spiritul boem şi indisciplinat, inteligenţa sclipitoare, uşurinţa cu care aborda toate temele culturale, entuziasmul său neobosit pentru autori, gânditori, filme şi cântăreţi şi, de asemenea, pofta şi bucuria cu care dădea băutura pe gât. Era un soi de alter ego pentru Arbenz, cel atât de ordonat, punctual, disciplinat şi riguros. Purtau discuţii lungi în timpul cărora – mai ales când se înflăcărau – Marfa intervenea ca să-i mai domolească. Se contraziceau frecvent, mai ales atunci când Fortuny vorbea despre socialism şi susţinea că, dacă ar avea de ales între Statele Unite şi Uniunea Sovietică, ar alege-o pe ultima. În schimb, Jacobo şi Marfa preferau Statele Unite, argumentând că, în ciuda tuturor neajunsurilor, era o ţară liberă şi prosperă, în vreme ce în Uniunea Sovietică

dictatura era la putere, chiar dacă fusese de partea aliaţilor în războiul contra nazismului hitlerist.

După Revoluţia din Octombrie, când au fost îndepărtaţi de la putere Ubico şi apoi şi generalul pe care-l numise în locul său, Federico Ponce Vaides, iar preşedinţia a fost preluată de către Juan José Arévalo, care l-a numit ministrul al apărării pe Arbenz, acesta din urmă a trebuit să-şi întrerupă studiile de economie, mai ales cele despre reforma agrară, pentru că funcţia îi ocupa tot timpul. Misiunea lui principală era aceea de a evita scindarea armatei din motive politice şi trecerea unei părţi în rândul conspiratorilor: eterna poveste din America Centrală. Se întâlnea cu camarazii săi, vizita garnizoanele, le explica importanţa uriaşă pe care o aveau reformele şi măsurile luate de preşedintele Arévalo şi îi îndepărta de la conducerea trupelor pe cei care dădeau semne de revoltă. Chiar şi în anii aceia, Fortuny şi Pellecer, ajunşi amândoi deputaţi, au continuat să-i dea o mână de ajutor. În particular, chiar dacă nu mai aveau mult timp la dispoziţie, schimbau idei, iar Fortuny îi scria discursurile şi îl sfătuia în privinţa problemelor arzătoare. Ajunsese preşedintele partidului PAR, ce se formase din fuziunea celor două partide care-l sprijiniseră pe Arévalo, Frontul Popular Eliberator şi înnoirea Naţională.[5]

În timpul polemicilor dure stârnite de reforma agrară, Arbenz şi-a dat seama că Fortuny, în ciuda înclinaţiilor sale comuniste, era un om realist şi pragmatic. Ziaristul i-a acordat un sprijin intelectual ferm nu numai împotriva avocaţilor furibunzi ce reprezentau AGA (Asociación General de Agricultoares), ci şi împotriva extremiştilor de stânga care voiau ca toate terenurile să fie colectivizate, luându-le cu forţa de la proprietarii lor şi constituind cooperative agricole de stat, aşa cum se întâmplase în Uniunea Sovietică. Fortuny a fost de acord cu Arbenz că o asemenea măsură ar fi o nebunie şi ar fi foarte prost primită, atât în ţară, cât şi în străinătate, mai

5 Frente Popular Libertador, respectiv Renovation National. (N. tr.)

ales în Statele Unite. Nici măcar nu era sigur că ar fi funcţionat. Au analizat împreună reforma agrară făcută în Bolivia de preşedintele Paz Estenssoro, reformă criticată de Arbenz pentru că în opinia sa protagonistul rămăsese statul, nu agricultorul de rând. În schimb, lui Arbenz i se părea mai viabilă soluţia din Taiwan, acolo unde regimul lui Chiang Kai-shek repartizase terenul în loturi mici, respectând astfel sistemul capitalist pe care şi el voia să-l aplice printre agricultorii guatemalezi.

Arbenz nu a vorbit niciodată atât de mult ca în timpul dezbaterilor publice de la Palatul Guvernului, în acel aprilie din 1952. Cei care-l cunoşteau mai îndeaproape şi erau familiarizaţi cu firea lui închisă, cu muţenia lui constantă au fost uimiţi să-l vadă apărându-şi proiectul cu atâta elocvenţă, explicând că urmau să fie expropriate numai terenurile necultivate ale marilor proprietari agricoli şi dateţ aranilor în sistem de uzufruct, nu în proprietate, pentru ca să nu le poată vinde fermierilor. Pe lângă faptul că avea să le dea pământ, statul trebuia să le ofere ţăranilor şi sprijin tehnic şi financiar, astfel încât să poată să-şi cumpere utilaje agricole şi să înceapă să lucreze pământul. Proprietarii vor fi plătiţi pentru terenurile expropriate conform valorii declarate la impozite şi taxe.

Fortuny l-a ajutat mult în timpul dezbaterilor asupra legii, care a fost promulgată, până la urmă, cu anumite amendamente, în 17 iunie 1952. În ziua aceea, întreaga ţară a fost în sărbătoare, dar, chiar dacă prietenii au insistat să toasteze cu ei, Arbenz nu şi-a încălcat promisiunea de a nu bea nicio picătură de alcool atât timp cât va fi la putere, aşa că a sărbătorit cu sucuri de fructe şi apă.

Partea rea, neaşteptată pentru Jacobo Arbenz a fost ocuparea ilegală de terenuri, invaziile asupra fermelor şi parcelelor, mai ales asupra acelor proprietăţi exonerate de lege, pentru că erau cultivate de către proprietari. Presa, aproape toată a opoziţiei, mai ales *La Hora* şi El *Imparţial*,

trata acele adevărate invazii într-un mod scandalos, exagerând violenţele care apăreau uneori şi acuzând guvernul, exact aşa cum făcea şi presa nord-americană, că imită modelul Uniunii Sovietice şi că se supune ordinelor ei. Păgubiţii deschideau procese împotriva statului şi de cele mai multe ori le câştigau, iar autorităţile se vedeau obligate să-i scoată cu forţa pe cei care ocupau ilegal terenurile şi să-i despăgubească pe proprietarii de drept. În câteva rânduri, violenţa escaladase în timpul acelor invazii ilegale şi se soldase cu morţi şi răniţi. Victor Manuel Gutiérrez, secretarul general al Confederaţiei Sindicatelor Muncitoreşti şi Ţărăneşti, îl asigura că nici el şi nici altcineva din conducerea confederaţiei nu încuraja acele invazii, însă unele rapoarte ale poliţiei şi serviciului de informaţii al armatei confirmau că exact conducătorii organizaţiilor de agricultori erau cei care îi incitau pe băştinașii indieni să ia cu asalt fermele, mai ales pe cele din regiunile cu mulţi locuitori, cu puţine terenuri necultivate şi cu mulţi ţărani săraci şi fără locuri de muncă, punându-le la dispoziţie bâte, suliţe şi chiar arme de foc. Presa scrisă şi radioul nu mai încetau cu acuzele, exagerând faptele şi prezentându-le drept dovezi concludente ale caracterului comunist al acelei legi de reformă agrară care stârnise violenţe sociale atât de mari, încât se putea ajunge la uciderea proprietarilor şi dispariţia proprietăţii private. Arbenz a vorbit de multe ori la radio şi în diverse zone din tară, condamnând ocupările ilegale de terenuri, explicând că erau gesturi iresponsabile şi contraproductive, că reforma trebuia să respecte legea, fără să prejudicieze pe nimeni care se afla în cadrul legal şi subliniind că toţi cei care vor participa la invazii vor fi duşi în faţa tribunalului şi sancţionaţi conform legii. Însă lucrurile nu funcţionau chiar aşa şi, de cele mai multe ori, bunele intenţii se izbeau de o realitate mult mai complexă.

Arbenz avea să-şi amintească toată viaţa de uluirea care l-a cuprins în mai 1951, atunci când opoziţia a adunat peste optzeci de mii de oameni la un protest împotriva

deciziei guvernului de a le înlocui cu asistenţi sociali şi învăţătoare pe „surorile de caritate” care aveau grijă de Orfelinatul Naţional. Pe lângă asta, mai erau acuzaţiile că guvernul arestează oameni din opoziţie, fără ordin judecătoresc, şi că deţinuţii sunt maltrataţi, acuzaţii care-l scoteau din fire la început. Dăduse instrucţiuni exacte maiorului Jaime Rosemberg, şeful procuraturii, şi lui Rogelio Cruz Wer, şeful poliţiei, cerându-le să nu se comită abuzuri şi să nici nu se folosească violenţa împotriva vreunui deţinut. Dar, treptat, au avut loc astfel de abuzuri, iar apoi, odată cu ameninţarea unei invazii conduse de Castillo

Armaş, cu sprijinul Statelor Unite, drepturile omului şi libertatea de expresie l-au interesat mai puţin decât supravieţuirea guvernului.

Într-o noapte, în pat, Jacobo şi Maria Vilanova stăteau de vorbă pe întuneric. Brusc, soţia lui i-a spus: „Dacă dai drumul unui bulgăre de zăpadă din vârful muntelui, se poate porni o avalanşă”.

Da, chiar aşa era. Băştinașii indieni se treziseră, în sfârşit, dar nu aveau răbdare şi voiau ca toate reformele să fie făcute imediat. Dar chiar să fi fost cei care provocau acele ocupări ilegale băştinașii, masa de ţărani, sau mici grupuri de agitatori urbani? Sau poate că în spatele invaziilor se aflau chiar fermierii şi Caracatiţa, pentru ca mai apoi să poată acuza guvernul de extremism?

Prietenii săi îl felicitaseră pentru maniera în care şi-a apărat proiectul în cursul celor trei dezbateri. Până şi presa din opoziţie i-a recunoscut cutezanţa şi seriozitatea cu care le răspunsese adversarilor; însă El *Imparţial*, *La Hora* şi alte publicaţii continuau să afirme că legea aceea va însemna începutul revoluţiei comuniste în Guatemala.

Poate că cea mai mare surpriză pe care a avut-o Arbenz în acele zile frenetice – după aprobarea legii, cu mici amendamente aduse de Congres şi apoi aplicarea ei conform Decretului 900, cum i se şi zicea în popor – a fost întruchipată de atacurile din presa străină, mai ales din

Statele Unite, care acuza că guvernul condus de el e în slujba Uniunii Sovietice, conspirând pentru a crea a cincea coloană comunistă în America Centrală, cu ajutorul căreia Uniunea Sovietică putea amenința Canalul Panamá, centru strategic pentru navigație și comerț liber pe continentul american.

Surpriza aceea îl făcuse să-și pună întrebări fără răspuns: Cum era posibil? Nu era liberă presa din țara asta? Cum se putea ca toată presa să prezinte aceeași viziune distorsionată și caricaturală asupra a tot ceea ce făcea guvernul său? Nu era limpede că încerca să pună în practică exact modelul de democrație din Statele Unite? Mai *t* exista feudalism în Statele Unite? Nu se încerca prin reforma agrară impulsionarea spiritului capitalist, libera concurență și proprietatea privată? Cât de naiv fusese să creadă că tocmai din partea Statelor Unite va primi cel mai mare ajutor pentru politica sa de modernizare și de scoatere din primitivism a Guatemalei!

După ce și-a dat seama că nu se putea face nimic, că dezmințirile, declarațiile sale și ale miniștrilor săi nu foloseau la nimic, că acea campanie mincinoasă de defăimare se impusese în fața realității, Arbenz a început să-și facă griji pentru o altă problemă: armata. Propaganda împotriva guvernului său era gândită pentru a-i face pe inamicii din interior să încerce să-și atragă armata de partea lor, să submineze loialitatea acesteia față de guvern, să conspire pentru a da o lovitură de stat. Va fi condusă de bietul Față de Topor? Imposibil. Nimeni din forțele armate nu-l respecta, mereu fusese un simplu ofițer printre alți ofițeri, fără prestigiu, fără calități de lider, un nepricopsit extremist pe care latifundiarii și Caracatița îl foloseau ca pe un berbec pentru a dărâma zidurile regimului său. Comandantul forțelor armate, colonelul Carlos Enrique Díaz, un prieten de încredere, l-a asigurat că armata continua să fie de partea lui. Însă lucrurile s-au schimbat printre camarazii săi militari după ce noul ambasador al Statelor Unite a ajuns în Guatemala, ca un

ciclon devastator, pentru a-i înlocui pe paşnicul şi educatul Mr. Patterson şi pe Rudolf E. Schoenfeld. Noul ambasador se numea John Emil Peurifoy şi venea hotărât – o spunea chiar el, fără să se ferească – să distrugă ameninţarea comunistă pe care guvernul lui Jacobo Arbenz o reprezenta pentru tot continentul american.

La şapte fată un sfert, Ricardo Bonachea Leon l-a lăsat în faţa catedralei. Începea să se întunece şi lămpile stradale din Parcul Central tocmai se aprinseseră cu luminile lor fantomatice. Rămăseseră puţini oameni pe sub înalţii manghieri, jacaranda şi palmieri; lustragiii şi vânzătorii ambulanţi de mâncare şi mărunţişuri îşi adunau marfa.

Dominicanul s-a gândit că nu intrase niciodată în catedrala din Guatemala şi, dacă tot era deschisă, s-a hotărât să o viziteze, profitând de sfertul de oră pe care-l avea la dispoziţie. Era imensă şi impersonală, mai mare, dar mai puţin atrăgătoare decât cea din Ciudad Trujillo. Nenumăratele altare erau luminate mai bine decât Parcul Central. Într-o micuţă capelă a văzut copia după Cristul Negru din Esquipulas, comandată de arhiepiscopul Mariano Rossell y Arellano, atunci când au refuzat să-i dea originalul, copie pe care a purtat-o prin toată ţara în timpul cruciadei sale împotriva comunismului şi guvernului condus de Arbenz. Bărbat adevărat arhiepiscopul; meritase pe deplin decoraţia oferită de preşedintele Castillo Armas. O fi adevărat că preşedintele l-a făcut „general al Armatei de Eliberare Naţională” pe Cristul Negru din Esquipulas şi că pentru acea ocazie au îmbrăcat statuia în uniformă militară? în ţara asta se petreceau tot soiul de ciudăţenii.

Aşezaţi pe băncile catedralei, câţiva oameni se rugau. La câte zguduituri o fi rezistat catedrala asta? La multe, fără îndoială, pentru că în Guatemala mereu aveau loc erupţii şi cutremure. Îşi amintea că, la puţină vreme după ce ajunsese în ţară, simţise cum pământul îi tremură sub picioare, pe când vizita Antigua, acea bijuterie colonială, prima capitală a ţării, capitală mutată apoi tocmai din

cauza unui cutremur. Şi-a amintit de senzaţia bruscă de nesiguranţă când a simţit că nu mai e stăpân pe picioarele sale, că pământul se mişca şi din măruntaiele lui venea un zgomot surd şi ameninţător. În jurul său, oamenii continuau să vorbească şi să meargă de parcă nu se întâmpla nimic. Într-adevăr, cutremurul a durat foarte puţin, după care a simţit din nou pământul ferm sub picioare. A respirat uşurat. Trăsese o spaimă cumplită. Crezuse că va trăi ceva asemănător cu cutremurul din 1946, care a distrus jumătate din Ciudad Trujillo şi a provocat un tsunami în urma căruia douăzeci de mii de dominicani au rămas fără case. Se va sfârşi cu bine chestiunea din noaptea asta? Da, era plănuită foarte bine, totul avea să meargă perfect. Se simţea liniştit. Mult mai târziu, când misiunea se încheiase deja, şi-a dat seama că se pişase în pantaloni fără să ştie.

A intrat în fiecare capelă, iar în ultima a dat peste câţiva oameni care se rugau cu voce tare, cu capetele lăsate în piept şi cu feţele triste. Mirosea a tămâie. Era limpede că, în comparaţie cu Republica Dominicană, Guatemala era o tară destul de mohorâtă.

Când a ieşit din catedrală, Enrique îl aştepta la intrare, îmbrăcat în uniformă.

— Bună seara, domnule locotenent-colonel, a zis în glumă, ducându-şi mâna dreaptă la chipiu.

Au străbătut, fără să schimbe o vorbă, Parcul Central, acum pustiu cu totul. În faţa lor se înălţa imensul Palat Naţional, a cărui construcţie fusese comandată de dictatorul Jorge Ubico, într-unul dintre cele mai urâte accese de megalomanie ale sale. Avea coloane imense, sute de lumini, fântâni arteziene, o pictură murală reprezentându-l pe călugărul Bartolomé de las Casas şi, chiar dacă acolo îşi aveau sediul cele mai multe dintre ministere şi Direcţia Generală a Siguranţei Statului, încă mai era mult spaţiu neocupat.

— Bănuiesc că n-o să folosim intrarea principală, a

încercat să glumească dominicanul, pentru a mai scădea din tensiunea care-i cuprinsese.

Au tot ţinut stânga, pe o laterală a Palatului, până au intrat pe Sexta Avenida, unde se afla ambasada Mexicului, o vilă imensă, cufundată acum în întuneric. Amândoi s-au mirat că nu erau nici soldaţi, nici paznici la intrare. Şi-au văzut de drum în tăcere, într-o beznă aproape totală, până la colţul străzii, de unde, dacă făceai dreapta, ajungeai în faţa reşedinţei prezidenţiale, unde locuia Castillo Armas, foarte aproape de vechea biserică evanghelică. Enrique s-a oprit brusc şi i-a făcut semn dominicanului să stea şi el pe loc. A scos o cheie din buzunar şi a început să pipăie cu o mână zidul, căutând o uşiţă, pe jumătate ascunsă de vopseaua verzuie a zidului. Acum Enrique bâjbâia după broasca uşii. După ce a găsit-o, a forţat puţin cheia, până când uşiţa s-a deschis. Intraseră într-un garaj. Enrique a încuiat usita în urma lor. Ridicând o mână, i-a făcut semn dominicanului să-l urmeze.

„Gata, suntem înăuntru”, şi-a zis dominicanul. „Nu mai există cale de întoarcere”. Era agitat, ca în alte ocazii extreme şi, pentru a se simţi mai sigur pe el, a mângâiat patul revolverului prins de curea.

Enrique l-a condus pe nişte coridoare pustii şi întunecate, apoi au trecut printr-o micuţă curte interioară, împodobită cu o singură acacia, dincolo de care începea o mică grădină. Nu au dat peste nicio patrulă de gardă. Aşadar, ordinul fusese respectat. Brusc, Enrique i-a făcut semn dominicanului să se oprească.

— Pe aici ar trebui să fie săracul soldăţel, a şoptit.

Faza cu „săracul” i s-a părut dominicanului o glumă de prost gust.

XI

A ieşit pe furiş, fără să o simtă servitorii, înfăşurată în pătura care-i dădea o înfăţişare diformă. Şi, bineînţeles, fără să ia nici măcar un ac din casa din care fugea jurându-şi că nu se va mai întoarce niciodată acolo. O rodeau >

remuşcările pentru că-şi abandona copilul, dar era

hotărâtă şi încerca să nu se gândească la asta. O să vină şi vremea când se va ocupa de el.

Era o noapte neagră. Cădea o ploicică fină, aproape invizibilă şi nu era aproape nimeni pe străzile din centrul capitalei. Ştia foarte bine unde voia să ajungă. Douăsprezece străduţe despărţeau cartierul San Sebastián de cartierul San Francisco. Le-a străbătut mergând repede, învăluită în capa aceea care-i dădea aspectul uneia dintre stafiile care, în poveştile băştinașilor, bântuiau nopţile guatemaleze. Puţinii trecători pe care i-a întâlnit au lăsat-o în pace, dându-se speriaţi la o parte. Doar un câine vagabond i-a ieşit în faţă, blocând trotuarul, fără să latre, dar arătându-şi colţii.

Odată ajunsă în faţa uşii ghintuite a vilei coloniale, care nu avea sonerie, s-a folosit de inelul de bronz pentru a bate o dată, de două ori, de trei ori, cu putere. I s-a răspuns târziu, dar a avut noroc, pentru că Simula a fost cea care i-a deschis uşa. Fosta ei bonă a recunoscut-o imediat.

A lăsat-o să intre în vestibulul cu pietre tocite, plin de ecouri şi, fără să scoată un cuvânt, a luat-o în braţe şi a sărutat-o. Martira a simţit pe obraji lacrimile servitoarei. În timp ce Simula o mângâia în penumbra lugubră a holului, Marta îi zicea, pe un ton tulburat:

— Tata e acasă? Vreau să-l văd. Spune-i că îl rog în genunchi să mă ierte. Voi face tot ce va vrea, oricând. Doar să mă lase să vorbesc cu el, fie din milă, din îndurare, în numele lui Dumnezeu. Spune-i că-l implor.

Simula clătina din cap, încercând să-i spună că nu are rost, dar, văzând-o atât de deznădăjduită, a luat o atitudine gravă şi a acceptat, închinându-se.

— Bine, fetiţă, o să-i spun. Aşază-te aici. Fie ca Domnul şi Cristul Negru din Esquipulas şi Fecioara din Guadalupe să facă minunea asta.

Marta s-a aşezat pe banca de piatră care înconjura foaierul şi, cu sufletul la gură, a aşteptat întoarcerea Simulei. Şi-a amintit că-şi părăsise copilul în timp ce

acesta dormea şi că, probabil, nu avea să-l mai vadă vreodată. Ce viitor va avea el? Ce soartă-l aştepta? Un fior i-a străbătut tot trupul, dar era târziu pentru regrete. Întrezărea în întunericul grădinii cu statui a casei părinteşti arborii jacaranda, acacia, imensul manghier şi îşi putea închipui, dincolo de încăperile servitorilor, bucătăria, spălătoria, câinele probabil închis deja în cuşca lui, magazia burduşită de provizii. Avea să o ierte tatăl ei? Se va întoarce să trăiască aici? Inima i se rupea de tristeţe.

Simula s-a întors, într-un târziu. Tăcerea ei, ochii plânşi, faţa schimonosită au făcut-o pe Martira să înţeleagă că rugăminţile ei primiseră un răspuns negativ din partea tatălui ei, avocatul Arturo Borrero Lamas.

— Mi-a spus să vă zic că el nu mai are nicio fată, a îngăimat cu vocea întretăiată. Că fiica lui a murit şi e îngropată lângă fraţii ei. Că dacă nu pleca imediat, va pune servitorii să o scoată în şuturi. Toţi sfinţii să fie alături de tine, Marta, copila mea!

Simula a suspinat şi şi-a făcut cruce. A luat-o de braţ şi a condus-o spre ieşire. În timp ce deschidea uşa veche, a bolborosit:

— Du-te, copilă. Domnul Iisus să se îndure de tine şi de copilaşul tău, sărmanul de el. Îţi promit că o să mă duc să-l văd din când în când.

S-a închinat din nou şi a făcut semnul crucii pe fruntea lui Miss Guatemala.

Când uşa s-a închis în spatele ei, Marta a simţit că ploua mai tare; picături mari îi căzeau acum pe faţă şi auzea tunete venite de departe, de deasupra munţilor. A stat o vreme nemişcată, lăsând ploaia să o ude, fără să ştie ce să facă, încotro să se îndrepte. O să se întoarcă la casa soţului ei? Nu, niciodată: în privinţa asta nu avea nicio îndoială. Se va sinucide? Nici asta, nu se simţea niciodată învinsă definitiv. A strâns pumnii. Nu mai era cale de întoarcere. Mânată de un impuls, a pornit la drum. Era udă leoarcă, dar ştia ce are de făcut.

După cincisprezece minute, a trecut prin faţa

imensului Palat Naţional, i-a dat ocol şi a luat-o pe Sexta Avenida, spre reşedinţa prezidenţială. Tremurând, îmbibată de ploaie din cap până în picioare, a trecut prin faţa bisericii evangheliste. Însă, în momentul în care a ajuns unde voia, şi-a recăpătat stăpânirea de sine. Fără să şovăie, s-a apropiat de grupul de soldaţi care păzeau intrarea în vasta reşedinţă, înconjurată de un gard dincolo de care se vedea un zid înalt, plin cu ferestre cufundate în întuneric. S-a proţăpit în faţa soldaţilor, sub privirile lor iscoditoare.

— Cine e şeful aici?

Soldaţii s-au uitat unii la ceilalţi, apoi au măsurat-o din cap până în picioare.

— Ce vrei? a întrebat până la urmă unul dintre ei, apoi a continuat cu severitate: Nu ştii că nu ai voie să te opreşti aici?

— Vreau să vorbesc cu preşedintele Republicii, a răspuns ea, pe un ton răspicat.

A auzit câteva chicote, iar soldatul care i se adresase a făcut un pas spre ea.

— Vezi-ţi de drum, fată, i-a zis cu glas ameninţător. Du-te şi te culcă, o să răceşti pe ploaia asta.

— Sunt fiica juristului Arturo Borrego Lamas, soţia doctorului Efrén García Ardiles, ambii sunt prietenii preşedintelui. Du-te şi spune-i că vreau să vorbesc cu el. Şi să nu mă mai tutuieşti, pentru că s-ar putea să te coste scump.

Chicotele au încetat brusc. În semiîntuneric, ochii soldaţilor trădau acum îngrijorare şi surpriză. Probabil că se întrebau dacă era cine spunea că era, sau aveau de-a face cu o nebună.

— Aşteptaţi aici, doamnă, a spus într-un târziu soldatul care o tutuise. O să-l chem pe comandantul gărzii.

I s-a părut că a aşteptat o eternitate, scrutată încontinuu de privirile soldaţilor de gardă; unii o priveau pe ascuns, alţii fatis. Ploaia se înteţise şi de la colţul străzii apărea, din când în când, câte o maşină cu farurile aprinse,

în sfârşit, soldatul a revenit însorit de un bărbat îmbrăcat într-o uniformă diferită, probabil un ofiţer.

— Bună seara, i-a zis apropiindu-se de ea şi ducându-şi mâna la chipiu. Cu ce vă pot ajuta?

— Vreau să vorbesc cu preşedintele, a răspuns ea, punând în voce o siguranţă pe care nu o avea, de fapt. Spuneţi-i că sunt Marta Borrero Parra, fiica lui Arturo Borrero Lamas şi soţia prietenului său Efrén García Ardiles. Ştiu că e târziu. Nu l-aş deranja la ora asta dacă nu ar fi vorba de ceva urgent.

Ofiţerul a tăcut câteva momente, măsurând-o cu privirea.

— Preşedintele nu primeşte niciodată pe nimeni neanunţat, a bodogănit până la urmă. Dar, în fine, vom vedea. Mă duc să-l întreb. Aşteptaţi aici.

A trecut atât de mult timp, încât Marta a început să creadă că ofiţerul nu avea să se mai întoarcă. Pătura era deja îmbibată de ploaie. Dârdâia.

Într-un târziu, ofiţerul a revenit şi i-a făcut semn să-l urmeze. Marta a răsuflat uşurată.

Au pătruns într-un hol iluminat de nişte becuri chioare. Într-o încăpere era un bărbat în civil, fuma şi a privit-o din cap până-n picioare. Ofiţerul i-a spus:

— Mă scuzaţi, dar trebuie să vă controlez de arme.

Ea a făcut semn că e de acord. Ofiţerul şi-a trecut palmele peste întreg corpul ei, întârziind pe ici, pe colo, palpând-o. Bărbatul care fuma, cu trăsături mai degrabă de indian decât de metis, dădea fumul afară şi inspira fără să-şi ia ţigara dintre buze, cu ochii plini de o scânteiere amuzată şi excitată.

— Urmaţi-mă, a spus ofiţerul.

Au străbătut alte saloane pustii, o curte interioară micuţă, cu jardiniere şi plante căţărătoare, unde a văzut o pisică ce se furişa. Acolo şi-a dat seama că ploaia încetase brusc. Ofiţerul a deschis uşa unei încăperi scăldată în lumină. Colonelul Castillo Armas era aşezat la biroul său.

I

Când a văzut-o, s-a ridicat şi a întâmpinat-o. Nu era foarte înalt, avea părul tuns scurt, urechi imense, ascuţite şi era atât de slab încât i se ghiceau prin piele oasele feţei şi braţelor. Avea ochi de şoarece şi o mustăcioară muscă ce în >

dădea un aer uşor ridicol. Purta pantaloni kaki şi o cămaşă cu mânecă scurtă, care-i lăsa la vedere braţele fără păr. Marta a simţit cum privirea scrutătoare a colonelului întârzie pe pătura în care se învelise.

— Chiar sunteţi fiica lui Arturo şi soţia lui Efrén? a

— >

Întrebat-o de la un metru distantă de ea.

Martira a încuviinţat, apoi, ca şi cum ar fi răspuns la o întrebare secretă, a adăugat arătându-i verigheta de pe degetul inelar:

— Ne-am căsătorit acum cinci ani.

— Pot să ştiu ce căutaţi aici la ora asta şi fără ca în prealabil să fi cerut audienţă?

— N-am ştiut unde să mă duc, i-a mărturisit Miss Guatemala.

A simţit că e gata să izbucnească în plâns, însă şi-a zis: „N-o să scap nicio lacrimă”. Nu se va da în spectacol ca o femeie neajutorată şi în voia sorţii. Şi într-adevăr nu s-a dat. A vorbit pe un ton şovăitor la început, dar treptat glasul i-a devenit tot mai ferm şi era hotărâtă să spună totul.

— Am fugit din casa lui Efrén. Tata m-a obligat să mă mărit pentru că Efrén mă lăsase gravidă. Nu mai suport să trăiesc cu el. Nimeni nu m-a văzut când am plecat. Am mers la tata acasă, dar m-a respins. Mi-a transmis că singura lui fiică murise şi că dacă nu dispar de acolo o să pună servitorii să mă scoată în suturi. Nu ştiam unde să mă duc şi, de fapt, nici nu aveam unde. Atunci mi-a venit ideea să vin aici, să vă spun povestea mea.

Colonelul Castillo Armas a privit-o lung, cu neastâmpăraţii lui ochişori de şoarece. Părea descumpănit,

ca şi cum s-ar fi întrebat dacă auzise bine. Până la urmă, a făcut un pas spre ea şi a luat-o de braţ:

— Stai jos, cred că eşti obosită, i-a zis pe un ton ceva mai amical. (Ceva îl mai îmbunase. Credea tot ce-i spusese ea?) Veniţi aici.

I-a arătat o canapea. Martira s-a prăbuşit peste pernele mari şi abia atunci şi-a dat seama că era epuizată şi că, dacă nu s-ar fi aşezat, ar fi căzut din picioare. Din când în când, era scuturată de frisoane. Castillo Armas s-a a se – zat lângă ea. Ţinuta lui era de civil, sau de militar? Pantalonii kaki şi bocancii negri păreau de uniformă de camuflaj, dar nu şi cămaşa maro, cu mânecă scurtă. Ochişorii săi cenuşii, neliniştiţi continuau să o observe plini de curiozitate.

— Încă nu mi-ai spus de ce ai venit aici, de ce ai apelat la mine. Te cheamă Marta, nu?

— Nici eu nu ştiu ce caut aici, i-a mărturisit ea, cu o voce şovăitoare. Speram că tata avea să mă ierte. Când mi-a transmis că eram moartă pentru el am simţit că-mi pică cerul în cap. Nu mă mai întorc la Efrén. Căsătoria noastră a fost o minciună, doar pentru a-i face pe plac tatălui meu şi a păstra aparenţele. Iar pentru mine personal, a fost un coşmar lung de cinci ani. Nu ştiam unde să mă duc şi, brusc, mi-a venit ideea să vin la dumneavoastră. V-am auzit de multe ori spunând că eraţi prieten cu Efrén.

Preşedintele a încuviinţat.

— Jucam fotbal când eram copii, a spus cu o voce ascuţită, aproape stridentă. Din câte-mi amintesc, pe atunci Efrén nu era comunist, dimpotrivă, era cât se poate de catolic. La fel ca tatăl tău. Povesteşte-mi totul, de la început. Aşa e cel mai bine.

Şi Marta i-a povestit, îndelung, frecându-şi braţele când o apucau frisoanele. I-a povestit despre acele sfârşituri de săptămână când jucau cărţi în casa lor şi tatăl ei o lăsa să asiste, iar ea era surprinsă de ostilitatea stârnită de crezul politic al acelui medic atât de serios, Efrén García Ardiles, şi a început să stea de vorbă cu el tot

mai mult, punându-i întrebări despre politică şi, în acelaşi timp, observând cum prietenul tatălui ei, cu idei atât de „recalcitrante” (zicea juristul Borrero), începuse să se uite la ea pe furiş, pentru ca restul jucătorilor de cărţi să nu observe, şi nu atât ca la o fetiţă curioasă, ci mai degrabă ca la una în care femeia înmugurea. Apoi i-a povestit cum rămăsese însărcinată.

— Martira, dacă vrei, dacă tot ai atâtea curiozităţi legate de politică, poţi să vii pe la mine acasă din când în când. După ce ieşi de la şcoală, de exemplu. Acolo am fi mult mai liniştiţi decât aici şi ţi-aş putea răspunde la tot ce vrei să afli. Mi-am dat seama că eşti foarte curioasă.

— Dar tata nu o să-mi dea voie niciodată să vin acasă la dumneavoastră, domnule doctor.

— Nu trebuie să-i spui, i-a zis Efrén, coborând tonul până aproape de şoaptă, spionându-i pe cei din jur, neliniştit. Poţi veni după ore, îi spui lui Arturo că mergi la o colegă să-ţi faci temele, de exemplu. Ce zici?

Ea a intrat în joc, nu atât din curiozitate politică, ci mai degrabă pentru riscul pe care-l presupunea, iar asta îi plăcea încă şi mai mult decât politica şi acesta avea să fie – pe atunci încă nu ştia – destinul ei: să rişte.

Şi a riscat. În timp ce-i povestea lui Castillo Armas cum îl minţise pe tatăl ei că merge să-şi facă temele, date de călugăriţele de la Colegio Belga Guatelmateco, în casa prietenei sale Dorotea Cifuentes, dar ea de fapt mergea acasă la doctorul Efrén García Ardiles, care o invita în cabinetul său, a observat că în ochişorii colonelului începuse să scapere o luminiţă aparte, un zâmbet curios, ca şi cum povestea ei i-ar fi stârnit dorinţa de a afla mai multe, de a cunoaşte povestea în detaliu.

— Spune-mi tu, Martita, i-a zis Efrén într-una dintre acele după-amiezi. Sau chiar atât de bătrân mă vezi?

Se aflau în birouaşul doctorului, plin de reviste şi de cărţi. Tocmai băuseră câte o ciocolată caldă şi mâncaseră

prăjituri. Pe covor erau nişte pietricele pictate,

despre care García Ardiles i-a spus că le adunase chiar el, în urmă cu mulţi ani, în timpul unei expediţii arheologice în selva din Petén şi că le păstrase nu atât din raţiuni istorice, cât estetice.

— Nu, domnule doctor, nici vorbă. Dar mi-e ruşine, încă nu ne cunoaştem îndeajuns de bine pentru a vă tutui.

— Ce inocentă eşti, Miss Guatemala, i-a spus doctorul Efrén, mângâindu-i faţa şi privind-o cu ochi aţâţaţi. Ştii ce-mi place cel mai mult la tine? Privirea asta fixă şi răscolitoare, care pare să sape în intimitatea omului şi să-i smulgă toate secretele.

Într-unul dintre momentele lungii sale confesiuni, Martita a observat că preşedintele Castillo Armas îi zâmbea cu simpatie, ba chiar cu afecţiune. Iar într-un alt moment, că îi pusese o mână pe genunchi, aşa, ca din întâmplare şi începuse să îi mângâie rotula, încet. Atunci Martira şi-a dat seama că a câştigat pariul îndrăzneţ pe care-l făcuse venind la reşedinţa oficială a şefului statului şi cerându-le soldaţilor de pază să o lase să vorbească cu preşedintele.

XII

Din întunericul holului s-au auzit brusc zgomote: cineva cobora scările. S-a dovedit a fi un soldat, cu o puşcă în mână.

Enrique i-a ieşit în faţă şi soldatul, văzându-i uniforma cu tresele de locotenent-colonel, a luat poziţia de drepţi şi a salutat, foarte surprins.

— Cine eşti? I-a întrebat Enrique, pe un ton răspicat.

— Permiteţi-mi să raportez, sunt soldatul Romeo Vásquez Sánchez, a spus tânărul, lovindu-şi călcâiele.

Din beznă, dominicanul a observat că era vorba despre un soldat foarte tânăr, un băieţandru care abia atinsese vârsta încorporării.

— Fac de gardă sus, pe terasă, domnule locotenent-colonel, a zis soldatul, uşor zăpăcit, dar acum ceva mai stăpân pe sine. Îşi recunoscuse superiorul şi i-a explicat: Am coborât ca să văd dacă au venit ceilalţi soldaţi, pentru

că încă n-au ajuns. Asta e tare ciudat, domnule, schimbarea gărzii s-a făcut la şapte, ca de obicei. Dar încă n-au venit şi nu mai e nimeni în casă, în afară de mine. Pe lângă bucătăreasă şi servitoare, vreau să zic. Şi cei de pază la intrarea dinspre stradă.

— Da, foarte ciudat, imediat o să verific ce s-a întâmplat, a spus Enrique. Reşedinţa preşedintelui nu poate să rămână nepăzită nicio clipă.

— Nu s-a mai întâmplat niciodată, domnule, a adăugat soldatul, continuând să stea în poziţie de drepţi. De asta am coborât să văd.

— Mă ocup eu, a zis Enrique. Întoarce-te la post şi nu te mişca de acolo. Eşti pe terasa de sus, nu?

— Da, domnule, a răspuns soldatul, apoi a repetat, nevenindu-i să creadă: Nu s-a mai întâmplat niciodată, domnule locotenent-colonel.

A salutat, a făcut stânga-mprejur şi a început să urce scările, urmat de Enrique. Dominicanul nu s-a mişcat din bezna holului. A ciulit urechile ca să audă ce se întâmpla acolo, sus, dar nu a auzit nimic. Însă câteva clipe mai târziu a auzit o bufnitură, ca şi cum un trup ar fi căzut la pământ. A urmat o linişte îndelungată în care şi-a auzit bătăile inimii. Într-un târziu, l-a văzut pe Enrique coborând scările, cu arma soldatului în mâini.

— Rezolvat, a zis, dându-i puşca. Nici nu a apucat să-şi dea seama.

— N-am auzit împuşcătura, a şoptit dominicanul.

— Pistolul meu e cu amortizor, i-a explicat Enrique, apoi a aprins bricheta ca să se uite la ceas. Trebuie să vină de acum.

Dominicanul l-a văzut aprinzându-şi cu mult calm o ţigară şi apoi a făcut cerculeţe de fum. Părea foarte liniştit.

XIII

„Nu doar Guatemala a luat-o razna, s-a gândit doctorul Efrén García Ardiles. Nu suntem nebuni doar eu şi compatrioţii mei. Toată lumea a luat-o razna. Mai ales

Statele Unite”. A oprit radioul; parada tocmai se încheiase şi, conform redactorului, mii de nord-americani îl ovationaseră pe colonelul Carlos Castillo Armas, care era emoţionat acolo, la New York, sub ploaia de confetti, stând în picioare în maşina decapotabilă, lângă soţia lui, distinsa doamnă Otilia Palomo de Castillo Armas…

Era începutul lui noiembrie 1955 şi nopţile erau reci; peste zi, mai ales după-amiezile, bătea un vânt îngheţat care alunga păsările ce coborau să bea apă din pâraiele şi băltoacele din zona veche a capitalei. Dar nu vremea urâtă îl supăra pe doctorul García Ardiles, nici situaţia familială, nici că soţia sa îl părăsise cu opt luni în urmă şi ajunsese amanta preşedintelui Castillo Armas. Nici măcar plânsetul din camera alăturată al copilului de cinci ani, care-i purta numele şi, după toate indiciile, era fiul său. Nici biblioteca răvăşită de noii inchizitori; trei poliţişti, doi în civil şi unul în uniformă, veniseră şi o epuraseră, l-au spus că numele său figura pe una dintre „listele negre” şi că primiseră ordin să-i percheziţioneze casa. Cărţile pe care le-au luat formau o amestecătură absurdă, care trăda nepriceperea acelor slujbaşi şi stupizenia şefilor lor. Ceea ce-l adusese în pragul deznădejdii era succesul uriaş, după cum auzise la radio, al preşedintelui Castillo Armas în timpul vizitei în Statele Unite.

După victoria revoluţiei eliberatoare, de la sfârşitul anului 1954, doctorul García Ardiles fusese deţinut cincisprezece zile într-o garnizoană şi, înainte de asta, fusese închis două zile într-un lagăr de unde a scăpat ca prin minune (sau la ordinul lui Castillo Armas?) fără să fie bătut şi fără să aibă parte de electroşocuri, aşa cum li se întâmplase şefilor de sindicate şi agricultorilor analfabeţi, care ţipau de durere, fără să înţeleagă nimic din ce li se întâmplă. În garnizoana San José de Buena Vista nu exista tortură, te împuşcau direct. În cele două săptămâni cât a fost închis acolo, Efrén a numărat cel puţin o jumătate de duzină de execuţii. Sau să fi fost doar simulări pentru a-i îngrozi pe deţinuţii politici? Când s-a întors acasă, soţia lui,

Marta, l-a salutat cu răceală. Plănuia deja să fugă, aşa cum avea să facă peste câteva luni?

Două săptămâni au fost îndeajuns pentru ca faţa Guatemalei să se schimbe. Părea să fi dispărut orice urmă a regimului lui Jacobo Arbenz şi locul lui fusese luat de o tară în clocot, unde vânătoarea de comunişti, reali sau închipuiţi, devenise o obsesie naţională. Câte persoane se refugiaseră în ambasadele latinoamericane? Sute, poate mii. Aproape trei luni de zile, guvernul, se spunea că obligat de CIA, a refuzat să le dea voie refugiaţilor să plece, pretextând că erau „asasini şi agenţi comunişti, care ar putea să ducă cu ei documente compromiţătoare, ce dovedeau intenţiile Uniunii Sovietice de a face din Guatemala un satelit”. Zi de zi, săptămână de săptămână, precupeţele, conduse de Concha Estévez, care fusese de partea lui Arbenz, dar acum era o susţinătoare fanatică a preşedintelui Castillo Armas, manifestaseră în faţa ambasadelor statelor Mexic, Chile şi Brazilia, cerând ca refugiaţii să fie predaţi poliţiei ca să fie judecaţi în Guatemala pentru crimele lor. Nunţiul apostolic a anunţat că avea să-i predea pe refugiaţii din instituţia papală, dar până la urmă a renunţat, se pare că din cauza protestelor ambasadelor statelor Mexic, Brazilia, Chile şi Uruguay. Se zvonea că sute sau mii de persoane porniseră în pribegie sau se ascundeau prin păduri, ori în casele prietenilor, aşteptând să se mai liniştească apele. În ediţia din 24 iunie, *Diario de Centroamérica* a informat că fuseseră ucişi mai mulţi >» membri din Comitetele Agrare din Chiquimula, Zacapa şi Izabal, iar Comitetul Naţional de Apărare împotriva Comunismului a publicat spre sfârşitul anului 1954 o listă cu şaptezeci şi două de mii de persoane care, dădeau asigurări cei din Comitet, lucrau în Guatemala pentru Uniunea Sovietică; se anunţa totodată că lista ar putea ajunge până la două sute de mii de persoane. Ambasadorul Mexicului, Primo Villa Michel, a făcut o plângere pentru că atunci când s-a dus să se intereseze de situaţia unor exilaţi, Jorge Valle Matheu,

proaspătul ministru al educaţiei din guvernul colonelului Castillo Armas, i-a spus cu insolenţă: „Suntem o dictatură şi facem ce avem chef”.

Circulau tot soiul de zvonuri greu de verificat, cum era acela că guvernul, pe lângă faptul că abolise toate exproprierile şi împroprietăririle, distribuise mitraliere fermierilor pentru ca aceştia să-şi facă dreptate cu mâna lor în faţa acelor ţărani care continuau să ocupe terenuri, conform Reformei Agrare. Ce s-o fi întâmplat cu miile de guatemalezi care, în urmă cu doar câteva săptămâni, umpleau Parcul Central aclamându-l pe Jacobo Arbenz şi Revoluţia din Octombrie? Cum putea un popor să-şi schimbe atât de repede felul de a simţi? Aşa ceva era de neînţeles pentru García Ardiles.

La puţin timp după ce a preluat puterea, colonelul Castillo Armas a creat Comitetul Naţional de Apărare împotriva Comunismului, în fruntea căruia l-a numit pe José Bernabe Linares, asasin şi torţionar, un personaj al cărui nume era suficient pentru a-i îngrozi pe guatemalezii de o anumită vârstă, şi care condusese timp de treisprezece ani poliţia secretă din vremea dictaturii generalului Jorge Ubico Castaneda. Comitetul a venit cu iniţiativa de a arde cărţi în stradă, un obicei care s-a răspândit în toată ţara, ca o epidemie. Părea că se întorseseră timpurile colonizării, atunci când Inchiziţia trecea prin foc şi sabie pe oricine nu respecta dogmele religioase. Toate bibliotecile publice şi chiar şi unele particulare, cum a fost cazul său, au fost epurate de manuale de marxism, cărţi anticatolice şi pornografice (din biblioteca lui au fost luate toate cărţile în franceză, pentru orice eventualitate), pe lângă poemele lui Rubén Dario şi romanele lui Miguel Ángel Asturias şi Vargas Vila. În garnizoana San José de Buena Vista, doctorul García Ardiles a fost interogat zi şi noapte de către tineri ofiţeri care voiau să ştie ce legături avusese cu comunismul ateu şi cu Rusia. „N-am cunoscut în toată viaţa mea niciun comunist”, a repetat de zeci de ori în timpul celor două

săptămâni. „Şi, din câte-mi amintesc, nici vreun rus”. Au sfârşit prin a-l crede, sau poate că nu, dar i-au dat drumul, poate datorită ordinelor venite de sus. Le-o fi dat însuşi Castillo Armas, cel cu care jucase cândva fotbal? Anticomunismul pusese stăpânire pe ţară, semănând groază aşa cum semănau în oraşele europene epidemiile din Evul Mediu. Când Efrén a fost lăsat să plece din garnizoană, nebunia anticomunistă era încă şi mai mare.

Noul guvern înapoiase deja la United Fruit toate terenurile necultivate care fuseseră naţionalizate prin Reforma Agrară, în timpul guvernării lui Arbenz, şi abolise impozitul asupra latifundiarilor, fie ei naţionali sau străini. Poliţia şi armata recuperau, cu forţa unde era cazul, terenurile ce fuseseră împărţite la o jumătate de milion de ţărani. Au fost dizolvate cooperativele agricole, asociaţiile de agricultori şi – ceea ce era absurd – un număr destul de mare de congregaţii catolice, create în ultimii zece ani, care menţineau viu interesul pentru patronii spirituali din sate. Arhiespiscopul Mariano Rosal y Arellano fusese decorat pentru sprijinirea revoluţiei eliberatoare, iar statueta întruchipându-l pe Cristul din Esquipulas a fost ridicată la rang de „general al Armatei de Eliberare Naţională” şi împodobită cu găitanele corespunzătoare. Guatemala regresa cu cea mai mare viteză spre tribal şi ridicol. „Va apărea din nou, curând, sclavia?”, s-a întrebat doctorul Efrén García Ardiles. Dar gândul şugubăţ nu l-a distrat deloc. Continua să fie în plin avânt persecutarea celor care colaboraseră, într-o formă sau alta, cu guvernele lui Juan José Arévalo şi Jacobo Arbenz, chiar dacă în lunile următoare, primul se va distanţa simţitor de al doilea. În străinătate, la cererea Statelor Unite, hărţuirea guatemalezilor din exil, începând cu fostul preşedinte Jacobo Arbenz, s-a intensificat. Multe ţări le refuzau expatriaţilor dreptul la muncă, iar pe de altă parte guvernul condus de Castillo Armas insista tot mai vehement ca exilaţii, pe care-i acuza de crime şi furturi, să fie repatriaţi.

Doctorul Efrén García Ardiles îşi pierduse locul de muncă de la policlinica San Juan de Dios, iar cabinetul său privat rămăsese fără clienţi. Din cauza ideilor sale avusese mereu o faimă proastă, dar după ce mai fusese şi închis, prestigiul său a dispărut cu totul. Nu l-a mai invitat nicio familie importantă din Guatemala. Sau să fi ajuns un ciumat din cauza căsătoriei, în grabă şi pe ascuns, cu Marta, fiica juristului Borrero Lamas? Şi una, şi alta, fără îndoială. A încercat să se angajeze la proaspăt inauguratul spital Roosevelt, dar fără succes. De un an făcea consultaţii gratuite, pentru săraci şi pentru cei care nu aveau la cine să apeleze. Trăia din economiile sale şi mai vindea câte unul dintre puţinele obiecte de valoare care-i rămăseseră. Bine măcar că maică-sa se găsea într-o stare mintală care nu-i permitea să-şi dea seama de ce se întâmpla în jurul ei.

Încă din tinereţe, Efrén fusese un catolic practicant şi mersese de mai multe ori la seminarul ordinului marist. Dar, de mai bine de un an şi câteva luni – mai precis din 18 iunie 1954, ziua când forţele Armatei de Eliberare conduse de Castillo Armas invadaseră Guatemala, trecând graniţa cu Honduras şi atacând micile garnizoane din est, în timp ce „sulfaţii”, avioanele Armatei de Eliberare care decolau din Nicaragua, bombardau trupele şi oraşul Guatemala – Efrén nu se mai confesase şi nici mai luase sfânta împărtăşanie. Iar după ce tânăra lui soţie l-a părăsit, a încetat să mai creadă în Dumnezeu. Era scârbit de maniera sălbatică şi crudă în care biserica catolică, mai ales arhiepiscopul Rossell y Arellano, sprijinise acea cruciadă cu ajutorul publicaţiilor şi în timpul slujbelor din toate parohiile. Fusese îngrozit de ceea ce făcuse arhiepiscopul cu Cristul Negru din Esquipulas. Şi, bineînţeles, Biserica a celebrat faptul că guvernul lui Castillo Armas a desfiinţat, folosindu-se din plin de forţele armate, Marea Lojă Masonică din Guatemala. Acum, Efrén nici măcar nu mai ştia dacă credea sau nu credea în ceva.

În timpul liber, nu-i mai citea pe Sfântul Augustin şi pe Torna de Aquíno, ca mai demult, ci se cufunda în cărţile lui Nietzsche, unul dintre autorii care scăpaseră inexplicabil de epurare. „Am înnebunit cu toţii”, îşi repeta din când în când. Cum era posibil ca guvernele conduse de Juan José Arévalo şi Jacobo Arbenz Guzman, decise să înlăture feudalismul din Guatemala şi să o transforme

Într-o ţară democratică şi capitalistă, să fi provocat o asemenea isterie la United Fruit şi în Statele Unite? Putea să înţeleagă că măsurile luate de cele două guverne stârniseră furia latifundiarilor guatemalezi, pentru că aceştia erau oameni ancoraţi în trecut; înţelegea şi reacţia Caracatiţei, pentru că până atunci nu plătise niciodată impozite. Dar la Washington? Asta era democraţia pe care *gringos* şi-o doreau în America Latină? Asta era democraţia formulată

de Roosevelt în discursurile sale de „bună vecinătate” cu America Latină? O dictatură militară la cheremul unei mâini de latifundiari lacomi şi rasişti şi a unei companii americane? Pentru asta „sulfaţii” bombardaseră oraşul Guatemala, ucigând şi rănind zeci de nevinovaţi?

Toate acele evenimente îi distruseseră viaţă, îi spulberaseră iluziile şi credinţa. Sau poate că declinul începuse mai devreme, de la blestemata lui aventură cu fetiţa fostului său coleg de şcoală, bunului său prieten. Da, acela fusese începutul sfârşitului. Să fi fost el vinovatul, sau a fost mai degrabă victima lascivităţii inconştiente a acelei fetiţe care I-a făcut să-şi piardă minţile? Miss Guatemala era o fetiţă inocentă, sau o fiinţă diabolică? Uneori i se făcea ruşine de el însuşi cum tot încerca să-şi găsească scuze pentru ceea ce fusese clar un atac al unui bărbat lasciv contra unei fetiţe. Atunci începeau să-l roadă remuşcările. Nu-l mai văzuse pe juristul Arturo Borrero Lamas de la acea nuntă de mucava din Chichicastenango.

Însă aflase că fostul său prieten trăia într-o recluziune aproape totală şi-şi închisese şi cabinetul de avocatură. Mai ţinea doar cursurile de drept la Universitatea San Carlos. Aproape că nu mai ieşea în lume şi, bineînţeles, renunţase la întâlnirile pentru jocul de cărţi, acele reuniuni de sâmbătă seara, când casa i se umplea de prieteni. Până când Marta a fugit, părăsindu-l pe el şi abandonându-şi copilul, Efrén şi soţia lui au dormit în camere separate şi nu mai făcuseră dragoste niciodată de când îi cununase părintele Ulloa. Ce soţi erau ei?

Proasta dispoziţie şi deznădejdea i se amplificaseră în ultimele zile din cauza preşedintelui republicii, colonelul Carlos Castillo Armas, şi a vizitei lui în Statele Unite. Presa şi radioul transmiteau zi şi noapte date despre acea vizită, de parcă ar fi fost vorba de un eveniment mondial. Asta l-a adus la disperare? De ce? Ce coardă din sufletul său fusese atinsă de întâmplarea aceea? Nu se petreceau altele în lume de mii de ori mai grave? Aflase de la radio şi din presă de primirea extraordinară. Nu doar Guatemala o luase razna, ci şi Statele Unite. Sau nu mai avea el puterea de a judeca limpede şi nu înţelegea ceea ce se petrecea, asemenea acelei jumătăţi de milion de indieni cărora Arbenz le dăduse terenuri, numai pentru ca acum să le fie luate prin forţă? Pentru că preşedintele Eisenhower suferise un infarct şi se afla în spital, Castillo Armas şi soţia lui au fost întâmpinaţi pe aeroportul din Washington de vicepreşedintele Richard Nixon, înconjurat de demnitari din guvernul nord-american. În onoarea preşedintelui guatemalez s-au tras douăzeci şi una de salve de tun şi a avut loc o paradă militară. Atât în discursuri, precum şi în ziare, inclusiv în *The New York Times*\, se vorbea despre Castillo Armas ca de un erou, salvatorul libertăţii din America Centrală, un exemplu pentru lumea întreagă. Asta se spunea în toate discursurile de bun venit în marea ţară din nord. La apariţiile pe stradă, Castillo Armas era aplaudat, dădea autografe, i se făceau fotografii, cetăţenii de rând îi mulţumeau pentru că-şi eliberase ţara. De ce, de

cine? Doctorul Efrén García Ardiles a fost apucat de un soi de ameţeală, care l-a făcut să închidă ochii. Cum era posibil ca omuleţul ăla neînsemnat şi presupusa lui revoluţie eliberatoare să facă o asemenea impresie în Statele Unite? Şi nu doar asupra guvernului: tocmai fusese făcut *doctor honoris causa* la universităţi prestigioase, precum Fordham şi Columbia şi, într-o zi din cele două săptămâni de vizită oficială, l-au dus în Colorado, la spitalul militar Fitzmond, pentru ca însuşi preşedintele Eisenhower să-l poată îmbrăţişa şi felicita pentru că smulsese Guatemala din ghearele ursului sovietic. Câţi comunişti erau în Guatemala, în afară de mâna de neisprăviţi din Partidul Guatemalez al Muncii, în care erau înscrişi şaptezeci de membri şi care fusese scos în afara legii după victoria contrarevoluţiei? Foarte puţini, nu ştia exact câţi, dar cu siguranţă erau o minoritate insignifiantă. Doctorul García Ardiles decupase din ziar discursul lui Richard Nixon, dïn timpul cinei oficiale, când acesta l-a salutat pe „curajosul militar” care a condus revolta din ţara sa împotriva „unei dictaturi comuniste, găunoasă şi coruptă”. Ce revoltă? Se revoltase poporul? Castillo Armas fusese primit la Congresul din Washington şi aplaudat frenetic de senatori şi de membrii din Camera Reprezentanţilor, reuniţi în şedinţă comună.

Asta să fie istoria, această incredibilă denaturare a realităţii? Transformarea în mit şi ficţiune a unor fapte reale? Asta era istoria pe care o citeam şi o învăţam? Eroii pe care-i admiram? Un mănunchi de minciuni transformate în adevăruri de către gigantice conspiraţii puse la cale de cei puternici împotriva unor amărâţi precum el şi Faţă de Topor? Farsorii ăştia erau eroii la care se închinau popoarele? Era tot mai cuprins de ameţeală şi-şi simţea capul gata să explodeze. „Poate că eşti nedrept cu Castillo Armas”, a reuşit să-şi spună prin ceaţa ameţelii. „Dacă într-adevăr el a fost cel care ţi-a salvat viaţa, eliberându-te din acea garnizoană unde puteau să-ţi rămână oasele, atunci eşti un nerecunoscător. Te răzbuni pe toate

neajunsurile vieţii tale, pe frustrările profesionale şi familiale insultându-l pe cel cu care jucai fotbal sâmbătă de sâmbătă. Nu cumva te roade invidia?” Nu, nu era invidia. Printre defectele sale, multe, fără îndoială, nu figurase niciodată invidia fată de realizările celorlalţi.

Doctorul Efrén García Ardiles l-a auzit din nou plângând în camera alăturată pe copilul care-i purta numele. Era copilul lui? Oficial, da. După nume şi pentru că era şi copilul Martei Borrero Parra, acum Marta de García Ardiles, fetiţa aceea cu care se culcase, deşi nu ar fi trebuit să o facă, o barbarie pentru care era convins că avea să plătească toată viaţa. Dar fusese el, cu adevărat fusese el vinovatul? Iarăşi blestemata asta de idee de a pune pe umerii unei biete fetiţe greutatea propriilor greşeli. îl recunoscuse pe ţâncul ăsta ca fiind copilul lui, pentru că era un om decent, chiar dacă faptul că lăsase gravidă o fată de cincisprezece ani spunea altceva despre el şi lumea îl vedea ca pe o persoană abuzivă şi neruşinată, un pedofil demn de dispreţ. Oare şi viaţa lui era o farsă asemănătoare cu cea a lui Castillo Armas? îi venea să plângă, aşa cum plângea copilul pe care servitoarea încerca să-l liniştească în camera de alături. Era un copil ca oricare altul şi în curând avea să împlinească şase ani. Venea cu note bune de la grădiniţă şi îşi petrecea timpul jucându-se singur, mai ales popice şi cu titirezul. Nici măcar nu-l botezaseră. I-au scos doar un certificat de naştere, cu prenumele Efrén, dar Simula, care venea din când în când să-l vadă, îi zicea Trencito[6].

Micul birou în care-şi petrecea cea mai mare parte a zilei era plin cu cărţi, în ciuda epurării eliberatorilor. Nu doar de medicină, ci şi de filosofie, o altă pasiune de-a sa încă din vremea studenţiei. Însă acum abia mai putea citi, încerca, dar nu se mai putea concentra şi nici bucura, aşa cum făcea pe vremuri, când credea cu tărie că cititul, pe lângă faptul că era o plăcere, avea să-l facă mai cult, mai sensibil, deci un om mai complet. Vizita oficială a lui

6 Trenuleț. (N. tr.)

Castillo Armas în Statele Unite îl adâncise şi mai mult în nevroza în care îşi trăia viaţa de când, spre nefericirea lui, începuse să răspundă întrebărilor despre politică ale frumoasei Miss Guatemala, în acele sfârşituri de săptămână când jucau cărţi în casa fostului său prieten, Arturo. Nu-i păsa că-l abandonase. Nu o iubise niciodată. „Nici ea pe mine”, s-a gândit. Însă ceea ce se întâmplase, indiferent dacă din vina lui sau nu, fusese începutul ruinei sale, căderea în hăul din care – era convins – nu avea să mai iasă vreodată.

El şi Castillo Armas trebuie să fi avut aceeaşi vârstă, sau, în orice caz, erau din aceeaşi generaţie. Efrén îl cunoscuse pe când erau încă elevi, dar nu învăţau la aceeaşi şcoală. El şi Arturo studiau la Colegio San José de los Infantes, şcoală ce aparţinea ordinului Hermanos Maristas şi care, asemenea tuturor colegiilor catolice unde învăţau copii din familiile bune, nu accepta copii născuţi în afara căsătoriei, adică bastarzi, precum acel băieţandru sfrijit, slab şi abătut, care în zilele de sâmbătă şi duminică dădea târcoale terenului de fotbal de la colegiul ordinului Hermanos Maristas. Chiar Carlos i-a spus povestea lui, explicându-i că părinţii lui nu erau căsătoriţi, pentru că taică-su avea o altă familie, una în toată regula, iar el şi maică-sa erau doar „protejării” bărbatului. Tatăl său încercase să-l înscrie la colegiul ordinului Hermanos Maristas, dar l-au respins pe motiv că era născut din păcat. Aşa se face că învăţa la o şcoală de stat. I-a spus toate astea cu naturaleţe, lipsit de complexe sau ranchiună. Efrén l-a simpatizat şi i-a convins pe colegii săi să-l lase să joace fotbal împreună cu ei în acele sfârşituri de săptămână dedicate sportului. „Poate că fapta aceea bună mi-a salvat viaţa”, şi-a zis. „Şi asta e şi dovada că nu sunt chiar atât de mizerabil cum cred oamenii, mai ales Arturo”.

Pe vremea aceea, Carlos părea un om bun, şi-a amintit Efrén. Îi era milă de el ştiindu-l discriminat de o societate nedreaptă, ştiind că din vina părinţilor săi („m-am găsit eu să vorbesc!”) avea să fie mereu a cincea roată

la căruţă, un marginalizat, fără dreptul de a moşteni proprietăţile familiei, care vor aparţine în totalitate fraţilor săi legitimi. Înfăţişarea sfrijită şi lipsa de aptitudini sportive îl făceau să pară incompatibil cu cariera militară. Se întâlneau întotdeauna în stradă, mergeau la cinema, la Lux, Capitol sau Variedades, la filme mexicane cu toreadori sau cu Maria Félix, Elsa Aguirre sau Libertad Lamarque, ori se duceau la vreun meci din campionatul naţional de fotbal; în timpul uneia dintre acele întâlniri, Efrén a rămas surprins când Carlos i-a spus că urma să dea la academia militară. Cadet, el? Luase hotărârea din motive practice. În societatea guatemaleză, habotnică şi plină de prejudecăţi, nu şi-ar fi putut face loc niciodată şi nici nu ar fi avut succes pe plan profesional, fiind marginalizat de toate familiile bogate pentru simplul fapt că era un copil nelegitim. Toate căile i-ar fi fost închise. La Şcoala Militară a fost coleg cu Jacobo Arbenz, viitorul preşedinte pe care l-a îndepărtat de la putere şi, după ce l-a ţinut refugiat vreo trei luni de zile în ambasada Mexicului, l-a umilit dezbrăcându-l în aeroport, când pleca în exil, şi fotografiindu-l gol, „pentru a se asigura că nu avea nimic de valoare la el”, cum a scris presa aservită guvernului, iar altă presă oricum nu mai exista. Apoi i-au fost confiscate toate bunurile, inclusiv proprietatea El Cajon, iar conturile bancare i-au fost golite.

Cât a fost cadet, Carlos s-a întâlnit de puţine ori cu Efrén. îl mai suna uneori când ieşea şi, chiar dacă Efrén, fiind student la Medicină, avea foarte mult de învăţat, se întâlneau la o bere, în barul Granada, dacă stăteau bine cu banii, iar dacă nu, într-o crâşmă de lângă Piaţa Centrala. Păstrau o legătură ocazională. Efrén ştia despre Carlos că nu făcuse nu ştiu ce carieră în armată. L-a invitat la festivitatea de terminare a şcolii şi atunci Efrén a cunoscut-o»

pe maică-sa, Josefina Castillo, care a plâns atunci când fiul ei a primit sabia de sublocotenent, o femeie simplă, îmbrăcată într-o tunică tradiţională, brodată cu o

pasăre quetzal, şi o fustă lungă, prinsă-n talie cu un brâu ţărănesc. Bineînţeles că tatăl lui nu a asistat la ceremonie.

Au încetat să se mai vadă şi Efrén a aflat, mulţi ani mai târziu, că prietenul său Carlos – pe vremea Revoluţiei din Octombrie 1944, care a adus primele alegeri libere din Guatemala şi când profesorul Juan José Arévalo a fost ales preşedinte – a stat opt luni în Statele Unite, la U.S. Army Comman d and General Staff Collège, în Fort Leavenworth, Kansas, unde a învăţat tactici de luptă subversivă. Avea să-l revadă la destul de mult timp după ce revenise în Guatemala şi era directorul Şcolii Politehnice. Se întâlneau uneori la reuniuni publice, se salutau, îşi povesteau repede ce mai făcuse fiecare, făceau câte o glumăşi-şi promiteau să vorbească la telefon, dar nu o făceau niciodată. Când Carlos s-a însurat cu Odilia, Efrén a primit invitaţie la nuntă şi le-a trimis un cadou frumos. Care a» >

fost traiectoria lui Carlos în cadrul armatei? Una fără mari realizări, schimbând garnizoană după garnizoană prin toată ţara şi înaintând în grad încetul cu încetul, fără strălucire; o carieră mult diferită de cea a colegilor lui de leat, precum Jacobo Arbenz sau Francisco Javier Arana, despre care se vorbea deja ca despre liderii instituţiei şi viitorii candidaţi la preşedinţie.

Efrén a avut veşti despre Carlos când acesta, în cursa pentru prezidenţiale dintre Arbenz şi Arana, l-a sprijinit deschis pe cel din urmă, pentru că-l protejase în cadrul armatei. Când colonelul Francisco Javier Arana a fost ucis în acel ciudat schimb de focuri de la Puente de la Gloria, din 18 iulie 1949, Carlos, care era deja locotenent-colonel şi comandant al garnizoanei Mazatenango, a acuzat guvernul, şi mai ales pe Jacobo Arbenz, de complicitate cu asasinii. Mai târziu, a avut momentul său de glorie când a condus asaltul asupra garnizoanei La Aurora, în 5 noiembrie 1950. Atacul a fost respins, s-a soldat cu morţi, iar Carlos a fost grav rănit. A scăpat ca prin minune de a fi îngropat de viu. Crezându-l mort, au vrut să-l arunce într-o groapă comună şi norocul lui Castillo Armas a fost că a

scos un vaiet, iar soldaţii şi-au dat seama că era încă viu. („Era mai bine dacă-l îngropau”, s-a gândit doctorul García Ardiles. Însă a rectificat imediat: „Dacă ar fi fost aşa, ai fi şi tu mort acum sau ai înfunda puşcăria pentru cine ştie câtă vreme.”) Carlos a scăpat cu viaţă, dar guvernul condus de Juan José Arévalo l-a dat afară din armată, iar judecătorii l-au condamnat la moarte, o pedeapsă amânată de mai multe ori. Evadarea sa din Penitenciaria, în 11 iunie 1951, l-a făcut faimos în toată ţara. Existau două versiuni asupra evadării. Susţinătorii săi spuneau că el şi colegii săi repetaseră, aproape pas cu pas, aventura contelui de Monte-Cristo, săpând un lung tunel secret, care i-a condus spre libertate. Inamicii săi spuneau că de fapt evadaţii îi mituiseră pe gardieni şi că au părăsit închisoarea pe poartă, fără să fie nicio clipă în pericol. S-a refugiat în Columbia, apoi a trecut în Honduras, unde a conspirat, dedicându-se cu trup şi suflet, împotriva guvernului condus de Jacobo Arbenz. Acolo a pus bazele aşa-numitei Mişcări de Eliberare Naţională, împreună cu generalul

Ydi goras Fuentes şi un civil super deştept, doctorul în drept Cordova Cerna, fost avocat la United Fruit, fost ministru în guvernul lui Arévalo, şi despre care se spunea că a trecut la altă ideologie din cauza suferinţei provocate de nefericita moarte a fiului său, petrecută în timpul unei manifestaţii politice a opoziţiei. Se pare că Statele Unite, mai bine zis secretarul de stat al preşedintelui Eisenhower, John Foster Dulles, împreună cu fratele său Allen, şeful CIA, îl aleseseră pe Castillo Armas ca să conducă contrarevoluţia pentru că nu era un aristocrat, aşa cum era generalul Ydigoras Fuentes, şi pentru că celui care avea cea mai multă minte şi faimă i se descoperise un cancer la gât. Poate că-l aleseseră pe Carlos şi pentru că-l considerau cel mai docil şi uşor de manevrat dintre toţi trei, pe lângă faptul că arăta mai degrabă a băştinaș decât a metis. Astea sunt merite suficiente pentru a fi preşedintele Republicii Guatemala şi eroul întregii lumi libere? Suficiente pentru a se afla acum în Statele Unite şi

a avea parte de decoraţii şi aplauze şi de a fi numit, de către cele mai prestigioase publicaţii, un exemplu pentru America Latină.

Copilul se liniştise până la urmă, iar acum domnea o linişte neobişnuită în neprimitoarea casă din cartierul San Francisco, acolo unde doctorul Efrén García Ardiles îşi îndopa pesimismul şi nevroza. A luat un palton şi umbrela şi a ieşit să facă o plimbare prin centrul oraşului. Se va întoarce obosit, ud leoarcă şi, poate, ceva mai liniştit.

XIV

Holul continua să fie pustiu şi învăluit în întuneric, cu excepţia acelei luminiţe de la capătul lui, acolo unde, după cum Enrique îi spusese dominicanului, se aflau bucătăria şi sufrageria.

— Văd că întârzie, a zis Enrique uitându-se la ceas ajutat de lumina brichetei.

Dominicanul nu a spus nimic. Transpira, chiar dacă nu era cine ştie ce căldură. Nu mai avusese atâtea aşteptări şi nici nu mai simţise atâta frenezie de pe vremea când era în Mexic şi luase parte la acele asasinate, comise în aşa fel încât să pară accidente, comandate de generalisimul Trujillo. Însă era convins că misiunea aceasta era mult mai importantă decât tot ceea ce făcuse până acum pentru şeful său. Iar colaborarea cu Enrique se dovedise decisivă. Vor ieşi lucrurile aşa cum visa el? Era extraordinar de

ambiţios şi se gândea că vidul de putere care se va crea va fi momentul perfect ca să-şi împlinească visul de a ajunge preşedintele Republicii. Dominicanul avea rezervele sale, iar Mike Laporta la fel. Dar, în sfârşit, orice este posibil în viaţa asta. O fi adevărat că preşedintele Castillo Armas îi dăduse acea poreclă oribilă, Bruta?

— Vin, a şoptit Enrique.

Într-adevăr, în dreapta lui se deschisese o uşă, o fâşie de lumină a scăldat micuţa grădină cu acacia aceea solitară, apoi au apărut un bărbat şi o femeie ce înaintau

lent spre ei. Dacă voiau să ajungă în sufragerie, trebuiau să treacă prin faţa lor, atât de aproape încât i-ar fi putut atinge.

— Dă-mi puşca, i-a şoptit Enrique.

— Rezolv eu, i-a răspuns imediat dominicanul, gândindu-se că aşa îl va mulţumi şi mai mult pe generalisim. Apoi a repetat, ca şi cum se încuraja singur: Eu.

— Vezi că are piedica pusă, a spus Enrique, aplecându-se ca să o tragă el însuşi. Gata.

Perechea străbătea acum micuţa grădină şi dominicanul a auzit-o pe femeie spunând cu un amestec de surpriză şi indignare:

— De ce nu au aprins luminile? Şi unde sunt servitorii?

— Dar garda?! a exclamat bărbatul.

S-au oprit brusc. Priveau de jur-împrejur. El se întorsese şi părea hotărât să meargă înapoi, în latura casei din care ieşiseră. Din întuneric, dominicanul l-a ochit şi a tras. împuşcătura a răsunat şi ecoul puternic s-a rostogolit de-a lungul holului. A mai tras încă o dată şi imediat s-au auzit ţipătul şi plânsetul isteric al femeii, care se lăsase jos, lângă trupul întins pe pământ.

— Hai să o tăiem de aici, repede, a spus Enrique prinzându-l de braţ şi trăgându-l după el. Dominicanul a dat drumul puştii pe jos şi s-a lăsat târât de Enrique. Mergând repede, aproape în fugă, au făcut în sens invers traseul pe care-l urmaseră când intraseră în reşedinţa prezidenţială. Enrique a deschis uşa îngustă, ascunsă în zidul de la colţul Sexta Avenida, şi au văzut maşina neagră care-i aştepta, cu cubanezul Ricardo Bonachea Leon la volan.

— Asta-i maşina ta, a spus Enrique. Ai o oră ca să o scoţi de aici pe femeie. Niciun minut în plus. Peste o oră, trimit oamenii după ea s-o aresteze.

XV

Noul ataşat militar dominican în Guatemala, Johnny

Abbes García, proaspăt numit locotenent-colonel, a mers, aproape clandestin, să-şi ocupe postul. Nu-l anunţase pe ambasador de sosirea sa. Din aeroportul La Aurora a luat un taxi şi i-a spus şoferului să-l ducă pe Sexta Avenida, la Mansion de San Francisco, un hotel de mâna a doua, unde avea să-şi stabilească centrul de operaţiuni. L-a întrebat pe recepţioner dacă în oraş exista vreun templu rozacrucian şi văzând că bărbatul îl privea descumpănit, fără să înţeleagă, i-a zis: „Nu contează, lăsaţi”.

Şi-a scos din valiză puţinele haine, le-a atârnat pe umeraşe în vechiul dulap din camera lui, apoi l-a sunat pe Carlos Gacel Castro, cu inima strânsă la gândul că singurul om pe care-l ştia în această ţară ar putea să fie plecat. A avut noroc. I-a răspuns chiar el. S-a mirat foarte tare că Abbes García era în Guatemala şi a acceptat pe loc invitaţia lui la cină. S-au înţeles să-l ia de la Mansion de San *i*

Francisco la opt seara.

Carlos Gacel Castro nu era guatemalez, ci cubanez. Abbes García îl cunoscuse în Mexic, atunci când participase la acele cursuri de poliţie, cu ajutorul bursei acordate de Trujillo şi îi spiona pentru acesta pe dominicanii exilaţi în ţara aztecă. Gacel Castro, şi el un exilat, îi cunoştea pe dominicani şi se întâlnea cu ei.

Carlos se lăuda că e cel mai urât om din lume şi asta»

I-a făcut pe Abbes García să-l îndrăgească încă din prima zi: comparat cu acea arătare, oricine, chiar şi el, era prezentabil. Gacel era înalt, vânjos, cu pielea albă, cu faţa disproporţionat de mare, ciupită de vărsat, urechi, nas şi gură imense şi nişte pălmoace şi picioare de urangutan, la care se adăuga ţipătoarea lui îmbrăcăminte tropicală, ceea ce făcea din el un personaj atât de respingător, încât nu putea trece neobservat. Dar cel mai rău dintre toate erau ochii săi reci şi gălbui, cu care scruta oamenii, în special femeile, cu o insolenţă făţişă. Mergea ca un fanfaron, afişându-şi forţa fizică, şi purta pantaloni strâmţi care-i scoteau în evidenţă fundul. În Havana, făcuse parte dintr-o

bandă de nelegiuiţi şi, cum avea mâinile pătate de sânge şi mai fusese închis o dată pentru câteva luni, trebuise să fugă din ţară ca să nu se întoarcă la închisoare. Când l-a cunoscut în Mexic, Abbes García, fără să-şi dorească să afle mai multe despre el, l-a pus imediat la treabă. Pentru că întotdeauna stătea prost cu banii, l-a convins pe Trujillo să-i dea lunar o mică sumă de bani, plus o bonificaţie specială atunci când, dincolo de trimiterea de informaţii, participa la acţiuni violente împotriva vreunui exilat, fără să lase urme. Apoi a trebuit să fugă şi din Mexic, pentru că guvernul vrusese să-l extrădeze în Cuba, pentru a fi judecat. Aşa se face că Johnny Abbes avea numărul său de telefon. Gacel făcea acum pe ciripitorul şi pe ucigaşul plătit, în cadrul Siguranţei Statului, departament condus de locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva.

Gacel a venit să-l ia la opt fix şi s-au dus să cineze la o crâşmă micuţă, unde au băut câteva beri, înainte de tortilla şi de pui cu chili la cuptor. Cubanezului i-au sclipit ochii aflând că prietenul său era acum locotenent-colonel şi fusese numit ataşat militar în Guatemala. L-a îmbrăţişat,» felieitându-l.

— Dacă te pot ajuta cu ceva, sunt la dispoziţia ta, băiete, i-a zis.

— Evident că poţi, i-a răspuns Johnny Abbes. Vei primi lunar două sute de dolari, plus bonusul pentru fiecare misiune mai specială. Dar deocamdată hai să mergem acolo unde se ia cel mai bine pulsul unei ţări.

— Nu ţi-ai pierdut obiceiurile, a spus Gacel. Dar să nu-ţi faci iluzii. Casele de toleranţă de aici par nişte firme de pompe funebre.

Bordelurile erau marea slăbiciune a fostului cronicar sportiv. Le frecventa şi pentru că de acolo obţinea multe informaţii şi-şi putea face o idee despre cum mergeau lucrurile în oraş. Se simţea bine, comod şi în largul său în speluncile acelea pline de fum, puţind a alcool şi transpiraţie, printre bărbaţi pe jumătate beţi şi agresivi şi femei faţă de care nu trebuia să te prefaci, ci să dai ordine:

„Desfă-ţi picioarele, ia-o în fund, goleşte-mă, târfuliţă”. Nu era simplu să le convingă să-i sugă scula, mereu trebuia să negocieze şi de multe ori îl refuzau, pur şi simplu. În schimb, niciuna nu comenta dacă el voia să-i lingă crăpătura. Era plăcerea lui. O plăcere periculoasă, fireşte, fusese avertizat în mai multe rânduri: „Poţi lua sifilis sau altă boală. Aproape toate târfele astea sunt putrede pe dinăuntru”. Dar nu-i păsa. Îi plăcea riscul, toate riscurile, mai ales acesta care-l umplea de plăcere.

Cele mai multe bordeluri din oraşul Guatemala erau >

risipite prin Gerona, un cartier promiscuu, iar Gacel le ştia pe dinafară pe toate. Nu erau atât de animate şi de violente precum cele din Mexic şi se aflau la ani lumină distanţă de cele din Ciudad Trujillo, cu dansatoarele de merengue, cu muzica asurzitoare şi vorbăria nepăsătoare, amuzantă şi îndrăzneaţă a târfelor dominicane. Cele de „>

aici erau mai şleampete, străine, iar unele dintre indience vorbeau în dialect şi abia dacă îndrugau trei vorbe în spaniolă. Gacel l-a dus pe Abbes la un barbordel, pe o străduţă din cartierul Gerona, local ţinut de o doamnă pe nume Miriam, cu părul lung vopsit uneori roşu, alteori blond platinat. A ales o negresă din Belize, care amesteca spaniola cu o engleză stricată. Şi-a desfăcut picioarele încântată şi l-a lăsat să-şi vâre limba în cavitatea aceea roşi→» atică şi umedă, care puţea savuros.

În zori, când Gacel l-a lăsat la Mansion de San Francisco, Abbes García ştia deja două lucruri despre Guatemala: toată lumea vorbea rău despre preşedintele Castillo Armas şi, printre multe alte bârfe politice, circula şi aceea că nimeni nu dădea o leţcaie pe viaţa lui. Mai ştia şi că, deşi târfele guatemaleze lăsau mult de dorit, romul Zacapa era la fel de bun precum cel dominican.

A mai aşteptat două zile înainte de a se prezenta la ambasadă. Dar nu a stat degeaba în cele patruzeci şi opt de ore. A luat pulsul oraşului necunoscut şi a fost atent la locuitorii lui. Citea fiecare rând din toate ziarele, de la El

Imparţial la *Diario de Centro America*, de la *Prensa Libre* la *La Hora*, asculta ştirile la Radio Nacionál, TGW şi Radio Morse şi cutreiera neobosit străzile, pieţele, parcurile, oprindu-se din când în când în cafenelele şi cârciumile ce-i ieşeau în cale. Intra în vorbă cu oamenii şi

uneori reuşea să scoată de la ei câte ceva, deşi nu era simplu, pentru că mulţi se arătau neîncrezători când îi auzeau accentul străin. Seara se întorcea la hotel, frânt de oboseală şi tot mai convins de ceea ce bănuise încă din prima noapte, când discutase cu Carlos Gacel Castro: nimeni nu-l iubea pe Castillo Armas, erau mulţi cei care îl vedeau ca pe un omuleţ lipsit de caracter şi autoritate, un om de-a dreptul mediocru, respectat doar de o mână de oameni oportunişti şi lingăi. Nici măcar convingerile sale anticomuniste nu păreau să mai fie atât de ferme, pentru că începuse să vorbească despre înapoierea unor terenuri confiscate de la indieni; încă nu făcuse aşa ceva, dar zvonul acesta, propagat de inamicii săi, fără îndoială, se auzea tot mai frecvent. Toată lumea zicea că era fermecat de iubita lui şi că Marta era cea care făcea şi desfăcea, inclusiv în privinţa deciziilor importante ale guvernului. Ce diferenţă faţă de generalisimul Trujillo! Cine ar îndrăzni să vorbească rău de el în Republica Dominicană, aşa cum făceau aici, chiar şi la crâşmă, împotriva lui Castillo Armas? De asta exista atâta dezordine, atâta incertitudine în capitala Guatemalei, de asta nimeni nu credea că lucrurile vor mai putea continua aşa mult timp.

A treia zi s-a prezentat la ambasada dominicană. Apariţia lui a surprins pe toată lumea, începând cu ambasadorul Gilberto Morillo Soto, un psihiatru renumit în ţara sa, şi care era deja la curent cu numirea lui în funcţia de ataşat militar. îl aşteptau şi l-ar fi luat de la aeroport dacă ar fi ştiut ora sosirii lui.

— Nu vă faceţi griji, domnule ambasador, i-a răspuns Abbes García. Am vrut să mă familiarizez puţin cu oraşul, să-mi fac câteva cunoştinţe, înainte de a începe munca.

Morillo Soto i-a arătat biroul pe care i-l pregătiseră în clădirea ambasadei. Abbes García i-a mulţumit ambasadorului, prevenindu-i că nu va petrece mult timp la birou, pentru că misiunea care îi fusese încredinţată îl obliga să fie mai mult pe teren, uneori chiar să plece din capitală în provincie. Abbes García l-a rugat să-i obţină două întrevederi cu doi înalţi funcţionari din guvernul guatemalez, pe care voia să-i salute personal: Carlos Lemus, şeful jandarmeriei, şi locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva, comandantul tuturor instituţiilor de ordine publică şi al gărzii prezidenţiale.

Ambii l-au primit repede în audienţă. Dacă întrevederea cu Carlos Lemus l-a dezamăgit pe Abbes García – i-a lăsat impresia unui birocrat incapabil de a gândi singur, atât de prudent încât nu îndrăznea să aibă opinii personale despre nimic şi dădea răspunsuri vagi şi pline de locuri comune – în schimb, a fost încântat de cea cu locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva. Era un bărbat slab şi înalt, cu pielea destul de închisă şi o imensă gură de crocodil, care te făcea să-ţi dai seama pe loc că era un om de acţiune, un ambiţios sigur pe el, care răspundea cu limpezime pentru că avea idei proprii şi, precum Abbes García însuşi, avea curajul de a spune lucrurilor pe nume şi de a risca.

I-a adus o sticlă de rom dominican – „Ca să vedeţi că e comparabil cu cel mai bun rom Zacapa, domnule locotenent-colonel” –, iar el i-a spus să o deschidă pe loc. Deşi încă nu era trecut de amiază, au ciocnit şi, cât a durat discuţia lor, au mai băut vreo două, trei pahare. Apoi, Trinidad Oliva l-a invitat la prânz la El Lagăr, un restaurant cu mâncăruri tradiţionale guatemaleze.

Trinidad Oliva era un mare admirator al generalisimului Trujillo şi recunoştea, pentru că fusese acolo, că transformase Republica Dominicană într-o ţară modernă şi prosperă, cu cea mai bună armată din Caraibe. „Pentru că şeful dumneavoastră este un bărbat cu caracter puternic, a spus. Un mare patriot. În plus, are patru

perechi de coaie”. A tăcut o clipă, apoi a adăugat, coborând puţin tonul: „Ceea ce lipseşte pe aici”. Abbes García a râs şi Trinidad Oliva la fel şi a fost limpede că deveniseră prieteni, poate chiar complici.

În săptămânile următoare au continuat să se întâlnească şi, pe lângă faptul că beau câte un pahar şi mâncau împreună, nu le-a luat mult până să meargă la curve, la bordeluri ceva mai bune decât cele frecventate de Carlos Gacel Castro. După toate acele întâlniri, Abbes García a tras câteva concluzii pe care i le-a transmis generalisimului prin rapoarte detaliate: locotenent-colonelul Trinidad Oliva era un om care ţintea foarte sus. Se simţea neluat» >

În seamă de guvern. Fusese închis pe vremea lui Jacobo Arbenz, sub acuzaţia de conspiraţie împotriva regimului, şi nu avea nici urmă de simpatie pentru Castillo Armas, astfel că putea fi o piesă cheie pentru întreaga operaţiune. Pe de altă parte, era greu de ştiut ce influenţă avea în cadrul Forţelor Armate, o instituţie care părea divizată în grupuri ce conspirau unele împotriva celorlalte. Asta făcea ca guvernul lui Castillo Armas să fie instabil, prins în piuneze, şi se putea prăbuşi în orice clipă, forţat din exterior sau prin descompunere internă. Mai era ceva extrem de important: cine avea o influenţă teribilă asupra lui Castillo Armas era chiar amanta lui, Marta Borrero Parra, poreclită Miss Guatemala, o tinerică foarte frumoasă care, din câte se părea, îl fermecase pe preşedinte. Acesta îi dăruise o casă şi, se spunea, se consulta cu ea asupra tuturor problemelor, inclusiv în chestiuni ce ţineau de guvern.

Aşa încât Abbes García voia să încerce să o cunoască cât»

mai repede şi să aibă cu ea o relaţie profitabilă pentru misiunea lui diplomatică din Guatemala. În rest, era evident că guvernul era scindat – incredibil! – între susţinătorii soţiei legitime, doña Odilia Palomo, şi susţinătorii amantei. Poate că acea rivalitate avea să

creeze condiţii»

favorabile misiunii. Toate rapoartele trimise de Johnny Abbes pentru generalisim erau cifrate.

Tot cutreierând oraşul şi făcând încontinuu rost de *y* informaţii, locotenent-colonelul a descoperit că o altă temă de actualitate era dezbaterea asupra deschiderii de cazinouri anunţate de guvern, argumentând că aşa vor atrage mai mulţi turişti, în timp ce Biserica Catolică se opunea unei asemenea decizii. Însuşi arhiepiscopul Mariano Rossell y Arellano se pronunţase împotriva cazinourilor, care, în opinia lui, ar fi extins corupţia, viciile şi fărădelegile, atrăgând în Guatemala gangsteri şi mafioţi, aşa cum se întâmplase în Havana, transformând Cuba, ţara noastră soră, într-un bordel imens şi un bârlog pentru delincvenţi şi nelegiuiţi nord-americani.

Cam cu astea se ocupa Abbes García când Gacel Castro l-a anutant că şi cubanezul Ricardo Bonachea Leon sosise»

În Guatemala, fugind din Mexic, şi că avea nevoie de ajutorul său, pentru că intrase ilegal în ţară. Bonachea Leon era un ucigaş plătit ce se refugiase în Mexic, acolo unde colaborase din când în când cu Abbes García şi,

Gacel Castro, spionându-i pe exilaţii dominicani. La ordinul lui Trujillo, Abbes García i-a cerut să îl lichideze pe unul dintre ei, Tancredo Martínez, fostul consul dominican în Miami, cel care fügise în Mexic şi ceruse azil politic. Bonachea Leon o făcuse cam de mântuială; se dusese la sediul companiei de asigurări unde muncea Tancredo şi îi trăsese un glonţ în faţă; i-a distrus faţa, dar nu l-a omorât. Aşa că fugise în Guatemala şi acum avea nevoie de ajutor. Abbes García a vorbit cu locotenent-colonelul Trinidad Oliva, iar acesta nu numai că l-a rezolvat de acte, dar a mai şi zis că ar putea să-i dea cubanezului nişte trebuşoare mai speciale, ca să aibă din ce trăi, asemănătoare cu cele pe care le făcea Carlos Gacel Castro.

În timpul unuia dintre prânzurile săptămânale pe care le luau împreună, dominicanul i-a făcut

guatemalezului o propunere îndrăzneaţă: să deschidă un cazinou. Măsliniul şi isteţul ofiţer l-a privit lung, descumpănit.

— Noi doi, jumi-juma, i-a explicat Abbes García. Sunt convins că e o afacere grozavă, se câştigă bani frumoşi.

— N-ai văzut ce scandal e în Guatemala pe tema cazinourilor? a spus Trinidad Oliva, măsurându-şi vorbele. Castillo Armas a dat ordin să se închidă Beach and Tennis Club şi i-a expulzat din ţară pe proprietari, doi americani. Iar arhiepiscopul se opune din tot sufletul apariţiei unor noi cazinouri.

— Ideea mi-a venit exact după ce am văzut ştirea asta, i-a răspuns Abbes García. În cel mai rău caz, ar putea fi un cazinou numai pentru străini, dacă asta îl liniştește pe arhiepiscop. Să meargă în infern turiştii, nu locuitorii ţării: cam aşa gândesc mulţi preoţi. Cine dă autorizaţiile pentru cazinouri? Tu, nu-i aşa?

— E o chestiune mult prea delicată, a spus Trinidad Oliva, pe un ton grav. Ar trebui să mă consult cu preşedintele.

— Întreabă-l, nicio problemă. În plus, chiar dacă noi am fi patronii, nu trebuie să apărem în acte nici eu şi nici tu. Nu ştii pe nimeni pe care să-l scoatem la înaintare?

Locotenent-colonelul s-a gândit o clipă.

— Am pe cineva care ar fi perfect pentru asta, a spus Trinidad Oliva. Ahmed Kurony, Turcul. Se ocupă cu bijuterii, pietre preţioase şi alte afaceri destul de necurate. Se zice că e contrabandist şi, firește, pe jumătate gangster.

— Perfect, pare să fie omul de care avem nevoie.

Dar afacerea nu a ieşit şi astfel a crescut animozitatea >»

dintre Castillo Armas şi Enrique Trinidad Oliva. Când cel poreclit Bruta i-a spus preşedintelui că avea de gând să-i dea lui Ahmed Kurony autorizaţia de a deschide un cazinou, preşedintele nici nu a vrut să audă. I-a spus că avea deja destule probleme cu Biserica Catolică din cauza cazinourilor şi nu numai – îndemnaţi de arhiepiscop, mulţi

dintre preoţi începuseră să predice din amvon împotriva „celor care-şi zic catolici, dar trăiesc în concubinaj” – şi tocmai aflase că la catedrală va urma o săptămână de rugăciuni pentru ca diavolul să nu pună stăpânire pe oraş prin intermediul cazinourilor, aşa că nu putea permite deschiderea unei noi case de jocuri de noroc, cu atât mai puţin cu cât ar urma să fie condusă de un contrabandist şi un hoţ, cum era Turcul. Nu avea Ahmed Kurony o faimă proastă? Aşa că locotenent-colonelul Trinidad Oliva i-a spus lui Abbes García:

— Trebuie să lăsăm baltă proiectul, deocamdată. Vedem noi mai încolo.

Dominicanului nu i-a fost deloc uşor să ajungă la Miss Guatemala. Faimoasa Marta aproape că nu ieşea pe stradă, cu atât mai puţin la reuniuni şi dineuri; se întâlnea numai cu prietenele ei de încredere, întâlniri la care Abbes García nu era invitat. Până într-o zi, când a avut norocul de a se nimeri cu ea la un prânz la ambasada Columbiei. Din momentul în care a văzut-o, a fost sigur că generalisimul Trujillo intuise bine: acea femeie avea să fie cheia misiunii lui în Guatemala.

Pe de altă parte, locotenent-colonelul a mai simţit şi că i-ar fi plăcut să se culce cu femeia aceea. Era chiar mai frumoasă decât se înţelegea din zvonurile care circulau prin oraş pe seama amantei şefului statului. Şi foarte tânără, părea abia ieşită din adolescenţă. Nu foarte înaltă, dar cu proporţii perfecte, o cochetărie naturală în modul de a se îmbrăca – purta o fustă plisată care lăsa să i se vadă picioarele şi gleznele frumos modelate, o pereche de sandale şi o bluză prin care se puteau ghici sânii rotunzi –, iar în mers îşi mişca umerii cu dezinvoltură, însoţindu-şi paşii cu mişcări line ale şoldurilor şi sânilor. Dar ce-l atrăgea cel mai mult era felul de a-i fixa pe oameni cu privirea ei stranie, o privire ce-i obliga pe interlocutori să lase ochii în jos, de parcă ar fi ştiut că încercarea de a susţine privirea uşor insolentă a acelor ochi de un verde-cenuşiu, atât de pătrunzători, i-ar lăsa fără puteri şi s-ar

simţi înfrânţi. Abbes García a făcut tot ce a putut pentru a-i fi simpatic şi a se împrieteni cu ea. A lăudat-o, i-a făcut complimente, a întrebat-o dacă putea să o viziteze; ea a răspuns că da, ba chiar a stabilit şi o dată: joia următoare, după-amiază, la cinci, oră numai bună pentru a lua o gustare. În noaptea aceea, la bordel, Abbes García, în timp ce se excita şi ejacula cu o târfă oarecare, şi-a ţinut ochii închişi, imaginându-şi că o dezbrăca şi făcea totul cu Miss Guatemala.

Prima vizită a locotenent-colonelului la casa pe care Castillo Armas o pusese la dispoziţia amantei lui, nu departe de reşedinţa prezidenţială, a parafat prietenia dintre Miss Guatemala şi Johnny Abbes García. O neaşteptată simpatie reciprocă a apărut între Marta şi dominican. El i-a făcut cadouri, i-a trimis flori, mulţumindu-i nespus de mult pentru că-l primise. I-a spus că auzise, încă de când sosise în Guatemala, că ea avea o mare influenţă asupra preşedintelui şi că datorită sfaturilor ei colonelul Castillo Armas făcuse cele mai bune lucruri pentru ţara sa. În timp ce-şi beau ceaiul, i-a vorbit despre minunăţiile realizate de Trujillo în Republica Dominicană şi a invitat-o să le cunoască la faţa locului, oricând va dori: era invitata permanentă a generalisimului. S-ar putea bucura de plajele de acolo, de muzică, de linişte şi, după ce va învăţa să danseze merengue, îşi va da seama că e cea mai frumoasă muzică din lume.

După acea primă vizită, i-a scris şefului său un raport detaliat despre relaţiile sale cu Miss Guatemala, incluzând o descriere entuziastă a farmecelor ei fizice. Şi a precizat: „Dar nu e vorba numai despre înfăţişarea ei atrăgătoare; chiar dacă e foarte tânără, are o inteligenţă sclipitoare şi multă curiozitate şi intuiţie în chestiunile politice”. În mesajul de răspuns, generalisimul Trujillo i-a spus că relaţia cu ea era cât se poate de binevenită şi că trebuia menţinută. Dar acum trebuia neapărat să ia legătura cu omul de la CIA din Guatemala. Era un *gringo* care-şi spunea Mike şi învârtea ceva pe la ambasada SUA. Să-l

caute acolo sau o să-i transmită numele său şi adresa.»

Abbes García continua să locuiască în acelaşi hotel de >

mâna a doua, La Mansion de San Francisco, unde se instalase încă de la sosire. Mânca în oraş, iar nopţile, dacă nu avea ceva de făcut, mergea la vreun bordel, împreună cu Gacel şi Bonachea Leon. Părea o viaţă plină de rutină, dar, de fapt, întreaga lui energie şi toate acţiunile sale erau puse în slujba îndeplinirii misiunii date de Trujillo.

Abbes García nu a apucat să se întrebe prea mult cum să dea de *gringo* – care, probabil, nici nu se numea Mike – pentru că a primit (nu prin intermediul ambasadei dominicane, ci direct la hotelul unde locuia, a cărui adresă o ştia doar Gacel) o invitaţie de a lua masa la Hotel Panamerican, peste două zile, din partea unui domn pe a cărui carte de vizită scria: „Mike Laporta. Specialist în climatologie, biogeografie şi mediu înconjurător. Ambasada SUA din Guatemala". Cum naiba îi aflase adresa? Aceasta era, fără nicio îndoială, o dovadă că CIA funcţiona aşa cum trebuia.» >

Mike Laporta nu putea arăta mai american, chiar dacă vorbea foarte bine spaniola, cu un uşor accent mexican. Avea undeva între patruzeci şi cincizeci de ani, era blond, cu un uşor început de chelie, robust, vânjos, cu fire de păr roşcat pe braţe şi pe piept. Purta ochelari de miop, care-i făceau privirea să pară rătăcitoare. Se comporta cu naturaleţe, era simpatic şi părea să ştie totul despre Guatemala şi, în general, despre America Centrală. Dar nu făcea paradă de asta, dimpotrivă, afişa un aer timid şi discret. Abbes García l-a întrebat câţi ani îşi petrecuse pe tărâmul ăsta şi el s-a mulţumit să facă un gest larg cu mâna, spunând: „Destui".

În timp ce mâncau, au băut bere rece ca gheaţa, iar după desert şi cafea au toastat cu un păhărel de rom vechi.

Mike i-a confirmat lui Abbes García ceea ce acesta ştia» în linii mari, dar i-a dat şi multe detalii noi despre diversele facţiuni din cadrul Armatei, unde chiar se aflau

în desfăşurare mai multe comploturi. A fost surprins să afle de la american că, dintre toţi presupuşii succesori alâui Castillo Armas, cele mai mari şanse le avea, probabil, generalul Miguel Ydigoras Fuentes. Acum trăia în străinătate şi se zvonea că preşedintele Castillo Armas nu-i permitea să se întoarcă, tocmai pentru că se temea de el. Dar în ciuda faptului că era departe, avea în continuare mulţi susţinători printre ofiţeri şi soldaţi, iar poporul guatemalez îi aprecia impetuozitatea, energia şi caracterul puternic. Iată de ce Castillo Armas nu-l lăsa să revină în tară.

— Adică are tot ceea ce-i lipseşte acestui preşedinte, a conchis Mike. Îmi închipui că generalisimul Trujillo va fi mulţumit.

— Chiar are o impresie foarte bună despre generalul Ydigoras Fuentes, sunt prieteni, a încuviinţat Abbes García. Dar, oricum, pe Trujillo îl interesează să fie cineva care să convină poporului guatemalez.

— Bineînţeles, a spus Mike, chicotind uşor ironic. Şi, din câte ştiu, şi generalul Ydigoras îl admiră mult pe Trujillo. Îl consideră modelul său.

Au vorbit despre tot soiul de lucruri şi, la un moment dat, dominicanul i-a mărturisit americanului că deşi e deja de câteva luni în Guatemala încă nu a reuşit să obţină o audienţă între patru ochi cu preşedintele Castillo Armas, iar atunci Mike, ca şi cum şi-ar fi amintit brusc, i-a spus lui Abbes García că voia să-i ceară o favoare. Care? Să-i facă cunoştinţă cu Martita, Miss Guatemala, iubita preşedintelui.

— Da, sigur, cu mare plăcere, a spus dominicanul. Nu-mi vine să cred că încă nu aţi cunoscut-o.

— Nu e simplu deloc, i-a zis Mike. Preşedintele e foarte gelos şi nu o lasă să iasă singură. Şi el e mereu prezent când merge la vreo recepţie sau la vreun dineu, ceea ce se întâmplă destul de rar. Adică din haşti în paşti,

cum se spune pe aici.

— Deci adevărata putere o deţine ea, a spus Abbes. Nu doña Odilia Palomo.

— Fără îndoială, a afirmat Mike, apoi a adăugat imediat: Cel puţin aşa zic oamenii.

— O să v-o prezint cu multă plăcere, a zis Abbes. Putem să o vizităm într-una din după-amiezile astea. E foarte frumoasă, o să vedeţi.

— Sper să ne primească, a murmurat Mike. Până acum, toate încercările mele au dat greş.

Într-adevăr, i-a primit în casa ei şi i-a servit cu ceai şi cu prăjituri făcute de măicuţele din ordinul clariselor. Martita a citit cartea de vizită a lui Mike şi a fost destul»

de mirată, dar el i-a explicat care erau atribuţiile sale în cadrul ambasadei: era consilierul serviciului naţional de

— meteorologie, fiind expert în tehnologia de ultimă oră pentru prognoza vremii şi în măsurile cele mai potrivite care trebuie luate în caz de cutremure, atât de frecvente într-o ţară vulcanică precum Guatemala.

La plecare, Mike a întrebat-o pe Miss Guatemala dacă şi el putea să o viziteze din nou.

— Foarte rar, a răspuns ea cu sinceritate. Carlos e foarte gelos, se poartă ca pe vremuri. Nu-i place să fiu vizitată de bărbaţi, nici măcar de cei însoţiţi de soţiile lor, dacă nu e şi el prezent.

Cei doi bărbaţi au zâmbit, iar ea a adăugat, cu surâsul acela plin de cochetărie:

— E mai bine să veniţi împreună.

Aşa au şi făcut. Tot la două sau trei săptămâni, Johnny Abbes García şi bărbatul care nu se numea Mike şi „probabil nici nu era meteorolog veneau în vizită la iubita preşedintelui, cu buchete de flori şi cutii de ciocolată şi primeau în schimb ceai cu prăjituri făcute de călugăriţe. Discuţiile, la început lipsite de importanţă, au atins treptat zona politicii.

Abbes García şi-a dat seama că Mike, ca şi cum nu ar *i* fi urmărit asta cu tot dinadinsul, la fiecare vizită scotea

cu subtilitate informaţii de la tânăra cea frumoasă. Îşi dădea

I şi ea seama? Clar că îşi dădea. Abbes García a înţeles într-o după-amiază, când Mike s-a dus la baie şi ei au rămas singuri. Coborând mult tonul şi arătând spre Mike, Marta i-a spus:

— *Gringo* ăsta e de la CIA, nu-i aşa?

— Nu l-am întrebat, a spus Abbes. Şi oricum, dacă e, nu ar recunoaşte.

— Încearcă să afle lucruri de la mine, de parcă aş fi proastă şi nu mi-aş da seama, a zis Martita.

După ce au plecat de la Miss Guatemala, Abbes García s-a gândit că ar fi bine să-l prevină pe Mike, aşa că i-a spus ce-i zisese Marta. Americanul a confirmat.

— Normal că şi-a dat seama pentru cine lucrez, a zis râzând. Ba chiar mi-a cerut bani pentru informaţiile pe care mi le dă. Am făcut un pact cu ea. Dar poate că ar fi mai bine ca noi doi să nu vorbim, deocamdată, despre chestiuni atât de delicate.

— Am înţeles, a spus Abbes García, făcând semn că-şi pecetluieşte gura.

S-au dus la Cine Variedade ca să vadă un film cu cowboys, genul de film care-i plăcea mult americanului. Un film lung, plin de împuşcături, cu frumoasa Ava Gardner. Apoi s-au dus să mănânce într-un micuţ restaurant italian. În timp ce beau un rom, Abbes García a făcut greşeala de a-i propune lui Mike să încheie noaptea la un bordel.

Mike s-a înroşit la faţă. L-a privit cu severitate.

— Nu merg niciodată în asemenea locuri, îmi pare rău, a spus strâmbându-se dezgustat. Eu sunt fidel soţiei şi religiei mele.

XVI

— Trebuie să dau un telefon, a zis dominicanul. Hai să mergem mai întâi la Panamerican.

Era aproape şi Ricardo Bonachea Leon a urmat un traseu scurt pe străduţele pustii din centru, apoi a oprit maşina în faţa barului celui mai important hotel din

capitală. O mare liniște învăluia străzile şi dominicanul şi-a imaginat nebunia care avea să se dezlănţuie când se va afla ştirea, telefoanele, zvonurile, patrulele militare umplând străzile, făcând arestări peste tot. Biroul lui Enrique din sediul guvernului avea să fie centrul întregii agitaţii. Ce bine-ar fi să iasă lucrurile aşa cum voia el; chiar îl aprecia pe guatemalez, dar intuiţia îi spunea că îi va fi greu să ajungă preşedinte.

Barul era aproape gol, doar două mese ocupate, plus un bărbat care bea bere şi fuma aşezat la tejghea. La radio se auzea marimba. Dominicanul i-a cerut barmanului o fisă de telefon şi un rom. S-a închis în cabină şi a sunat.»

Era ocupat. A pus receptorul în furcă, a aşteptat, apoi a sunat din nou. Continua să fie ocupat. A mai sunat de două ori, ocupat de fiecare dată. Începuseră să-i transpire nu doar mâinile, ci şi fruntea şi gâtul şi simţea pe spate cămaşa jilavă de la transpiraţie. A sunat pentru a cincea oară, gândindu-se: „*Ar* fi culmea să i se fi stricat telefonul”. Dar de data aceasta, după al doilea târâit, a auzit vocea lui Mike.

— S-a rezolvat, i-a spus, încercând să pară calm. Te rog să o suni pe Marta cât de repede. Trebuie să plece imediat cu maşina. În mod normal, Gacel o aşteaptă deja în faţa casei ei.

A urmat o tăcere lungă.

— Totul a mers bine? a întrebat Mike într-un târziu.

— Da, foarte bine. Sună cât mai repede unde am zis.

— Sigur nu sunt prezenţi cei din garda de corp?

— Sigur, a spus nerăbdător dominicanul. Peste trei sferturi de oră, Enrique va da ordin să fie arestată. Aşa că trebuie să plece imediat, dacă nu vrea să înfunde puşcăria. Spune-i.

— Am vorbit cu ea azi după-amiază, aşa că e pregătită, a zis Mike. Stai liniştit. Noroc.

Dominicanul a ieşit din cabină, s-a dus la bar şi a băut romul dintr-o înghiţitură. Barmanul îl privea ca şi cum nu se hotăra dacă să-i spună ceva sau nu. A îndrăznit, până

la urmă:

— Scuzaţi-mă, domnule, a spus, apoi a coborât mult tonul şi a arătat spre prohabul dominicanului: Aveţi pantalonii uzi.

— A, da, chiar aşa, a îngăimat el, descumpănit, uitându-se la pată. Mulţumesc.

A plătit şi a ieşit în stradă.

— Gata, Ricardito, a spus urcând în maşina care-l aştepta în faţa hotelului Panamerican. Dă-i blană şi nu te opri până în San Salvador.

XVII

Miss Guatemala se răsuci cu voluptate în aşternutul ţesut ce acoperea marele ei pat colonial şi se uită cu un singur ochi, prin plasa albă contra ţânţarilor, la ceasul de pe noptieră: şapte dimineaţa. În general se trezea la şase, dar în noaptea care tocmai trecuse Carlos a intrat valvârtej în dormitor, la o oră târzie, după o zi de muncă intensă şi, excitat la maximum, a trezit-o ca să facă dragoste. Apoi s-au mai dezmierdat o vreme, în timp ce ea îl asculta cum i se plânge şi condamnă, folosind cuvinte urâte („îţi dai seama? Fiii ăştia de căţea păduchioasă”), intrigile şi comploturile pe care avea impresia că le descoperă în fiecare clipă, puse la cale de cei care se presupune că erau cei mai apropiaţi şi mai loiali colaboratori ai săi. Acum ajunsese să-l bănuiască până şi pe locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva (Bruta), şeful Securităţii.

Martira s-a cuibărit din nou în pat, cuprinsă de o moleşeală plăcută. Nu îşi mai îmbrăcase cămaşa de noapte, aşa că era goală; atingerea aşternutului îi trezea în trup o senzaţie de prospeţime şi îi stârnea scurte înfiorări electrizante. Cum o fi făcând dragoste ataşatul militar, dominicanul acela molatic şi burtos? Nu mai întâlnise niciodată pe cineva atât de puţin arătos ca Johnny Abbes García, dar cu toate astea, sau poate tocmai de aceea, individul o intriga. De când îl cunoscuse se gândea adeseori la el. De ce? Ce avea dominicanul acela de îi trezea atâta curiozitate? Urâţenia lui fizică? „Ai ajuns o

perversă?”, s-a întrebat. „Are faimă proastă, din câte-am auzit”, îi spusese Carlos în ziua în care i-a acordat acea audienţă. „Face afaceri destul de necurate cu Trinidad Oliva. Bruta mi-a cerut voie să deschidă un cazinou, sub pretextul că aşa va creşte turismul. L-am refuzat, dar tot l-a deschis şi l-a luat asociat pe ataşatul militar dominican, scoţându-l la înaintare pe Ahmed Kurony, un contrabandist turc, cu o reputaţie şi mai proastă. Nişte neghiobi. Dar te asigur că n-o să le meargă cu mine”.

Afaceri necurate cu cazinouri? Asociatul şi complicele lui Trinidad Oliva, şeful Securităţii şi al gărzilor lui Carlos? Ce să însemne toate astea? Abbes García era un individ misterios, urzea un plan ascuns, ceva urât îi călăuzea paşii, acţiunile, gesturile: Martira era sigură de asta. Dar ce urmărea, mai exact? Ce fel de intenţii ascunse avea? Politice, economice? Să facă parte şi el din CIA, ca Mike? Se chinoise să se apropie de ea şi apoi să se împrietenească numai pentru a obţine audienţa cu preşedintele, care urma să aibă loc chiar în această dimineaţă? Nu, nu putea fi doar pentru atât. Poate că explicaţia pentru toate vizitele şi cadourile – flori, parfumuri, obiecte artizanale – pe care i le făcuse în ultimele săptămâni era faptul că pur şi simplu o plăcea, că visa să se culce cu ea. Nu aşa se întâmpla cu mulţi dintre cei care roiau în jurul ei? Cu toată gelozia lui Carlos! Miss Guatemala s-a atins între picioare şi a simţit că era umedă. O excita amintirea acelui bărbat groaznic? A râs de sine însăşi, fără zgomot. Avea timp. Abbes Garefa urma să vină la nouă şi jumătate, iar audienţa la preşedinte era de la zece. Chiar ea avea să-l conducă la biroul lui Carlos. Palatul guvernului era la zece minute de mers pe jos de căsuţa pe care i-o dăduse Castillo Armas din acea noapte în care, printr-o mişcare isteaţă dictată de deznădejde, fusese să-i ceară ajutorul, iar preşedintele o făcuse amanta lui.

Adevărul este că preşedintele se purtase frumos cu ea, nu se putea plânge. Mai întâi o ajutase să divorţeze de

soţul ei. De atunci, nu l-a mai văzut pe Efrén García Ardiles, ştia doar că trăia destul de retras, având grijă să nu le ofere celor din guvern motive pentru a-l băga din nou la puşcărie, că rămăsese fără loc de muncă, nu-şi mai practica profesia de doctor şi era deprimat şi demoralizat, nu doar pentru că fusese părăsit, ci şi pentru că-i murise mama. Simula îi spusese că acum Efrén ajunsese să predea ore la un colegiu şi prinsese drag de Trencito, copilul care-i purta numele. Copilul lor. Martirei nu-i plăcea să-şi amintească de acel biet copil pe care-l abandonase. Încetul cu încetul, şi l-a scos din minte; dar când totuşi îi mai apărea în minte, nu se gândea la el ca la propriul ei fiu, ci ca la fiul fostului ei soţ. A zâmbit amintindu-şi ce fată

făcuse ministrul justiţiei când a primit ordinul preşedintelui de a „soluţiona cererea de divorţ a acestei doamne, prin procedura de la distanţă”, pentru a o elibera de acea căsătorie abuzivă la care Marta fusese obligată de către tatăl ei, orgoliosul Arturo Borrero Lamas, încă unul care se cam dezumflase şi dispăruse din viaţa publică. Ministrul a făcut exact cum i s-a ordonat, fără ca ea să iasă din casă, fără să se întâlnească nici cu judecători, nici cu notari, nici cu avocaţi. În mai puţin de o săptămână, judecătorul a pronunţat divorţul şi ea era din nou nemăritată. Aşa de simplu! Să fi dat Carlos acele ordine pentru că avea de gând să se însoare cu ea? Martira era convinsă că da, cu condiţia ca preşedintele să reuşească să divorţeze de soţia lui. Dar nu era uşor. Odilia Palomo de Castillo Armas trecea drept o catolică înflăcărată, se bucura de sprijinul arhiepiscopului şi al preoţilor, care acum controlau totul. Odilia era o mică fiară. Îşi apăra cu ghearele şi cu colţii ceea ce considera că era dreptul ei. Martira a chicotit cu faţa lipită de perna umplută cu pene. Izbucnise un adevărat război civil în Guatemala între susţinătorii soţiei, Odilia Palomo, şi susţinătorii amantei, Martita Borrero. Cine avea să câştige? Miss Guatemala a luat brusc o mină serioasă: firește că ea. Şi-a privit unghiile, i-ar fi plăcut să i le înfigă în gât rivalei. Se trezise

cu totul şi era timpul să se dea jos din pat. A chemat-o pe Simula – o adusese cu ea, iar tatăl ei nu se opusese – şi i-a spus să-i aducă micul dejun şi să-i pregătească baia cu spumant.

O jumătate de oră mai târziu, după ce mâncase, făcuse baie şi se îmbrăcase, răsfoia ziarele zilei. Mereu o interesase politica, nu asta o apropiase de fostul soţ pe când era doar o fetiţă? iar de când era cu Castillo Armas o interesa şi mai mult. Toate ziarele aveau pe prima pagină lozinca naţională a revoluţiei eliberatoare: „Dumnezeu, Patrie şi Libertate”. Acum, politica ajunsese să fie miezul vieţii ei. Ştia foarte bine că statutul ei social şi economic depindea de politică. Datorită politicii dobândise toată puterea de care se bucura acum. Şi deciziile politice vor hotărî dacă puterea ei avea să dureze sau va dispărea ca o iluzie. Deocamdată era suficient să dea un telefon unui ministru sau unui colonel pentru ca recomandările ei să fie acceptate pe loc. Până într-acolo încât – roiul de adulatori îi atrăsese o mulţime de bârfe – se spunea pe la colţuri, şi nu o spuneau doar comuniştii şi cei din mişcarea de eliberare, că preşedintele Castillo Armas era doar un fanfaron îndrăgostit şi că iţele puterii erau trase de amanta lui; că Miss Guatemala ajunsese să aibă puterea de a lua toate deciziile politice importante datorită porcăriilor şi perversiunilor la care se deda în pat cu colonelaşul ei. Ea îl domina prin senzualitatea ei şi prin vrăjitoriile pe care i le făcea în pat. În adâncul inimii, îi plăceau acele zvonuri şi bârfe, chiar dacă nu se simţea o femeie expertă şi fatală.

Dar poate că într-adevăr avea o putere mare asupra lui Carlos. Dacă nu ar fi fost aşa, atunci ataşatul militar din Republica Dominicană, Abbes García, nu ar fi apelat la ea ca să-i obţină o audienţă la preşedinte. Ar fi apelat la Bruta, locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva, şeful Securităţii. Doar era prietenul lui. Carlos spunea că erau complici şi că acel cazinou la care erau asociaţi le aducea foarte mulţi bani. Dar iată că apelase la ea pentru a obţine

întrevederea cu preşedintele. Dacă avea cu adevărat atâta putere, trebuia să o folosească din plin pentru a-şi asigura viitorul. Acesta era un subiect care o umplea de nelinişte, chiar dacă era încrezătoare în forţele ei. Nu avea viitorul asigurat, această siguranţă o dădeau numai şi numai banii, iar ea nu-i avea, oricât de generos era Carlos, care îi oferea o viaţă de huzur. Dar dacă relaţia ei cu

Castillo Armas s-ar fi sfârşit, ar rămâne numai cu ridicolul ei cont de economii de la bancă. Şi nu ar fi ferit-o de să→

răcie nici sumele mizere primite de la Mike.

Fix la nouă şi jumătate, Simula a anunţat-o că ataşatul militar al ambasadei dominicane se afla la uşă. I-a spus să-l lase să intre.

— Câtă punctualitate, i-a spus ea în loc de salut, întinzându-i mâna cu cochetăria obişnuită.

Abbes Garda şi-a dat jos chipiul, capul său lunguleţ strălucea de briantină, şi s-a aplecat ca să-i sărute mâna, ceea ce o umplea de uimire, pentru că în Guatemala nimeni nu săruta mâna doamnelor.

— Nu poţi lăsa o doamnă să aştepte, a zis zâmbind locotenent-colonelul. Cu atât mai puţin pe un preşedinte de tară. Nici nu ştiţi cât de mult vă mulţumesc că aţi reu→» >» >

sit să obţineţi audienta asta, doña Marta.

— >

— Sunt mult prea tânără pentru a mi se spune *dona*, i-a răspuns ea, întorcându-i zâmbetul şi clipind des. Puteţi să-mi spuneţi Marta şi atât, v-am mai zis.

Locotenent-colonelul închiriase o limuzină cu şofer în uniformă, care să-i ducă la palatul guvernului, în ciuda faptului că drumul era foarte scurt şi se putea face pe jos. Martira le-a cerut celor doi bodyguarzi să o aştepte la intrarea în palatul guvernului. Odată ajunşi la sediu, Martita a observat că pancarta dinainte fusese înlocuită cu

una mai mare, dar lozinca se păstrase: „Dumnezeu, Patrie şi Libertate”, aşa cum apărea şi pe nenumărate afişe de când triumfase revoluţia eliberatoare. Locotenent-co→

Ionelul şi-a amintit că lozinca folosită de Mişcarea de»

Eliberare Naţională, condusă de Castillo Armas, era aceeaşi cu cea folosită de Republica Dominicană atunci când, sub conducerea lui Juan Pablo Duarte, a luptat pentru eliberarea de sub ocupaţia haitiană.

Soldaţii de gardă au recunoscut-o şi i-au lăsat să intre imediat, fără a-i mai trece prin controlul obişnuit. Înăuntru, ofiţerul de serviciu, un locotenent tânăr, i-a salutat milităreşte, lovindu-şi călcâiele şi ducând mâna la chipiu. I-a condus la biroul preşedintelui şi le-a deschis uşa.

Văzându-i, Castillo Armas s-a ridicat de la biroul său.

— Bun, a spus Martira, eu vă las, ca să puteţi discuta liniştiţi.

— Nu, nu pleca, stai, i-a cerut Martirei preşedintele. Între noi doi nu există secrete, nu-i aşa?

S-a întors spre Abbes García şi a dat mâna cu el:

— Ce plăcere, domnule locotenent-colonel! Până acum nu am reuşit să ne întâlnim. Vă puteţi imagina câte treburi de rezolvat îmi dă biroul acesta.

— Vă transmit cele mai afectuoase salutări din partea generalisimului Trujillo, Excelenţă, a spus Abbes García întinzând o mâna grăsuţă şi moale şi făcând o plecăciune curtenitoare în faţa preşedintelui guatemalez.

Şi-a condus vizitatorii la nişte fotolii de catifea roşie, care ocupau un întreg colţ al biroului său. Intrase un servitor în sacou alb şi Castillo Armas le-a oferit cafea, băuturi răcoritoare, apă cu gheaţă.

— Ce mai face Excelenţa sa, generalisimul? a întrebat Castillo Armas. Îl admir foarte mult, după cum bănuiesc că ştiţi. Pentru noi toţi, cei din America Latină, Trujillo este un maestru şi un exemplu. Nu doar pentru că

s-a priceput să înfrângă atâtea şi atâtea conspiraţii comuniste, ci, în primul rând, pentru că a făcut ordine în Republica Dominicană şi a dezvoltat tara într-un mod atât de cred

ale de luat în seamă.

— Admiraţia este reciprocă, Excelenţă, a spus Abbes Garefa, făcând încă o plecăciune. Generalisimul apreciază mult cruciada dumneavoastră eliberatoare. Dumneavoastră aţi salvat Guatemala de la transformarea ei într-un satelit sovietic.

Martita începea să se plictisească de la atâtea amabilităţi pe care le schimbau cei doi oficiali. „Parcă ar fi japonezi”, s-a gândit ea. Pentru asta insistase atât Abbes García ca să vină în audienţă? Pentru a face schimb de amabilităţi cu Carlos?

Ca şi cum i-ar fi citit gândurile, locotenent-colonelul dominican a luat o atitudine gravă şi, aplecându-se uşor spre preşedinte, i-a şoptit:

— Ştiu că sunteţi un om extrem de ocupat, Excelenţă, şi nu vreau să vă fac să pierdeţi timpul. V-am rugat să mă primiţi în audienţă pentru că trebuie să vă transmit un mesaj de la generalisimul Trujillo. Pentru că e o chestiune extrem de importantă, mi-a cerut să vă spun personal.

Marta, care se uita la un tablou cu piramide mayaşe în jurul unui lac, a rămas nemişcată. Şi-a concentrat toată atenţia la ce urma să spună dominicanul. Castillo Armas a luat şi el o atitudine extrem de serioasă şi s-a apropiat puţin de invitatul său:

— Da, da, puteţi vorbi cu toată încrederea. Nu vă faceţi griji pentru Martita. Ea e ca şi cum aş fi eu. Dacă e nevoie, e mai mută ca un mormânt.

Abbes García a încuviinţat. A început să vorbească pe un ton atât de jos, încât părea că murmură. Ochii săi erau plini de nelinişte şi o venă i se umflase, împărţindu-i fruntea în două:

— Serviciul de informaţii al generalisimului a descoperit o conspiraţie care urmăreşte să vă ucidă, Excelenţă. Bazele ei s-au pus cu ceva timp în urmă, cu instrucţiuni şi bani de la Moscova.

Martita a observat că preşedintele nu s-a schimbat la faţă, nici măcar nu a pălit.

— Încă una? a şoptit, schiţând un zâmbet. Zilnic, Bruta, vreau să zic locotenent-colonelul Trinidad Oliva, cu care sunteţi prieten, nu? şeful Securităţii, mai dejoacă un complot.

— O conspiraţie internaţională, a continuat Abbes García, ca şi cum nu l-ar fi auzit. Întreaga operaţiune e condusă, fireşte, de foştii preşedinţi Arévalo şi Arbenz. Dar toţi paşii complotului şi probabil şi executanţii sunt aleşi de ruşi. Beneficiază şi de aportul mişcării comuniste internaţionale. Şi cu bani de la Moscova.

— >

A urmat o scurtă pauză în care Castillo Armas a băut, încet, câteva înghiţituri de apă.

— Există dovezi? a întrebat.

— Desigur, Excelenţă. Trujillo nu v-ar trimite niciodată o asemenea informaţie dacă nu ar fi verificată la

sânge. Serviciul nostru de informaţii urmăreşte zilnic fiecare pas a cestui complot, aşa cum e şi firesc, de altfel.

— Ştiu foarte bine că vor să mă ucidă, şi încă de mult, a spus Castillo Armas ridicând din umeri. I-am dat jos de la putere, iar roşiii nu trec uşor peste aşa ceva. Rămâne de văzut cine va înfrânge pe cine.

— Exact, a intervenit Abbes García ridicând mâinile. Generalisimul vă mai transmite ceva, şi anume că el are mijloacele prin care să stopeze imediat această chestiune.

— Pot să ştiu cum? a întrebat surprins preşedintele guatemalez.

— Tăind răul de la rădăcină, a răspuns Abbes García, apoi a făcut o scurtă pauză, înainte de a adăuga, privindu-l

lung pe preşedinte: Lichidându-i pe Arévalo şi Arbenz, înainte ca ei să vă lichideze pe dumneavoastră.

De data aceasta, Miss Guatemala a simţit că inima i se opreşte în loc. Mâinile au început să-i transpire. Nu atât de la spusele locotenent-colonelului Abbes García, cât de la maniera rece şi tăioasă cu care vorbise, de la privirea fixă şi răutăcioasă a ochilor săi neîmblânziţi, fixaţi asupra preşedintele guatemalez.

— Trujillo ştie că dumneavoastră vă vine greu să luaţi o asemenea decizie radicală, a spus dominicanul, trasând cercuri în aer cu mâna dreaptă pentru a-şi sublinia cuvintele. În Ciudad Trujillo mereu totul e pregătit pentru asemenea operaţiuni. Nu va trebui să interveniţi deloc, Excelenţă. Nu vom mai vorbi despre chestiunea asta. Nici măcar nu o să vă deranjăm cu pregătirea şi cu executarea planului. Dacă e cazul, nici măcar nu o să mă mai revedeţi vreodată. Trebuie doar să vă daţi acordul şi vă scoateţi asta din minte.

O tăcere lungă a învăluit biroul după ultimele cuvinte ale lui Abbes García. Marta simţea cum inima îi bătea tot mai repede. Pe masa de lucru a lui Castillo Armas, plină cu hârtii, se afla o bucată de carton înrămat în sticlă, în culorile drapelului guatemalez, cu deviza iniţială a revoluţiei eliberatoare – Dumnezeu, Patrie şi Familie – despre care se zicea că fusese gândită chiar de arhiepiscopul Mariano Rossell y Arellano. Apoi, cineva schimbase „Familie” cu „Libertate”. Martita era acum atât de atentă, încât avea impresia că aude respiraţiile celor doi. Preşedintele îşi lăsase capul în piept, gânditor. Până la urmă, după câteva secunde care păruseră secole, l-a văzut zâmbind o clipă, înainte de a murmura:

— Domnule locotenent-colonel, transmiteţi-i mulţumirile mele Excelenţei sale pentru această ofertă, a spus preşedintele silabisind fiecare cuvânt. E un om generos, ştiu foarte bine. Ajutorul său a fost decisiv pentru cruciada pe care am avut onoarea să o conduc.

— Nu trebuie să-mi daţi pe loc un răspuns, a spus

Abbes García, înclinându-se şi mai mult spre preşedinte. Dacă vreţi să vă mai gândiţi, să întoarceţi chestiunea pe toate feţele, nu e nicio problemă, Excelenţă.

— Nu, nu, prefer să vă dau un răspuns chiar acum, a spus preşedintele pe un ton categoric. Răspunsul meu este nu. E mai bine ca ăia doi să fie în viaţă decât morţi. Am» motivele mele, o să vi le spun cândva.

A dat să mai apună ceva, dar şi-a lipit buzele pe care le întredeschisese. Nu a mai adăugat nimic. Privirea i se pierduse într-un punct imprecis.

— Perfect, Excelentă, a zis Abbes García. O să-i transmit imediat generalisimului răspunsul dumneavoastră. Şi, nu are rost să vă mai zic, o să vă trimit toate rapoartele despre planul pus la cale de Arévalo şi Arbenz, coordonat de Moscova.

— Mulţumesc. Nu uitaţi să îi transmiteţi lui Trujillo mulţumirile mele pentru oferta sa, a spus Castillo Armas şi s-a ridicat în picioare, dând de înţeles că întrevederea luase sfârşit. Ştiu că e un prieten de încredere. Vă doresc şedere plăcută în ţara noastră.

Abbes García şi Miss Guatemala s-au ridicat şi ei în picioare. Castillo Armas a dat mâna cu dominicanul.

— Vă doresc un sejur plăcut în Guatemala, a repetat. Apoi s-a întors spre Marta şi a zis, mai puţin formal: O să încerc să vin să mănânc acasă. Dar nu sta după mine. Ştii că nu sunt stăpânul timpului meu.

Ea şi locotenent-colonelul au părăsit în tăcere palatul guvernului. În stradă, înainte de a urca în maşină, Abbes García i-a şoptit:

— Nu ştiu dacă e bine că aţi auzit această conversaţie, doamnă. Dar nu am avut de ales, poate că a fost singura ocazie de a-i transmite personal preşedintelui mesajul generalisimului Trujillo.

— Nu-mi amintesc să fi auzit ceva, a spus ea, cu gravitate. Nu vă faceţi griji pentru asta.

Au tăcut tot drumul înapoi până la casa lui Miss Guatemala. Locotenent-colonelul a coborât primul şi i-a

deschis portiera. La despărţire, Martira a simţit că Abbes García avea palma caldă şi umedă şi că i-a reţinut mâna ei mai mult decât era protocolar, privind-o îndrăzneţ, aproape cu obscenitate. A simţit cum o trec fiorii.

XVIII

Locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva a intrat ca o furtună în biroul său şi a început să strige din prag:

— Atentat contra preşedintelui! Se trece imediat la starea de urgenţă. Se închid frontierele. Patrule în toate punctele strategice. Nimeni nu are voie să părăsească garnizoanele militare. Fără excepţie!

I-a văzut pe bărbaţii din birou, unii în civil, alţii în uniformă, încremeniţi de uimire pentru câteva momente, îl priveau de la mesele lor de lucru total descumpăniţi – câţiva se ridicaseră în picioare –, uluiţi, speriaţi. O clipă mai târziu, cu toţii au pus mâna pe telefoane şi au început să transmită ordinele în toată ţara.

— Se pare că a fost un soldat din escortă, le-a spus locotenent-colonelul. Vreau să vorbesc imediat cu şeful gărzii prezidenţiale.

— Da, domnule, imediat, a spus unul dintre asistenţii săi – un bărbat destul de tânăr, care purta ochelari şi un creion la ureche – grăbindu-se să formeze numărul şi să-i întindă telefonul.

— Sunt locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva, şeful Securităţii, a spus acesta, imediat ce a luat telefonul, vorbind pe un ton răspicat ca să fie auzit de toţi cei din birou. Cu cine vorbesc?

— Maior Adalberto Brito García, s-a auzit vocea de la celălalt capăt al firului. Ştirea se confirmă, domnule. Autorul este un soldat din garda de corp. S-ar părea că apoi s-a sinucis. Conform medicului legist, care a ajuns de puţin timp, preşedintele a fost împuşcat cu două gloanţe, dintre care unul mortal.

— Există vreun suspect reţinut? a întrebat locotenent-colonelul.

— Încă nu, domnule. Percheziţionăm palatul, cameră cu cameră. A dat ordin să nu plece nimeni, până la noi ordine. Numele soldatului mort este Romeo Vásquez Sánchez. S-ar părea că s-a sinucis imediat după ce a comis crima. Aproape toţi miniştrii sunt aici. Tocmai a venit şi preşedintele Congresului, domnul Estrada de la Hoz.

— O să vin şi eu după ce iau câteva măsuri de siguranţă, a spus Trinidad Oliva. Să mă ţii la curent cu orice noutate. A, stai, cum se simte doamna Odilia?

— Medicul i-a dat nişte calmante. Are rochia plină de sânge. Staţi liniştit, o să vă ţin la curent.

Enrique Trinidad Oliva s-a îndreptat spre adjunctul său, căpitanul Ernesto Eléspuru, cel care, văzându-l venind, s-a ridicat în picioare. Era extrem de palid şi a spus în şoaptă:

— Un atentat comis de comunişti? Cel puţin aşa-mi imaginez.

— De cine, dacă nu de ei?! a spus şeful său. În orice caz, trebuie să începem imediat arestarea tuturor suspecţilor. Asta e misiunea ta. Ai aici o listă. Să nu scape niciunul. Răspunzi cu capul.

— Da, stai liniştit, o să dau ordinele chiar acum.

Locotenent-colonelul Trinidad Oliva s-a îndreptat spre uşă, dar s-a oprit brusc, a întors capul şi i-a ordonat adjunctului său:

— Să fie arestată şi Marta Borrero, amanta preşedintelui. Acum.

Căpitanul Eléspuru l-a privit lung, surprins peste măsură.

XIX

Ziua de 26 iulie 1957 nu a început rău pentru Martira, ci foarte rău. Dormise puţin, un somn plin de coşmaruri, iar dimineaţa primul lucru pe care l-a văzut când a deschis ochii a fost o pisică neagră care stătea pe pervazul ferestrei şi se uita la ea cu nişte ochi verzi, diabolici. S-a înfiorat din cap până-n picioare, însă a reacţionat imediat. A îndepărtat apărătoarea de ţânţari, a

luat unul dintre papucii de casă şi l-a aruncat furioasă în geam, făcând-o pe pisică să plece ca din puşcă, speriată de izbitură.

Supărată, simţindu-se slăbită după somnul puţin şi agitat, s-a ridicat ca să meargă la baie, sprijinindu-se de noptieră. A simţit cum mâna îi alunecă pe lemnul noptierei, răsturnând oglinjoara pe care o ţinea acolo şi care s-a izbit de duşumea, prefăcându-se în cioburi. Acum chiar că se trezise de tot. „O pisică neagră, o oglindă spartă”, s-a gândit, cutremurându-se. O zi marcată de ghinion. O zi în care e mai bine să nu ieşi din casă, pentru că se poate întâmpla orice, de la un cutremur la o revoluţie, trecând prin toate catastrofele posibile: diavolul îşi făcea de cap.

Şi-a luat capotul şi i-a spus Şi mulei să-i pregătească micul dejun şi baia. A răsfoit ziarele cât timp a mâncat o bucată de tortilla şi puţină fasole şi a băut un suc de fructe şi o cană de ceai. Apoi a sunat telefonul. Era Margarita

Levalle, soţia ministrului justiţiei, cu care se împrietenise şi o suna ca să o întrebe dacă vrea să meargă cu ea la petrecerea pe care o dădea în seara aceea ministrul apărării, colonelul Juan Francisco Oliva, cu ocazia zilei lui de naştere.

— Carlos nu mi-a zis nimic de petrecerea asta, i-a răspuns Marta. Mereu uită de chestiile astea. Sau poate că invitata oficială e Odilia.

— Nu, nu, a asigurat-o Margarita. Tocmai am vorbit cu Olinda, ştii că ea e de partea ta şi mi-a zis că invitata eşti tu, nu femeia aia.

— Dacă e aşa, mi-ar plăcea să mergem împreună, a spus Miss Guatemala. Carlos va veni cu siguranţă să mănânce la mine. Nu ştiu dacă va vrea să plecăm amândoi de aici sau va veni el mai apoi, direct de la Palatul Guvernului. În orice caz, putem merge împreună noi două.

Războiul dintre Martira şi Odilia Palomo, soţia colonelului Castillo Armas, căpătase nişte proporţii care ajunseseră să o îngrijoreze pe Miss Guatemala. În ultimul timp, la acest război începuseră să participe şi soţiile

miniştrilor; Margarita, soţia ministrului justiţiei, era făţiş de partea ei şi, din câte se părea, i se alăturase şi soţia ministrului apărării (o chema Olinda? Tot ce-şi amintea Marta despre ea era imensul ei fiind unduitor). Chiar dacă războiul acela o umplea de vanitate, începea să i se pară periculos. Până şi Mike, ciudatul *gringo* care nu se numea Mike, îi spusese: „Lupta asta dintre dumneavoastră şi Odilia Palomo devine tot mai urâtă. Eu cred că nu face bine nimănui, dumneavoastră nu credeţi al fel?”

Martira a zâmbit amintindu-şi de *gringo*. Chiar l-o fi chemând Mike? „Să zicem că se numeşte Mike”, spusese surâzând Abbes García când i l-a prezentat. Apoi a adăugat, fără alte explicaţii: „Bineînţeles că e un nume fals”. Era învăluit în mister, dar, cu toate acestea, ea nu avea nici cea mai mică îndoială că făcea parte din CIA. Niciodată nu o întreba despre marile secrete (pe care ea oricum nu i le-ar fi putut dezvălui), ci numai despre bârfe, zvonuri, prostioare. Într-o zi ea i-a zis în glumă că, dacă voia să continue să-i dea acele informaţii, atunci avea să-i dea şi o factură. Spre marea ei surpriză, la următoarea lor întâlnire, Mike i-a întins un plic, spunându-i că era firesc să fie recompensată, dacă tot îşi pierdea timpul cu el. „Niciodată n-am ştiut ce cadouri să le fac femeilor”, a adăugat, „nici măcar când e vorba de soţia mea. Prefer să şi le cumpere ele”. A şovăit între a-l da afară din casă sau a-i accepta cadoul şi până la urmă a ales a doua variantă. Ştia că e un joc periculos, dar ei îi plăcea pericolul şi, una peste alta, acele plicuri însemnau că avea şi ea banii ei. Nu era ciudat? Ciudat-ciudat, bineînţeles. Adevărul era că viaţa ei devenise tare neobişnuită în ultima vreme, în mare parte din cauza locotenent-colonelului dominican şi a acelui *gringo* pe care nu îl chema Mike.

Carlos a venit să ia prânzul, negru de supărare. Când ea i-a zis că o sunase Margarita să o întrebe dacă merge cu ea la petrecerea de diseară, el a spus doar atât: „Ce petrecere e asta?”, după care a continuat să vorbească de rău despre Bruta: nu făcea nimic, nu ştia nimic, era un

trântor şi, cel mai rău dintre toate, îi ascundea multe lucruri; putea fi un potenţial trădător, asemenea atâtor altora. În loc să-l facă fericit, Martita avea senzaţia că funcţia de preşedinte al Guatemalei îi distrusese viaţa lui Carlos. Era mereu nervos, temător şi vedea peste tot numai intrigi şi conspiraţii din partea celor care-l înconjurau.

După câteva minute, în timp ce mânca din orezul cu carne tocată, s-a întors spre ea şi a întrebat-o din nou, la fel de supărat:

— Ce petrecere?

— A ministrului apărării, dă o petrecere la el acasă, de ziua lui de naştere. O petrecere cum nu s-a mai văzut, zice Margarita. Sunt invitaţi toţi miniştrii, împreună cu soţiile lor.

— În afară de mine. Nu ţi se pare o grosolănie incredibilă? a murmurat Castillo Armas, dând din umeri. O petrecere pentru toţi miniştrii, dar nu şi pentru preşedintele Republicii. Deci a mai apărut un trădător în guvern? Până acum, credeam că Juan Francisco Oliva e unul dintre cei mai loiali. Dar poate că m-am înşelat, firește. În plus, e fratele lui Trinidad, ceea ce ar explica totul.

— Tare ciudat, ai dreptate, a încuviinţat ea. Margarita mi-a spus că nici soţia ta nu e invitată. S-ar părea că Olinda, soţia ministrului apărării, e de partea mea.

Castillo Armas părea să nu o mai audă, căzuse pe gânduri, încruntat.

— Zilnic se petrec lucruri dintre cele mai neaşteptate, l-a auzit zicând. Da, cred că Oliva nu ar trebui să aibă funcţia pe care o are. E prea importantă pentru a o lăsa în mâinile unui inutil precum Bruta. Şi cu atât mai puţin în cele ale unui posibil trădător.

— Vrei să-l concediezi pe şeful Securităţii?

— Nu mai am încredere în el, a spus Carlos. (Era palid şi în loc să mănânce nu făcea altceva decât să mute

orezul >

cu carne dintr-o parte într-alta a farfuriei.) în ultima vreme, am tot aflat chestii suspecte despre el. Nu e sincer cu mine, mă invidiază, face prostii. Un ranchiunos reprezintă întotdeauna un pericol.

— De ce acum, brusc, nu mai ai încredere în el? Până acum era prietenul tău, a spus Marta.

Dar şi-a dat seama că preşedintele era din nou absent. Nu o asculta şi nu o vedea. Era ros zi şi noapte de o îngrijorare tot mai mare. Ce descoperise? Ce-l făcea să se simtă într-un asemenea hal? L-a văzut ridicându-se brusc, înainte de a i se aduce cafeaua dublă, la care nu renunţa niciodată după prânz.

— Am plecat, a spus aplecându-se să o sărute, maşinal, pe cap.

Apoi şi-a luat sacoul, pe care-l lăsase pe un fotoliu, şi s-a îndreptat cu paşi mari spre uşă.

Ce naiba se petrecea în Guatemala? Marta a avut nu o simplă presimţire, ci a fost sigură că pisica neagră şi oglinda spartă de dimineaţă prevesteau ceva grav, ceva ce ar putea avea efecte devastatoare asupra vieţii sale. Plecarea bruscă în străinătate a lui Abbes García să fi fost tot un semn că lucrurile mergeau prost? Ce blestemăţie urma să se întâmple?

Cu două zile în urmă, la trei după-amiaza, exact când Marta abia se trezise din scurta siestă de după prânz, ataşatul militar dominican se prezentase la uşa ei, fără să-şi fi anutant vizita.

— Vă cer mii de scuze pentru că dau buzna aşa, pe neanunţate, a spus locotenent-colonelul, întinzându-i mâna în salonaşul de la intrare. Am venit să-mi iau la revedere.

Era îmbrăcat civil, în costum şi avea o valiză burduşită.

— Şefii mei mi-au dat o nouă misiune, i-a spus el. Plec pentru câteva zile în Mexic.

— Deci o călătorie de serviciu, nu?

— Da, s-a grăbit el să spună, dându-şi peste cap ochii neastâmpăraţi şi trecându-şi limba peste buzele uscate.

Dar revin peste două, trei zile cel mult. Nu vreţi nimic din Mexic?

— Ce frumos din partea dumneavoastră că aţi venit să vă luaţi la revedere, a spus Martita, rotindu-şi ochii mari şi apoi închizându-i. Vă doresc călătorie plăcută. Şi succes în misiunea care v-a fost încredinţară.

Cum Abbes García continua să stea în picioare, Marta i-a făcut semn să ia loc, însă el i-a spus că se grăbeşte foarte tare. Era plin de seriozitate şi chipul său s-a făcut şi mai grav atunci când a adăugat, coborând puţin tonul:

— Ştiţi cât de mult vă preţuiesc.

— Preţuirea e reciprocă, domnule locotenent-colonel, a spus ea zâmbind.

Însă Abbes García nu a răspuns zâmbetului ei. A privit în jur, ca şi cum ar fi vrut să se asigure că nimeni nu-i putea auzi.

— V-am spus asta ca să ştiţi că dacă s-ar întâmpla ceva în absenţa mea vă puteţi baza pe mine. Ca pe un prieten credincios şi loial. Pentru orice.

— Ce s-ar putea întâmpla, domnule locotenent-colonel? l-a întrebat Martita îngrijorată.

— Trăim în ţări în care mereu se întâmplă lucruri neaşteptate, a spus Abbes García, cu un surâs care părea mai degrabă o strâmbătură. Departe de mine gândul de a vă nelinişti. Vreau doar să vă mai spun că dacă aveţi nevoie de ceva, pe durata absenţei mele, puteţi să-i sunaţi pe Mike sau pe Gacel. V-am scris numerele lor pe bileţelul ăsta. Să nu-l pierdeţi. Puteţi să-i sunaţi la orice oră din zi şi din noapte. Pe curând, prietenă dragă.

I-a dat bileţelul, i-a sărutat mâna şi a plecat. Marta nu a dat mare importanţă întâlnirii, considerând-o o simplă galanterie din partea unui admirator. Dar acum, în ziua aceasta în care se petreceau multe ciudăţenii, vizita locotenent-colonelului dominican căpăta o semnificaţie

uşor lugubră. Ce se afla în spatele acelei plecări pripite şi ce era cu acele numere de telefon pe care i le lăsase? A deschis sertarul noptierei şi a văzut că hârtiuţa cu numerele de telefon era tot acolo. Ţinea bileţelul în mână când Simula a intrat ca s-o anunţe că domnul Mike voia să o vadă.

Era îmbrăcat ca de obicei, cu blugi şi o cămaşă sport, în carouri, cu mânecile suflecate, care-i lăsau la vedere braţele păroase. Vorbea o spaniolă fluentă, aproape perfectă. Abbes García îi spusese că era expert în meteorologie, angajat la ambasada SUA şi că voia să o cunoască pentru a se informa asupra situaţiei politice şi sociale din Guatemala. Marta continua să fie stingherită de faptul că Mike, de fiecare dată când stăteau de vorbă, amestecând întrebări despre bârfene în semnate cu unele despre situaţia politică, îi dădea, în cel mai firesc mod posibil, plicul cu dolari. Dar Marta se justifica spunându-şi că acela era venitul ei propriu. Ea nu avea bani, în afară de suma pe care o primea de la Carlos şi care îi ajungea exact cât să acopere cheltuielile cu casa. Dar de data aceasta Mike nu venise pentru a-i pune întrebări, ci pentru a o preveni. A făcut-o în maniera aceea, specifică lui, de a fi direct şi destul de rece.

— Am venit pentru a vă pune în gardă, Martira, i-a spus, privind-o cu o uşoară îngrijorare. După cum ştiţi foarte bine, aveţi mulţi duşmani. Din cauza situaţiei dumneavoastră, vreau să zic, a relaţiei cu preşedintele. Aţi putea ajunge oricând într-o situaţie dificilă, neobişnuită.

— Ce vreţi să spuneţi, Mike? a intervenit Marta.

Nu voia să pară speriată, dar era.

— Pregătiţi-vă o valiză cu lucruri indispensabile, a spus Mike, coborând vocea, fără să-şi ia privirea de la ea. Trebuie să fiţi gata de plecare, pentru orice eventualitate. În orice clipă. Nu pot să vă spun mai multe. Nu mai spuneţi nimănui, cu atât mai puţin colonelului Castillo Armas.

— Eu nu-i ascund nimic lui Carlos, a reacţionat ea,

tulburată.

— Discuţia aceasta păstraţi-o pentru dumneavoastră, a spus el, răspicat. O să vă sun sau am să vin după dumneavoastră, dacă va fi cazul. Să nu ieşiţi din casă pentru nimic în lume. Şi nu mai primiţi pe nimeni în vizită. Dacă nu vin eu, va veni domnul Carlos Gacel Castro. L-aţi cunoscut, nu-i aşa? Bărbatul acela atât de urât încât» >

nu-l mai uiţi în veci. Tot ce vă spun acum e spre binele dumneavoastră, Marta, credeţi-mă. Trebuie să plec. La revedere.

Americanul a plecat fără să-i dea mâna. Ea a rămas mută de uimire. Nici măcar nu apucase să-l întrebe ce era cu ordinele alea pe care i le dădea. Şi cum de-şi permitea să-i dea ei ordine? îşi pierduse minţile *gringo-ul* ăsta? Ce se întâmpla în Guatemala? S-a gândit imediat că preşedintele era în pericol şi că avea datoria de a-l preveni. Chestiunea părea mult prea serioasă şi, fără îndoială, era vorba de o conspiraţie. De o posibilă lovitură de stat. Dar cum de ştiau Abbes García şi Mike? A pus mâna pe telefon, dar a şovăit înainte de a suna. Şi dacă era deja prea târziu pentru a-l mai preveni? În plus, Carlos nu ştia de vizitele periodice pe care i le făceau Abbes García şi Mike. Va cere detalii, date concrete, eterna lui gelozie avea să-l facă bănuitor. Şi-ar complica singură viaţa. O cuprinseseră valuri de îndoială şi îşi simţea gura uscată de nelinişte.

A şovăit toată după-amiaza. Să-l sune sau nu pe Carlos? La un moment dat, brusc, fără să-i spună nimic Simulei şi fără să se fi hotărât să-l sune pe Carlos la Palatul Guvernului, a luat o valijoară de mână şi a început să o umple cu lucruri indispensabile pentru o călătorie neprevăzută. A pus şi plicurile cu dolari primite de la Mike. Capul îi vâjâia, inima părea să-i sară din piept. Era posibil să fie asta ultima ei zi de viaţă? Oare chiar existau oameni care voiau să o ucidă? Asta îi sugerase americanul, exact asta. Apoi a pus toate astea în legătură cu misterioasa vizită de rămas-bun a lui Abbes García, de acum două zile,

şi cu plecarea lui în Mexic. Nu a scăpat de teamă toată după-amiaza, până la lăsatul serii.

La cinci, Simula a venit să o întrebe dacă voia ceai cu biscuiţi. S-a mirat să o vadă atât de palidă. Nu se simte bine fata? Ea a negat clătinând din cap. Dar se simţea atât de nesigură pe sine, încât nu a îndrăznit să-şi deschidă gura, ca nu cumva Simula să-i observe tulburarea şi spaima care o stăpâneau.

După puţin timp, Carlos a sunat-o din biroul său de la Palat.

— Eşti sigură că Margarita ţi-a zis că ministrul apărării dă o petrecere la el acasă? a întrebat-o.

— Crezi că-s nebună să inventez aşa ceva? i-a răspuns ea. Sunt sigură. De ce mă întrebi?

— Tocmai am vorbit cu el şi a spus că nu, a zis Carlos. Chiar ţi-a spus Margarita…?

— Mi-a spus exact ce ţi-am spus, a răspuns ea iritată. M-a întrebat dacă vreau să merg cu ea la dineu. Şi că Odilia nu e invitată. De ce aş inventa o asemenea stupizenie?

— Tu nu, dar pare că cineva a inventat toată povestea asta, a spus Carlos.

— Poate că soţia lui, o cheamă Olinda, nu? cea cu fundul cât toate zilele, i-a pregătit o surpriză de ziua lui, de asta el nu ştie nimic, a adăugat Marta.

— S-ar putea, a zis Carlos. În orice caz, Juan Francisco a părut surprins cu adevărat. Dacă e aşa, atunci i-am stricat Olindei surpriza.

— Azi-dimineaţă nici n-am deschis bine ochii că am >

şi văzut o pisică neagră, a spus Marta, brusc. Iar imediat după aceea, când am vrut să merg la baie, am spart o oglindă.

— Ce vrei să spui cu asta? a spus preşedintele râzând forţat.

— Şapte ani de ghinion, nici mai mult, nici mai puţin, a zis Martita. Ştiu că nu crezi în lucruri de felul ăsta, că ţi

se par prostii.

— Normal că sunt prostii, a răspuns Castillo Armas, în sfârşit, nu-ţi face griji.

— Nici eu nu cred, dar frică tot îmi e, a mărturisit Marta. Vii în noaptea asta?

— Aş fi vrut, dar nu, nu pot veni, a spus Carlos. Am mult de lucru, până târziu, după care am o întâlnire la Palat cu nişte investitori. Vreau să-i încurajez să facă afaceri în ţară. Trec mâine pe la tine. Sunt o mulţime de probleme de rezolvat, am să-ţi povestesc.

După ce Marta a aşezat receptorul în furcă a început să tremure de parcă ar fi suferit de friguri. Ochii i se umpluseră de lacrimi. „Calmează-te”, s-a îndemnat pe sine însăşi. „Trebuie să judeci lucrurile la rece, dacă vrei să scapi cu viaţă”.

A sunat-o pe Margarita, dar nu era acasă. Sau nu voia să răspundă? A sunat-o de mai multe ori şi servitorii care răspundeau o scuzau în fel şi chip. Cum era posibil ca Margarita să o sune ca să meargă împreună la petrecerea ministrului apărării, iar ministrul să-i spună preşedintelui că nu era nicio petrecere? Era vreo legătură între astea şi vizita lui Mike, cu instrucţiunile sale incredibile? Să aibă pregătită o „valijoară” cu lucruri indispensabile. Făcuse bine ascunzându-i toate astea lui Carlos? Că s-ar putea să vină după ea cubanezul acela cu faţă de bandit, Carlos Gacel Castro, care lucra pentru locotenent-colonelul Trinidad Oliva şi făcea pe şoferul lui Abbes García. Ca să o ducă unde? Da, cel mai bine era să-l sune chiar acum pe Carlos la Palat şi să-i spună totul. Era de datoria ei. Dar, imediat după ce a pus mâna pe receptor, a şovăit şi a renunţat din nou. Mike îi spusese să nu sufle o vorbă, *mai ales* preşedintelui. Cum de-şi permitea asemenea intimităţi cu ea *gringo-ul* ăsta, pe care nu-l chema Mike? De ce-i dădea bani? făcuse rău că scosese nişte bani din bârfele pe care i le spunea?

Era în culmea neliniştii când Simula a intrat ca să o >

Întrebe dacă voia să i se aducă cina. S-a uitat la ceas:

opt seara. I-a spus că da, dar, după ce i s-a adus mâncarea, nici măcar nu s-a atins de ea. S-a spălat pe dinţi, şi-a pus cămaşa de noapte şi s-a băgat în pat. O durea tot trupul şi simţea o mare oboseală, ca şi cum ar fi mers pe jos ore în şir. Aţipise deja când Simula a intrat în dormitor, a privit-o cu ochi speriaţi şi i-a spus că *gringo-ul* ăla voia să vorbească cu ea la telefon. Îi ceruse să o trezească, era ceva urgent. Marta nu avea să uite toată viaţa scurta convorbire cu Mike.

— Ce e, Mike, ce e?

— Gacel vine să vă ia. Va fi acolo în trei, patru minute. Aşteptaţi-l la uşă. Garda de corp a fost retrasă.

Părea sigur pe el, dar Martira a simţit că se chinuia să-şi stăpânească agitaţia.

— Unde mă va duce? N-am încredere în individul ăla urât ca moartea.

— Viaţa dumneavoastră, Marta, e acum în mâinile lui.»

— Îl sun pe Carlos şi îi spun totul, a spus ea.

— A avut loc un atentat asupra preşedintelui, nu se ştie dacă e mort sau doar rănit, a spus Mike, pe un ton rece. Locotenent-colonelul Trinidad Oliva ar putea da ordin să fiţi arestată pentru complicitate la crimă, Marta. Dacă s-ar întâmpla asta, probabil nu v-ar aresta, v-ar omorî direct. Depinde de dumneavoastră dacă vreţi să trăiţi sau să muriţi. V-au retras soldaţii de gardă încă din seara asta, ceea ce e un semn rău. Marta, trebuie să ieşiţi şi să urcaţi în maşina lui Gacel.

>

A închis. Ea nu a mai şovăit nicio secundă. S-a în→

brăcat în grabă. Şi-a luat valijoara şi, urmată de Simula, care nu mai contenea cu crucile, a străbătut salonul, mirată că într-adevăr nu se afla niciun soldat din garda ei de corp, care o păzea zi şi noapte. A întredeschis uşa şi, da, exact aşa cum îi spusese Mike, nici soldaţii de pază nu mai erau acolo. Ghereta era pustie. De ce îi fusese retrasă garda de corp? O maşină neagră era parcată în

faţa casei. S-a deschis o portieră şi a apărut faţa îngrozitoare a lui Gacel. Şi el părea foarte agitat. Fără să o salute măcar, i-a luat valijoara şi s-a grăbit să o pună în portbagajul maşinii. Apoi i-a deschis Martei portiera din spate ca să urce.

— Repede, doamnă, repede, a spus el.

După ce maşina a demarat, Marta şi-a dat seama că uitase să-şi ia rămas-bun de la Simula. Maşina străbătea»

cu farurile stinse străzile pustii din centrul oraşului. Totul părea în regulă.

În zilele şi în anii care au urmat, Marta avea să-şi amin – >

tească adeseori de maşina aceea care străbătea, cu farurile stinse, în mare viteză, străzile întunecate din cartierul San Francisco, cel mai vechi din oraşul Guatemala. Nu ştia că niciodată nu avea să mai pună piciorul în oraşul acela, nici în ţara aceea, pe care o părăsea într-o manieră uluitoare, fără să-şi dea seama prea bine de tot ce se întâmpla în jurul ei. Nu avea să uite că, probabil, pentru prima şi ultima dată în viaţa ei, a simţit ce înseamnă teama. O teamă incontrolabilă, o spaimă care i se strecura în oase, care-i provoca transpiraţii reci. Inima îi bătea ca o tobă, gata să-i sară din piept. O fi adevărat că a fost un atentat asupra lui Carlos? De ce nu? Nu era istoria Guatemalei plină de politicieni şi preşedinţi asasinaţi? câţi şefi de stat muriseră asasinaţi? Şi cum adică să dea ordin locotenent

colonelul Trinidad Oliva să o aresteze? Pentru complicitate la crimă! Pe ea! Dumnezeule, Doamne-Dumnezeule! Asta trebuia să fie o intrigă pusă la cale de Odilia, bineînţeles. Ea în complicitate cu şeful Securităţii, doar i se spusese că Bruta avea o slăbiciune pentru soţia lui Carlos. Dacă Mike încerca să o înspăimânte ca să o îndepărteze? Niciodată nu fusese prea credincioasă, dar acum s-a rugat la Dumnezeu cu o înflăcărare neobişnuită să se milos→

tivească de ea, o sărmană femeie neajutorată, rămasă

singură pe lume, fugind fără să ştie unde. Dar dacă i se întinsese o capcană şi banditul care conducea maşina cu o viteză necugetată era cel pus să o ucidă? Era posibil, orice era posibil. Avea să o ducă pe câmp, îi va trage patru gloanţe şi-i va lăsa cadavrul pradă câinilor, vulturilor şi şobolanilor.

— Ce e asta, ce e asta? a întrebat, înspăimântată.

— O patrulă, a spus Gacel. Nu faceţi nicio mişcare şi nu scoateri nicio vorbă, doamnă. Lăsări totul în seama mea.

Drumul era blocat de o barieră şi de soldaţi cu căşti şi, puşti. Un ofiţer cu o lanternă aprinsă s-a apropiat de maşină; avea şi un pistol în mână. Gacel a coborât geamul şi i-a arătat nişte documente. Ofiţerul le-a citit la lumina *f* lanternei şi s-a uitat la ea prin geamul din spate, luminându-i faţa cu raza lanternei. Apoi, fără să scoată o vorbă, i-a înapoiat hârtiile lui Gacel şi le-a dat soldaţilor un ordin. Aceştia au ridicat bariera pentru ca maşina să poată să treacă.

— Ce bine, ce bine, a bâiguit Miss Guatemala. Ce documente i-aţi arătat?

— De la conducerea Securităţii, a spus Gacel, vorbind uşor cântat, cu inconfundabilul accent cubanez. Nu cred că o să avem probleme în oraş, pentru că aici comandă locotenent-colonelul Trinidad Oliva. Pericolul e la graniţă. Rugaţi-vă la Dumnezeu să putem trece!

— La graniţă? a întrebat ea. Pot să ştiu şi eu unde mă duceţi?

— La San Salvador, i-a răspuns sec Gacel. Dacă credeţi în Dumnezeu, rugaţi-vă să putem trece, a repetat el.

La San Salvador? Nu avusese niciodată un paşaport, pentru că nu ieşise niciodată din Guatemala. Cum o să intre în Salvador? Şi ce o să facă acolo? Singurii bani pe

care-i aveau erau cei din plicurile primite de la Mike. Îi pusese în valijoară, dar erau puţini, abia dacă i-ar fi ajuns să supravieţuiască pentru o scurtă perioadă de timp. Ce-o să facă ea în San Salvador, neavând nici măcar un act de identitate? De ce o proteja acel *gringo* fără nume? Totul devenise un mister, pericol, confuzie.

— După ce trecem de graniţă o să puteţi să dormiţi puţin, doamnă, a auzit ea vocea lui Gacel. Sper că Abbes García a trecut deja. Până una, alta, să ne rugăm să putem trece. Chiar dacă nici eu nu cred prea mult în lumea de dincolo.

„Mi-e atât de frică, încât nici nu mă pot ruga”, şi-a zis Marta. Dar chiar şi aşa, a adormit imediat. A avut un coşmar în care moartea îi dădea târcoale sub forma unor hăuri, sălbăticiuni şi capcane care-i apăreau în faţă exact când nu mai avea altă alternativă decât de a se cufunda în abisurile acelea întunecate. O întrebare îi bântuia mintea: de ce spusese Gacel asta? Nu plecase Abbes García în Mexic, în urmă cu două zile? Cum să se întrebe dacă o fi trecut acum graniţa cu San Salvador?

— Acum urmează partea cea mai grea, doamnă, l-a auzit spunând pe şofer. Staţi calmă.

S-a trezit brusc. A văzut lumini, un şir lung de camioane şi autobuze, un punct de control cu oameni în uniformă şi civili. Gacel a parcat maşina şi a coborât cu un teanc de hârtii în mâini. S-a îndreptat, fără să-i spună un cuvânt, către o gheretă din lemn, trecând pe lângă lungul şir de camioane şi autobuze staţionate pe fâşia de asfalt. Aşteptarea i s-a părut nesfârşită. Era o noapte neagră, fără stele şi dintr-odată s-a pornit ploaia. Răpăitul dizarmonic al picăturilor de ploaie lovind capota o făcea să se înfioare. Gacel a revenit, într-un sfârşit, însorit de un ofiţer cu o pelerină de ploaie. Ducea într-o mână o lanternă aprinsă. Gacel a deschis portbagajul şi ofiţerul l-a cercetat, aplecându-se şi băgându-şi capul înăuntru. O să vină să o ia la întrebări? Nu, ofiţerul a plecat fără să arunce nici măcar o privire către bancheta din spate. Gacel a intrat în

maşină, a demarat răsuflând uşurat. Au traversat lent un pod. Ploaia se înteţise şi picăturile de ploaie izbeau maşina ca nişte gloanţe. Au început să urce o colină.

— Acum puteţi dormi liniştită, doamnă, a spus Gacel, fără a-şi ascunde bucuria. Pericolul a trecut.»

Dar Marta nu a reuşit să mai pună geană pe geană. Drumul era plin de hârtoape şi trupul i se izbea de banchetă la fiecare groapă. Când să fi intrat în oraşul acesta mare? Câte ore trecuseră? Nu avea nici cea mai mică idee, pierduse noţiunea timpului. Trei, patru, cinci? Noaptea neagră continua să-i învăluie.

Trebuie că Gacel cunoştea bine oraşul San Salvador, pentru că nu s-a oprit deloc pentru a-i întreba pe puţinii trecători care umblau pe străzi ca nişte umbre. Puncte de lumină ale zorilor începeau să se zărească la orizont. Ploaia încetase.

Până la urmă, maşina s-a oprit în faţa unui hotel. Gacel a coborât, i-a luat valijoara şi a ajutat-o să iasă din maşină. Imediat ce a intrat în hotel, Marta l-a văzut pe locotenent-colonelul Abbes García, în civil ca întotdeauna, aşezat într-unul dintre fotoliile din hol. Lăsa impresia că tocmai ajunsese şi el. Văzând-o, s-a ridicat şi s-a îndreptat spre ea. A luat-o de braţ, dar în loc să o conducă la recepţie, de unde o femeie îi urmărea cu privirea, a tras-o după el într-un coridor. L-a bătut cu palma pe umăr pe Gacel în semn de la revedere, apoi, după ce au străbătut coridorul luminat slab, a deschis o uşă. Marta a văzut >

un pat şi un dulap de haine întredeschis, cu câteva umeraşe goale. A mai văzut un geamantan nedeschis. Da, era evident: Abbes García tocmai ajunsese şi el.

— Nu am camera mea? a întrebat.

— Bineînţeles că nu, i-a răspuns Abbes García, cu zâmbetul acela care-i transforma faţa dolofană într-un rânjet. Un pat e arhisuficient pentru doi oameni care ţin unul la celălalt. Ca noi doi.

— Vreau să-mi spună cineva ce se întâmplă în Guatemala, a spus ea. Şi ce se va întâmpla.

— Eşti vie, asta e tot ce contează deocamdată, a spus Abbes Garci a pe un ton schimbat. O să vezi imediat ce-o să se întâmple. Am să-ţi fac fundul ferfeniţă, am să te fac să chiui ca o scroafă, Miss Guatemala.

Ea a fost surprinsă nu atât de cuvintele urâte, cât mai ales de faptul că locotenent-colonelul începuse să o tutuiască.

XX

— Eu am înfundat puşcăria acuzat de anticomunism pe vremea lui Arbenz! a ţipat locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva, ridicându-şi mâinile încătuşate. Acum mă arestaţi din nou. Ce tâmpenie mai e şi asta? Vă rog să-mi explicaţi.

Şeful Tribunalului Militar, colonelul Pedro Castanino Gamarra, un avocat intrat în rândurile armatei, nici nu l-a băgat în seamă. A continuat să examineze nişte documente de parcă ar fi fost singur în birou. Colonelul era aproape chel, dar cu o mustaţă enormă, de bandit mexican. Purta uniformă şi nişte ochelari de miop, cu lentile groase. O lumină piezişă intra prin ferestrele mari prin care se vedea cerul înnorat şi garnizoana Gărzii de Onoare. Departe, în curte, erau câţiva soldaţi aliniaţi în formaţie.

— În plus, mai sunt acuzat şi de participarea la complotul de asasinare a preşedintelui! a strigat locotenent-colonelul, simţind cum îi alunecau pe faţă picături de transpiraţie. Am dreptul la mai mult respect pentru funcţia şi gradul meu. Am participat la Tratatul de Pace de la San Salvador. Am făcut parte din Junta de Tranziţie. Preşedintele m-a numit şeful Direcţiei de Securitate a regimului. Cer respect şi consideraţie. De ce nu am voie să vorbesc cu fratele meu, colonelul Juan Francisco Oliva, ministrul apărării în guvernul condus de Castillo Armas? De ce nu mi se permite să-mi văd familia? Sau ne-aţi arestat pe toţi?

Colonelul Castanino Gamarra şi-a ridicat capul, şi-a scos ochelarii şi acum îl privea cu un calm desăvârşit. A vorbit numai după ce locotenent-colonelul a tăcut.

— Nu sunteţi acuzat de participarea la niciun complot, a spus, pe un ton sec. Nu vă mai luaţi după ce vorbeşte lumea. Cei din familia dumneavoastră sunt bine cu

toţii, îşi văd de viaţa lor de zi cu zi. Aşa că liniştiti-vă. Sunteţi arestat pentru că aţi profitat de asasinarea preşedintelui şi v-aţi depăşit atribuţiile. Aţi înlocuit comandanţi militari, aţi înlocuit reprezentanţi ai autorităţii civile şi aţi dispus să fie arestaţi, fără motive întemeiate, oameni onorabili. Aţi declarat starea de urgenţă fără să vă consultaţi cu superiorii dumneavoastră. Ce naiba aţi avut în cap? Moartea preşedintelui Castillo Armas v-a întunecat minţile?

— N-am făcut altceva decât să-mi îndeplinesc obligaţiile! a ţipat deţinutul din nou, furibund. Trebuia să-i găsesc pe asasinii preşedintelui. Era de datoria mea, nu înţelegeţi?

— V-aţi depăşit atribuţiile, a repetat şeful Tribunalului Militar, vorbind mereu pe un ton monoton, ca şi cum ar fi recitat un text din memorie. V-aţi crezut noul preşedinte al Republicii şi aţi comis tot soiul de fărădelegi nejustificate. De asta sunteţi aici.

— Cer să-mi fie respectate funcţia şi gradul! a strigat încă o dată locotenent-colonelul, ieşindu-şi din fire şi arătându-şi iarăşi mâinile încătuşate. O asemenea umilire e

— J

de netolerat. E absurdă. Nici măcar nu mi s-a permis să-mi văd avocaţii!

Erau singuri în încăpere. Castanino Gamarra îi ordonase să plece soldatului care-l adusese pe deţinut şi-l aşezase cu forţa pe scaunul din faţa biroului. Pe fereastră se vedea cum soldaţii din pluton începuseră să defileze. Subofiţerul aflat la comandă mergea în faţa lor, defilând

plin de înflăcărare; buzele i se mişcau, dar ordinele sale nu ajungeau până în birou.

— Calmaţi-vă puţin, a spus colonelul, ceva mai amabil, în sfârşit. Acesta nu este un interogatoriu. Nu există nici proces-verbal, nici stenograme. Nu vă e limpede? E o discuţie privată, nu va apărea în presă şi nici nu se va şti vreodată de ea. Calmati-vă.»

— O discuţie privată? a zis ironic Trinidad Oliva, arătându-i din nou cătuşele.

— Armata vrea să vă dea o şansă, a spus colonelul, coborând puţin vocea şi privind în jur, de parcă ar fi vrut să se asigure că în încăpere erau doar ei doi. Liniştiţi-vă şi ascultaţi-mă cu atenţie. Vă avertizez că propunerea nu se va repeta, aşa că, dacă o refuzaţi, veţi suporta consecinţele.

— Care e propunerea?

— Daţi-vă demisia din armată, cu un pretext oarecare. Pe motiv de oboseală sau că nu vă mai puteţi reveni după ceea ce s-a întâmplat cu preşedintele, orice vreţi. Acceptaţi acuzaţiile de depăşire a atribuţiilor şi de abuz în serviciu, care au dus la numiri şi arestări ilegale.

Colonelul a făcut o pauză pentru a măsura efectul cuvintelor sale. Trinidad Oliva păli se. În cele câteva zile de la arestare slăbise, era tras la faţă şi fruntea îi era brăzdată de riduri. Transpiraţia îi scălda tâmplele şi obrajii.

— Va avea loc un mic proces, extrem de discret, fără ca opinia publică să afle. Vreau să spun că nu se va face niciun fel de publicitate în jurul procesului, a continuat colonelul, scrutându-l pe deţinut pentru a vedea în con

195

unde soldatul explică de ce se va sinucide după ce-l va omorî pe preşedinte, e fals de la început până la sfârşit. A fost examinat de doi grafologi, experţi din forţele armate. Ambii sunt de acord că e vorba de un fals evident. Soldatul nici măcar nu l-ar fi putut scrie, pentru că era analfabet. Vreţi ca toate aceste mizerii pe care le-aţi

scornit să fie dezvăluite în cadrul unui proces cu uşile deschise? Daţi-vă demisia şi acceptaţi doi ani într-o puşcărie militară, care e de mii de ori mai bună decât una de drept comun. În caz contrar, s-ar putea să vă petreceţi restul vieţii după gratii. Între noi fie vorba, ştiaţi că preşedintele vă poreclea Bruta? Oare de ce?

XXI

Colonelul Castillo Armas s-a trezit, ca de obicei, fără să aibă nevoie de ceas deşteptător, fix la cinci şi jumătate dimineaţa. Deşi se culcase târziu – funcţia sa de preşedinte al Republicii îl obliga adeseori să facă asta – era obişnuit să se ridice din pat la primele raze ale zorilor, încă de pe vremea când era cadet la academia militară. Ca să nu o trezească pe Odilia, a mers în vârful picioarelor la baie pentru a se bărbieri şi a face duş. Văzându-şi în oglindă faţa osoasă, cu ochii încercănaţi şi pijamaua atârnându-i la umeri şi solduri şi-a dat seama că slăbise din nou. Nici >» >

nu era de mirare. La câtă bătaie de cap avea în fiecare zi, de trei ani încoace, cu hoarda de trădători şi de inutili de care era înconjurat, nu era ciudat că slăbea încontinuu. Mâncarea nu-i plăcuse niciodată foarte mult, în schimb băutura, da. Iar în ultimul timp, alimentele îl îngreţoşau de-a dreptul şi făcea eforturi pentru a mânca un fruct la micul dejun şi la amiază meniul său obişnuit, tortilla cu carne şi chili, dacă nu participa la vreun prânz oficial. La cină se forţa să mănânce măcar unul dintre feluri, după care lua câteva înghiţituri de rom, pentru a se relaxa puţin şi a mai scăpa de gustul amar pe care i-l lăsau în ultima vreme frustrările şi supărările zilnice.

În timp ce se bărbierea, s-a întrebat din nou când începuse să se prăbuşească totul în jurul său. La început, cu trei ani în urmă, lucrurile nu stăteau aşa. Bineînţeles că nu. Îşi amintea sosirea lui în oraşul Guatemala, venind din San Salvador, după negocierile de pace cu Forţele Armate, la braţ cu ambasadorul John Emil Peurifoy, acel *gringo* uriaş în care nu avusese deloc încredere la început, dar

care, la momentul adevărului, s-a purtat bine cu el. Sărmanul murise împreună cu unul dintre fiii săi într-un accident de maşină, care putea foarte bine să fi fost un atentat, în Thailanda, unde-şi ocupase noul post de ambasador. Dumnezeu să se milostivească de ei acolo sus, în ceruri. Şi-a amintit mulţimea care îl întâmpinase pe aeroportul La Aurora cu aplauze, urale şi aparate de fotografiat. Ca pe un rege! Aşa a şi fost recunoscut de către militari şi civili, prieteni şi duşmani şi de toată presa din Guatemala. Cu toţii au început să-l aduleze imediat şi să-i facă pe plac în toate, să-i lingă picioarele şi să cerşească funcţii, ministere, avansări şi contracte. Trădători! Canalii! Însă poate că exact de la acea primire cu surle şi tobe lucrurile începuseră să meargă rău. Nu atunci avusese loc prima confruntare dintre cadeţii Academiei Militare şi păduchioşii ăia de voluntari din Armata de Eliberare? Noroc că incidentul s-a petrecut în mijlocul mulţimii şi a trecut neobservat pentru mulţi, inclusiv pentru el.

Acum, trei ani mai târziu, toţi conspirau împotriva guvernului său. Ştia foarte bine. Ba mai mult, urmăreau să-l elimine. Bineînţeles. Până şi propriul său şef al Securităţii, Bruta, în mâinile căruia lăsase toate trupele specializate din ţară, poliţieneşti şi militare, convins că-i va păzi spatele mai bine decât oricine. Acum era sigur: conspiraâm potriva sa; fratele lui Enrique, Juan Francisco, ministrul apărării, recunoscuse că aşa era („Nu ştiu ce naiba mai învârte Enrique, ştii că mereu a fost cam ţicnit. Adevărul e că ne vedem tot mai rar”). Deci şi locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva era pregătit să-l înjunghie în spate, cu prima ocazie. Dar nu o să i-o ofere. Dimpotrivă, în curând avea să-l strivească, ca pe un gândac ce era. Cât de repede, imediat ce-i va găsi un înlocuitor bun. Avea să-l facă să-şi recunoască trădarea şi să se urni

lească, cerându-i în genunchi iertare. Nu exista iertare pentru trădători. Pentru niciunul dintre ei. Jura în

faţa lui Dumnezeu!

În timp ce se îmbrăca, a revăzut agenda zilei. Delegaţia băştinașilor din Petén nu avea să-i răpească mult timp. Ambasadorul Statelor Unite avea să vină la zece dimineaţa. Ştia foarte bine de ce: pentru a-i cere cumpătare şi prudenţă. Asta da paradox! Acum cumpătare şi prudenţă, după ce înainte i se ceruse mână de fier, să-i zdrobească pe comuniştii reali sau presupuşi, pe lingăii utili şi pe cei care-l urmaseră pretutindeni, pe sindicalişti şi pe şefii asociaţiilor agricole, pe intelectualii trădători şi pe artiştii apatrizi, pe militanţi şi pe cooperatişti, pe terorişti, masoni şi chiar pe liderii confreriilor. Şi, mai ales, să nu care cumva să le dea permisiunea de a pleca tuturor acelor care se refugiaseră în ambasade, începând cu Mutul Arbenz. Să fie prizonieri! Iar dacă nu sunt destui comunişti, atunci să-i fabrice, să-i inventeze, pentru a le face pe plac acestor nemernici puritani.

La ceremonia de la ambasada Mexicului avea să stea exact zece minute, cât dura discursul pe care trebuia să-l citească. Spera din toată inima ca textul scris de Mario Efrain Nâjera Farfán, consilierul său pe probleme juridice, diplomatice şi culturale, să nu conţină prea multe cuvinte ciudate sau greu de pronunţat. Apoi, până la prânz, avea program de audienţe şi de informare asupra stării la zi. O să meargă acasă la Miss Guatemala? Da. Îi era dor de liniştea pe care i-o dădeau prânzurile luate în compania Martei, numai ei doi, discutând despre lucruri care nu aveau de-a face cu actualitatea, pentru ca apoi să facă o siestă de cincisprezece minute, aşezat în comodul fotoliu de răchită, lângă ventilator, recăpătându-şi forţele înainte de a trece la programul de după-amiază şi seară. După-amiază urma să aibă loc întâlnirea cu mai mulţi miniştri ca să rezolve chestiuni de actualitate, apoi întâlnirea cu doamnele din Acţiunea Catolică, trimise de arhiepiscopul Mariano Rossell y Arellano, cel care înainte îi fusese prieten şi colaborator. Dar, bineînţeles, de când era cu M a se transformase în inamicul său numărul unu. O să vină cu

veşnica poveste, să-i atragă atenţia că evangheliştii îşi făceau loc tot mai mult în societatea guatemaleză, mai ales printre indienii inculţi şi săraci. O să le lase să vorbească şi să se lamenteze vreun sfert de oră, pentru ca apoi să încheie întâlnirea asigurându-le că: „Acestor evanghelişti o să le închidem în nas porţile Guatemalei, ce şi-au închipuit, numai ei mai lipseau”. Spre seară, la Palatul Guvernului, avea o întâlnire cu cei mai importanţi oameni de afaceri din ţară. Între timp, Odilia îl reprezenta la o întâlnire pe tema educaţiei. Era obligatoriu să-i convingă pe guatemalezii bogaţi să investească în Guatemala, să aducă aici banii ascunşi prin Statele Unite. Mai avea încă un discurs de citit, scris tot de Mario Efrain Nâjera Farfăn. Îşi va petrece noaptea la Miss Guatemala? Şi-a dat seama că nu mai făcuse dragoste cu ea de cel puţin o săptămână. Sau de două? Nu mai era în stare să-şi amintească nici măcar astfel de lucruri importante. Va vedea ce va face, în funcţie de cât de obosit se va simţi.

Chiar înainte de a ieşi, a auzit vocea adormită a soţiei sale, care-l întreba dacă avea să vină la prânz. Fără să se ducă să-i dea bună dimineaţa, i-a spus că nu, că avea o întâlnire oficială. S-a grăbit să iasă, pentru a evita orice discuţie cu Odilia. Relaţia cu soţia lui atinsese un punct critic după ce aflase că ea, fără să-l anunţe, mersese la Cazinoul Militar şi luase parte la o întâlnire a ofiţerilor superiori din armată. Când a început să o descoasă, Odilia se pierduse cu firea, şovăise, spusese că nu era adevărat. Dar când a început să ţipe la ea a mărturisit că da, că o invitaseră pentru că era vorba despre o chestiune „delicată şi urgentă”.

— Ţi se pare normal să te întâlneşti pe la spatele meu cu ofiţeri conspiratori? a ridicat el şi mai mult tonul.

— N-a fost vorba de nicio conspiraţie, a spus Odilia, recăpătându-şi stăpânirea de sine şi înfruntându-l făţiş. Acei ofiţeri sunt prietenii tăi, îţi sunt loiali şi îi îngrijorează situaţia.

— Ce situaţie? a întrebat-o Castillo Armas, orb de furie şi încercând să-şi stăpânească pornirea de a o lovi.

— Scandalul din Guatemala pornit de la iubita pe care ţi-ai găsit-o! a strigat ea. O chestiune de care sunt alarmaţi nu doar ofiţerii, ci şi Biserica şi toţi oamenii decenţi din această tară.

El a amuţit. Până atunci, în toate certurile lor, Odilia nu îndrăznise niciodată să o menţioneze pe Miss Guatemala. A stat pe gânduri câteva secunde, înainte de a-i răspunde.

— Nu dau socoteală nimănui pentru viaţa mea pavată! a ţipat el, ieşindu-şi din minţi. Bagă bine la cap, ce naiba, asta-mi mai lipsea!

— Mie da, trebuie să-mi dai socoteală, pentru că sunt soţia ta în faţa lui Dumnezeu şi a legii, a spus Odilia cu o privire tăioasă, asemenea vocii. Scandalul stârnit de viaţa ta cu târfa asta te-ar putea costa scump. De asta m-am întâlnit cu ofiţerii. Sunt îngrijoraţi şi susţin că situaţia asta nu face bine nimănui, nici ţie, nici guvernului, nici tării.

— Îţi interzic să mai participi la orice întâlnire organizată de trădători! a strigat el, dorindu-şi să încheie cât mai repede acea discuţie. Altfel, te avertizez că vei suporta consecinţele, a mai adăugat el, înainte de a ieşi trântind uşa.

„Du-te dracului”, a auzit-o ţipând pe Odilia în timp ce se îndepărta de dormitor. Atunci a fost prima dată când Castilo Armaş s-a gândit să se despartă de soţia lui. Era dispus să plătească oricât pentru a obţine dezlegarea din partea Bisericii Catolice, apoi avea să se însoare cu Marta. Până la urmă, cu ea era fericit. Miss Guatemala îl făcuse să se simtă excitat din nou, să fie bărbat în pat. Cine să fie ofiţerii cu care se întâlnise Odilia? Nici rugăminţile, nici ameninţările lui nu au făcut-o pe Odilia să-i dezvălui numele lor. Îi ştia pe câţiva, dar nu şi pe restul. Iar Bruta,

ca un idiot ce era, îi ascunsese toate astea. Era limpede ca lumina zilei că acea întâlnire fusese un complot în toată regula. Nemernicii ăia pregăteau o lovitură de stat. Evident.

Întâlnirea cu băştinaşii din Petén a fost mai bună decât *i i* se aştepta. Îşi imaginase că veneau să protesteze pentru pământurile care le fuseseră luate, pentru morţii şi răniţii din confruntările cu poliţia şi cu latifundiarii. Nimic din toate astea, voiau doar ca guvernul să le restaureze bisericuţa care arsese într-un incendiu provocat de un fulger şi o subvenţie pentru confrerie şi pentru două ordine religioase din regiune. Luat prin surprindere, preşedintele le-a promis că le va îndeplini toate doleanţele.

În schimb, reuniunea cu ambasadorul Statelor Unite a fost mai complicată. A fost vorba – ca de obicei! – de United Fruit. Statele Unite apreciau eforturile făcute de guvernul guatemalez pentru a compensa pierderile avute de companie pe vremea preşedinţilor Arevlo şi Arbenz şi partea bună pentru Guatemala era că tribunalele şi Congresul renunţaseră la legile constrângătoare şi reveniseră la vechile acorduri. Însă cum rămânea cu cheltuielile companiei, care trebuia să-şi refacă sediile şi utilajele distruse, cu cei urmăriţi penal, cu amenzile nejustificate, cu impozitele stabilite arbitrar etc. etc.? Compania nu avea pretenţia ca statul să plătească toate acele despăgubiri, dar i se părea drept ca măcar să împartă toate acele cheltuieli, după o evaluare făcută de o firmă de prestigiu, neutră şi care să fie acceptată de ambele părţi. Într-o manieră destul de neprietenoasă, Castillo Armas i-a amintit ambasadorului că întreaga chestiune se afla în mâinile judecătorilor şi că guvernul său va respecta verdictul juridic, asumându-şi costurile decise de tribunal.

Ceremonia de la ambasada Mexicului a avut loc cu o jumătate de oră mai târziu, aşa cum ceruse el. A citit un discurs în care Mario Efrafn Năjera Farfán dăduse, încă o dată, frâu liber barochismului său expozitiv, făcându-l să se

poticnească de câteva ori în timpul lecturii din cauza cuvintelor neobişnuite care-i plăceau atât de mult acelui domn, în ciuda faptului că el îi spusese de mai multe ori că prefera textele simple, clare, fără cuvinte pe care să le citească cu greu şi al căror înţeles îi scăpa. (Şi-a repetat că trebuia să-i atragă atenţia, ba chiar să-l ameninţe că va renunţa la serviciile lui, dacă va continua să-l facă să se simtă prost din cauza discursurilor scrise de el.)

Apoi a dictat scrisori până la ora prânzului. Pe la unu şi jumătate a ajuns acasă la Marta, dar, spre deosebire de alte dăţi, nu a mai reuşit să se bucure de odihna fizică şi mentală pe care o simţea de obicei atunci când lua prânzul cu amanta lui. S-a supărat aflând că şeful Forţelor Armate organizase un dineu pentru a-şi sărbători ziua de naştere şi că toţi miniştrii din guvern fuseseră invitaţi, dar el nu.

După-amiază a revenit la Palat şi l-a sunat pe ministrul apărării, colonelul Juan Francisco Oliva, reproşându-i, mai în glumă, mai în serios, că nu-l invitase la petrecere. Colonelul Juan Francisco Oliva, părând sincer surprins, a spus că trebuia să fie vorba de o greşeală. Era adevărat că ziua lui de naştere era în 26 iulie, dar absolut fals că ar fi organizat vreo petrecere. Dimpotrivă, urma să ia masa în familie, împreună cu soţia şi copiii lor, fără niciun invitat. Ce zvon mai era şi ăsta? Cum de apăruse o asemenea scorneală?

Preşedintele a sunat-o pe Marta, iar ea, extrem de mirată, I-a asigurat că Margarita Levalle, soţia ministrului justiţiei, îi zisese să meargă împreună la acel dineu, aşa că dacă cineva inventa chestii, nu ea era aceea. Castillo Armas şi-a zis, în primul moment, că Juan Francisco Oliva chiar organizase petrecerea, numai că, dându-şi seama că preşedintele fusese exclus, se hotărâse să nu mai dea petrecerea. Fără îndoială că el şi soţia lui dădeau acum telefoane, >

miniştrilor ca să le explice de ce nu mai avea loc dineul. Aşa că Juan Francisco, simţindu-se cu musca pe căciulă, avea să rămână fără petrecerea de ziua de

naştere. Foarte bine! Dar, mai apoi, un gând ciudat a început să-i umble prin minte, ca şi cum acea explicaţie nu l-ar mai fi convins. Toate astea i-au lăsat un gust amar pentru tot restul zilei şi i-au confirmat bănuielile sale că se afla înconjurat de oameni în care nu putea avea încredere.

Munca depusă după-amiază a fost mult mai dificilă. La întâlnirea cu experţii în economie, în prezenţa ministrului de finanţe, nu a reuşit să se concentreze, în ciuda tuturor eforturilor făcute. În ultimele săptămâni i se întâmpla tot mai des. Gândurile îi zburau aiurea, oricât de mult şi-ar fi dorit el să înţeleagă ceva din acele reuniuni în care experţii vorbeau despre împrumuturi, despre rankingul atribuit Guatemalei de către FMI, Banca Mondială, ECLAC[7] şi alte chestiuni economice, în timp ce el era cu gândul în altă parte şi, în plus, blestemăţii ăia de experţi nu făceau niciun efort pentru a-l face şi pe el să înţeleagă despre ce naiba vorbeau. Bine măcar că ministrul de finanţe părea să se mişte cu uşurinţă printre toate acele cifre şi termeni tehnici, care pe el îl plictiseau groaznic, dincolo de faptul că îi rămâneau de neînţeles. Se mulţumea să ia o expresie gravă, îl pironea cu privirea pe vorbitor, mima o atenţie maximă şi arareori îndrăznea să facă vreun comentariu sau să pună întrebări, cât mai generale cu putinţă, pentru a nu gafa. Dar chiar şi aşa, uneori îşi dădea seama, după condescendenţa şi uimirea care se citeau pe feţele lor, că intervenţia lui fusese departe de ţintă.

Regreta? Nu, bineînţeles că nu. Dacă ţara ar ajunge iarăşi într-o situaţie asemănătoare cu cea dinainte, ar ridica din nou armele, ar lupta, şi-ar pune din nou viaţa în joc în lupta împotriva comuniştilor şi aliaţilor lor, asasinii colonelului Francisco Javier Arana, prietenul şi mentorul său. Dar unii, precum americanii, uitau foarte repede cât de mult riscase pentru a salva compania United Fruit, de exemplu, pe care Mutul Arbenz voia s-o distrugă cu orice

7 Comisia Economică a Națiunilor Unite pentru America Latină și Caraibe. (N. tr.)

preţ. Iar acum americanii îi cereau „moderaţie” faţă de aceiaşi stângişti care până nu de mult le băgaseră frica în oase. Da, colonelul Carlos Castillo Armas avea toate motivele pentru a fi dezamăgit. Mai ales de către colegii lui din armată. Nu mai avea încredere în niciunul dintre ei. Şi cel mai puţin în Bruta, trădătorul acela pe care se bazase. Sigur era unul dintre comandanţii care se întâlniseră cu Odilia pentru a vorbi despre Miss Guatemala. Oare şi fratele său, Juan Francisco, să fi fost acolo? Găsiseră pretextul perfect pentru a-l îndepărta de la putere. Însă cum erau cu toţii atât de hămesiţi, nu reuşeau să se pună de acord în privinţa celui care să conducă conspiraţia. Deocamdată era salvat de faptul că toţi voiau să ajungă preşedinte. Câtă obrăznicie! Să se bage în viaţa lui privată, asta-i mai lipsea. De parcă aproape toţi aceia nu ar fi avut amante, ţinute pe cheltuiala statului, fireşte.

După reuniunea cu experţii economici, a prezidat alta, cu parlamentarii care i-au prezentat cele mai recente proiecte de legi ce urmau să fie votate de Congres. În mijlocul lor nu s-a simţit atât de pierdut ca printre economişti. Dar nici nu s-a putut concentra sau să aibă nişte opinii fondate despre problemele asupra cărora veniseră să se consulte cu el. Reuşea să fie atent numai câteva momente, după care mintea îi zbura din nou la misteriosul dineu de ziua de naştere a ministrului apărării, dineu care nu avea să mai aibă loc. De ce o sunase Margarita Levalle pe Marta? Pentru a face ca preşedintele să-l sune Juan Francisco Oliva şi să-i strice petrecerea întrebându-l de ce nu-l invitase? Ce se întâmplase, de fapt? Era o prostie lipsită de importanţă, fără îndoială, dar ceva tot exista în toată tărăşenia, un ceva pe care i-ar fi plăcut să-l desluşească. Să fi fost o încercare de a o compromite pe Miss Guatemala? De a o sechestra şi apoi de a-l şantaja pe el ca să-l oblige să renunţe? Teama că va fi sechestrată îl bântuise din primele clipe, de aceea pusese soldaţi să facă gardă permanentă la ea acasă şi îi interzisese să iasă singură pe stradă.

După plecarea delegaţiei parlamentare (fără ca el să fi dat vreo indicaţie importantă) au venit cei doi secretari cu vraful de corespondenţă. Petiţii după petiţii, de toate felurile şi din toate colţurile ţării, trimise, în general, de oameni simpli, sărmani, care îl rugau să-i ajute, cerându-i bani, fără cea mai mică ruşine. Timp de două ore a dictat scrisori şi a citit o serie de rapoarte primite. La şapte şi jumătate seara i-a venit cheful de a suspenda tot ce mai avea pe agenda zilei şi de a pleca acasă. Era scârbit, frustrat, rupt de oboseală. Chiar dacă îl deprima gândul de a se întâlni cu soţia lui, putea să evite o ceartă cu ea şi să meargă devreme la culcare. Ca să poată dormi, va lua, ca de obicei, o pastilă. Medicul îi atrăsese atenţia să nu ia mai mult de două, trei barbiturice pe săptămână, dar el înghiţea câte una în fiecare noapte, pentru că altfel nu reuşea să pună geană pe geană.

Dar nu a reuşit să plece. În anticameră apăruseră doamnele din Acţiunea Catolică, trimise, bineînţeles, de arhiepiscop, un alt adversar care voia să-l strivească cu orice preţ. Le-a primit gata să le reteze vorba dacă vor îndrăzni, chiar şi indirect, să o aducă în discuţie pe Miss Guatemala. Dar doamnele catolice n-au atins subiectul. Mesajul lor era din partea catolicilor din toată ţara, majoritari, şi era unul de îngrijorare faţă de apariţia sistematică a sectelor protestante şi a aşa-zişilor misionari plini de dolari, care veneau ca să ridice biserici, să-i îndoctrineze pe băştinași, să înalţe temple, ce păreau mai degrabă arene de circ decât biserici, unde dădeau adevărate spectacole cu cântece şi dansuri groteşti inspirate de la negrii din Africa, cu care încercau să-i seducă pe cei ignoranţi, pentru ca mai apoi să facă propagandă în favoarea divorţului şi altor practici anticatolice, inclusiv avortului. Dacă guvernul nu stopa această agresiune împotriva catolicilor, care reprezentau nouăzeci şi nouă la sută din populaţia ţării, atunci Guatemala avea să ajungă în curând o ţară de protestanţi.

Preşedintele le-a ascultat cu atenţie, şi-a luat notiţe

cât timp ele au vorbit, apoi le-a asigurat că în ziua următoare va da ordin ca miniştrii cu competenţă în acest caz să înceapă să ia măsuri. O problemă care, într-adevăr, era foarte gravă, aşa cum spuneau ele. Le împărtăşea îngrijorarea şi fireşte că trebuia oprită invazia de pastori evanghelici. Guatemala era acum o ţară liberă, scăpase de comunism şi nu-şi permitea să cadă în altă formă de sălbăticie semipăgână. Într-un târziu, doamnele din Acţiunea Catolică au plecat, iar el a fost sigur că toate aveau pe limbă numele lui Miss Guatemala, chiar dacă nu îndrăzniseră să-l rostească. Ştia foarte bine că astfel de oameni, în discuţiile lor intime, o pomeneau pe Marta folosindu-se de porecla pe care i-o dăduseră preoţii pentru a-i terfeli numele: „metresa Palatului”. Căutase în dicţionar şi descoperise indignat că metresă era un fel de târfă.

În sfârşit, a participat la ultima întâlnire de pe agenda de lucru, cea cu oamenii de afaceri, care a avut loc în marele salon al palatului prezidenţial. Iniţiativa fusese a lui şi a fost surprins că veniseră atât de mulţi, peste o sută, poate chiar o sută cincizeci de oameni. A ţinut un discurs mult mai clar şi mai substanţial decât cel de la ambasada *f*

Mexicului. A explicat în detaliu progresele economice ale ţării şi a apelat la comercianţi, latifundiari şi industriaşi să rişte, să se lase purtaţi de patriotism şi să-şi investească banii pentru ca să accelereze ritmul de reconstrucţie a Guatemalei.

Când a ajuns la reşedinţa prezidenţială, soţia lui, recent întoarsă de la acea reuniune pe tema educaţiei, era închisă în baie cu manichiurista şi pedichiurista. Se simţea atât de obosit, încât s-a trântit pe pat, dându-şi jos doar sacoul şi pantofii. A adormit pe loc. A avut un vis ciudat, se făcea că aluneca încet într-un puţ întunecat în timp ce discuta cu un personaj învăluit din cap până în picioare într-o pătură, purtând o mască ce reprezenta un animal cu coarne. Îi spunea că era cazul să facă puţină ordine în viaţa lui şi să aibă parte din nou de bucurie. A încercat să-l recunoască după voce, dar nu a reuşit. „Cine eşti? Spune-

mi cum te cheamă, lasă-mă să te văd la faţă, te rog!

L-a trezit soţia lui.

— E gata cina, i-a spus. Apoi a adăugat, ca un reproş: Ai dormit aproape o oră.

S-a ridicat din pat şi a mers la baie ca să se spele pe mâini şi pe faţă cu apă rece pentru a-şi alunga de tot somnul. Ca să ajungă din dormitor în sufragerie, aveau de străbătut o micuţă curte interioară cu o acacia, apoi un scurt hol. Imediat ce au ieşit din dormitor, colonelul a fost cuprins de o senzaţie ciudată şi a dat să spună ceva, însă soţia lui i-a luat-o înainte:

— De ce nu au aprins luminile? a întrebat. Şi unde sunt servitorii?

— Dar garda?! a exclamat el.

Au continuat să meargă, dar totul era foarte ciudat. De ce era întuneric beznă peste tot? Şi unde erau soldaţii care făceau de pază douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru în grădină, în faţa uşii care dădea la stradă?

— Felipe! Ambrosio! i-a strigat Odilia pe majordomi, însă nu a apărut niciunul.

Intraseră în holul care ducea la sufragerie. Şi acesta era în beznă.

— Nu ţi se par ciudate toate astea? a întrebat Odilia, întorcându-se spre soţul ei.

În acel moment, Castillo Armas a avut o revelaţie şi tocmai voia să o ia la fugă spre dormitor, acolo unde ţinea un pistol automat pe noptieră, când a auzit o împuşcătură în spatele său, care l-a făcut să se clatine şi apoi să cadă pe brânci. În timp ce simţea şi cea de a doua împuşcătură, a reuşit să audă ţipetele isterice ale Odiliei.

XXII

Locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva şi-a spus de multe ori că i-ar fi fost mai bine dacă ar fi acceptat propunerea colonelului Pedro Castanino Gamarra, şeful Tribunalului Militar, venită din partea forţelor armate din

Guatemala. Dar s-ar fi ţinut de cuvânt şi l-ar fi închis doar pentru doi ani, într-o închisoare militară, tratându-l frumos şi lăsându-i dreptul la pensie, dacă s-ar fi hotărât să se retragă?

Probabil că nu. Dar poate că ar fi scăpat de cei cinci ani care au urmat acelei propuneri, cinci ani în care a trecut prin toate închisorile militare şi civile din Guatemala, într-un periplu de neînţeles, arbitrar, stupid şi umilitor, un adevărat drum al crucii plin de sadism, gândit numai cu scopul de a-l face să sufere şi să plătească pentru o crimă pe care practic nu o comisese. Nu fusese dominicanul cel care îl omorâse pe Castillo Armas, trăgând de două ori asupra lui? O crimă pe care toţi acei colonei, maiori şi căpitani voiau să o comită şi erau bucuroşi că cineva o comisese, mai ales canalia de general Miguel Ydigoras Fuentes, care acum se bucură de un mandat de preşedinte pe care bineînţeles că nu îl merita.

În decursul celor cinci ani fusese exclus cu nerusi*y* n-are din armată, fără drept la pensie, sub acuzaţia cea mai gravă – trădare de patrie –, nevasta şi copiii îl părăsiseră şi se mutaseră în Nicaragua de ruşine că-i purtau numele, dar nu înainte de a-i vinde casa, de a-i goli conturile şi de a-l lăsa mai sărac decât un cerşetor. Au uitat de el, nu l-au vizitat niciodată, nici nu i-au trimis mâncare, aşa cum făcuseră în primele luni de pedeapsă. Au uitat de el până şi părinţii şi fraţii săi, de parcă într-adevăr ar fi fost ruşinea familiei.

Dar cel mai mare rău dintre toate a fost că niciodată nu a avut parte de un proces, că nu a fost condamnat oficial şi nu a avut posibilitatea de a se apăra, că avocaţii care l-au reprezentat la început – sau care, cel puţin, se prefăceau că-l reprezintă – au sfârşit prin a-l abandona atunci când nu a mai putut să-i plătească, căci soţia şi copiii lui, plus alte rude, îl lăsaseră într-o sărăcie lucie.

Vreme de cinci ani trăise printre asasini şi hoţi, printre ucigaşi de mamă, de tată şi de copii, printre perverşi, pedofili şi tot soiul de degeneraţi, indieni

analfabeţi care nu ştiau de ce se află în închisoare; mâncase lăturile care li se dădeau de mâncare deţinuţilor, împărţise lovituri de picioare pentru a-şi apăra fundul, atunci când pederaştii încercau să se dea la el, profitând de promiscuitatea şi îmbulzeala din acele haznale pline de gândaci, care erau celulele colective.

În cei cinci ani de puşcărie, fostul locotenent-colonel s-a văzut obligat să înghită toate mizeriile, supe ca apa chioară, bucăţi de pâine mucegăită şi necoaptă, orez plin de gărgăriţe şi, în unele locuri, până şi greieri, brotaci, broaşte ţestoase, furnici şi şerpi. În plus, în unele nopţi pline de anxietate, cel puţin la începutul pedepsei, se masturbase ca un şcolar. Mai apoi, apetitul sexual i-a dispărut şi a ajuns impotent.

Vreme de vreo doi sau trei ani i-a tot cerut fiecărui director de închisoare să îi de-a dreptul să apară în faţa unui judecător, până când s-a convins că aşa ceva nu se va întâmpla niciodată şi s-a hotărât să se sinucidă. Dar nici asta nu era atât de simplu de făcut în închisorile guatemaleze. A reuşit să încropească o funie din pantaloni şi cămaşă şi, rămas doar în chiloţi, a încercat să se spânzure, în timp ce tovarăşii săi de celulă dormeau. Rezultatul a fost grotesc. A legat funia improvizată de una dintre grinzile tavanului, şi-a băgat capul în laţ, a ridicat picioarele şi a avut parte de o căzătură bună, căci grinda roasă de cari s-a rupt în două sub presiunea funiei întinse. A zâmbit amar, pe întuneric, spunându-şi că nedreptatea căreia îi căzuse victimă era atât de mare încât nu-i permitea nici măcar să se sinucidă.

Se afla în închisoarea din Chichicastenango, atunci când un funcţionar l-a anutant, într-o bună zi, că beneficia de o amnistie, dar vestea nici măcar nu l-a emoţionat. Ajunsese să fie scheletic şi se scărpina întruna ca să omoare păduchii din barba şi pletele lungi şi încâlcite, iar încălţămintea, cămaşa şi pantalonii erau adevărate zdrenţe. L-au scos în stradă fără nicio letcaie în buzunar şi fără» >

alte haine decât cele de pe el, pline de găuri. Şi fără vreun act de identitate. Din fericire, nimeni nu l-ar fi putut recunoaşte. Era un alt om.

După câteva săptămâni, cerşind, dormind sub cerul liber şi mâncând legume furate din grădini, a ajuns în oraşul Guatemala. Nu ştia unde să se ducă şi nici ce să facă. De-a lungul călătoriei a supravieţuit şi datorită unor munci ridicole, cum au fost cositul ierbii la o fermă sau îndepărtarea bolovanilor de pe un drum, în schimbul cărora primea câţiva bănuţi care i se scurgeau imediat printre degete. În capitală a găsit adăpost la azilul pentru vagabonzi şi nevoiaşi al unei biserici evangheliste. Acolo a făcut o baie, spălându-se cu săpun pentru prima dată după mulţi ani. S-a îmbrăcat în hainele ceva mai puţin zdrenţuite decât ale lui, primite în dar din partea instituţiei evanghelice. S-a tuns şi s-a bărbierit. Oglinda i-a arătat faţa unui om bătrân, chiar dacă împlinise abia cincizeci de ani.

O lungă perioadă a supravieţuit făcând tot soiul de munci ocazionale, cum ar fi paznic, măturător sau paznic de noapte la farmacii şi magazine. Până când, într-o zi, trecând prin faţa unui cazinou, şi-a amintit de acel bijutier cu faimă proastă, Ahmed Kurony, zis Turcul, pe care el şi dominicanul îl puseseră şeful de faţadă al unui cazinou. I-a scris o scrisoare în care îl ruga să îi dea ceva de muncă şi, absolut incredibil, Turcul nu numai că i-a răspuns, dar a stabilit şi o întâlnire cu el. A rămas mut de uimire când fostul ofiţer a intrat în birou. După ce a ascultat povestea, spusă de Enrique în mare, i s-a făcut milă de acesta. Fireşte, o să-i caute un loc de muncă, i-a promis Turcul, şi o să-l ajute să-şi facă actele de identitate. Şi, surpriza surprizelor! s-a ţinut de cuvânt. După puţin timp, Trinidad Oliva a fost numit responsabil cu paza şi siguranţa caselor de jocuri de noroc clandestine pe care turcul Kurony le avea în capitală.

XXIII

Când Miss Guatemala a primit invitaţia din partea

generalului Hector Trujillo Molina, cunoscut drept Negro Trujillo din pricina feţei sale de mulatru, locuia deja de câţiva ani în Ciudad Trujillo, aşa cum se numea pe atunci capitala Republicii Dominicane. A aflat şi ea, într-un târziu, că ţara avea un preşedinte ales şi reales legal, în urma unor alegeri desfăşurate aparent impecabil, un preşedinte care nu era generalisimul Rafael Leonidas Trujillo Molina, Binefăcătorul Patriei Noi. Preşedintele era fratele său, o marionetă cu ajutorul căreia stăpânul şi conducătorul ţării urmărea să-i mai domolească pe americani, cei care, după ce-l sprijiniseră fără rezerve, acum începuseră să-i reproşeze că se abonase pe viaţă la preşedinţie şi că democraţia lipsea cu desăvârşire din ţară de când el se instalase la putere, în urma loviturii de stat din 1930. Iar acum era anul 1960! Asemenea Martei, puţini oameni din Republica Dominicană erau conştienţi de faptul că pe lângă generalisimul Rafael Leonidas Trujillo exista un preşedinte, mai mult de formă, o mască pentru a satisface pretenţiile democratice ale americanilor, cu care nu se mai înţelegea deloc bine în ultimul timp, deşi regimul lui Trujillo era un soi de copil de-al lor din flori.

Marta i-a arătat invitaţia colonelului Abbes García, înaintat în funcţie şi transformat de ani buni în atotputernicul şef al Serviciului de Inteligenţă al Armatei. Colonelul a întors invitaţia pe toate părţile, scărpinându-şi guşa şi încruntându-se, apoi a avertizat-o cu voce joasă:

— Ai grijă, Martita. Negro Trujillo nu e un om rău, însă nici nu e bun de nimic. Cum nu are nimic de făcut, în afară de a face act de prezenţă la ceremoniile care-l plictisesc pe generalisim, îşi petrece viaţa culcându-se cu soţiile prietenilor şi ascultând conversaţiile private ale oamenilor din casele în care am instalat microfoane. Dacă accepţi invitaţia, pregăteşte-te pentru ce e mai rău.

Abbes García se mai îngrăşase puţin faţă de când îl cunoscuse ea. Uniforma strâmtă îi făcea burta şi mai proeminentă şi îi scotea în relief colăceii de grăsime de pe braţe şi fese. Guşa îi creştea cu fiecare zi, iar obrajii

bucălaţi îi scoteau şi mai mult în evidenţă ochii neastâmpăraţi. Fiind comandantul suprem al poliţiei politice şi al serviciului de spionaj, era urât şi temut peste tot în ţară. Chiar dacă era amanta lui, şi n-ar fi îndrăznit să aibă relaţii cu alţi oameni atâta timp cât avea acest statut, Marta îl vedea tot mai rar. Mereu îşi va aminti de prima noapte de dragoste (dacă putea să-i spună aşa) eu pe atunci locotenent-colonelul dominican, în acel hotel micuţ din San Salvador, unde îi promisese, cu o vulgaritate de canalie, că-i va face fundul ferfeniţă şi o va face să chiuie. Nu era

— J atât de armăsar cum se mândrea; avea un penis rahitic şi suferea de ejaculare precoce, aşa că termina aproape imediat după ce începea, lăsându-le destul de frustrate pe ea şi pe celelalte femei cu care se culca. Singurul lucru care-i plăcea cu adevărat era să-şi bage capul între picioarele femeilor şi să le lingă. Oare se culca şi cu Lupe, soţia lui, mexicanca aceea bărbătoasă din poşeta căreia ieşea mereu tocul unui revolver, lăsat anume la vedere? se întreba Marta, zâmbind. Lupe era diformă, avea sâni mari, şolduri pe măsură, urechi imense, privirea crudă şi fixă. Pe seama ei circulau tot soiul de poveşti ciudate, cum ar fi că mergea împreună cu Johnny Abbes la bordelurile din Ciudad Trujillo pentru că-i plăcea să le plesnească pe târfe, înainte de a se lăsa mângâiată de ele. La un moment dat i-o prezentase şi ieşiseră toţi trei, împreună, ca să joace la ruletă în hotelul Jaragua. Deşi nu se temea de nimic, Marta se simţea stingherită în prezenţa unui asemenea personaj, ba chiar puţin speriată, în ciuda faptului că mexicanca a fost mereu amabilă cu ea. Toată lumea ştia că»

Lupe îl însoţea pe Abbes García la Cuarenta şi în alte închisori, unde torturau şi ucideau reali sau presupuşi conspiratori şi răzvrătiţi împotriva lui Trujillo. Se spunea că în timpul schingiuirilor ea era încă şi mai crudă decât soţul ei.»

— Cum te-ai putut însura cu o femeie atât de urâtă? l-

a întrebat pe Johnny într-o noapte, când se aflau în pat.

El nu s-a supărat. A luat o expresie gravă şi s-a gândit înainte de a răspunde. Până la urmă, a bătut câmpii:

— Noi nu avem treabă cu iubirea, ci suntem complici. Nu ne leagă sexul, nici inima, ci sângele. E cea mai puternică legătură care poate exista între un bărbat şi o femeie. De altfel, nu cred c-o să mai stau mult cu Lupe.

Într-adevăr, după puţin timp, Marta a aflat că Johnny divorţase şi se căsătorise cu o dominicană, Zita. Pentru că el nu a adus vorba despre toate astea, Marta s-a prefăcut că habar nu avea. A continuat să se întâlnească cu el, „Har tot mai rar.

Abbes García se purtase frumos cu ea? Fără îndoială că da, cu condiţia să fie adevărat că-i salvase viaţa, atunci, în Guatemala, în noaptea în care l-au asasinat pe Castillo Armas, iar nemernicul de locotenent-colonel Enrique Trinidad Oliva, adevăratul ucigaş conform lui Abbes García, a dat ordin să fie arestată pentru complicitate la crimă. Aici, în Ciudad Trujillo, după ce veniseră din El Salvador cu un avion particular, el o cazase la o pensiune modestă, de pe strada El Condé, în zona colonială a oraşului, o locuinţă pe care, trei ani mai târziu, continua să i-o plătească, pentru că salariul ei de la postul de radio La Voz Dominicana nu era cine ştie ce, aşa că trăia încontinuu de pe o zi pe alta. În acea primă perioadă, Abbes García îşi petrecea cu ea o noapte sau două pe săptămână, o ducea din când în când la spectacole de cabaret şi la cazinouri şi îi dădea bani ca să parieze la ruletă. Însă în ultimele luni îl vedea mult mai rar, din cauză că el era îngrijorat de încercările de invazie şi de atacurile teroriste împotriva regimului, finanţate, după părerea lui, de Venezuela lui Rômulo Betancourt şi de Cuba lui Fidel Castro. Toate acelea o tulburau pe Marta şi, chiar dacă nu spunea nimănui, avea impresia că regimul lui Trujillo, în ciuda unei aparente solidităţi, se clătina din interior şi că inamicii lui, din interiorul şi din exteriorul ţării, precum şi Biserica, iar mai nou şi Statele Unite, îl subminau treptat.

Cea mai puternică lovitură o primise recent, la reuniunea OSA (Organizaţia Statelor Americane), care avusese loc în august, 1960, în Costa Rica, când ţările membre, în frunte cu Statele Unite, au hotărât să rupă relaţiile diplomatice cu Republica Dominicană şi să o supună unui embargou economic şi comercial.

Chiar dacă ajunsese să fie foarte cunoscută datorită emisiunilor sale radiofonice, marea îngrijorare a Martei continua să fie cea legată de bani. Deşi Abbes García îi plătea camera de la pensiune – plus mesele zilnice –, ea venise din Guatemala numai cu hainele de pe ea. Cu dolarii economisiţi din ce-i dăduse acel *gringo* pe care nu îl chema Mike îşi cumpărase câteva haine noi şi alte lucruri indispensabile. Din fericire, înainte de a împlini o lună de exil, Abbes García i-a propus să lucreze la La Voz Dominicana, un post de radio nou înfiinţat, la care el era acţionar. Pentru ea a fost o adevărată binecuvântare să aibă un salariu, chiar dacă modest. Dar, mai ales, să descopere o meserie care avea să fie profesia şi cartea ei de vizită pentru mulţi ani de atunci încolo: jurnalismul de opinie. La început făcea scurte comentarii, pe care le scria şi le rescria înainte de a le citi la microfon. Curând, a ajuns să-şi facă doar câteva însemnări pe baza cărora improviza. O făcea cu uşurinţă şi adeseori se înflăcăra, ridica vocea, ba chiar izbucnea în lacrimi. Comenta actualitatea politică din America Centrală şi Caraïbe, atacându-i dur pe comuniştii reali sau presupuşi. Comunism, comunişti, pentru ea erau cuvinte care cuprindeau un spectru larg de oameni de diverse ideologii şi orientări; ca să le pună o astfel de etichetă era suficient ca acei oameni să atace sau să critice dictatori, bărbaţi cu mână de fier, conducători, morţi sau vii, precum Trujillo, Carias, Odria, Somoza, Papa Doc, Rojas Pinilla, Pérez Jiménez şi toate dictaturile sud-americane prezente şi trecute, pe care le apăra şi cărora le făcea propagandă din tot sufletul. Însă subiectul ei preferat era, firește, Guatemala. Ataca fără milă junta militară care preluase puterea după uciderea lui Castillo

Armas. Iar diatribele sale cele mai virulente se îndreptau împotriva aşa-numiţilor eliberatori, susţinători şi foşti tovarăşi de arme de-ai lui Castillo Armas, în invazia Guatemalei din 1954, pornită din Honduras, pe care mult timp i-a acuzat că erau asasinii preşedintelui. Încă de la început, ea a contestat versiunea autorităţilor guatemaleze, care-l acuzau de asasinat pe soldatul Romeo Vásquez Sánchez. Susţinea că era o farsă atât presupusul jurnal secret al lui Vásquez Sánchez, în care, chipurile, acesta mărturisea că era comunist, cât şi sinuciderea lui din noaptea crimei, imediat după ce fusese capturat, o farsă menită să-i protejeze pe adevăraţii asasini.

Datorită emisiunilor ei, a ajuns foarte cunoscută în Republica Dominicană. Oamenii o opreau pe stradă, îi cereau autografe şi se fotografiau cu ea. Atacurile sale împotriva eliberatorilor guatemalezi – cărora le zicea pe faţă „trădători” – erau de-a dreptul violente. Succesul emisiunilor a făcut-o să aibă parte de imensa fericire de a-l cunoaşte personal pe generalisimul Trujillo. Într-o dimineaţă, Abbes García şi-a făcut apariţia la sediul radioului La Voz Dominicana, tocmai când ea ieşea din studio, şi i-a spus: „Vino cu mine. Mergem să-l cunoşti pe Şef”. A dus-o la Palatul Naţional. Au fost conduşi imediat în biroul generalisimului. Marta a fost impresionată până la lacrimi de domnul acela cu o prezenţă atât de impunătoare, îmbrăcat impecabil, cu părul încărunţit la perciuni şi la tâmple, cu privirea atât de pătrunzătoare.

— Colonelul Castillo Armas avea gusturi rafinate, a spus generalisimul, cu vocea lui piţigăiată, măsurând-o pe Marta de sus până jos.

Apoi, fără alte ocolişuri, a felicitat-o pentru emisiunile ei de la radio.

— Este foarte bine că atacaţi această minciună inventată»

de eliberatori. Bineînţeles că ei au fost adevăraţii ucigaşi ai lui Castillo Armas, i-a zis Trujillo. Dar acum e important să sprijiniţi guvernul generalului Miguel

Ydigoras Fuentes. E un prieten de nădejde şi face ce trebuie pentru tară. Eliberatorii vor să-i blocheze drumul. Până la urmă, sunt slabi şi le permit comuniştilor să se infiltreze în rândurile lor. Ydigoras Fuentes e curajos cu asupra de măsură şi sunt convins că va sfârşi prin a-i pedepsi pe ucigaşii lui Castillo Armas.

La plecare, Martita a sărutat mâna generalisimului. Începând de atunci, în fiecare emisiune l-a apărat şi i-a făcut o propagandă deşănţată generalului Ydigoras Fuentes, preşedintele Guatemalei, ales pe data de 2 martie 1958, singurul, zicea Marta, care va fi în stare să facă în Guatemala ceea ce făcuse generalisimul Trujillo în Republica Dominicană, adică să facă ordine în tară, să ia măsuri pentru progresul economic şi să nu lase „antipatriei roşii" nicio cale de acces.

Ce rol jucase Abbes García în uciderea lui Castillo Armas? Era o temă cu care Miss Guatemala şi-a bătut >

capul ani de zile. După cum se desfăşuraseră lucrurile, totul părea să-l trădeze pe colonelul dominican ca fiind direct implicat şi, cine ştie, autorul moral, ba poate chiar practic al crimei. Nu se dăduse pe lângă ea pentru a obţine o întrevedere privată cu Castillo Armas? Nu auzise şi văzuse chiar ea cum Abbes García, în numele lui Trujillo, s-a oferit să pună la cale uciderea lui Arévalo şi a lui Arbenz? Oare chiar dispăruse din Guatemala, cu două zile înainte de crimă, cel care pe atunci era locotenent-colonel? Ca să nu lase urme ale complicităţii sale la asasinat? Marta avea îndoielile ei; în noaptea în care a ajuns în San Salvador, a avut impresia că Abbes García ajunsese cu numai câteva minute înaintea ei. În plus, lui Gacel îi scăpaseră acele cuvinte prin care dădea de înţeles că Abbes García fugea din Guatemala odată cu ei doi. De fiecare dată când a vrut să deschidă subiectul, şeful Serviciului de Informaţii al Armatei i-a tăiat vorba, obligând-o să vorbească despre altceva. De ce îl incomoda atât de mult această temă? Marta îl bănuia, dar nu îndrăznea să se pună cu el, pentru că şederea ei în Ciudad

Trujillo depindea în mare parte de Abbes García. De-a lungul anilor, în puţinele dăţi când Abbes García s-a referit la Castillo Armas a făcut-o depreciativ, spunând că era „slab”, lipsit de caracter şi că CIA alesese prost atunci când instalase, în fruntea revoluţiei eliberatoare contra lui Arbenz, un mediocru lipsit de autoritate şi de viziune, un ingrat care se purtase foarte urât cu Trujillo, cel care-l sprijinise cu bani, arme, soldaţi şi sfaturi pentru atacul pe care-l pregătea. Pe de altă parte, nu începuse Castillo Armas să dea terenuri ţăranilor, după ce tot el abolise legea reformei agrare, acel cal troian al comuniştilor guatemalezi? Cei care l-au ucis – un lucru destul de trist, dacă judecăm omeneşte – erau cei care duseseră la bun sfârşit revoluţia anticomunistă guatemaleză. Bine măcar că acum se afla la putere generalul Ydigoras Fuentes, cel care, spre norocul ţării, urma modelul instaurat de Trujillo în Republica Dominicană.

Marta îl elogia zilnic pe Ydigoras Fuentes în cadrul emisiunii ei, care se prindea foarte bine în Guatemala, pentru că postul de radio La Voz Dominicana avea cea mai puternică staţie de emisie din Caraïbe şi putea fi ascultat în Venezuela, Columbia, Puerto Rico, Miami şi toată America Centrală.

Într-o zi, după ce a ieşit din studio la încheierea emisiunii sale, Marta a dat – asta da surpriză – peste acel *gringo* pe care nu-l chema Mike. Nu se schimbase deloc, poate că era doar puţin mai slab decât şi-l amintea ea, purtând ca întotdeauna blugi, ghete şi cămaşă cadrilată. S-au îmbrăţişat ca nişte prieteni vechi.

— Credeam că n-o să te mai văd niciodată, Mike.

— Ai ajuns foarte cunoscută în Republica Dominicană. Felicitări, Martita. Toată lumea îmi vorbeşte despre emisiunea ta. Şi nu doar aici, în Ciudad Trujillo. În toată zona Caraibelor. În toată America Centrală. Ai ajuns o jurnalistă politică faimoasă.

— Duc bătălia asta de ani de zile, a mărturisit Miss Guatemala. N-am apucat să-ţi mulţumesc că m-ai ajutat

atunci, când era cât pe ce să mor de mâinile asasinilor lui Castillo Armas.

— Te invit la prânz, a spus Mike. S-a deschis o pizzerie nouă, El Vesubio, chiar aici, pe chei.

Au mers la restaurant şi *gringo-ul* i-a făcut cinste cu o excelentă pizza Margherita, însoţită de un pahar de Chianti. I-a spus că urma să petreacă perioade destul de lungi în Republica Dominicană şi că i-ar plăcea să reînnoade genul acela de conversaţii pe care le aveau frecvent în Guatemala.

— Şi o să mă plăteşti? l-a întrebat ea cu sufletul la gură. Acolo, în Guatemala, avea cine să mă întreţină, aşa că bacşișul de la tine îmi venea la fix. Însă aici trebuie să-mi câştig viaţa singură. Şi vreau să-ţi spun că nu mi-e deloc uşor.

— Bineînţeles, bineînţeles că o să te plătesc, a asigurat-o Mike. Bazează-te pe asta, o să am eu grijă.

De atunci încolo, de fiecare dată când Mike se afla mai mult timp în Ciudad Trujillo se întâlneau o dată pe săptămână, în diverse locuri – restaurante, cafenele, parcuri, biserici, la pensiunea Martei sau în hotelurile elegante unde se cazagnwgo-ul. Conversaţiile lor erau exclusiv politice. Martita îi spunea tot ce se discuta la sediul radioului şi, cel mai important pentru Mike, ceea ce-i spunea Abbes García despre stabilitatea regimului politic şi despre propria lui muncă. La sfârşit, la fel ca în Guatemala, Marta primea un plic cu dolari. La un moment dat, ea l-a întrebat dacă amândoi lucrau pentru CIA, iar Mike i-a răspuns în engleză, surâzând: „No comment”.

Dar acum, pe lângă discuţii, Mike îi dădea mici misiuni, cum ar fi să afle ceva despre anumite persoane, sau să ducă mesaje unor bărbaţi şi femei, în general militari, pe care nu-i cunoştea.

— Îmi risc viaţa făcând asta? I-a întrebat ea odată, în timp ce se plimbau pe chei, uitându-se la marea strălucitoare şi aproape albă la ora aceea.

— Când vine vorba de generalisimul Trujillo şi de

teritoriile sale, cu toţii ne riscăm viaţa prin simplul fapt că suntem în această ţară, i-a răspuns el. Ştii prea bine, Martita.

Era adevărat. În ultimii ani, situaţia se deteriorase tot mai mult. Marta îşi dădea seama din faptul că Abbes García era tot mai îngrijorat şi, chiar dacă îl vedea rar, de fiecare dată îl simţea tot mai neliniştit. După părerea lui, se pregăteau noi încercări de invazie, care aveau să ducă la adevărate măceluri. Se vorbea peste tot de arestări în masă, de oameni care dispăreau fără urmă, de garnizoane în care aveau loc execuţii prin împuşcare, de asasinate comise împotriva opozanţilor, ale căror cadavre apăreau aruncate în stradă, sau, după părerea unora, erau aruncate la rechini. Inclusiv în La Voz Dominicana, radioul oficial al regimului, Martira auzea adeseori, chiar dacă spuse cu jumătate de gură, comentarii ale angajaţilor, redactorilor, ziariştilor despre continua degradare a situaţiei politice a ţării. A început să se simtă tot mai îngrijorată. Dacă Trujillo cădea şi comuniştii aveau să preia puterea, ca în Cuba? O îngrozea gândul la o ţară din care nu ar mai fi putut pleca niciodată, unde religia catolică ar fi interzisă – ajunsese extrem de credincioasă, nu pierdea nicio misă duminicală şi participa, în rochie cu trenă şi văl, la procesiunile din zona colonială a oraşului –, puşcăriile şi lagărele de muncă ar fi pline, locuri unde ar ajunge şi ea, fără îndoială, din cauza faimei pe care şi-o crease, de anticomunistă militantă şi apărătoare a lui Trujillo şi a tuturor dictaturilor militare şi a oamenilor cu mână de fier din America Latină.

Acestea erau circumstanţele când a primit invitaţia generalului Hector Trujillo, preşedintele republicii, de a-l vizita la biroul său din Palatul Naţional, peste două zile, la ora şapte seara. Invitaţia i-a fost adusă de un motociclist în uniformă militară şi câţiva dintre colegii de la radio au glumit pe seama ei. De ce o invita preşedintele abia acum, după ce se afla de mai bine de trei ani în Republica Dominicană?

Marta s-a gătit cât de bine a putut – nu avea multe haine între care să aleagă – şi a luat un taxi care a lăsat-o în faţa Palatului National la ora indicată în invitaţie. Un ofiţer a condus-o prin labirintul de coridoare şi birouri, care începeau să se golească, şi a lăsat-o într-o anticameră, unde a aşteptat câteva minute. Până la urmă, uşa biroului preşedintelui s-a deschis şi a fost invitată înăuntru. Negro Truillo purta uniforma de general – pieptul plin de decoraţii – şi Martita a simţit imediat aerul condiţionat care

>»

răcorea, până la limita frigului, biroul înţesat. Individul i-a făcut o impresie proastă. Vorbea la telefon şi i-a făcut semn să ia loc. A deranjat-o foarte tare neruşinarea cu care o măsura din cap până în picioare, cu ochii săi gălbui şi lascivi, în timp ce continua să vorbească la telefon. Convorbirea a mai durat câteva minute, iar preşedintele, în timp ce vorbea, a continuat să o scruteze, dezbrăcând-o din priviri, cu o impudoare şi impertinenţă făţişe.

După ce a aşezat receptorul în furcă, i-a zâmbit cu gura până la urechi. A dat mâna cu ea şi s-a aşezat în faţa ei. Era un mulatru robust, mai degrabă scund decât înalt, cu o burtă ce ameninţa să devină tot mai mare.

— Voiam neapărat să vă cunosc, i-a spus, continuând să o examineze cu neruşinare. (Era foarte negricios, avea o faţă mare şi dolofană şi nişte mânuţe care gesticulau în exces.) Sunt ani de când vă ascult emisiunea de la La Voz Dominicana şi vă felicit pentru ea. Ideile dumneavoastră sunt şi ale mele, bineînţeles. Şi ale regimului.

— Mulţumesc foarte mult, domnule preşedinte, a spus ea. Pot să vă întreb cărui fapt îi datorez onoarea de a fi invitată?

— Mi s-a spus că dincolo de faptul că sunteţi o ziaristă foarte bună, mai sunteţi şi o femeie foarte frumoasă, a zis preşedintele, pironind-o cu privirea lui lascivă, în care licărea şi o urmă de batjocură. Şi, trebuie

să vă mărturisesc, frumuseţea e slăbiciunea mea.

7 >

Marta nu s-a simţit flatată, ci jignită. Nu ştia ce o deranja mai tare la interlocutorul ei: privirea, sau vocea metalică, uşor tărăgănată şi libidinoasă.

— Să nu mai batem apa-n piuă, a spus el brusc, ridicându-se în picioare. Sunt un om foarte ocupat, după cum vă imaginaţi, desigur, Martira. Aşa că să trecem la motivul pentru care vă aflaţi aici.

A mers la birou, a luat de pe el un plic şi i l-a dat. Surprinsă, fără să ştie ce să facă şi ce să spună, Marta s-a hotărât să-l deschidă. În plic era un cec în alb semnat de Hector Bienvenido Trujillo.

— Ce înseamnă asta, domnule preşedinte? a îngăimat ea, ştiind ce însemna, dar refuzând să ştie.

— Completează tu suma, a spus Negro Trujillo, continuând să o măsoare cu ochii lui plini de dorinţă. Care crezi tu că e valoarea ta, aceea cred şi eu că este.

y

Martira s-a ridicat în picioare. Se făcuse livid şi şi tremura.

— N-am timp de pierdut cu astfel de lucruri, i-a explicat el, vorbindu-i de foarte aproape, repezit. Mai bine zis, nu am timp de pierdut cu dulcegării. Aşa că, să nu mai batem apa-n piuă. Vreau să facem amor şi să petrecem împreună clipe frumoase. Şi decât să-ţi dau eu un cadou, e mai bine să ţi-l faci chiar tu…

Nu a apucat să termine fraza, pentru că pumnul primit de la Marta l-a făcut să se clatine. Şi nu a fost totul. Fără să-i dea timp să reacţioneze, s-a repezit asupra lui, lovindu-l cu ambele mâini şi strigând: „Nimeni nu mă jigneşte pe mine, nici dumneata, nici nimeni altcineva”, apoi l-a muşcat de o ureche, rezistând loviturilor pe care i le dădea el. Nu a dat drumul urechii, îşi înfipsese dinţii în ea cu toată forţa şi indignarea care-i ţâşnea prin toţi porii, l-a auzit strigând ceva, s-a deschis o uşă, au intrat câţiva bărbaţi în uniformă, s-au repezit asupra ei, au smuls-o de

lângă preşedinte, cel care, cu chipul descompus, şi-a dus mâinile la urechea pe care ea aproape că i-o sfâşiase, în timp ce urla:

— Arestaţi-o pe nebuna asta de legat!

A leşinat sub ploaia de lovituri primite de la soldaţii gărzii de corp care încercau din răsputeri să o desprindă de preşedinte. Îşi amintea doar vag, ca prin vis, că au târât-o pe coridoare şi au coborât nişte trepte. Şi-a revenit în simţiri când era deja în acel soi de celulă, o cămăruţă fără ferestre, în care nu era nimic altceva în afară de un scaun. O lumină slabă venea de la un bec în jurul căruia se roteau bezmetic muşte şi ţânţari. Îşi pierduse ceasul în timpul îmbrâncelilor. Sau i-l luaseră? în cele patruzeci şi opt de ore cât a stat închisă în beciurile Palatului Naţional, cel mai mult a suferit nu din lipsă de apă şi mâncare, ci că nu ştia ce oră era, nu mai putea asista la scurgerea timpului, nu mai ştia dacă era noapte sau zi. În jurul ei domnea o linişte apăsătoare, întreruptă, din când în când, de paşi îndepărtaţi. Se afla într-un colţ îndepărtat al Palatului, cu siguranţă în beciurile sale. Faptul că nu ştia cât e ceasul o neliniştea mai tare chiar şi decât gândul la ce o aştepta în viitor. Aveau să o omoare? Ar fi cumplit să o ţină închisă acolo, în încăperea aceea cu un singur scaun, fără să poată să meargă la baie, fără să i se dea mâncare şi apă, să fie lăsată să moară încet. Nu o îngrozea lipsa hranei, în schimb cea a apei, da. Avea gura uscată, îşi simţea limba ca de şmirghel. S-a întins pe jos, dar locul incomod şi durerile de pe urma loviturilor nu o lăsau să adoarmă.

Şi-a dat jos pantofii şi a observat că avea picioarele umflate. Nicio clipă nu a regretat că se năpustise, înnebunită de furie, asupra lui Negro Trujillo şi că-l muşcase de-o ureche cât de tare putuse ea, în timp ce-l zgâriase şi-i cărase pumni. Pe mulatrul ăla bun de nimic îl auzise ţipând ca din gură de şarpe şi-i văzuse spaima şi uluirea din ochii lui gălbui. Era în stare să jignească o femeie, dar nu să se apere. Ţipase înfricoşat, împieliţatul

naibii. Chiar dacă asta i-ar aduce moartea, nu avea să regrete, ar face din nou la fel. Niciodată nu se mai simţise atât de jignită, desconsiderată şi umilită ca în momentul în care fiul ăla de curvă»

I-a dat plicul şi a văzut cecul şi a înţeles ce-i propunea. Chiar ea să completeze suma pe care şi-o dorea ca să fie târfa lui! în ciuda durerilor şi a neliniştii, a zâmbit, amintindu-şi de sălbăticia cu care-şi înfipsese dinţii în urechea lui scârboasă.

Adormea la răstimpuri şi visa că totul nu era altceva decât un coşmar, însă când se trezea, îşi dădea seama că trăia cu adevărat un coşmar. O cuprindea un sentiment de fatalitate, era convinsă că nemernicii ăia o vor lăsa să moară acolo de inaniţie şi că ultimele ei clipe de viaţă vor fi şi cele mai grele. Brusc, şi-a amintit de oraşul Guatemala, de medicul Efrén García Ardiles şi de copilul pe care-l abandonase acolo la puţini ai după naştere. I-o fi vorbit tatăl lui despre ea? A visat că făcea pe ea, iar când s-a trezit a văzut că avea chiloţii şi fusta ude. O să ajungă să facă şi altceva pe ea? Şi-a amintit vag de tatăl ei, de doica şi servitoarea ei, Simula, care o răsfatase atât de mult. O mai fi trăind copilaşul căruia îi dăduse viaţă? Acum ar avea zece ani. L-o fi dat Efrén García Ardiles la vreun cămin de copii? O mai fi în viaţă Trencito? Nu mai ştia nimic despre el. Uneori, primea câteva rânduri de la Simula din care mai afla câte ceva despre tatăl ei, că stă închis în casă toată ziua şi pare ros de tristeţe. O durea stomacul. Acelui tată, pe care-l adorase de copilă şi care-o alungase, îi purta o ranchiună nestinsă. O mai fi în viaţă Arturo Borrero Lamas? Setea a început să o chinuie atât de tare, încât s-a târât până la uşă, a izbit cu pumnii în ea şi a cerut, strigând, apă. Dar nu i-a răspuns nimeni. Ori nu existau gardieni la celula ei, ori primiseră ordin să nu stea de vorbă cu ea. Până la urmă, învinsă de somnolentă şi epuizare, a stat lungită pe jos, numărând în gând, aşa cum făcea pentru a adormi când era mică.

Când uşa s-a deschis, au intrat câţiva militari, au

ridicat-o de jos, i-au aranjat puţin hainele de pe ea, au scuturat-o ca să-şi vină în fire, însă ea era atât de slăbită, încât, în timp ce o târau pe coridoare şi o forţau să urce pe scări, nu făcea altceva decât să ceară apă, că altfel va muri de sete, pentru numele lui Dumnezeu. Părea că nimeni nu o aude. Aproape că au dus-o pe sus prin tot soiul de camere şi holuri, până când s-au oprit în faţa unei uşi, care s-a deschis imediat. I-a văzut pe însuşi generalisimul Trujillo, pe Negro Trujillo, cu o ureche bandajată, şi pe Johnny Abbes García. Toţi trei se uitau cu îngrijorare la ea. Militarii au târât-o până la un fotoliu şi au lăsat-o să cadă în el. Marta a reuşit, în sfârşit, să articuleze o frază:

— Apă, fie-vă milă, apă, apă.

I s-a adus un pahar cu apă, l-a băut cu înghiţituri mici, ţinându-şi ochii închişi, simţind cum lichidul acela rece care-i pătrundea în corp o readucea la viaţă.

— Vă cer iertare, în numele meu şi al fratelui meu, pentru cele întâmplate, a spus generalisimul, cu vocea lui piţigăiată şi solemnă. O să vă prezinte şi el scuzele sale.

Preşedintele marionetă a Republicii Dominicane se prefăcea că nu a auzit bine, aşa că generalisimul l-a întrebat, pe un ton mult mai dur:

— Ce aştepţi?

Mai cu chiu, mai cu vai, Negro Trujillo a bălmăjit:

— Vă prezint scuzele mele, doamnă.

— Aceasta e o manieră stupidă şi nesatisfăcătoare de a-ţi cere iertare, a spus generalisimul. Mai degrabă ar fi trebuit să zici aşa: M-am purtat ca un porc needucat şi ca un criminal de rând şi vă cer iertare în genunchi pentru că v-am jignit cu mitocănia mea.

O linişte apăsătoare s-a lăsat după vorbele Şefului. I se adusese încă un pahar cu apă şi Martita îl bea cu înghiţituri mici, simţind cum tot trupul ei – muşchii, venele, oasele – se bucurau de acel lichid care-i trezea la viaţă, pe rând, toate măruntaiele.

— Acum poţi pleca, a spus Trujillo. Dar ţine minte ceva foarte important, Negro. Tu nu exişti. Să nu uiţi asta,

mai ales când te apucă să faci tâmpenii de felul celei comise împotriva acestei doamne. Tu nu exişti. Eşti o invenţie de-a mea. Şi aşa cum te-am făcut să apari, la fel de bine te pot face să dispari în orice clipă.

A auzit câţiva paşi, o uşă s-a deschis, apoi s-a închis. Preşedintele-marionetă plecase.

— Se vede de la o poştă că doamna se află într-o stare foarte gravă, a spus generalisimul. Ai grijă să fie dusă la cel mai bun hotel din Ciudad Trujillo. Să fie consultată imediat de un medic. Să i se facă analize complete. E oaspetele guvernului şi vreau să fie tratată cu cea mai mare atenţie. Cât mai repede.

— Da, şefule, a spus Abbes García. Imediat.

S-a înclinat, i-a oferit braţul, iar ea, cu mare greutate, a reuşit să se ridice în picioare. A vrut să-i mulţumească generalisimului, dar nu a găsit puterea de a rosti niciun cuvânt. Tot ce voia era să vomite şi să doarmă. I-au dat lacrimile.

— Fii tare, Martita, i-a spus Abbes García, imediat ce au ieşit pe uşă.

— Ce se va alege acum de mine? a bâiguit ea, atârnând de braţul colonelului şi începând din nou să străbată săli şi coridoare.»

— Înainte de orice, o să stai câteva zile la hotel Jaragua, unde, la ordinul generalisimului, vei fi tratată ca o regină, a spus Abbes García. Apoi, coborând mult tonul, a adăugat: Imediat ce-ţi revii cât de cât, trebuie să dispari de aici. Generalis: mul l-a jignit de moarte pe Negro Trujillo, iar ăsta, ca un mulatru ranchiunos ce este, va încerca să te lichideze. Deocamdată trebuie să te liniştești, să te odihneşti şi să te repui pe picioare. O să vorbesc cu Mike şi vom vedea ce soluţie găsim pentru a te scoate din ţară cât mai repede.

XXIV

Să răspundă de paza şi securitatea sălilor de jocuri clandestine ale lui Ahmed Kurony a fost o slujbă care, încetul cu încetul, i-a redat lui Enrique Trinidad Oliva

plăcerea de a trăi, de a mânca, de a dormi, de a se îmbrăca bine. Şi, de asemenea, chiar dacă şi mai încet, plăcerea de a se culca cu femei. S-a dedicat cu pasiune noii lui meserii şi i-a fost recunoscător şefului său, cel care-l ajutase să se simtă din nou om, aşa cum nu se mai simţise în ultimii cinci ani.

Nu avea o meserie uşoară. Speluncile Turcului atrăgeau fauna periculoasă din oraşul-capitală Guatemala, în care violenţa criminală şi politică creştea zilnic: răpirile, asasinatele şi atentatele, rare în alte vremuri, erau acum la ordinea zilei. Enrique le ordona namilelor sale să scotocească buzunarele clienţilor şi, cum cei mai mulţi dintre ei aveau arme, să le reţină până când părăseau localul. Trebuia pus capăt deselor certuri dintre beţivi, intervenind cu rapiditate pentru a-i despărţi pe bătăuşi şi a-i linişti pe clienţi cât mai repede posibil, pentru ca localul să nu capete faimă proastă.

La fel de complicat era şi să asigure paza, să găsească agenţi de pază de încredere. Mulţi dintre ei erau foşti puşcăriaşi, delincvenţi înnăscuţi sau care căpătaseră nişte deprinderi ruşinoase cât fuseseră la închisoare. Enrique, ajutat de caracterul său puternic, îi domina, îi concedia imediat ce vreunul încerca să-şi ia nasul la purtare şi le repeta încontinuu: „Cel care încearcă să mă prostească mi-o plăteşte înzecit”.

Îşi schimbase înfăţişarea şi numele. Acum se numea».

Esteban Ramos. Purta o barbă care-i încadra fata şi-i deforma trăsăturile. Arareori îşi dădea jos ochelarii negri şi avea o cu totul altă frizură. Muncea douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru, pentru că, inclusiv când dormea, visa cum să fie mai eficient. Cei de la pensiunea la care se cazase, din apropierea bisericii Yurrita, ştiau că lucrează ca telegrafist în ture de noapte. Pe lângă pensiune îşi făcea veacul şi o pisică, Micifuz, pe care a îndrăgit-o, aşa că o lua cu el în cameră şi o lăsa să doarmă la picioarele patului.

Turcul îl invita uneori să ia masa împreună sau să bea câte un pahar. Într-o zi, după ce l-a lăudat pentru cât de bine îşi făcea meseria, i-a propus „ceva cu şi mai multe responsabilităţi”. Era un bărbat corpolent, pe jumătate chel, la vreo cincizeci de ani şi nu-şi scotea niciodată ochelarii negri. „Şi un salariu mai mare, bineînţeles”, a adăugat, bătându-l cu palma pe umăr. L-a avertizat că se expunea anumitor riscuri. Astfel i s-a confirmat lui Enrique mai vechea bănuială că principala afacere a Turcului nu erau sălile de joc, ci contrabanda.

De atunci, a trebuit să se împartă în mai multe locuri, pentru că, în afară de paza şi securitatea sălilor de jocuri, acum răspundea şi de camioanele şi vapoarele care soseau sau plecau dinspre şi către toate graniţele ţării, bănuind, dar fără să întrebe niciodată, ce fel de mărfuri primea şi expedia Turcul.

Ştia că astfel nu făcea altceva decât să se afunde tot mai mult în nisipuri mişcătoare, care-l puteau duce înapoi la închisoare sau să-l pună în situaţia de a primi un glonţ în ceafa în orice moment. Însă începuse să câştige bani frumoşi, îşi cumpăra haine scumpe, mâncare bună, iar într-o noapte a fost cu adevărat fericit, după ce a agăţat o prostituată într-un bar din Parque Concordia, a dus-o la un mic hotel din apropiere şi a constatat că îşi recuperase pofta de sex, pe care o crezuse pierdută.

Pentru că acum câştiga mai mulţi bani, a putut să închirieze un apartament în zona paisprezece, acolo unde se construiau cele mai bune locuinţe. Şi-a angajat un majordom şi o bucătăreasă, ba chiar şi-a cumpărat un Ford, care arăta ca nou, deşi era la mâna a doua. Nu a avut probleme cu actele. Prietenii şi alţi oameni de legătură pe care îi avea Turcul, căci plătea sume grase celor din administraţie, i-au emis documente la zi, pe numele Esteban Ramos, cu meseria de inginer industrial. Şi-a dat seama că ajunsese să ocupe o poziţie tot mai înaltă, atunci când Turcul, la o zi după un prânz bine stropit cu bere, i-a propus să-l trimită la Bogotá. I-a spus cu sinceritate că era

vorba despre preţul cocainei. Producătorul Columbian voia să-l ridice exagerat de mult. Misiunea lui era să-l convingă să scadă preţul, pentru că altfel va pierde piaţa guatemaleză.

Lui Enrique nu-i venea să creadă; ţinea în mâini un paşaport cu toate ştampilele necesare, cu fotografia sa şi noile sale nume şi profesie: Esteban Ramos, inginer industrial. A călătorit la Bogotá, s-a cazat la hotelul Tenquedama, a avut palpitaţii din cauza altitudinii, l-a convins pe producător să accepte un preţ rezonabil, s-a întors, iar Turcul a fost foarte mulţumit de reuşita lui. >»

Uneori, în vreun restaurant, sau într-o cafenea, într-o noapte chiar la Giro's, singurul club din oraş înainte de a se deschide Casablanca, a recunoscut câteva persoane din viaţa lui de dinainte, de pe vremea când era ofiţer şi avea ambiţii de putere şi încă nu trecuse prin puşcărie. Acele persoane nu l-au recunoscut, iar el nu le-a salutat. Nu mai ştia nimic despre fosta lui familie şi nici nu revăzuse pe cineva din ea. În privinţa asta era cât se poate de liniştit: acum era altcineva.

În schimb, îl îngrijora violenţa care, de la o vreme, se propaga şi creştea în toată Guatemala. Erau lupte de gherilă în Petén şi în partea de est a ţării, atentate, sechestrări, aşa-numitele „exproprieri" de bănci, stări de urgenţă. Şi peste tot hoţia care purta frecvent masca politicii. În plus, loviturile de stat militare curgeau cu nemiluita. Pentru toată lumea viaţa devenise acum mult mai periculoasă decât înainte. Ceea ce pentru afaceri nu era bine deloc.

XXV

În 18 iunie 1954, când trupele Armatei de Eliberare conduse de Castillo Armas au trecut prin trei locuri graniţa Hondurasului, noul ambasador al Statelor Unite, numit de administraţia lui Eisenhower, John Emil Peurifoy, deja se afla de şapte luni în Guatemala. S-ar fi putut spune, fără nicio exagerare, că lucrase zi şi noapte, purtat de energia lui frenetică, la misiunea pe care şeful său, secretarul de

stat John Foster Dulles, i-o încredinţase: să distrugă regimul lui Jacobo Arbenz.

John Emil Peurifoy avea patruzeci şi şase de ani, un fizic de urangutan şi făcuse multe eforturi, trecând prin nenumărate încercări, pentru a primi acel post de ambasador. Se născuse în 1907, în Walterboro, un sătuc din Carolina de Sud şi moartea timpurie a părinţilor săi l-a obligat să locuiască cu rudele, aşa că în adolescenţă a fost nevoit să aibă diverse slujbe mizere pentru a supravieţui. Visa la o carieră militară şi a fost primit la West Point, însă a trebuit să abandoneze şcoala repede, din motive de sănătate. La Washington şi-a câştigat pâinea de zi cu zi muncind ca liftier. În 1936 s-a însurat cu Betty Jane Cox şi după puţin timp a prins o slujbuliţă la Departamentul de Stat. Deşi începuse de jos de tot, datorită tenacităţii şi ambiţiei a tot urcat în funcţie, până când a ajuns să fie numit ambasador în Grecia, în perioada în care gherflele comuniste ţineau ţara sub teroare, fiind gata să răstoarne monarhia şi să ajungă la putere. A stat trei ani în Grecia.

A fost epoca lui de glorie. Apelând la ameninţări, folosindu-şi capacitatea neobişnuită de a crea intrigi şi bazându-se pe un fler care arareori l-a trădat, mânat de spirit practic, dar şi de un curaj ieşit din comun, a făcut ce a făcut şi a reuşit, cu sprijinul regalităţii, să pună pe picioare o juntă militară, înarmată şi finanţată de Statele Unite şi Marea Britanie, care a învins gherilele şi a instalat în ţară un regim autoritar. Atunci s-a ales cu porecla Măcelarul din Grecia. John Foster Dulles şi fratele său, Allen, directorul CIA, şi-au spus că exact de un asemenea diplomat aveau nevoie în Guatemala pentru a reprezenta Statele Unite, ţară care hotărâse să răstoarne, paşnic sau cu forţa, guvernul condus de Jacobo Arbenz. Şi într-adevăr, abia ajuns în Guatemala, cu nelipsita lui pălărie Borsalino, împodobită cu o pană, a început să lucreze plin de avânt la demolarea guvernului, fără să facă niciun efort pentru a verifica la faţa locului – aşa cum a îndrăznit să-i sugereze adjunctul său din cadrul ambasadei – dacă acuzaţiile că

regimul lui Arbenz fusese capturat de comunişti erau exagerate sau de-a dreptul false.

Din ziua în care şi-a prezentat acreditările, în durabilul şi imensul Palat al Guvernului din oraşul-capitală Guatemala, noul ambasador l-a avertizat pe preşedintele Arbenz că îi va face viaţa complicată. Imediat după ceremonia de instalare, şeful guvernului l-a chemat pe ambasador într-o încăpere privată. Înainte de a ciocni un pahar de şampanie, Peurifoy i-a dat o coală de hârtie cu o listă numerotată, cu patruzeci de persoane.

— Ce e asta?

Preşedintele Arbenz era un bărbat înalt, bine făcut, cu maniere elegante, dar care se descurca cu greu în engleză; de aceea, avea mereu un interpret la îndemână. Peurifoy venise şi el cu interpretul său.

— Patruzeci de comunişti, membri în guvernul dumneavoastră, i-a răspuns ambasadorul, cu o bruscheţe deloc diplomatică. Vă cer, în numele Statelor Unite, să-i retrageri imediat din foncţie, fiind vorba de comunişti infiltrări, care

lucrează pentru o putere străină, uneltind împotriva intereselor Guatemalei.

Înainte de a-i răspunde, Arbenz a aruncat o privire asupra listei. Apăreau acolo, pe lângă stângişti declaraţi, câţiva dintre prietenii şi colaboratorii săi apropiaţi. Şi mulţi alţii, care, la fel ca şi el, nici vorbă să fi fost comunişti. Ce prostie! zâmbind politicos, i-a spus oaspetelui:

— Începem rău, domnule ambasador. Sunteţi foarte prost informat. Din toată lista asta sunt comunişti declaraţi numai patru deputaţi, cei din Partidul Guatemalez al Muncii, un partid ai cărui conducători, plus mâna de militanţi, habar nu au, de fapt, ce e ăla comunism. Ceilalţi de pe listă sunt la fel de anticomunişti ca dumneavoastră. A făcut o scurtă pauză, apoi a adăugat, cu aceeaşi atitudine politicoasă: Aţi uitat că Guatemala e un stat suveran, iar dumneavoastră sunteţi doar un ambasador, nu

un viceregе, niciun proconsul?

Peurifoy a izbucnit în râs, cu gura până la urechi, împrăştiind un norişor de salivă. Vorbea lent, pentru a uşura munca celor doi interpreţi. Ambasadorul era înalt şi voinic, cu pielea foarte albă şi ochi negri şi tăioşi. În sprâncenele groase şi la perciuni avea, înainte de vreme, câteva fire cărunte. Fruntea îi strălucea de transpiraţie. De atunci încolo, de fiecare dată când preşedintele Arbenz l-a mai văzut pe ambasador i s-a părut că acesta este agitat peste măsură, gata să explodeze.

— M-am gândit că e bine, domnule preşedinte, ca faţă de dumneavoastră să joc curat încă din prima zi. Spuneţi că e o închipuire de-a americanilor faptul că guvernul dumneavoastră e plin de comunişti? Asta e dovada că nu e o închipuire.

— Pot să ştiu şi eu ce om plin de imaginaţie a încropit lista asta?

— CIA, a răspuns ambasadorul, hohotind din nou, sfidător. E o instituţie extrem de eficientă, naziştii au simţit asta pe pielea lor în timpul războiului. Iar acum, datorită senatorului McCarthy, face curăţenie în administraţia nord-americană, pentru că şi acolo s-a infiltrat un mare număr de roşii, ca în guvernul dumneavoastră. Aşadar, nu o să-i demiteţi?

— O să-i reconfirm, mai degrabă, s-a amuzat preşedintele, luând în glumă cele întâmplate. Faptul că CIA îi consideră duşmanii ei înseamnă că pot să am încredere în ei. Vă mulţumesc pentru impertinenţă, domnule ambasador.

— Văd că ne înţelegem de minune, domnule preşedinte, i-a răspuns ambasadorul, zâmbind la rândul său.

În noaptea aceea, în casa lor din Pomona, preşedintele Arbenz i-a spus soţiei lui, Marfa Vilanova:

— Statele Unite ne-au trimis ca ambasador un cimpanzeu.

— De ce nu? Pentru aceşti *gringos*, suntem un soi de

grădină zoologică, nu?

Primele acţiuni militare ale Armatei de Eliberare, întreprinse în 18 şi 19 iunie 1954, au fost destul de descurajante pentru colonelul Carlos Castillo Armas. Batalionul plecat din localitatea Florida, din Honduras, format din o sută douăzeci şi doi de soldaţi, mărşăluind în direcţia Zacapa, a întâlnit în Gualăn o micuţă companie de jandarmerie, întărită cu treizeci de soldaţi, sub comanda sublocotenentului César Augusto Silva Giron, un tânăr ofiţer plin de înflăcărare şi gata de acţiune. Soldaţii săi erau pe picior de luptă, camuflaţi pe înălţimile colinelor din jur. De acolo i-au atacat prin surprindere pe cei din Armata de Eliberare, obligându-i, după o luptă sângeroasă, să se retragă, lăsând în urmă zeci de morţi, printre care şi colonelul Juan Chajon Chua, comandantul batalionului, plus o mulţime de răniţi. Doar vreo treizeci de soldaţi au reuşit să scape fără să fie ucişi sau capturaţi.

O altă trupă de eliberare, comandată de colonelul Miguel Ángel Mendoza, şi din care făcea parte însuşi Faţă de Topor, pornită din Nueva Ocotepeque, a trecut frontiera în zori, în direcţia Esquipulas. Acolo a dat peste o garnizoană echipată mult mai bine decât era de aşteptat şi, mai ales, cu soldaţi asemenea celor din Gualăn, plini de însufleţire şi gata să lupte cu invadatorii. Armata de Eliberare a scăpat de o înfrângere ruşinoasă cu ajutorul avioanelor trimise de urgenţă din Nicaragua de colonelul Brodfrost şi, mai ales, datorită minunilor lui Jerry Fred Delarm, cel care a lansat două bombe cu dispersie asupra garnizoanei din Esquipulas, ţintind atât de bine, sau având atât de mult noroc, încât una dintre ele a explodat şi a făcut pulbere cele două tunuri ale artileriei, care făcuseră prăpăd printre atacatori.

Batalionul plecat din Macuelizo, Honduras, format din o sută nouăzeci şi opt de soldaţi, fiind cel mai numeros, s-a apropiat de Puerto Barrios prin două puncte, unul maritim – folosindu-se de goeleta *Siesta*, pusă la dispoziţie de generalisimul Trujillo şi comandată de Alberto Artiga –,

iar celălalt terestru. Planul era să strângă, ca într-un cleşte, trupele masate în zona militară a marelui port guatemalez care făcea legătura cu Caraïbe. Dar în ambele puncte au dat peste o rezistenţă armată dârză, sprijinită activ de populaţia civilă. Pe lângă soldaţi, apărarea instalaţiilor militare din Puerto Barrios a fost asigurată şi de muncitorii din port, înarmaţi în zilele anterioare de către sindicat şi guvern. A fost singurul caz din toată Guatemala când aşa-numitele „miliţii populare”, care-i alarmaseră atât de tare pe cei din opoziţie, în ciuda faptului că păreau să existe numai teoretic, au dat semne de viaţă. Eliberatorii au fost siliţi să fugă, lăsându-şi morţii şi răniţii pe câmpul de luptă, în jurul portului. Garnizoana din Puerto Barrios era bine dotată, iar ofiţerii şi soldaţii, sprijiniţi de civili, care s-au folosit de puşti de vânătoare, bâte, pietre şi cuţite, au reuşit, după mai multe ore de luptă, să-i pună pe fugă pe atacatori şi să ia mai mulţi prizonieri, dintre care unii aveau să fie linşaţi de mulţime. Toate acele prime atacuri ale Armatei de Eliberare au fost respinse.

Un alt mic grup de invadatori, plecat din Santa Ana, Salvador, nici măcar nu a reuşit să ajungă la graniţa cu Guatemala. A fost oprit de armata din Salvador, pe motiv că grupul de invadatori nu avea actele necesare pentru arme. Abia după două zile, datorită freneticelor diligenţe ale ambasadei Statelor Unite, deţinuţii au fost eliberaţi cu ordinul de a pleca imediat în Honduras, căci preşedintele din Salvador, Oscar Osorio, nu era de acord ca susţinătorii lui Castillo Armas să acţioneze de pe teritoriul ţării sale împotriva guvernului guatemalez.

Dar, în primele două zile de invazie, cel mai mare insucces pentru rebelii conduşi de Castillo Armas l-a reprezentat eşecul tuturor încercărilor aviaţiei eliberatoare de a aproviziona cu armament trupele şi comandourile rebelilor, despre care primiseră informaţii că acţionau deja pe teritoriul guatemalez. Informaţia fusese pură propagandă. Colonelul Brodfrost a trimis degeaba

transportoarele Douglas C-124C, la ora stabilită, pentru că echipele, care aveau misiunea de a primi echipamentul militar, hrana şi medicamentele paraşutate, nu au apărut la locul de primire. Piloţii nord-americani au zburat mult timp deasupra locurilor stabilite şi prin împrejurimi, până când au primit ordinul de a se întoarce la Managua, fără să-şi fi paraşutat încărcătura, sau aruncând-o în mare. Celor trei Douglas C-124C li se alăturase un al patrulea, după ce Allen Dulles, şeful CIA, a autorizat achiziţionarea lui, achitând costurile aferente. Acea mică flotă aeriană a crescut în zilele următoare, până când s-a ajuns ca în seara dinaintea invaziei să numere şase transportoare C-47 (DC-3), şase *F-47* Thunderbolt, un P-38 – un model de vânătoare uşor –, două Cesna, unul model 180 şi celălalt 140, ale căror piloţi, toţi *gringos*, câştigau două mii de dolari lunar, plus bonusuri pentru fiecare misiune îndeplinită cu succes.

De câte ori s-au întâlnit, în cele opt luni de când Peurifoy era ambasador în Guatemala, preşedintele Arbenz a încercat să-i explice care era situaţia reală din ţară. A repetat cu insistenţă că reformele întreprinse de guvernul său, inclusiv cea agrară, nu aveau alt scop decât acela de a transforma Guatemala într-o democraţie modernă şi, capitalistă, aşa cum erau SUA şi celelalte ţări occidentale. Se făcuseră cumva colhozuri în tară? Fusese cumva naţionalizată vreo întreprindere privată? Pământurile nelucrate naţionalizate de guvern fuseseră împărţite ţăranilor săraci, sub formă de parcele individuale, în încercarea de a dezvolta o agricultură privată şi capitalistă. „Da, auziţi bine, domnule ambasador, ca-pi-ta-listă”, silabisea preşedintele, iar interpretul îl imita, silabisind cuvântul la rândul său. Guvernul voia să impoziteze compania United Fruit, aşa cum erau impozitaţi toţi agricultorii guatemalezi, pentru a putea construi în ţară şcoli, drumuri, poduri şi a-i plăti mai bine pe profesori, ca să atragă funcţionari competenţi şi să aibă de unde finanţa un demers naţional care să scoată

comunităţile indigene, adică imensa majoritate a celor trei milioane de guatemalezi, din izolare şi sărăcie. Preşedintele Arbenz continua să insiste, chiar dacă îşi dăduse repede seama că ambasadorul Peurifoy era imun la raţiuni şi argumente. Nici nu le auzea. Se mulţumea să repete, ca un ventriloc, că în toată ţara se făcea simţită prezenţa comunismului. Nu spunea asta chiar şi arhiepiscopul Mariano Rossell y Arellano, în faimoasa lui scrisoare pastorală? Nu demonstra el că fusese autorizată, încă de pe vremea lui Juan José Arévalo, formarea de sindicate? Nu predomina, din cauza uneltirilor făcute de agitatori, spiritul de revoltă în rândul agricultorilor şi muncitorilor? Nu existau terenuri şi ferme luate cu forţa? Nu se simţeau» >» ameninţaţi oamenii de afaceri şi agricultorii? Nu plecaseră în străinătate mulţi dintre ei? Nu se spunea asta zilnic în ziare şi la radio?

— Dar nu există sindicate în Statele Unite? îi dădea replica Arbenz. Locul unde nu există sindicate libere şi independente e tocmai Rusia.

Dar ambasadorul nu voia să înţeleagă şi repeta, uneori pe un ton senin, alteori ameninţător, că Statele Unite nu vor permite o colonie sovietică între California şi Canalul Panamá. Aşa că, „fără ca aceasta să fie o ameninţare", puşcașii marini fuseseră deja trimişi în Caraïbe şi Pacific, ca să înconjoare Guatemala.

— Ştiţi câţi cetăţeni ruşi există în ţara noastră la ora actuală? încerca Arbenz să aducă argumente. Niciunul, domnule ambasador. Îmi spuneţi şi mie cum poate Uniunea Sovietică să transforme Guatemala într-o colonie, dacă nu există nici măcar un cetăţean sovietic în această tară?»

Protestele preşedintelui Arbenz împotriva campaniei jurnalistice, începute în Statele Unite şi ajunsă apoi în toată lumea, erau la fel de inutile. Cum era posibil ca nişte ziare atât de prestigioase precum *The New York Times*, *The Washington Post*, *Time Magazine*, *Newsweek*, *Chicago Tribune* să fi inventat o asemenea fantasmagorie: comunism în Guatemala!? O minciună gogonată, care

dădea o imagine caricaturală unor reforme sociale prin care nu se urmărea altceva decât combaterea sărăciei, nedreptăţii şi inegalităţilor sociale, tocmai pentru ca acestea să nu-i împingă pe guatemalezi spre comunism. Ambasadorul se mulţumea să-i spună că în SUA, ţară democratică, presa era liberă şi guvernul nu se băga peste ea. Arbenz îi demonstra, cu lux de amănunte, că la reforma agrară nu fusese naţionalizat nici măcar un singur petic de pământ lucrat de cei de la United Fruit sau de latifundiarii guatemalezi. Erau naţionalizate numai terenurile în surplus, cele care nu erau cultivate. Şi guvernul plătea fiecare teren naţionalizat cu preţul stabilit de proprietar în declaraţia de impozite.

Preşedintele îl îndemna pe ambasador ca, în loc să se tot întâlnească cu ofiţerii din armată, cărora le cerea să dea o lovitură de stat – diplomatul asculta absolut impasibil aceste detalii –, să străbată tara şi să vadă cu ochii lui cum o jumătate de milion de băştinași primiseră în sfârşit terenurile care aveau să-i transforme în proprietari – da, domnule ambasador, propri-e-tari – care vor prospera şi vor face din Guatemala o societate fără foamete, fără exploatatori, fără săraci, pe modelul Statelor Unite. Ambasadorul Peurifoy, cu inima de piatră şi obsedat de misiunea lui, nu a ieşit niciodată din oraşul Guatemala. Şi în toate întrevederile cu preşedintele s-a încăpăţânat să-i pună aceeaşi întrebare:

— De ce guvernul dumneavoastră se tot ia de United Fruit, o companie nord-americană, domnule preşedinte?

— Vi se pare corect, domnule ambasador, că United Fruit, în toată istoria ei de mai mult de o jumătate de secol în Guatemala, nu a plătit niciun cent impozit? îi răspundea cu o întrebare Arbenz. Da, auziţi bine: niciodată, de când există compania. E adevărat că i-a mituit pe toţi dictatoraşii, gen Estrada Cabrera, Ubico, cei care semnau acele contracte prin care erau exoneraţi de plata impozitelor. Dar acum, pentru că eu nu pot fi mituit,

trebuie să plătească impozite, aşa cum fac toate firmele în Statele Unite şi în toate democraţiile occidentale. Oare la»

dumneavoastră în ţară companiile nu plătesc impozit? E adevărat că aici plătesc mai puţin de jumătate decât plătesc acolo.

Preşedintele ştia că demersurile sale erau inutile. Şi mai ştia şi că ambasadorul Peurifoy nu înceta să îndemne Armata să se revolte împotriva guvernului şi să dea o lovitură de stat. Se sfătuise cu miniştrii săi dacă era cazul să-l >

expulzeze din ţară, dar ministrul de externe, Guillermo Toriello, se opusese, susţinând că o asemenea decizie ar agrava şi mai mult criza cu Statele Unite şi poate chiar ar servi drept pretext pentru debarcarea puşcașilor marini în Guatemala. Posibilitatea unei asemenea debarcări era un subiect generalizat şi constant. Arbenz ştia că posibilitatea aceasta îi îngrozea pe ofiţerii din armata guatemaleză, care se temeau că acea presupusă invazie va pulveriza forţele armate. Din sondajele private făcute de guvern reieşea clar că, în cazul unei invazii americane, cel puţin jumătate, dacă nu chiar trei sferturi din armata guatemaleză ar trece de partea inamicului. Asta îl îngrijora cel mai tare pe preşedinte. Până acum, reuşise să-i ţină în frâu pe colegii săi militari, dar ştia foarte bine că în momentul în care puşcașii marini ar pune piciorul în Guatemala, în rândul forţelor armate ar apărea o debandadă totală. În acele perioade de mare tensiune, simţea uneori, ca pe o mâncărime în tot corpul, nevoia de o duşcă de whisky sau rom. Dar niciodată nu a cedat tentaţiei.

Când Arbenz îi spunea lui Peurifoy că el era cel mai mare anticomunist din Guatemala, vedea cum acesta rânjea batjocoritor. Dacă îl întreba ce fel de satelit rusesc putea fi o ţară care, pe lângă faptul că nu avea pe teritoriul ei nici un singur cetăţean rus, nu avusese niciodată relaţii diplomatice şi nici comerciale cu Uniunea Sovietică, şi unde partidele politice internaţionale erau interzise prin

Constituţie, ambasadorul tăcea mâlc. Aşa cum făcea, chiar dacă lua o expresie mai sceptică, şi atunci când îl asigura că Partidul Guatemalez al Muncii, care se declara comunist, era de fapt o organizaţie ridicol de neînsemnată. Uneori, ambasadorul Peurifoy îi răspundea că avea numai patru parlamentari, dar controla toate sindicatele, ceea ce era adevărat, şi că băgase groaza printre agricultorii şi afaceriştii din Guatemala, dintre care mulţi suferiseră pentru că fuseseră invadaţi şi obligaţi să plece în străinătate. „Nu mai e nimic de făcut, se gândea Arbenz. Ne-au trimis un tâmpit”.

Totuşi, John Emil Peurifoy nu era un tâmpit. Un fanatic şi un rasist, da, fără îndoială; plus un adept al lui McCarthy, necioplit, încăpăţânat, după cum repeta zi şi noapte, încă de când îl cunoscuse, pentru oricine voia să o asculte, soţia lui Arbenz, doamna Maria Cristina Vilanova. Însă era un bărbat competent şi se năpustea orbeşte asupra oricărui obstacol ce apărea în calea ţelurilor sale. Dăduse dovadă de o îndrăzneală nebunească atunci când încercase să-l miruiască pe comandantul Forţelor Armate, colonelul Carlos Enrique Díaz (Arbencito Segundo), căruia îi oferise, prin intermediul unui agent CIA, două sute de mii de dolari, în timpul unei călătorii la Caracas, pentru a-l convinge „să colaboreze cu Statele Unite”. Colonelul Díaz a respins oferta şi, după întoarcerea în Guatemala, a dat fuga la preşedintele Arbenz pentru a-i povesti ce se întâmplase. I-a mărturisit că trăsese o „spaimă cumplită” în Caracas, crezând că nevastă-sa pusese pe cineva pe urmele lui, pentru că el îşi luase amanta în călătorie.

Ambasadorul Peurifoy aplica o strategie asemănătoare celei din Grecia: să-i convingă pe ofiţerii superiori din armată că politica dusă de Arbenz nu prejudicia doar ţara, ci, mai ales, Forţele Armate, prima instituţie pe care comuniştii ar anihila-o, înlocuind-o cu miliţii populare conduse de către partid, aşa cum procedaseră în Rusia şi în alte ţări cu democraţie populară, pe care puseseră mâna după al Doilea Război Mondial.

Când recurgea la asemenea operaţiuni, ambasadorul nu-şi lua nici cele mai mici precauţii, aşa că preşedintele Arbenz şi guvernul său le cunoşteau în detaliu. Preşedintele le considera „provocări" al căror scop era acela de a-l obliga să-l expulzeze din ţară, ceea ce le-ar fi oferit nord-americanilor un pretext pentru ca să invadeze Guatemala. Peurifoy invita la ambasadă colonei şi maiori cu funcţie de comandanţi, începând cu colonelul Díaz, comandantul Forţelor Armate, şi continuând cu alţi colonei, precum Elfego H. Monzón, Rogelio Cruz Wer, şeful Jandarmeriei şi maiorul Jaime Rosemberg, şeful Procuraturii, sau se întâlnea cu ei la Cazinoul Militar, ori în case particulare ale fermierilor şi oamenilor de afaceri îngroziţi de reforme, mai ales de Decretul 900, cel al Reformei Agrare, sau, unii dintre ei, de ideea de a fi obligaţi să plătească impozit pentru prima dată în viaţa lor. Ambasadorul îi avertiza pe ofiţeri că dacă lucrurile continuau să se agraveze, Statele Unite nu vor avea de ales şi vor interveni în curând. Vor înfrunta ei cea >

mai puternică armată din lume? Pe de altă parte, le reamintea că din 1951, adică de când începuseră să apară măsurile comuniste pe care Arbenz le numea „sociale", SUA se văzuse obligată să impună Guatemalei un embargou care-i interzicea cumpărarea de armament, muniţie şi echipamente militare din orice ţară occidentală, un boicot la care aderaseră mai multe ţări europene, ceea ce dăuna grav Forţelor Armate. Nu ştiau ei prea bine? Nu era acesta un motiv suficient de întemeiat pentru ca ei să acţioneze şi să răstoarne guvernul?

Totuşi, în ziua de 18 iunie, când trupele conduse de Castillo Armas au trecut frontiera dinspre Honduras, ambasadorul şi-a dat seama că mulţi dintre ofiţerii cu care se *f* >

Întâlnea frecvent au reacţionat negativ. Considerau că e „intolerabil", un „act de trădare" faptul că acel militar lipsit de prestigiu, un neica-nimeni se ridica împotriva propriei ţări, în fruntea unor mercenari, dintre care cei

mai mulţi erau străini. Iritarea ofiţerilor l-a făcut pe Peurifoy să schimbe strategia. A cerut Departamentului de Stat şi CIA ca ajutorul acordat de Statele Unite „trădătorului” Castillo Armas să nu fie făţiş, ci mai degrabă să încerce, aşa cum el sugerase încă de la început, să meargă pe beneficiile unei „lovituri de stat”.

Pe de altă parte, datorită eforturilor lui Peurifoy, ambasada avea informatori în rândurile ofiţerilor guatemalezi. „Mult mai ieftini decât ofiţerii greci”, conform informaţiilor trimise de el către Departamentul de Stat. Nu toţi aveau onestitatea colonelului Dfaz. Ambasadorul >

Peurifoy trimitea zilnic informaţii la Washington şi făcea tot ce putea pentru a minimaliza acţiunile din exil ale lui Castillo Armas şi a-şi impune convingerea sa că ar fi fost mai rapidă şi mai preferabilă o revoltă a Forţelor Armate, care să ducă la îndepărtarea lui Arbenz. Avea argumente că o asemenea revoltă ar fi mai eficientă decât invazia aceea, care se amâna într-atât încât să stârnească scepticismul în rândul militarilor şi populaţiei civile.

Zilele de 18 şi 19 iunie 1954 i-au confirmat ideile, după ce trupele (sau, mai degrabă, „cetele”, cum spunea Peurifoy) lui Castillo Armas au trecut graniţa. Invazia ar fi fost un eşec răsunător, dacă nu ar fi existat Aviaţia Eliberatoare, care a făcut ca atacurile din Gualân şi Puerto Barrios, unde trupele invadatoare au fost învinse, să nu se transforme în adevărate măceluri, şi i-a salvat ca prin minune pe cei ce voiau să ocupe Zacapa. Guvernul lui Arbenz avea o aviaţie militară de-a dreptul caricaturală, formată din numai cinci Beechcraft AT-11, dintre care unul, în prima zi a invaziei, a ajuns în Honduras, cu pilotul dezertor, care s-a alăturat forţelor rebele. Arbenz nu îndrăznea să trimită în luptă avionaşele rămase, temându-se că se vor alătura forţelor inamice. Aşa că aviaţia eliberatoare a colonelului Brodfrost avea spaţiul aerian liber.

Piloţii *gringos* au profitat din plin de acel monopol

asupra cerului. Mai ales în Chiquimula, acolo unde aviaţia invadatoare a provocat daune considerabile, avându-l pe Jerry Fred Delarm reprezentant de frunte. Acesta, lansându-se într-un picaj sinucigaş, a reuşit să lanseze o bombă cu dispersie în curtea interioară a garnizoanei, distrugând armamentul de artilerie şi ucigând şi rănind mare parte a soldaţilor, ceea ce i-a făcut pe cei rămaşi în viaţă să se predea în ziua de 23 iunie, în ciuda victoriei lor iniţiale. Trupele de eliberare au ocupat garnizoana. A fost un stimulent puternic pentru invadatori, care, după înfrângerile din cele două zile anterioare, se pregăteau să se retragă în Honduras. Postul de radio Liberación a prezentat cucerirea de către Castillo Armas a garnizoanelor Esquipulas şi Chiquimula drept „începutul sfârşitului" pentru guvernul lui Arbenz.

Atunci, ambasadorul Peurifoy a început să facă presiuni asupra Departamentului de Stat şi a direcţiei strategice a invaziei eliberatoare (direcţie condusă de doi funcţionari CIA, Robertson şi Wisner) ca să bombardeze oraşul Guatemala. Era obligatoriu ca panica să se instaleze în capitală, pentru că abia aşa Armata s-ar hotărî să acţioneze. Se baza pe spusele ofiţerilor superiori, printre care colonelul Monzón şi însuşi comandantul Forţelor Armate, colonelul Díaz: „Trebuie să fie victime în rândul civililor. Trebuie ca populaţia civilă să fie cuprinsă de panică. Numai asta ne-ar obliga să ne revoltăm împotriva lui Arbenz". Toate acestea s-au confirmat atunci când colonelul Elfego H. Monzón s-a prezentat la sediul ambasadei, escortat de coloneii José Luis Cruz Salazar şi Mauricio Dubois, şi i-a cerut explicit ca bombardamentul invadatorilor să aibă drept ţintă Fortul Matamoros, situat în centrul capitalei.

Atacul a avut loc la începutul după-amiezii zilei de 25 iunie. Flota Aviaţiei Eliberatoare se mărise între timp. Cele două Thunderbolt, pilotate de Williams şi Delarm, au survolat, înainte de a se îndrepta spre capitală, Chiquimula şi Zacapa, distrugând mai întâi un tren, care transporta

trupe guvernamentale pentru a întări cele două garnizoane, apoi un pod, ca să îngreuneze înaintarea soldaţilor supravieţuitori, care au continuat să avanseze pe jos.

Cele două avioane au ajuns deasupra capitalei la două şi douăzeci de minute după-amiaza. Primul care a zburat peste Fortul Matamoros a fost Williams, însă bomba cu dispersie, de 275 de livre a rămas înţepenită în mecanismul avionului. În schimb, Delarm, care a venit după Williams, a reuşit să lanseze o bombă de 355 de livre asupra depozitului cu explozibil al fortului, pulverizându-l. A avut loc o succesiune de explozii, care au dus la nenumăraţi morţi şi răniţi, atât în interiorul fortului, cât» *

şi în exteriorul lui. Ambele avioane au continuat să zboare razant pe deasupra fortului mitraliind supravieţuitorii, până când au fost primite cu focuri de artilerie antiaeriană. Abia atunci s-au retras, dar nu înainte ca Williams să arunce asupra oraşului alte două bombe, mai mici decât cea care se înţepenise în avion, dintre care una a explodat în curtea Şcolii Militare. De această dată, ofiţerii, în frunte cu comandantul Forţelor Militare, colonelul Díaz (Arbencito Segundo), şi colonelul Elfego H. Monzón s-au declarat mulţumiţi: existau mulţi morţi şi răniţi în rândul

— civililor, mii de familii se panicaseră şi încercau, de teama unui nou bombardament aviatic, să plece din oraşul în flăcări, ducând cu ei boccele, leagăne, câini.

La douăzeci şi patru de ore după bombardarea Fortului Matamoros, când oraşul încă nu-şi revenise din soc şi era haos peste tot, cu morţi şi răniţi încă zăcând pe stradă şi un şuvoi de oameni încercând să plece la ţară, preşedintele Arbenz a primit din partea comandantului Forţelor Armate, colonelul Carlos Enrique Díaz, rugămintea, „în numele Forţelor Armate pe care am onoarea să le comand”, de a se reuni urgent cu el şi cu Statul Major militar „din cauza tragicelor întâmplări de ieri, adică a bombardamentului efectuat de aviaţia inamică

asupra Fortului Matamoros şi a împrejurimilor lui". Atât Díaz, cât şi Monzón şi alţi membri ai Statului Major fuseseră colegi cu preşedintele la Şcoala Politehnică şi rămăseseră în continuare prieteni. În plus, Arbenz trăsese sforile pentru ca Díaz să ajungă la conducerea Forţelor Militare, însă, imediat ce a citit solicitarea scrisă în asemenea termeni, a intuit că Díaz nu mai era omul pe care el îl cunoscuse, prietenul şi colegul său din tinereţe. Pana în urmă cu două zile îl informase zilnic despre presiunile pe care Peurifoy le făcea asupra ofiţerilor de rang înalt pentru ca aceştia să dea o lovitură de stat. Să fi început deja? Să fi fost cumpărat şi el, până la urmă? I-a răspuns pe loc lui Díaz, spunându-i că-i aştepta, pe el şi pe membrii Statului Major, în acea seară, în cabinetul prezidenţial.

Apoi a convocat trei civili, prieteni şi consilieri de-ai săi, Carlos Manuel Pellecer, Victor Manuel Gutiérrez, secretar general al Confederaţiei Sindicatelor Muncitorilor şi Agricultorilor, şi José Manuel Fortuny, lider al Partidului Guatemalez al Muncii (comunist), care colaboraseră cu el la elaborarea legii Reformei Agrare şi la aplicarea ei, după ce fusese aprobată de Congres. La jumătatea anului 1954, José Manuel Fortuny fusese responsabil de cumpărarea secretă de arme, din Cehoslovacia, făcută de Arbenz pentru a contracara embargoul impus Guatemalei de către Statele Unite, un embargou care-i îngrijora pe cei din Forţele Armate. Fortuny îndeplinise misiunea cu succes, iar Arbenz a reuşit să introducă armele în tară cu un vapor suedez, *Alfhem*, care a ancorat în Puerto Barrios fără să fi fost detectat de americani. Nu exista dovadă mai bună că Uniunea Sovietică nu avea nici cel mai mic interes faţă de ce se petrecea în Guatemala, s-a gândit Arbenz de multe ori; guvernul său trebuise să plătească acele arme cu banii jos, la un preţ exorbitant şi fără cea mai mică reducere. Presa americană a făcut mare scandal pe tema acelei achiziţii de puşti şi lansatoare de grenade antitanc, care, la cererea expresă a Forţelor Armate, n-au intrat niciodată în

dotarea inexistentelor miliţii populare.

Fără să le spună nimic despre mesajul primit de la Díaz, Arbenz i-a întrebat cum stăteau lucrurile cu formarea de miliţii populare. Toţi trei i-au dat date foarte pesimiste, mai ales Fortuny. Formarea mergea foarte greu, nu toate sindicatele agricultorilor erau de acord ca membrii lor să se alieze, iar alte sindicate, chiar dacă erau dispuse să colaboreze, trebuiau să învingă rezistenţa propriilor membri. Nu trecuse mult timp de când primiseră micile lor ferme şi îşi doreau să se apuce să lucreze pământul, nu să se transforme în miliţieni şi să meargă la război. Fortuny, bun prieten cu Jacobo şi Maria Arbenz încă dinainte de alegeri, l-a asigurat că problema cu adevărat gravă era aceea că militarii însărcinaţi cu instruirea recruţilor refit –>

zău să o facă; se temeau de acea „armată civilă”, văzând-o ca pe o ameninţare la adresa armatei adevărate. Sau poate că superiorii lor le ordonaseră să saboteze formarea de miliţii. În capitală, pe Stadionul Olimpic, se prezentaseră abia câteva zeci de voluntari, nu mii, aşa cum speraseră, iar ofiţerii responsabili cu instruirea lor nu-i băgau în seamă, nu mergeau la locurile stabilite pentru instrucţie, căutau pretexte pentru a nu le înmâna armele promise. Era limpede ca lumina zilei: armata guatemaleză nu vedea cu ochi buni formarea de miliţii populare pentru a apăra revoluţia. Ambasadorul Peurifoy îi convinsese pe cei care încă nu erau convinşi că acele „miliţii”, dacă se vor forma, vor sfârşi prin a lichida armata legitimă. Luptele, războiul erau o îndeletnicire specifică Forţelor Armate, nu sindicatelor, nici agricultorilor. Mai târziu, pentru aceste opinii, José Manuel Fortuny avea să fie acuzat de Comitetul Central al Partidului Guatemalez al Muncii (al cărui secretar general era chiar el) de „comportament inadecvat funcţiei sale” şi de exprimarea unor „idei politice greşite şi pesimiste”. A fost supus unui proces disciplinar şi dat afară din conducerea partidului.

Arbenz nu a suflat o vorbă celor trei civili despre

reuniunea pe care urma să o aibă cu Statul Major. Însă rapoartele primite de la cei trei l-au făcut să fie extrem de pesimist, chiar dacă bănuia mai de mult ceea ce ei i-au confirmat: Armata se opunea formării de miliţii. Era posibil ca ofiţerii responsabili cu instruirea civililor să fi primit ordin să tărăgăneze cât mai mult şi să caute diverse scuze, dar la fel de posibil era şi că ei înşişi deciseseră să saboteze instruirea. Deşi existau ofiţeri care vedeau cu ochi buni reformele sociale, totuşi prevala spiritul de castă. Preşedintele ştiuse dintotdeauna că Forţele Armate nu vor»

accepta niciodată să lupte împotriva Statelor Unite. Oricât de mult l-ar fi dispreţuit pe Castillo Armas, armata nu lua deloc în calcul un război contra puşcașilor marini. Şi cine nu le-ar da dreptate?

Începând cu opt seara, în jur de douăzeci de comandanţi, unii venind de la garnizoane din provincie, au luat loc în cabinetul prezidenţial. Cu toţii purtau uniformă de paradă şi decoraţii. Fără să o lungească, preşedintele i-a dat imediat cuvântul şefului Forţelor Armate.

Colonelul Carlos Enrique Díaz şi-a început expozeul prudent, temător, intercalând mereu în discurs câte un respectuos „domnule Preşedinte”, iar Arbenz a înţeles ce va urma. Era vorba despre apărarea Revoluţiei din Octombrie, a reformelor, a legii Reformei Agrare, a împroprietăririi ţăranilor. Despre asta era vorba. Desigur, repeta Díaz, desigur, domnule preşedinte. Erau reforme înţelese şi susţinute de Armată. Şi, bineînţeles, Forţele Armate din Guatemala nu puteau tolera revolta armată a unui trădător precum Castillo Armas, o revoltă sprijinită de mercenari străini şi de confuzia şi ostilitatea făţişe ale Statelor

Unite. Această revoltă, această invazie pornită din Honduras şi respinsă categoric în Gualân şi în Puerto Barrios, trebuia înăbuşită. Fără cea mai mică îndoială. Cei opt mii de soldaţi şi ofiţeri din Armată nu aveau nicio şovăială în privinţa asta. Dar, firește, armata din

Guatemala nu putea face faţă unui război cu SUA, cea mai mare putere a lumii. Pe de altă parte, ostilitatea Statelor Unite faţă de „domnul preşedinte” („Faţă de Guatemala”, l-a întrerupt Arbenz), da, faţă de Guatemala, a rectificat Díaz, adusese multe prejudicii armatei, din cauza embargoului, a interzicerii cumpărării de armament, muniţie şi piese de schimb, o măsură impusă de Statele Unite, care, de-a lungul anilor, a convins aproape toate ţările occidentale să o adopte, ceea ce a făcut ca armata să se afle într-un mare dezavantaj, aşa cum se demonstra chiar în acele zile, odată cu invazia condusă de Castillo Armas, căruia i se alăturaseră toţi antipatrioţii, mercenarii şi trădătorii. În plus, era evident că atunci când venea vorba despre furnizarea de armament, ţările din est nu puteau lua locul Statelor Unite, după cum se văzuse în urmă cu câteva luni, când fuseseră achiziţionate arme din Cehoslovacia, achiziţie care a provocat un scandal internaţional şi nu lipsise mult să fie pretextul perfect pentru ca puşcașii marini să invadeze Guatemala. Şi toate astea pentru un armament care era de nefolosit, în cea mai mare parte, odată pentru că era învechit, iar a doua oară pentru că nu existau piese de schimb.

A urmat o pauză lungă în care toţi cei prezenţi au rămas nemişcări şi s-au adâncit într-o tăcere de mormânt.

Acum e acum”, s-a gândit Arbenz. Şi, într-adevăr, aşa a şi fost.

— De aceea, domnule preşedinte, noi, ofiţerii superiori, dornici să apărăm realizările revoluţiei şi să-l învingem cât mai repede pe Castillo Armas, considerând că facem un act de patriotism şi de generozitate, vă cerem să vă daţi demisia. Armata se va instala la putere şi va avea grijă să salveze reformele sociale, mai ales Reforma Agrară. Şi să-i înfrângă pe Castillo Armas şi pe mercenarii săi.

Colonelul Carlos Enrique Díaz a tăcut şi liniştea s-a lăsat din nou. Într-un târziu, preşedintele Arbenz a întrebat:

— Toţi ofiţerii prezenţi sunt de acord cu spusele şefului Armatei?

— E un acord votat în unanimitate, domnule preşedinte, a răspuns colonelul Díaz. Mai întâi a fost decizia unanimă a Statului Major, susţinută mai apoi de toţi comandanţii de garnizoană şi de regiuni din Guatemala.

Cuvintelor sale i-a urmat o altă tăcere plină de tensiune. Jacobo Arbenz s-a ridicat în picioare şi a spus pe un ton ferm:

— Eu nu ţin cu dinţii de această funcţie în care am fost ales, după alegeri curate, de imensa majoritate a guatemalezilor. Am avut ocazia de a duce la capăt câteva reforme sociale şi economice obligatorii pentru a corecta nedreptăţile care domneau de secole peste ţăranii din această tară. Dacă demisia mea serveşte salvării acestor reforme, nu mai am niciun motiv pentru a continua în funcţia de preşedinte. Mai ales dacă e vorba şi de înfrângerea şi pedepsirea trădătorului de Castillo Armas.

— Jurăm pe onoarea noastră, domnule preşedinte, a intervenit colonelul Carlos Enrique Díaz, pocnindu-şi ostăseste călcâiele. >»

— Comandantul Armatei să mai rămână, a spus preşedintele, iar dumneavoastră, domnilor ofiţeri, vă puteţi întoarce la posturi. Colonelul Díaz vă va comunica decizia mea.

Ofiţerii au ieşit, unul câte unul. Înainte de plecare, fiecare l-a salutat milităreşte pe preşedinte.

După ce au rămas singuri, Arbenz s-a uitat la Díaz, care era extrem de palid, şi l-a întrebat:

— Crezi că demisia mea va domoli furia Statelor Unite?

— A Statelor Unite, nu ştiu, a răspuns colonelul Díaz, dar a Forţelor Armate, da, Jacobo, cu toate că au fost gata să se revolte. Îţi jur. Am făcut adevărate minuni pentru a împiedica revolta lor. Dacă renunţi la funcţie, ambasadorul Peurifoy m-a asigurat că Statele Unite vor respecta

reformele, mai ales pe cea agrară. Washington nu vrea altceva decât să-i îndepărteze de la putere pe comunişti.

— Ţi-a cerut să-i împuşti?

— Deocamdată, doar să-i băgăm la închisoare. Şi să fie daţi afară imediat din administraţia publică. Au nişte liste lungi.

— Ce se va întâmpla cu Castillo Armas?

— Asta a fost osul cel mai greu de ros, a spus colonelul Díaz. Dar în această privinţă am fost ferm, nu am dat înapoi niciun milimetru. Nimic pentru trădătorul şi anarhistul ăla. Ambasadorul Peurifoy m-a asigurat că dacă Armata preia puterea, îi bagă la închisoare pe comunişti şi scoate în afara legii Partidul Guatemalez al Muncii, atunci Statele Unite nu vor mai gira pentru el. Am obosit de cât i-am tot repetat ambasadorului că trădătorul ăla trebuie înfrânt şi judecat pentru trădare de patrie şi a onoarei militare.

— Bine, Carlos, a spus preşedintele. Sunt sigur că-mi spui adevărul. Trag nădejde că vei reuşi să salvezi măcar reformele sociale şi economice pe care le-am făcut împreună. Şi că vei împiedica ajungerea la putere a mizerabilului acela.

— Îţi jur, Jacobo, a spus comandantul, salutând milităreşte.

Arbenz l-a văzut ieşind din birou şi închizând uşa în

urma lui. Tremura din tot trupul. Pentru a se mai linişti, a închis ochii şi a inspirat adânc. Era justă decizia pe care urma să o ia? Va fi justă, dacă colonelul Carlos Enrique Díaz şi Forţele Armate se vor ţine de cuvânt şi nu vor,»

trece de partea trădătorului şi a cetelor lui de mercenari. Dar nu era convins că militarii îl vor urma pe Díaz. Dacă toţi ofiţerii superiori ar fi fost loiali, invazia ar fi fost deja respinsă şi înfrântă, în ciuda aviaţiei invadatorilor, care continua să facă ravagii în rândul trupelor guvernamentale. Ultimele ştiri vorbeau despre un

adevărat măcel comis de rebeli contra civililor din Bananera. Teama lui era ca nu cumva, după demisia sa, numărul de ofiţeri trădători să crească, sfârşind prin a-l îndepărta pe Carlos Enrique, acesta fiind singurul pe al cărui cuvânt se baza.

A vorbit la telefon cu Fortuny şi l-a anunţat de decizia sa de a demisiona. Uluit şi alarmat, Fortuny a încercat să-l facă să-şi schimbe decizia, dar nu a mai insistat după ce preşedintele, pe un ton răspicat, i-a spus că decizia era definitivă şi că însemna singura modalitate de a mai salva ceva din realizările revoluţiei şi de a-l împiedica pe Castillo Armas să ajungă la putere. Şi tot unica modalitate de a evita o invazieamerican a, care ar fi decimat populaţia civilă. Înainte de a închide telefonul, i-a spus că, spre deosebire de alte dăţi, discursul de renunţare la funcţie avea să-l scrie el însuşi. Şi că va urma o vânătoare de vră >»

jitoare contra comuniştilor reali sau presupuşi, aşa că ar fi bine să-şi ia precauţiile necesare, cât mai repede posibil. Apoi a pus receptorul în furcă.

A dat ordin ca Radio National să facă toate pregătirile pentru transmiterea unui mesaj către naţiune, pe care avea să-l rostească peste două ore. Apoi l-a sunat pe ambasadorul Mexicului, Primo Villa Michel, cu care rămăsese în strânsă legătură în ultimele zile, şi i-a spus că în acea noapte, după ce va citi discursul de abdicare de la putere, el şi familia lui vor cere azil la ambasadă, dacă guvernul Mexicului va fi de acord să-i primească. Ambasadorul l-a asigurat că aşa va fi şi că o să-i confirme în cel mult o oră. Apoi, preşedintele a vorbit la telefon cu soţia lui, limitându-se la trei cuvinte: „Pregăteşte bagajele, Marfa”. A urmat o tăcere scurtă, după care Marfa Cristina Vilanova i-a răspuns: „Sunt pregătite, iubitule. Când plecăm?” „În noaptea asta”, a spus el.

Preşedintele le-a cerut asistenţilor săi să nu lase pe nimeni să-l deranjeze. S-a încuiat în birou ca să-şi adune lucrurile şi să distrugă documentele pe care nu avea să le

ia cu el. În timp ce sorta documente, şi-a turnat o jumătate de pahar de whisky; trecuseră peste trei ani de când nu mai băuse nicio picătură de alcool. L-a dat pe gât dintr-o duscă, închizând ochii.

XXVI

De ziua bucătăresei lui, a mers ca să-i cumpere un cadou de la unul dintre acele supermarketuri imense, nou deschise în sudul oraşului Guatemala şi la ieşirea din magazin s-a auzit strigat pe numele său primit la naştere: „Enrique?” S-a oprit brusc, s-a întors şi a văzut o tânără îmbrăcată în blugi şi cu unul dintre acele hanorace de camuflaj, la modă printre noile generaţii. Purta o beretă albastră, avea ochi frumoşi şi îi zâmbea ca şi cum s-ar fi cunoscut dinainte.

— Sunteţi locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva, nu-i aşa? a zis fata şi a făcut un pas spre el, cu mâna întinsă, continuând să-i zâmbească.

El a luat o atitudine gravă, înainte de a-i răspunde urâcios:

— M-ai confundat, nu ştiu cine e ăla. Vorbise pe un ton foarte rece şi a încercat să dreagă situaţia zâmbindu-i şi el: Sunt Esteban Ramos. La dispoziţia ta. Dumneavoastră cine sunteţi?

— Înseamnă că v-am confundat, a spus tânăra, zâmbind din nou. Mii de scuze.

S-a întors şi s-a îndepărtat, cu paşi atletici şi legănându-şi uşor soldurile.

El a rămas încremenit, cu cadoul în mână, înmărmurit de surpriză şi supărat pe sine pentru cât de stupid reacţionase. Picioarele îi tremurau şi îşi simţea palmele umede. Îşi făcea în gând tot soiul de reproşuri. Comisese trei greşeli extrem de grave: se oprise când îşi auzise numele adevărat, negase iritat că el ar fi locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva şi i se adresase tinerei cu tu şi cu dumneavoastră în aceeaşi frază. Ar fi trebuit să-şi vadă de drum, fără să se oprească şi atunci fata chiar ar fi crezut că îl confundase cu o altă persoană. „Te-ai dat de

gol, tâmpitule", şi-a zis. În timp ce conducea maşina înapoi spre casă, îl rodeau mii de întrebări: cine era fata aceea? Fusese o întâlnire întâmplătoare? îl urmărise? Era imposibil să-l fi cunoscut înainte, fata nu putea să aibă mai mult de şaptesprezece ori optsprezece ani, ceea ce însemna că avusese unsprezece sau doisprezece când el intrase la închisoare. Era imposibil să şi-l amintească, se schimbase foarte mult de atunci. În plus, nu-şi amintea deloc de faţa aceea, de ochii aceia, de atitudinea ei afabilă. Nu, nu-l cunoştea dinainte, ci îl urmărea, încerca să-i afle adevărata identitate. Şi uite că reuşise, din cauza prostiei lui. Ar putea fi din poliţie? Greu de crezut. Din Serviciul de Informaţii al Armatei? Puţin probabil. Părea o studentă, Ia San Carlos, sau la umanioare, ori la drept, una dintre facultăţile alea radicale. Probabil că făcea parte dintr-o grupare din acelea extremiste, comuniste, care răpeau persoane şi puneau bombe în sediile băncilor şi în casele generalilor. Numai astfel de oameni puteau fi interesaţi să afle dacă fostul şef al Direcţiei de Securitate a guvernului condus de Castillo Armas era încă în viaţă şi trăia în civilie»

sub un nume fals.

În după-amiaza aceleiaşi zile a vorbit cu Turcul despre cele întâmplate. Acesta nu a dat mare importanţă problemei şi i-a zis că avea suficiente contacte în guvern pentru a afla dacă era urmărit de poliţie sau de Serviciul de Informaţii. Două zile mai târziu, Ahmed Kurony l-a anunţat că nu, informatorii săi fuseseră categorici: nu era urmărit nici de poliţie, nici de armată. Aşa că, dacă acea întâlnire nu fusese întâmplătoare, mai rămânea varianta ca una dintre acele grupări care mişunau prin toată ţara să-i fi luat urma fostului ofiţer, acuzat de nenumărate orori în epoca revoluţiei eliberatoare.

De atunci, Enrique a început să fie şi mai precaut. Umbla din nou înarmat; renunţase o vreme la armă pentru că insecuritatea cetăţenească, actele teroriste şi delincvenţa comună se multiplicaseră, făcându-i pe

poliţiştii şi militarii care patrulau prin oraş să oprească oamenii pe stradă pe ru a le verifica actele de identitate şi a-i percheziţiona. Din ziua în care se trădase, Enrique nu a mai ieşit niciodată fără să poarte la curea revolverul primit de la Turc. Şi tot din acea zi, indiferent unde s-ar fi aflat, era mereu în alertă. Nu reuşea să scape de senzaţia că era urmărit şi spionat. Petrecea cât mai puţin timp pe stradă, mergea de acasă direct la întâlniri, fără să se oprească în alte locuri, evita barurile şi restaurantele. Nu mai călcase prin Ciro sau Casablanca, nici măcar în noaptea în care Turcul l-a invitat să o vadă pe Tongolele, faimoasa dansatoare de rumba, cea cu şuviţa de păr alb între pletele ei negre ca smoala. Rondul pe la sălile de joc clandestine îl făcea acum însoţit de Temistocles, agentul de pază în care avea cea mai mare încredere.

Exact într-una dintre acele nopţi în care verifica sălile de joc a crezut că în sfârşit avea confirmarea faptului că era urmărit. O întâmplare cât se poate de stupidă. Terminase rondul pe la sălile de joc, care funcţionau în partea din spate a unui magazin de antichităţi, în Pasaje Rubio din centrul istoric, când a simţit un flash în spatele său. S-a întors cu rapiditate şi i-a cerut escortei să-l prindă pe un tânăr, care în mod evident nu era el fotograful, pentru că nu avea în mâini niciun aparat de fotografiat. S-a dovedit a fi un agent comercial, un client vechi al sălilor de joc. Enrique s-a văzut obligat să-i ceară personal scuze. Dar, în ciuda evidentei, a continuat să creadă că fusese fotografiat din spate, deşi agenţii de pază şi bodyguardul susţinuseră că nu. Îşi pierdea minţile? Avea vedenii? Nu, nu era paranoia, era fler. Auzise declanşatorul şi văzuse strălucirea acelui blitz. Probabil că fotograful s-a mişcat mai repede decât escorta. Dormea rău, avea coşmaruri, iar în timpul zilei îl copleşea ideea că viaţa pe care reuşise să şi-o reconstruiască, ieşind din abisul în care-l înfundase puşcăria, se va prăbuşi dintr-odată, ca un castel din cărţi de joc.

Într-o dimineaţă, Tiburcio, majordomul său, l-a trezit

ţinându-şi degetul la buze, semn că nu trebuia să facă zgomot. Era devreme, abia se lumina de zi. I-a făcut semn să se ridice din pat şi să-l urmeze la o fereastră; a tras puţin perdeaua. Enrique a văzut un bărbat care fotografia casa şi uşa de la intrarea în clădire. Făcea fotografii pe faţă, fără să se ascundă, din mai multe unghiuri. Apoi, fără să se grăbească, a mers până la colţul străzii unde îl aştepta o maşină, care a demarat imediat ce fotograful a urcat.

Aşadar, nu mai exista nicio îndoială. Acum avea o dovadă incontestabilă. îl urmăreau şi putea fi sechestrat sau ucis în orice clipă, chiar în acea zi. Nu putea fi vorba despre răufăcători obişnuiţi. De ce l-ar fi răpit pe el, care nu era nici milionar, nici nu avea posibilitatea de a pLăti o răscumpărare? în după-amiaza acelei zile a vorbit cu Turcul şi l-a rugat să-l scoată pentru un timp din ţară. Ahmed Kurony s-a arătat reticent la început. Avea nevoie de el aici, în Guatemala. Îi dăduse tot mai multe responsabilităţi în cadrul afacerii. Probabil că avea vedenii. Şi» nu era nimic neobişnuit ca un om să facă poze pe stradă atât de devreme. Poate că fusese un turist, sau un fotograf ţicnit, unul dintre aceia care încearcă să prindă lumina zorilor. Dar Enrique a insistat, aşa că, până la urmă, i-a spus: „OK”. Avea să-l trimită în Mexic pentru câteva săptămâni, poate acolo o să uite de presupuşii urmăritori. În acel oraş-stup îi va fi uşor să se ascundă şi să se simtă în siguranţă pentru o vreme.

XXVII

Aproape toată ţara a ascultat la radio discursul preşedintelui Jacobo Arbenz, prin care anunţa că renunţă la funcţie, dar cele mai extreme reacţii le-au avut, probabil, ambasadorul Peurifoy, pe care l-a cuprins o bucurie intensă – abdicarea preşedintelui nu demonstra tocmai faptul că strategia „loviturii de stat” dăduse roade şi deschisese drumul către zdrobirea imediată a comuniştilor? – şi co – Ionelul Castillo Armas, aflat în acel moment în Esquipulas, la cartierul său general, care a avut

un acces de furie nemaivăzută şi i-a făcut pe toţi cu ou şi cu oţet, în faţa tăcuţilor săi subordonaţi.

Ambasadorul John Emil Peurifoy s-a grăbit să trimită un raport Departamentului de Stat: demisia lui Arbenz dovedea că toată Armata îi întorsese spatele. Instalarea la putere a Forţelor Armate va uşura eliminarea tuturor elementelor subversive cuibărite în administraţie, dizolvarea sindicatelor rebele şi încetarea imediată a politicilor discriminatoare împotriva companiei United Fruit. El urma să aibă, cât mai repede, o întrevedere cu colonelul Carlos Enrique Díaz, noul preşedinte, pentru a-i cere să aplice imediat acele măsuri.

Mesajul colonelului Castillo Armas către CIA (adică domnului Frank Wisner, cu o copie pentru colonelul Brodfrost) era mult diferit. Nu se bucura deloc de cele petrecute şi considera demisia Mutului Arbenz o făcătură pentru a salva cele mai excesive măsuri ale Revoluţiei din Octombrie, o farsă pusă la cale cu concursul acelui slujitor şi acolit al lui Arbenz, comandantul Armatei, colone→

lui Arbencito Segundo. Dovada era faptul că-i permisese fostului preşedinte să ţină la radio discursul acela prin care adusese insulte Armatei de Eliberare şi lui însuşi, acuzând Statele Unite că planificaseră, sprijiniseră şi conduseseră invazia, repetând, aşadar, toate calomniile comuniste. El nu avea de gând să facă parte din toată acea bălăcăreală politică. Dacă Statele Unite comiteau nerozia de a-l sprijini pe colonelul Carlos Enrique Díaz, atunci el se vedea obligat să spună lucrurilor pe nume şi să se întoarcă în Honduras. Iar de acolo va aduce la cunoştinţa întregii lumii faptul că comuniştii guatemalezi triumfaseră din nou – de data aceasta sprijiniţi de Washington! – jucând pantomima demisiei lui Arbenz, pentru ca totul să continue la fel şi roşii să continue distrugerea Guatemalei. Faţă de Topor cerea imperios ca CIA (Mama Vitregă), Departamentul de Stat şi preşedintele Eisenhower să nu se lase prostiţi de ambasadorul Peurifoy (Văcarul) şi să-i

ceară lui Arbencito Segundo să demisioneze imediat. El nu va negocia niciodată cu comunistul ăla şi va continua să lupte în fruntea Armatei de Eliberare atât timp cât va fi nevoie. La final, îi mai informa şi că, după discursul lui Arbenz, mulţi ofiţeri intraseră în contact cu el pentru a-i propune să cadă la pace, iar unii chiar s-au oferit să sprijine invazia.

Nu toate bravadele lui Castillo Armas erau false. Era adevărat că după discursul de la radio al lui Arbenz, încrederea în acea revoluţie pe care ofiţerii o sprijiniseră mai mult din obedienţă decât din convingere a început să scadă vertiginos. Ofiţerii s-au simţit liberi să aleagă. Şi cei mai mulţi dintre ei şi-au zis că într-o asemenea perioadă, de dezordine şi incertitudine, era mai bine să sprijine invazia lui Castillo Armas, care era sprijinit de Statele Unite, decât să continue să apere o revoluţie căreia, aşa cum repeta neobositul ambasador Peurifoy, Armata îi va cădea victimă, mai devreme sau mai târziu. De aceea, în noaptea în care Arbenz a ţinut discursul la radio, colonelul Victor M. Leon, comandantul trupelor guvernamentale din garnizoana Zacapa, cel care luptase cu îndârjire împotriva invadatorilor, i-a trimis un mesager lui Castillo Armas, cerându-i încetarea luptelor şi deschiderea negocierilor de pace. Această decizie, susţinea el, era sprijinită de toţi ofiţerii de sub comanda sa.

Ambasadorul Peurifoy nu a apucat să sărbătorească victoria, sau ceea ce-şi închipuise că era victoria lui. La câteva ore după ce trimisese raportul, a primit un mesaj cifrat de la şeful său, John Foster Dulles, care, în termeni extrem de categorici, îi spunea că era absolut inacceptabil ca locul lui Arbenz la preşedinţie să fie luat de colonelul Carlos Enrique Díaz, căci era evident că exista o complicitate între cei doi, dat fiind că Díaz îi permisese fostului preşedinte să ţină la radio acel discurs în care insultase şi calomniase Statele Unite şi-i atacase pe Castillo Armas şi pe cei din Armata de Eliberare.

Ambasadorul trebuia să-i ceară lui Díaz să nu preia el puterea, ci să formeze o juntă militară cu adevărat independentă, fără legături cu Arbenz, o juntă asupra căreia trebuiau făcute presiuni, inclusiv sub ameninţarea unei invazii militare, ca să accepte să negocieze cu Castillo Armas, cel care afirmase categoric că e dispus să abolească toate reformele comuniste.

Ambasadorul Peurifoy şi-a schimbat opinia, însuşindu-şi pe loc ideile lui John Foster Dulles. I-a cerut colonelului Díaz o întrevedere cât mai repede posibil, pentru că primise un mesaj de la Washington şi trebuia să i-l comunice prin viu grai. Noul preşedinte a fixat întrevederea în aceeaşi zi, la zece dimineaţa (apăruseră zorii acelei nopţi interminabile). Pentru întrevedere, ambasadorul Peurifoy şi-a prins la subraţ revolverul impresionant, pe care-l purtase de fiecare dată în timpul negocierilor cu militarii greci, care, în treacăt fie zis, i se păreau mai civilizaţi decât indienii ăştia în uniformă.

Întâlnirea a avut loc în biroul principal al Statului Major al Armatei. Alături de colonelul Díaz se mai aflau doi ofiţeri, colonelul Elfego H. Monzôn şi colonelul Rogelio Cruz Wer, şeful Jandarmeriei, pe care ambasadorul îl vedea pentru prima dată. Toţi trei l-au primit cu fete triumfătoare:

— În sfârşit am reuşit ceea ce v-aţi dorit, domnule ambasador. Arbenz a renunţat la funcţie şi am pornit deja vânătoarea de comunişti.

Fără să-l salute, colonelul Díaz l-a informat pe Peurifoy că dăduse ordin ca să fie reţinuţi şefii de sindicate, membrii Partidului Guatemalez al Muncii şi toţi ceilalţi anarhişti de pe întreg teritoriul ţării.

— Doar că, din nefericire, a adăugat, mai mulţi şefi de filiale ai Partidului Guatemalez al Muncii au apucat să ceară azil politic la ambasada Mexicului. Ambasadorul Primo Villa Michel, complicele lor, i-a primit.

— Dumneavoastră sunteţi de vină pentru că aţi făcut o treabă de mântuială, domnule colonel Díaz, l-a atacat Peurifoy, agresiv, convins că era pierdut dacă nu reuşea să-şi creeze un ascendent moral asupra colonelului.

Cuvintele ambasadorului au şters bucuria de pe chipurile celor trei.

— Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi, domnule ambasador, a reacţionar, într-un târziu, colonelul Díaz.

— Veţi înţelege imediat, domnule colonel, i-a spus ambasadorul, pe acelaşi ton răspicat şi fluturându-şi degetul arătător la înălţimea feţei ofiţerului guatemalez. Acordul nostru nu presupunea ca Arbenz să renunţe la putere abia după pronunţarea unui discurs, pe care l-a ascultat toată Guatemala, plin de insulte la adresa Statelor Unite, acuzându-ne că am conspirat împotriva reformelor sociale pentru a apăra interesele companiei United Fruit şi atacându-i pe Castillo Armas şi pe oamenii săi, numindu-i „o ceată de mercenari” care trebuie învinsă, lucru pe care, din câte văd, dumneavoastră sunteţi pregătit să-l duceţi la bun sfârşit.

Faţa colonelului Díaz se făcuse pământie. Peurifoy nu l-a lăsat să-i răspundă. Ceilalţi doi ofiţeri continuau să rămână tăcuţi, foarte palizi. Interpretul traducea cu repeziciune cuvintele ambasadorului, împrumutând de la el energia şi gesticulaţia ameninţătoare.

— Şi acordul nostru, a continuat diplomatul, nu prevedea nici să-i daţi timp lui Arbenz să-i prevină pe toţi comuniştii regimului ca să poată cere azil politic nu doar la ambasada Mexicului, ci şi la cele ale Columbiei, Argentinei, Braziliei, Venezuelei etc. etc. De azi-noapte se tot refugiază, fără ca armata sau poliţia să intervină. Nu aşa ne-a fost înţelegerea. Guvernul Statelor Unite se simte insultat de cele întâmplate şi o să ia toate măsurile care se impun. Domnule colonel Díaz, vă spun cât se poate de limpede: dumneavoastră nu sunteţi agreat de Statele Unite ca preşedinte al Guatemalei. Vă spun în mod oficial. Dacă

nu demisionaţi, veţi suporta consecinţele. Ştiţi prea bine în ce situaţie e ţara. Flota maritimă a Statelor Unite a înconjurat Guatemala, atât prin Pacific, cât şi prin Caraïbe. Puşcașii marini sunt pregătiţi să debarce şi să facă, în câteva ore, tot ceea ce dumneavoastră nu aţi făcut. Nu vă târâri tara într-un holocaust. Re – „nunţaţi imediat la conducerea juntei ca să putem ieşi din impasul acesta printr-o soluţie paşnică. Evitaţi o invazie şi ocupaţie militară, vărsarea de sânge şi daunele cumplite pe care le-ar suferi Guatemala dacă s-ar întâmpla aşa ceva.

A tăcut şi i-a scrutat cu privirea pe cei trei colonei. Încremeniseră atenţi şi tăcuţi.»

— E un ultimatum? a întrebat, într-un târziu, colonelul Carlos Enrique Díaz.

Vocea îi tremura şi ochii îi sclipeau înlăcrimaţi.

— Da, este, a spus răspicat ambasadorul, după care a adoptat o atitudine mai prietenoasă şi un ton mai blând. Vă încurajez să faceţi acest act de patriotism, domnule colonel. Demisionaţi şi salvaţi Guatemala de o invazie,»

care ar lăsa în urmă mii de morţi şi tara în ruină. Nu»

Intraţi în istorie drept un ofiţer care, din mândrie, a permis anihilarea patriei sale. Renunţaţi la putere şi vom încerca să creăm o juntă militară, condusă de trei sau patru ofiţeri, care să accepte să negocieze cu colonelul Castillo Armas un acord acceptabil pentru Statele Unite şi care să-i permită ţării mele să se implice în democratizarea şi reconstrucţia Guatemalei.

În ciuda tăcerii şi lividităţii celor trei colonei, ambasadorul Peurifoy a ştiut că şi de data aceasta, ca în Grecia, câştigase confruntarea. A răsuflat uşurat. Cei trei colonei, după un schimb de priviri, dădeau din cap că sunt de acord şi se chinuiau să zâmbească, chiar dacă zâmbetele lor erau aproape macabre. L-au rugat să ia loc. Au cerut cafea şi apă minerală şi şi-au aprins câte o ţigară. Au început să discute în timp ce fumau, suflându-şi fumul în faţă, şi în mai puţin de o oră se puseseră deja de acord asupra membrilor noii junte militare, asupra ţării în care

colonelul Carlos Enrique Díaz avea să fie trimis ambasador şi asupra discursului care va fi transmis guatemalezilor, prin care se va anunţa că noua juntă militară, dornică de pace şi fraternitate, va fi gata să negocieze un acord cu colonelul Castillo Armas – fără să se pună problema învinşilor sau învingătorilor – pentru a inaugura o nouă eră de libertate şi democraţie în Guatemala.

Ambasadorul a părăsit sediul Statului Major şi imediat ce-a ajuns la ambasadă a sunat la Washington şi a raportat pe larg tot ceea ce se întâmplase. Acum marea problemă, evident, avea să fie colonelul Carlos Castillo Armas. Acesta pretindea ca Forţele Armate guvernamentale să depună armele imediat, iar el să intre triumfător în capitală, în fruntea Armatei de Eliberare şi să se organizeze o paradă militară în cinstea lui. „Trebuie să-l pun cu botul pe labe şi pe pămpălăul ăsta, şi-a zis Peurifoy. Şi-a cam luat nasul la purtare”. Era frânt de oboseală, dar, ca de obicei, situaţiile limită trezeau în el o adevărată frenezie, o nevoie fizică de a acţiona şi de a-şi risca pielea.

În zilele imediat următoare demisiei preşedintelui Arbenz, s-au constituit cinci junte militare, fiecare nouă juntă apropiindu-se tot mai mult de pretenţiile Statelor Unite, datorită intransigenţei şi şiretlicurilor ambasadorului Peurifoy, şi încercând să întreacă junta dinainte la capitolul urmărirea, capturarea, torturarea şi împuşcarea comuniştilor. Şefii Partidului Guatemalez al Muncii care nu se refugiaseră în ambasade au reuşit, preveniri de Arbenz şi Fortuny, să se ascundă sau să fugă în munţi şi în selvă, dar mulţi alţii nu, mai ales şefi de sindicate, profesori, studenţi şi experţi în diverse domenii, care se implicaseră politic – mulţi dintre ei pentru prima dată – începând de la Revoluţia din Octombrie. Nu s-a ştiut niciodată nu – >

mărul exact al victimelor, dar cu siguranţă au fost sute, poate mii, oameni obişnuiţi, ţărani anonimi cărora împărţirea de terenuri naţionalizate li se păruse un dar picat din cer şi care, atunci când legea Reformei Agrare a

fost abolită şi s-au văzut obligaţi să renunţe la ceea ce credeau că sunt micile lor proprietăţi, au rămas cu gura căscată. Unii dintre ei s-au supus, dar alţii şi-au apărat proprietatea cu dinţii şi cu unghiile, ajungând să fie torturaţi, ucişi sau condamnaţi la ani grei de puşcărie, fără ca mulţi dintre ei să înţeleagă prin ce mişcări ciudate ajunseseră să fie mai întâi beneficiari, iar mai apoi, după doi sau trei ani, victime.

Junta care a durat cel mai puţin – câteva ore – a fost cea formată din coloneii Carlos Enrique Díaz, José Angel Sánchez şi Elfego H. Monzón. Dar Castillo Armas a declarat că nu o recunoştea, aşa că junta şi-a pierdut toată autoritatea. După demisia lui Arbenz, Castillo Armas prinsese aripi, pentru că multe dintre trupele guvernamentale trimise să lupte împotriva invaziei la graniţa cu Honduras trecuseră de partea lui şi, cu cât se simţea mai stăpân pe situaţie, cu atât se subordona mai puţin nord-americanilor. Din noaptea în care Arbenz se refugiase la ambasadă, Peurifoy nu-i mai slăbise pe şefii Armatei, ameninţându-i făţiş cu o invazie a puşcaşilor marini. Ofiţerii cedau, pas cu pas. Renunţarea la putere a lui Díaz nu l-a domolit pe Castillo Armas. Insista că vrea să aibă parte de o paradă militară grandioasă, în timpul căreia să intre în capitală în fruntea Armatei Eliberatoare. Fără paradă nu vor fi nici negocieri cu trupele guvernamentale. Pentru ambasadorul Peurifoy au fost zile în care nu a avut timp nici să mănânce şi nopţi de nesomn, pline de discuţii nesfârşite, de acorduri care nu durau mai mult de câteva ore sau câteva minute, denunţate vehement de o parte sau de cealaltă, plus epuizantele convorbiri cu Washington-ul, pentru a armoniza acordurile sau a le reface în totalitate.

Între timp, soldaţii şi poliţiştii, cu ofiţerii lor în frunte, dezlănţuiseră o vânătoare de vrăjitoare fără precedent în violenta istorie a Guatemalei. Desfiinţarea sindicatelor şi, închiderea tuturor birourilor Reformei Agrare, care fuseseră deschise în fiecare sat, se făcea cu

arma în mână şi toţi cei prinşi în birouri erau arestaţi, se însăilau liste pe baza denunţurilor anonime şi mulţi dintre deţinuţi – oameni sărmani, fără relaţii sus-puse – erau torturaţi, în multe cazuri până la moarte, iar cadavrele erau îngropate sau arse fără ca familiile răposaţilor să fie anunţate. Panica se răspândise în toate cotloanele societăţii guatemaleze, în special în rândul clasei sărace, iar excesele de violenţă întreceau toate grozăviile de până atunci. În lunile de după instalarea la putere a lui Castillo Armas, în jur de două sute de mii de băştinași mayaşi din Guatemala, înspăimântaţi de măcelul din ţară, au reuşit să fugă în Chiapas, Mexic, iar numărul lor – singurul cât de cât credibil dintre toate câte au circulat pe seama represiunii din acea perioadă – a reieşit din informaţiile date de autorităţile mexicane.

Un alt aspect fără precedent în istoria persecuţiilor politice din Guatemala, de după epoca Inchiziţiei, a fost cel al arderilor de „documente dăunătoare şi subversive”, efectuate în garnizoane şi în pieţe publice. Din pamflete, manifeste, ziare, reviste şi cărţi – de autori selecţionaţi după un criteriu atât de misterios, încât printre ei se aflau Dostoievski şi Victor Hugo – se înălţau adevărate focuri de tabără, în jurul cărora copiii se jucau ca în noaptea de Sânziene.

Negocierile finale dintre Armata de Eliberare şi împuţinatele forţe militare guvernamentale au avut loc în El Salvador, pentru că preşedintele ţării, Oscar Osorio, se oferise (la iniţiativa Statelor Unite) să le primească pe cele două părţi beligerante. Cu obişnuitul său pistol plin de gloanţe în tocul de la subraţ, ambasadorul Peurifoy a luat parte la negocieri, dar nu ca un simplu observator, ci ca un „martor implicat” (o titulatură cu care se mândrea, înţeleasă numai de el). Secretarul de Stat i-a dat misiunea de a reprezenta Statele Unite la masa negocierilor, avertizându-l, e drept, că trebuia să facă tot ce putea pentru ca cerinţele lui Castillo Armas să fie acceptate. Guatemala suferise mult de pe urma celor întâmplate în

ultimii zece ani şi pentru guvernul lui Eisenhower era important ca ţara să aibă în fruntea ei pe cineva care, atât prin convingerile politice, cât şi prin temperament, să fie prietenul Statelor Unite şi să arate multă înţelegere faţă de companiile nord-americane din America Centrală.

Chiar dacă au fost prezenţi şi ambasadorii Statelor Unite din Nicaragua, Salvador şi Honduras, şi şi-au pus cunoştinţele la bătaie, doar Peurifoy a participat activ la negocieri. De fapt, chiar le-a condus, susţinând punctul de vedere al lui Castillo Armas în dauna celui al coloneilor Elfego H. Monzón şi Mauricio Dubois, reprezentantă Forţelor Armate din Guatemala. Până la urmă, s-a ajuns la un acord. A fost numită o „juntă temporară", formată din coloneii Castillo Armas, Monzôn, José Luis Cruz Salazar, Mauricio Dubois şi maiorul Enrique Trinidad Oliva. Înţelegerea era ca junta să se dizolve imediat ce actuala Constituţie avea să fie înlocuită cu una >

nouă. Avea să se facă o „defilare comună", în care atât Armata de Eliberare, cât şi Forţele Armate guvernamentale să celebreze Ziua Victoriei.

În Salvador, Castillo Armas l-a salutat cu răceală pe Văcar, însă în timpul zborului de întoarcere în Guatemala s-a arătat ceva mai cordial şi i-a mulţumit pentru sprijinul acordat în timpul negocierilor. „Ţara vă va primi ca pe un erou, domnule colonel", a prezis Peurifoy. Şi chiar aşa a fost. Dar primul care a coborât din avion pe aeroportul din capitală nu a fost liderul anarhist, ci ambasadorul Statelor Unite. În faţa uriaşei mulţimi – în jur de o sută treizeci de mii de persoane –, Castillo Armas l-a invitat pe Peurifoy să salute „poporul guatemalez", iar diplomatul, demonstrând o timiditate neaşteptată la un asemenea buldozer uman, s-a mulţumit să toasteze pentru viitorul Guatemalei. O uriaşă mulţime de oameni, sătui de insecuritatea şi violenţa din ultimul timp, s-au îmbulzit în aeroport şi pe străzile capitalei pentru a-l primi pe colonelul Castillo Armas, cel care, începând de atunci, a fost recunoscut drept şef indiscutabil de către toţi susţinătorii şi adversarii

săi din Forţele Armate. Washington-ul a făcut în aşa fel încât ambasadorul Peurifoy să negocieze cu membrii juntei alese în Salvador, pentru ca aceştia să renunţe la putere în favoarea lui Castillo Armas. Nu a fost uşor deloc. Colonelul Cruz Salazar a cerut, la schimb, funcţia de ambasador la Washington şi o importantă sumă de bani. La fel şi colonelul Mauricio Dubois. Amân

doi au primit câte o sută de mii de dolari pentru faptul că s-au retras din conducere. Nu se ştie cum au fost recompensaţi ceilalţi membri, însă toţi au sfârşit prin a-i ceda locul noului lider.

Astfel, comandantul Armatei de Eliberare, după un referendum organizat în pripă şi câştigat detaşat, a ajuns să fie noul preşedinte al Republicii Guatemala, având misiunea de a abroga toate măsurile descreierate şi antidemocratice ale guvernelor conduse de Arévalo şi Arbenz, în încercarea lor de a transforma Guatemala într-un satelit sovietic. (Faţă de Topor avea să afle, abia după ce avusese loc acea defilare masivă, de incidentele din timpul defilării, când nu a lipsit mult ca tinerii cădeţi ai Şcolii Politehnice să se ia la bătaie cu păduchioşii de eliberatori).

Pe 4 iulie, de ziua naţională a Statelor Unite, ambasadorul Peurifoy şi soţia lui, Betty Jane, au dat o petrecere de neuitat, pentru cinci sute de persoane, la reşedinţa lui din zona paisprezece, cartierul cel mai elegant din Guatemala, în timpul căreia s-a toastat, s-au adus elogii şi s-au exprimat felicitări în cinstea eroului serii, care nu a fost colonelul Castillo Armas, ci ambasadorul Peurifoy.

Dar, în ciuda faptului că era epuizat, pentru ambasador încă nu sosise vremea odihnei. După încheierea festivităţilor, Departamentul de Stat i-a ordonat să colaboreze cu CIA, care, odată Arbenz îndepărtat, trebuia acum să şteargă toate urmele participării Statelor Unite la operaţiunea PBS – uccess. Era obligatoriu să nu rămână

nicio urmă, ca să nu alimenteze şi mai mult campania internaţională a comuniştilor şi a altora de teapa lor – printre care se număra chiar Franţa – care acuzau SUA că >

Invadase un mic stat suveran şi răsturnase guvernul ales democratic, numai pentru a apăra privilegiile companiei transnaţionale United Fruit. Aşa că Peurifoy, storcând putere din propria-i oboseală, fără să se bărbierească, fără să facă baie, fără să-şi schimbe cămaşa, a ajutat la întoarcerea în Statele Unite a celor aproape şase sute de agenţi pe care CIA îi trimisese în Nicaragua, Guatemala, Salvador, Panamá şi Honduras ca să pregătească invazia. A trebuit să se asigure de dispariţia celor douăzeci de avioane care formaseră flota aviaţiei Armatei de Eliberare.

Mai multe dintre ele i-au fost făcute cadou lui Anastasio Somoza pentru că le pusese la dispoziţie clădiri şi permisese ca mercenarii lui Castillo Armas să se antreneze pe teritoriul tării sale; restul avioanelor i-au fost date chiar lui Castillo Armas, pentru reconstrucţia aviaţiei militare a Guatemalei.

În ultimele zile petrecute în Guatemala (Departamentul de Stat îi explicase că un om atât de implicat precum el în căderea lui Arbenz trebuia să părăsească ţara cât mai repede, iar el a fost de acord să preia ambasada Statelor Unite din Thailanda), Peurifoy şi familia lui s-au ocupat de făcutul bagajelor şi şi-au luat la revedere de la nenumăraţii fermieri şi afacerişti guatemalezi care ţineau cu tot dinadinsul să-i mulţumească ambasadorului şi să-l» asigure că o să-i ducă dorul. Peurifoy îşi zicea că acolo, în Orient, se va putea odihni, în sfârşit.

Înainte de a pleca spre noua lui destinaţie, a reuşit să-şi îndeplinească o dorinţă secretă: ambasadorul Mexicului i-a permis să intre în acea ambasadă plină ochi cu refugiau cărora guvernul preşedintelui Castillo Armas

le tot amâna, sub diverse pretexte, permisiunea de a pleca în exil. Nu a reuşit să-l vadă pe Arbenz, pentru că fostul preşedinte a refuzat să-l vadă. În schimb a avut satisfacţia de a sta puţin de vorbă cu José Manuel Fortuny, fost membru al partidului lui Arbenz, apoi secretar general al Partidului Guatemalez al Muncii. Au discutat câteva minute, până când guatemalezul l-a recunoscut pe ambasador şi a amuţit. I-a mărturisit că era în continuare prieten cu Arbenz, cel cu care colaborase intens, mai ales la elaborarea şi aplicarea legii Reformei Agrare. Peurifoy avea în faţa lui un om învins, cu moralul la pământ. Slăbise mult şi vorbea cu privirea rătăcită, cu ochii roşii de nesomn şi de gânduri negre. Nu i-a mai răspuns la nicio întrebare, de parcă nu le-ar fi înţeles sau nu le-ar fi auzit. În raportul către Departamentul de Stat, Peurifoy a spus că acel vechi şi periculos inamic – un agent sovietic, fără îndoială – era la ora actuală o ruină, cuprins de nevroză şi de regrete, poate, pentru toate răutăţile pe care le comisese.

Gurile rele spuneau că atunci când Departamentul de Stat i-a comunicat că noua sa destinaţie va fi Thailanda, ambasadorul Peurifoy a întrebat (nu se ştie dacă în glumă sau în serios): „Urmează şi acolo o lovitură de stat?” Ambasadorul le promisese copiilor săi şi soţiei sale, Betty Jane, că în Thailanda vor avea parte, în sfârşit, de liniştea unei adevărate vieţi de familie. Şi într-adevăr, chiar dacă nu pentru mult timp, familia Peurifoy s-a putut bucura de câteva luni de zile fără schimbări politice dramatice, iar ambasadorul a ajuns să-şi facă o idee despre masajul tradiţional, o pasiune naţională a thailandezilor, faimos pentru tehnicile sale care combină credinţe religioase, sport şi sexualitate. În 12 august 1955, când încă nu trecuse niciun an de când era ambasador în Thailanda, Peurifoy, însoţit de unul dintre copiii săi, se afla la volanul impresionantului său Thunderbird albastru şi, în timp ce conducea cu viteză mare la periferia oraşului Bangkok, pe un pod, s-a ciocnit frontal de un camion care venea din

direcţia opusă şi care, poate, l-a lovit intenţionat. Ambasadorul şi fiul său au murit pe loc. Guvernul Statelor Unite a trimis un avion pentru repatrierea rămăşiţelor pământeşti, iar Departamentul de Stat nu a făcut demersuri în vederea începerii unei investigaţii pentru a afla dacă tragicul accident fusese pus la cale de comunişti, pentru a se răzbuna pe cel care luptase cu atâta succes împotriva expansiunii Uniunii Sovietice. Guvernul Statelor Unite a preferat ca totul să fie dat uitării cât mai repede, sâcâit de campania internaţională dezlănţuită împotriva Washington-ului pentru implicarea în căderea guvernului lui Arbenz, cel pe care, încetul cu încetul, presa începea să-l reconsidere, recunoscând că nu fusese comunist, ci un om naiv şi bine intenţionat, care nu voise altceva decât să aducă progres, democraţie şi dreptate socială pentru ţara sa, chiar dacă fusese prost sfătuit" şi aplicase metode greşite.

Văduva lui Peurifoy, Betty Jane, a publicat un jurnal care cuprindea multe episoade din demersurile diplomatice ale soţului ei, pe care-l prezenta drept un erou. Jurnalul nu a circulat prea mult şi abia dacă a fost pomenit în presă. Guvernul Statelor Unite nu l-a luat deloc în seamă.

Între timp, în Guatemala, preşedintele Castillo Armas, ales după un scrutin în care nu a avut adversari – colegii săi din junta militară renunţaseră deja în favoarea lui – se chinuia să pună capăt tuturor relelor cauzate de Revoluţia din Octombrie. Desfiinţa sindicate, federaţii, fundaţii, asociaţii de agricultori şi muncitoreşti, închidea Institutul Indigen Naţional, dădea înapoi fermierilor şi companiei United Fruit „pământurile nelucrate" naţionalizate, abroga legea prin care firmele şi latifundiarii trebuiau să plătească impozit, umplea puşcăriile cu sindicalişti, profesori, ziarişti şi studenţi acuzaţi că sunt „comunişti" şi „anarhişti". În provincie au avut loc multe scene violente, iar în unele locuri s-au comis asasinate colective la fel, sau mult mai sângeroase decât cele de la

începutul guvernării lui Arévalo, petrecute în Patzicia (San Juan Comalapa), în timpul unei ciocniri violente dintre metişi şi băştinașii mayaşi kaqchikeles. Noul ambasador nord-american, mult mai prudent decât Peurifoy, a încercat, la îndemnul Departamentului de Stat, să mai taie din elanul anticomunist al lui Castillo Armas, ceea ce a dus la altercaţii, dezacorduri şi mici ciocniri între Statele Unite şi cel pentru care guvernul lui Eisenhower făcuse atâtea eforturi pentru a-l înscăuna. În Guatemala a început să se răspândească ideea că era posibil ca Statele Unite să fi greşit alegându-l pe Faţă de Topor drept purtătorul de stindard al libertăţii în America Centrală şi în lume, pentru că era extremist şi nu se bucura de atâta simpatie, cum se credea, în rândul Forţelor Armate.

XXVIII

S-a trezit când era încă noapte. Ceasul arăta patru şi jumătate dimineaţa. Dormise doar trei ore şi jumătate, căci îşi făcuse bagajele până la unu noaptea. Acolo, în cele două geamantane şi în valijoara de mână, se afla toată avuţia lui de pe această lume. Hainele vechi le făcuse cadou bucătăresei şi majordomului, multe cravate şi perechi de pantofi, batiste şi chiloţi, costume încă noi, care nu-i mai încăpuseră în bagaj. Renunţase la casa închiriată, proprietarii urmau să vină reintre în posesia ei la amiază. Trecuseră pe acolo în ziua anterioară, pentru a se asigura că totul era în ordine şi şi-au dat seama că locuinţa arăta»,»

mai bine decât atunci când o închiriaseră, era proaspăt zugrăvită şi, în plus, aveau să se procopsească şi cu piese noi de mobilier.

Îşi scosese toate economiile de la bancă, le transformase >

În cecuri de călătorie, pe care apoi putea să le schimbe în valută în Mexic. În drumul spre aeroport avea să treacă pe la Banco Popular pentru a-şi închide şi ultimul cont, unde îi mai rămăseseră ceva bani.

Brusc, I-a înspăimântat un gând. Destul de mulţi

oameni ştiau de plecarea sa: bucătăreasa, majordomul, angajaţii băncilor. Comisese o imprudenţă? Nu ar fi fost mai bine să plece fără nimic la el, să dispară de azi pe mâine?

A alungat imediat toate acele îndoieli. Erau nelinişti absurde. Se gândise mult dacă să călătorească în Mexic cu mijloace terestre sau cu avionul. Da, poate că ar fi fost mai bine cu maşina, dar nu era sigur că vechiul Ford, cumpărat la mâna a doua, folosit din plin în ultimii ani, avea să reziste drumurilor proaste, mai ales când ar fi trebuit să străbată selva, spre localitatea de frontieră Tapachula, din Chiapas. În fine, oricum era prea târziu pentru regrete. Urma să vină Temfstocles, cel mai bun dintre bodyguarzii săi. Îi promisese că va vinde Ford-ul şi îi va trimite în Mexic jumătate din suma încasată (cealaltă jumătate era comisionul lui).

Ce fel de viaţă avea să ducă în capitala mexicană? Nu cunoştea pe nimeni acolo, ştia doar că nişte rude din fosta lui familie trăiau în Mexic de mai mulţi ani. Dar nu voia >

să aibă de-a face cu ele, le considerase ca şi moarte încă înainte de a ieşi din închisoare. Nişte nerecunoscători, ce mai! îşi punea toate speranţele în Ahmed Kurony. Îi promisese că avea să-i dea câte ceva de făcut şi ştia că putea avea încredere în el. Mulţumită Turcului supravieţuise în ultimii ani şi îşi putuse reface viaţa. Se va descurca, va merge mai departe. Acolo nu va mai trebui să fie mereu cu ochii în patru, ros de teama de a fi recunoscut de către cei care voiau să-l sechestreze sau să-l omoare. Acum, când avea certitudinea că îl urmăreau, cel mai important era să se evapore, să dispară, să uite pentru totdeauna – sau cel puţin pentru câţiva ani – de Guatemala. Se gândise de multe ori în ultimele zile şi ajunsese la concluzia că dacă ar fi căzut în mâinile lor, cel mai bine ar fi fost să-l omoare. Dacă l-ar fi răpit pentru a cere o recompensă, ar fi fost pierdut: nu avea bani de recompensă şi nimeni nu ar fi plătit pentru el. L-ar fi supus celor mai cumplite chinuri, doar aşa, din pură plăcere,

pentru că oricum l-ar fi omorât până la urmă. Cine? Una dintre grupările revoluţionare care apăruseră în ultima vreme în Guatemala? Erau formate din tineri care nu aveau cum să-şi amintească de ceea ce făcuse el pe când era şeful Securităţii în regimul lui Castillo Armas. Poate doar un fiu sau o rudă de-a celor care înfundaseră puşcăria sau care fuseseră ucişi în acei ani.

Şi-a amintit, vag, de fosta lui soţie şi de cei doi copii pe care-i avusese cu ea. Toţi trei trebuiau să fie acum nişte adevăraţi mexicani, vorbind toţi cu acele expresii amuzante, aşa cum văzuse în filmele mexicane. Dacă îi va întâlni vreodată pe stradă, nu avea să-i recunoască şi nici ei pe el. Va trebui să-şi găsească o femeie acolo. Trăise mult prea singur în ultimul timp, încercând să-şi refacă viaţa. Ce bine ar fi să găsească o mexicancă frumoasă şi tandră cu care să-şi refacă viaţa, să simtă din nou căldura unei familii. Se săturase de viaţa pe care o dusese de când ieşise din închisoare, o viaţă fără sotie, fără iubire, fără prieteni, fără nimeni care să se roage pentru el, dacă ar fi fost ucis.

Pe la cinci dimineaţa s-a ridicat din pat şi a mers la baie ca să facă duş şi să se bărbierească. A făcut totul fără >»

grabă. După ce s-a îmbrăcat şi-a făcut o cafea cu lapte şi a prăjit pâinea pe care bucătăreasa i-o lăsase gata feliată. După micul dejun a pornit radioul ca să asculte ştirile. Însă mintea lui nu era la evenimentele zilei, ci la nedreptăţile de care avusese parte. Nu era genul de om care să piardă timpul plângându-şi singur de milă, dar, în ultimele zile, mai ales de când avea dovezi că era urmărit, i se întâmpla să se lase cuprins de o asemenea slăbiciune. Toţi se purtaseră foarte urât cu el, mai ales Castillo Armas. El îl sprijinise, renunţase să facă parte din junta formată în urma discuţiilor din San Salvador, pentru a-i permite să ajungă preşedinte. Iar drept recompensă, Castillo Armas îl marginalizase, îl trăsese pe linie moartă, punându-l şefia acel Departament de Securitate care nici nu era, nici nu

însemna nimic. Şi nenumăraţii ofiţeri care fuseseră la fel de implicaţi ca şi el şi care îi întorseseră spatele şi complotaseră cu tribunalul militar lăsându-l să zacă în puşcărie nu mai puţin de cinci ani. Fără să-i permită să se apere în faţa unui judecător, sau a unui tribunal, pentru că se temeau că va da lucrurile pe faţă şi-i va compromite pe toţi.

Mexicul îl va face să uite toată acea poveste. Oraş nou, serviciu nou, femeie nouă, viaţă nouă.

A oprit radioul şi a rămas nemişcat, moţăind pe canapeaua din sufragerie până la opt dimineaţa, când a sosit Temistocles. Era un tinerel, mereu îmbrăcat cu aceleaşi haine: blugi, curea latră, cămaşă şi o bluză neagră, foarte largă, sub care ascundea o pereche de pistoale. Făcuse armata şi acolo învăţase să tragă. Lucra deja de ani buni pentru Turc. Dintre toţi bodyguarzii organizaţiei Turcului, Temistocles i se păruse întotdeauna cel mai dibaci şi mai de încredere. I-a oferit o ceaşcă de cafea, dar tânărul luase deja micul dejun. L-a ajutat să care bagajele până la vechiul Ford, parcat în faţa clădirii în care locuise în ultimii ani.

A încuiat uşa apartamentului şi a aruncat cheia înăuntru prin fanta pentru corespondenţă, aşa cum se înţelesese cu proprietarii.

Au mers la filiala de la Banco Popular. Încă nu setleschisese, dar aveau timp berechet. Au aşteptat în maşină, povestind şi fumând. Parcaseră la câţiva metri de intrarea în bancă. Avionul decola la unsprezece dimineaţa şi, dacă ajungea în aeroport cu o oră înainte, avea să fie foarte bine. Uşile filialei s-au deschis la opt şi jumătate.

Temi stocles l-a însoţit înăuntru şi, cât timp au durat operaţiunile bancare, a stat lângă el, cu mâinile sub bluza neagră. Şi-a înfundat banii în portofel. Au părăsit banca, au intrat în maşină şi, exact când se pregătea să pornească motorul, Enrique a observat-o pe fată. Da, ea era, fata de la supermarket, îmbrăcată aproape la fel ca în ziua aceea, blugi, cămaşă de camuflaj, beretă albastră. Stătea la vreo

cincizeci de metri, cu spatele sprijinit de un stâlp de iluminat şi privea spre maşină. Părea că zâmbeşte.

Agitat, pierzându-şi controlul, a pornit motorul. În acel moment a explodat bomba. La ştirile de seară şi în zilele următoare din acel final de martie 1963, cu puţin timp înainte de lovitura de stat care avea să răstoarne regimul generalului Miguel Ydigoras Fuentes şi să-l aducă la putere pe Enrique Peralta Azurdia, s-a anunţat un atentat terorist, care avusese loc în centrul capitalei şi se soldase cu doi morţi şi mai mulţi răniţi. Abia după mult timp, o investigaţie făcută de doi ziarişti de la El *Imparţial* avea să aducă la cunoştinţa marelui public că unul dintre decedaţi în atentat, aşa-numitul „Esteban Ramos, inginer industrial" era, de fapt, fostul şef al Securităţii, locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva, exclus din armată pentru încălcarea drepturilor omului şi posibilă complicitate la uciderea preşedintelui Carlos Castillo Armas.

Au urmat o serie de speculaţii jurnalistice despre viaţa clandestină pe care Enrique o dusese în tot acel timp şi a fost învinuit de multe lucruri – de pildă, că aparţinuse unei grupări de extremă dreapta, numită Mâna Albă, care pregătea o lovitură de stat –, dar nu şi de faptul că făcuse contrabandă şi fusese omul de încredere al unui interlop.

XXIX

Efrén García Ardiles a aflat de la Simula că Arturo Borrero Lamas era pe moarte şi o vreme a stat pe gânduri, dar şi-a luat inima în dinţi, până la urmă. A rugat-o pe fosta doică a Martei să-l întrebe pe fostul său prieten dacă accepta să-l viziteze. Spre surprinderea lui, Arturo a spus că da. Mai mult, i-a comunicat ziua şi ora vizitei: sâmbătă, la cinci după-amiază. Efrén şi-a amintit că aceea era ziua în care, cu mult timp în urmă, prietenii lui Borrero Lamas se întâlneau în casa acestuia, ca să joace acel joc de cărţi, acum dispărut, tabinet. De atunci trecuseră numai câţiva ani şi, totuşi, Guatemala se schimbase mult în acest timp. Şi viaţa lui de asemenea. Oare cum o fi arătând Arturo?

Era mai rău decât îşi imaginase. Nu se mai dădea jos

din pat, iar dormitorul arăta ca o cameră de spital, cu draperiile trase pentru că lumina îl deranja pe bolnav, cu medicamente peste tot şi o infirmieră care avea grijă de el permanent, şi care acum, din discreţie, s-a retras imediat ce el a intrat. Mirosul de medicamente şi de boală l-a >

făcut să-şi amintească de profesia sa la care renunţase. Vechile servitoare, Patrocinio şi Juana, încă erau acolo. Arturo era foarte slab, numai piele şi os, şi avea vocea şi privirea ochilor duşi în fundul capului peste măsură de obosite. Vorbea în şoaptă, cu pauze lungi, abia mişcându-şi buzele, ca şi cum vorbitul ar fi fost un mare efort pentru el.

Nu şi-au dat mâna, însă Efrén l-a bătut prieteneşte pe umăr, în timp ce-l întreba:

— Cum te mai simţi?

— Ştii foarte bine că sunt pe moarte, i-a răspuns sec Arturo. Dacă nu ar fi aşa, nu te-aş fi primit. Dar, în ceasul morţii, orice creştin trebuie să uite de resentimente. Aşa că stai Jos. Mă bucur să te văd, Efrén.

— Şi eu, Arturo. Cum te simţi? l-a întrebat din nou.

Vechiul său prieten era învelit cu o pătură groasă şi o cuvertură: avea frisoane? Însă pe Efrén îl treceau toate căldurile. Pe pereţi atârnau tablouri vechi, portrete, iar deasupra patului, la căpătâi, se afla un crucifix cu Cristos în agonie. Chipul stins al bolnavului trăda faptul că trecuse mult de când nu mai văzuse lumina soarelui.

— Nu ştiu dacă ai aflat că nu mai practic medicina, Arturo. M-au dat afară de la policlinica San Juan de Dios şi treptat mi s-au închis toate uşile. Pe vremea lui Castillo Armas am fost silit să-mi închid cabinetul din lipsă de clienţi. Acum predau la un colegiu privat. Biologie, chimie şi fizică. Şi chiar dacă n-o să-ţi vină să crezi, mi-am dat seama că îmi place să predau.

— Înseamnă că nu prea ai după ce să bei apă, a murmurat bolnavul. Să fii profesor în Guatemala înseamnă să trăieşti ca un cerşetor, sau şi mai rău.

— Mă rog, nu e chiar atât de rău, a spus Efrén dând din umeri. Câştigi mai puţin decât un medic, fireşte. Însă după ce mama a murit, am vândut casa părintească. Cu banii luaţi pe ea, îmi duc zilele de la o lună la alta.

— Deci amândoi o să sfârşim destul de prost, a spus bolnavul cu o voce dogită. Şi nici măcar n-am ajuns la şaizeci de ani. Suntem nişte rataţi sadea!» >

Ca să-l audă, Efrén se vedea obligat să se apropie de patul bolnavului şi să se aplece uşor. După o lungă pauză, a îndrăznit să întrebe:

— Nu vrei să ştii ce-ţi mai face nepotul, Arturo?

— Nu am niciun nepot, i-a răspuns pe loc bolnavul. E greu de întrebat despre cineva care nu există.

— A împlinit deja unsprezece ani şi e plin de viaţă ca o veveriţă, a zis Efrén, ca şi cum nu l-ar fi auzit. Simpatic, curios, vesel. Simula l-a poreclit Trencito. Are note bune la şcoală şi practică toate sporturile posibile, chiar dacă niciunul cu succes. Din fericire. A ajuns să-mi fie foarte drag. Îi sunt şi mamă, şi tată, bineînţeles. Îi spun şi îi citesc poveşti. Chiar dacă e încă mic, citeşte pe rupte. Le citeşte fascinat, cu ochii măriţi. Şi îmi pune mereu întrebări, la unele dintre ele nici nu ştiu ce să-i răspund. Dacă seamănă cu cineva, atunci ţie îţi seamănă.

Simula a intrat în încăpere cu o limonadă pentru invitat. L-a întrebat pe Arturo dacă dorea ceva şi el a dat din cap că nu. Fosta doică nu mai făcea parte din personalul casei de când plecase la Miss Guatemala, dar mai venea uneori pentru a le da o mână de ajutor servitoarelor Patrocinio şi Juana şi ca să-l vadă pe Arturo, mai ales după ce aflase că acesta avea cancer. „Mă duc să-i fac de mâncare lui Trencito”, i-a şoptit lui Efrén, înainte de a ieşi din cameră. La început nu-i plăcuse deloc porecla aceasta, însă, cum era imposibil să o faci pe fosta doică să îi spună copilului pe nume, a sfârşit prin a se obişnui cu ea.

— Cancer la pancreas, a spus brusc bolnavul, cutremurându-se uşor. E cel mai rău. L-au descoperit

târziu, când deja era la metastază. Am dureri cumplite, de asta sunt mai mereu sedat. Părintele Ulloa, iezuitul, prietenul meu, bănuiesc că ţi-l aminteşti, nu mă Iasă să grăbesc lucrurile. Spune că ar fi sinucidere, că trebuie să rezist până la sfârşit. I-am spus că aşa ceva e sadism pur din partea Bisericii. Îmi vorbeşte despre Dumnezeu şi infinitele mistere ale doctrinei creştine. Până acum, am ţinut cont de spusele sale, dar nu ştiu dacă o să mai ascult de el mult timp. Ce crezi despre asta?

— Eu mi-am pierdut credinţa în Dumnezeu, Arturo.

— A, deci te-ai făcut ateu. Mai întâi comunist, iar acum ateu. E limpede că eşti fără leac, Efrén.

— Nu ateu, doar agnostic. Asta am ajuns să fiu: un om dezorientat. Nici cred, nici nu cred. Sunt confuz, ca să zic aşa. Şi vreau să-ţi mai spun ceva: îţi aminteşti cât de tare ne speria în copilărie gândul morţii, la ce va urma după? M-am schimbat şi în această privinţă. Chiar dacă o să crezi că e o minciună, acum nu-mi mai pasă dacă există sau nu viaţă după moarte.

— Tu m-ai omorât înaintea cancerului, Efrén, l-a întrerupt bolnavul. (îşi înălţase puţin capul şi-l fixa cu privirea.) Dar nu te mai urăsc. Ştii de când? După ce am aflat că Martita ajunsese amanta lui Castillo Armas. A fost şi mai rău decât atunci când am descoperit că ai lăsat-o gravidă.

Efrén nu a ştiut ce să mai spună. Arturo îşi lăsase din nou capul pe pernă şi îşi ţinea ochii închişi. Se făcuse şi mai palid. Probabil că zidurile vechii case coloniale erau foarte groase, pentru că nu pătrundea niciun zgomot din stradă.

— Da, mult mai rău, a insistat bolnavul, oftând actanc. Fata mea să ajungă să fie târfa unui amărât de colonelaş. Şi bastard, pe deasupra. Îţi dai seama?

Nici de data aceasta Efrén nu a găsit nimic de spus. Era mut de uimire, nu-şi imaginase vreodată că Arturo va vorbi, cu atâta dezinvoltură, despre acel subiect.

— Chiar există zvonuri că s-ar putea să fi fost

implicată în uciderea lui Castillo Armas, a continuat Borrerro Lamas, părând tot mai nervos, dar mai apoi tonul i s-a îmblânzit mult. Spune-mi, Efrén, în numele prieteniei noastre vechi. Gândul ăsta mă frământă mult de când a apărut zvonul. Crezi că e posibil? Crezi că a fost implicată în asasinat?

— Nu ştiu, Arturo, a spus stingherit Efrén. (Se întrebase şi el de nenumărate ori şi gândul îi tulburase nopţile, ca un coşmar.) îmi vine greu să cred, aşa cum le vine tuturor celor care o cunosc. Însă am impresia că Marta pe care ne-o amintim noi doi nu a mai fost aceeaşi mai târziu. Există tot soiul de supoziţii, unele fantastice de-a dreptul, despre acel asasinat. Şi probabil că nu se va şti niciodată cu exactitate, aşa cum s-a întâmplat cu atâtea asasinate din istoria Guatemalei. Ştii ce am ajuns să cred, Arturo, după tot ce mi s-a întâmplat, după tot ce se întâmplă în ţara asta? Că omul e o creatură detestabilă. E ca şi cum fiecare dintre noi, în adâncul său, poartă un monstru, care pândeşte momentul potrivit pentru a ieşi la lumină şi a face ravagii. Fireşte că mi-e greu să cred că Marta ar fi fost implicată în ceva atât de cumplit. S-ar putea să fie simple scorneli ale celor care o urau din cauza statutului ei şi care urmăreau să se pună bine pe lângă Odilia, soţia lui Castillo Armas. Sau, la fel de bine, o modalitate de a distrage atenţia de la adevăraţii vinovaţi. În fine, chiar nu ştiu. Îmi pare rău, dar chiar nu-ţi pot da un răspuns.

A urmat o pauză lungă. Prin dormitor bâzâia o viespe care ba apărea, ba dispărea, în funcţie de cât de mult se apropia sau se îndepărta de lumina veiozei.

— Ştii ceva? a întrebat Efrén. Cum ţi-a venit ideea cu tabinetul, pe care-l jucam în fiecare sâmbătă, aici, în casa ta? Nimeni nu ştie jocul ăsta, nimeni nu-l mai joacă. Mereu am vrut să te întreb asta.

— Îl juca tata cu prietenii lui, iar mie-mi place să păstrez tradiţia, i-a răspuns Arturo. Era foarte frumos. Dar, din ce se vede, toate lucrurile bune dispar. Dar ia spune-

mi: continui să ai aceleaşi idei politice ţicnite? Tot comunist ai rămas? Ştiu că ai făcut puşcărie după victoria lui Castillo Armas. Şi că ai ajuns un paria.

— Greşeşti, eu n-am fost comunist niciodată, a spus Efrén. Nu ştiu de unde a apărut ideea asta tâmpită, care mi-a ruinat viaţa. Dar acum nu prea mai contează. Nu cred că mi-am schimbat ideile prea mult. Adevărul e că mi-am făcut destule iluzii cu Arévalo şi mai ales cu Ar

benz. Dar vezi şi tu la ce au dus toate astea. La mai multe măceluri, la mai multe exilări. SUA a dat de pământ cu iluziile noastre, iar acum ne-am întors la situaţia dintot→

deauna: dictatură după dictatură. Ţi se pare în regulă ca generalul Ydigoras Fuentes să fie preşedinte?

— Boala m-a făcut pesimist, a spus bolnavul, evitând un răspuns. Singurul lucru sigur e că SUA va continua să decidă pentru noi. Dar s-ar putea ca alternativa să fie şi mai proastă. Vreau să spun că dacă nu Washington, ci Moscova ne-ar organiza viaţa. Când suntem lăsaţi de capul nostru, e şi mai rău. S-ar părea că răul cel mai mic e să continuăm să fim sclavi.

A râs scurt, un râs cavernos.

— Deci, după părerea ta, e mai bine să fii sclav decât de stânga. Nu te-ai schimbat deloc, Arturo, a spus Efrén ridicând din umeri. În adâncul tău crezi, asemenea multor guatemalezi, că ţării noastre îi stă bine cu ce are acum: acest Ydigoras Fuentes. Un criminal şi un hoţ. Nu cred că ai ajuns chiar atât de pesimist. Doar că continui să alegi ce e mai rău.

— De fapt, dacă vrei să-ţi spun adevărul, mă doare undeva de politică, Efrén, a spus bolnavul. Am vrut să te provoc. Aşa cum te provocam mai demult, nu-ţi mai aminteşti? Ca să te fac să reacţionezi şi să-mi tii o lecţie de „> ideologie, „acum îţi plăcea să faci în acele zile de sâmbătă.

A părut gata să chicotească, dar s-a oprit. S-a lăsat o tăcere lungă, în timpul căreia Efrén şi-a băut, cu înghiţituri

mici, limonada. Făcuse bine că venise? Casa asta îl întrista, îi amintea de începutul sfârşitului. Aceasta era ultima dată când avea să-l mai vadă pe Arturo. Nu se putea spune că se împăcaseră. Ideile lor politice continuau să fie ireconciliabile. Şi mai era şi povestea ce zăcea acolo, adânc, între ei doi, povestea cu Miss Guatemala, care avea să le împiedice veşnic orice încercare de împăcare. Era gata să se ridice în picioare ca să plece, când a auzit vocea lui Arturo:

— Am donat casa unei organizaţii caritabile. Părintele Ulloa va răspunde de ea. Am lăsat şi o rentă viageră, ca să aibă cu ce o întreţine. Pentru copii abandonaţi, mame singure, bătrâni care trăiesc pe străzi, pentru soiul ăsta de oameni. Micuţa proprietate din Chichicastenango am lăsat-o unor călugăriţe, care fac şi ele acte caritabile. Şi am aranjat totul pentru ca, după moartea mea, Marta să fie primită în cel mai bun azil din Guatemala. Acolo vor avea grijă de ea până la sfârşit. Dacă va muri vreodată. Deocamdată, ea ne îngroapă pe toţi.

Despre cine vorbea Arturo? A, de Marta cea bătrână. Efrén şi-a amintit de mama lui Miss Guatemala, cea care încă trăia, chiar dacă cu minţile rătăcite şi fără să-şi dea seama de nimic. „Mai bine pentru ea”, s-a gândit Efrén.

— Cu atâtea donaţii, sigur ajungi în rai, Arturo, a glumit el.

— Sper să fie aşa, a răspuns Arturo, intrând în joc, dar s-a întristat imediat. Problema este că nu mai sunt atât de sigur că raiul există, Efrén.

Acesta nu a mai adăugat nimic. Bineînţeles că şi-l amintea pe părintele Ulloa. Nu fusese el cel care îl cununase cu Martita? S-a uitat la ceas, în curând trebuia să-i dea de mâncare micuţului Efrén. Simula avea să-i pregătească cina şi se va face luntre şi punte numai ca să-l vadă mâncând, povestindu-i despre bunicul său şi despre maică-sa, aşa cum nu făcea niciodată cu el. Trencito chiar era plin de viaţă, extrem de curios. Un copil sănătos, normal, având ochii imenşi şi misterioşi ai Martei. Nu ştia

ce în – >

seamănă să ai o mamă, pentru că maică-sa îl abandonase la vârsta de cinci ani. Ce se va alege de el în viitor? Arturo ar fi putut să-i lase şi lui ceva, o rentă micuţă, ca să poată studia şi să urmeze o carieră. Efrén nu avea ce să-i lase, pentru că trăia de azi pe mâine. Asta era acum cea mai mare grijă a lui. Să nu moară înainte ca fiul său să aibă viitorul asigurat, să-l poată ţine la şcoală şi să-l pregătească pentru viaţa de adult. Nu avea nicio rudă apropiată care să aibă grijă de fiul său, în cazul în care el ar fi avut un accident sau ar fi suferit de o boală mortală, ca boala lui Arturo. Nu avea de ales, trebuia cu orice preţ să trăiască şi să ajungă la bătrâneţe. Şi-a amintit că atunci când erau tineri, atât Arturo, cât şi el, trezeau mari aşteptări în sânul familiilor. „Amândoi vor ajunge departe”, obişnuia să profeţească maică-sa. „Te-ai înşelat, mamă. N-am ajuns nicăieri. Arturo va muri cu inima amară, frustrat, iar eu n-am să-mi mai revin niciodată, căci tara asta nu mă Iasă”. A revenit cu picioarele pe pământ, zicându-şi că astfel de gânduri erau paralizante şi stupide. Mai bine să le alunge. Să meargă să ia cina cu Trencito. Şi să schimbe câteva vorbe cu Simula, dacă avea să mai fie acolo.

S-a ridicat şi a ieşit în vârful picioarelor, pentru a nu-l trezi pe Arturo, care adormise între timp. Patrocinio şi Juana l-au însoţit până la ieşire, iar el le-a îmbrăţişat înainte de a pleca.

XXX

Dormise la sediul SIM (Servicio de Inteligenţia Militar), o clădire extrem de bine păzită, pe bulevardul México, colţ cu strada 30 de Marzo, din Ciudad Trujillo, pentru că se temuse că la el acasă l-ar fi ucis. La SIM, chiar dacă unii funcţionari dăduseră bir cu fugiţii, rămăseseră gărzile de corp, agenţii, inspectorii şi cei mai apropiaţi colaboratori ai săi, care nu ştiau ce să facă, nici unde să se ducă. Deocamdată, cel puţin, regimul se putea baza pe ei.

Dar el pe cine se putea baza? Nu ştia şi asta îl

îngrijora cel mai tare, îi alunga somnul, în ciuda pastilei de Nembutal pe care o lua noapte de noapte. Din 30 mai 1961, când Şeful fusese asasinat, viaţa lui alunecase într-o prăpastie plină de frământări şi incertitudini. Cu o zi în urmă, generalul Ramfis Trujillo îi transmisese, printr-o terţă persoană, că degeaba îi tot solicita o întrevedere între patru ochi, pentru că nu avea de gând să i-o acorde. În plus, şi aproape în acelaşi timp, preşedintele Republicii, *don* Joaquín Balaquer, îl chemase în biroul său din Palatul Naţional, la zece dimineaţa. Ce-l aştepta?

La şase dimineaţa s-a ridicat de pe patul de campanie instalat în biroul său, a făcut un duş, s-a îmbrăcat şi a coborât la cantină, acolo unde soldaţii şi puţinii comeseni l-au salutat, întrebându-l din ochi: Ce se întâmpla în Republica Dominicană? Ce va fi după asasinarea Şefului? Nici el nu ştia. Din acea clipă fatidică, avusese un singur gând: să-i găsească pe asasini. Şi reuşise. Dintre toţi cei care participaseră la asasinarea Şefului, în ambuscada de pe şoseaua ce ducea de la Ciudad Trujillo la San Cristóbal, numai Luis Amiama Tiô şi Antonio Imberto continuau

să stea ascunşi pe undeva. Dar era absolut sigur că urmărirea lor avea să dea roade şi că atât Imbert, cât şi Amiama Tio aveau să fie prinşi în curând şi li se vor alătura celorlalţi, în celulă sau în mormânt. Singurul lucru cert, şi-a zis, era că Ramfis avea să-i facă să plătească scump pentru crima lor. După toate informaţiile, asasinarea tatălui său îl scosese din minţi, ajungând să fie pe jumătate nebun, în prima noapte după sosirea sa de la Paris, cu un avion închiriat de la compania Air France, a mers la închisoarea Cuarenta cu cadetii din ultimul an de la Şcoala Militară şi Le-a ordonat ca fiecare să aleagă un „comunist” dintre cei deţinuţi acolo şi să-i tragă un glonţ în cap. De ce refuza să-l primească? Ştia că fiul cel mare al lui Trujillo nu-l simpatizase niciodată. De ce? Poate din gelozie, pentru că Şeful mereu îi dăduse lui mai multă atenţie decât propriilor copii. Abbes García s-a înduioşat la gândul

că Trujillo poate că ţinuse la el mai mult decât la Ramfis şi Radhamés.

După un mic dejun frugal, a revenit în biroul său, unde îl aşteptau deja ziarele zilei. Nu le-a citit, s-a mulţumit să le frunzărească, oprindu-se numai asupra câtorva titluri. Nici ziariştii nu ştiau mare lucru despre viitorul Republicii Dominicane, în afară de faptul că Statele Unite şi, firește, Betancourt, Figueres, Muñoz Marin şi cine mai ştie câţi alţi conducători latinoamericani cereau ca ţara să revină la democraţie, o condiţie pentru ridicarea embargoului. Nu ştiau prea multe nici despre viitor; la fel ca toţi, erau dezorientaţi, speriaţi şi habar nu aveau ce-i aştepta pe dominicani, după ce ticăloşii ăia îl asasinaseră pe liderul lor, pe conducătorul suprem, generalisimul care făcuse din acea ţărişoară un stat puternic, prosper, cu cea mai bună armată dintre toate câte existau în 1961 în zona Caraibelor. Nerecunoscători! Blestemaţi! Mizerabili! Fii de curvă! Bine măcar că Ramfis avea să-i facă să plătească cu vârf şi îndesat pentru crima lor.

La nouă şi jumătate dimineaţa şi-a pus cravata, pălăria, ochelarii negri – era îmbrăcat civil, nu în uniformă – şi a ieşit în stradă. Şoferul îl aştepta cu maşina chiar în faţa porţii, conform instrucţiunilor pe care i le dăduse în seara trecută. În timp ce maşina se îndrepta spre Palatul Naţional pe străzile înţesate din Ciudad Trujillo (Acum, că generalisimul era mort, aveau să schimbe numele capitalei? Cu siguranţă.) s-a gândit că făcuse bine trimiţând-o pe Zita, noua lui soţie, în Mexic. O decizie binevenită. Să aştepte acolo până când apele se vor mai limpezi.

La Palatul National, chiar dacă ofiţerii şi soldaţii de „>»

gardă l-au recunoscut, l-au supus umilinţei de a-i controla servieta, răvăşindu-i documentele şi perchiziţionându-l din cap până în picioare. Ce schimbare! înainte, când intra în Palat, toată garda era numai zâmbete linguşitoare şi nu-l percheziţiona nimeni niciodată.

În anticamera biroului lui Joaquín Balaquer (preşedinte-marionetă până în ziua asasinării Şefului, dar care acum se credea preşedinte cu adevărat) a trebuit să suporte o nouă umilinţă: a aşteptat o oră până să fie primit de şeful statului.

Preşedintele, în general atât de manierat, nu s-a ridicat să-l salute, iar când el s-a dus la masa sa de lucru, i-a întins o mână rece şi a murmurat un bună dimineaţa aproape neauzit. După ce a mai verificat câteva documente, s-a ridicat şi l-a condus spre două fotolii, făcându-i semn să se aşeze. Era un bărbat scund, cu părul cărunt, cu ochii pierduţi în dosul ochelarilor cu lentile groase, îmbrăcat simplu. Însă Abbes García ştia foarte bine că în spatele acelei înfăţişări nevinovate se aflau o inteligenţă sclipitoare şi o ambiţie ieşită din comun.

— Cum merg lucrurile, domnule preşedinte? a întrebat într-un târziu, pentru a rupe tăcerea care-l apăsa.

— Dumneata ar trebui să ştii mai bine decât mine, domnule colonel, a spus preşedintele, cu o jumătate de zâmbet, care i-a apărut o clipă pe faţă, ca un abur. Se presupune că sunteţi cel mai bine informat om din ţară.

— Nu vreau să vă fac să pierdeţi timpul, Excelenţă, a spus Abbes García, după o clipă de tăcere. Spuneţi-mi de ce m-aţi chemat. Pentru a mă destitui?

— Nici vorbă, a răspuns Balaquer, cu acelaşi zâmbet pasager. Dimpotrivă, pentru a vă oferi un post mai liniştit şi mai sigur decât cel pe care-l deţineţi.

În acel moment a intrat în birou un asistent, şi-a cerut scuze, apoi i-a spus preşedintelui că doamna Maria Martínez de Trujillo, văduva Şefului, îl chema urgent la telefon.

— Spune-i că o sun eu în cel mai scurt timp, a spus Balaquer. După ce asistentul a ieşit, s-a întors spre Abbes García, de data aceasta cu chipul plin de gravitate. A schimbat şi tonul vocii: După cum vedeţi, domnule colonel,

n-am nicio clipă de linişte. Aşa că să nu mai pierdem timpul. Chestiunea e foarte simplă. După asasinarea 302

preşedintelui, totul s-a schimbat în Republica Dominicană. De ce v-aş minţi? Ştiţi cu asupra de măsură că sunteţi cel mai urât om în această tară. Şi în străinătate. Sunteţi acuzat, pe nedrept, fără îndoială, de cele mai cumplite barbarii. Crime, torturi, răpiri, dispariţii, toate ororile ştiute şi neştiute. Şi la fel de bine ştiţi, fără îndoială, că dacă vrem să salvăm ceva din cele multe făcute de Trujillo pentru noi, atunci dumneata nu mai poţi face parte din guvern.

A tăcut, aşteptând ca Abbes García să spună ceva, dar cum acesta îl asculta căzut în muţenie, a continuat:

— Vă ofer un post diplomatic. Consulatul dominican din Japonia.

— Din Japonia? Abbes García s-a mişcat brusc în fotoliu, apoi a continuat, cu ironie: Nu se putea mai departe?

— Nu există niciun consulat mai îndepărtat de Republica Dominicană, a răspuns cu seriozitate preşedintele Balaquer. Veţi pleca mâine, la amiază, via Canada. V-am pregătit paşaportul diplomatic şi biletele de avion. Le veţi primi la ieşirea din acest birou.

Abbes García părea că se scufundă în fotoliu. Era tot mai palid şi capul îi clocotea ca un vulcan. Să plece din ţară? Să meargă în Japonia? A avut nevoie de câteva secunde până să întrebe:

— Generalul Ramfis Trujillo ştie de această decizie, Excelenţă? a îngăimat.

— Mi-a luat ceva până să-l conving, domnule colonel, a spus preşedintele, cu vocea aceea a lui, uşor suavă, cu care-şi rostea discursurile emoţionante. Generalul Ramfis»

voia să vă bage la închisoare. E convins că nu v-aţi făcut meseria cum trebuie, că, dacă altcineva ar fi fost directorul

SIM, generalisimul ar mai fi în viaţă. Vă asigur că a fost foarte greu să-l conving să vă lase să plecaţi în

străinătate, cu o funcţie diplomatică. Toate astea mi se datorează mie. Aşa că ar trebui să-mi mulţumiţi.

De data aceasta chiar a râs, chiar dacă numai pentru câteva secunde.

— Pot să mai stau măcar câteva zile, ca să-mi pun lucrurile în ordine? a întrebat Abbes García, ştiind prea bine ce răspuns va primi.

— Nu puteţi să rămâneţi nicio oră în plus faţă de cât v-am zis, a spus preşedintele Balaquer, rostind răspicat fiecare silabă. S-ar putea ca generalul Ramfis să regrete şi să se răzgândească. Vă doresc noroc în noua dumneavoastră destinaţie, domnule Abbes García. Era să vă spun iarăşi colonel, am uitat că nu mai sunteţi. Generalul Ramfis v-a demis din Armată. Bănuiesc că aţi aflat deja.

S-a ridicat în picioare şi, fără să-i întindă mâna, s-a dus la masa de lucru, s-a aşezat şi a început să se uite peste nişte documente, ca şi cum el nu ar mai fi fost acolo. Abbes García s-a îndreptat spre uşă şi a ieşit fără să salute, îi tremurau picioarele şi s-a temut că va leşina şi se va umple de ridicol. A mers cu paşi lenţi spre ieşire; într-un hol mic, un asistent i-a dat o mapă şi i-a şoptit că acolo erau acreditările sale, paşaportul diplomatic şi biletele de avion pentru Tokio, via Canada.

I-a spus şoferului să-l ducă acasă şi nu s-a mirat văzând că dispăruseră poliţiştii care, până acum două zile, îi păzeau casa. S-a uitat plin de amărăciune la dulapurile burduşite cu costumele lui şi cu rochiile Zitei, cu cravate şi, chiloţi, cu pantofi şi şosete. Înainte de a umple o valiză cu haine, a golit seiful, mascat într-un closet, de toţi dolarii şi pesos pe care-i păstra acolo. I-a numărat: 2 348. O să-i prindă bine în călătorie. Odată bagajul făcut, a verificat biroul şi a ars, în afară de cecurile bancare, toate hârtiile, carneţelele şi caietele cu însemnări de lucru şi politice. I-a luat destul de mult timp. Apoi s-a întors la maşină. Şoferul l-a întrebat: „Plecaţi într-o călătorie, domnule colonel?” Abbes García i-a răspuns: „Da, pentru câteva zile, o

chestiune urgentă”. Se gândea că probabil nu avea să mai vadă niciodată casa aceea şi că s-ar putea să fi uitat să pună în valiză sau să ardă ceva important. A mers la Banco de Réservas, unde avea două conturi în pesos dominicani, le-a golit pe amândouă, pentru ca apoi să i se spună că nu putea să schimbe pesos în dolari, de când cu asasinatul preşedintelui, din cauza incertitudinii care domnea peste tot şi a fluctuaţiilor constante ale monedei dominicane şi, că se suspendaseră toate tranzacţiile cu monede străine. Directorul de la Banco de Réservas l-a primit în biroul său şi i-a spus în şoaptă: „Dacă e urgent, puteţi să schimbaţi la valutiştii de pe stradă, în zona istorică, dar vă previn că vă vor vinde dolari la un preţ foarte mare. Cum nimic nu mai e sigur, toată lumea a început să cumpere dolari, aşa că vă daţi seama…”

Abbes García a renunţat pe loc la idee. Dacă era adevărat ceea ce-i spusese preşedintele Balaquer, că Ramfis considera că Şeful fusese asasinat din cauza ineficientei»

lui, atunci fiul cel mare al lui Trujillo putea să se răzgândească în orice clipă şi să dea ordin să fie ucis. Mai bine să rămână cu banii în portofel; va încerca să-i schimbe în străinătate, dacă mai valorau ceva.

Trecuse de ora cinci după-amiază când a revenit la Serviciul de Inteligenţă Militară. Uite că soldaţii de la intrare încă mai luau poziţia de drepţi şi-l salutau. Să Tie adevărat că Ramfis îl dăduse afară din Armată? Odată ajuns în biroul său, a rupt şi a ars toate documentele, notiţele şi scrisorile de serviciu; a lăsat doar un mănunchi de documente personale, pe care l-a îndesat în geanta de mână. A privit pereţii aproape goi, cu portretul lui Trujillo: privirea severă, ţinuta impunătoare, pieptul plin de decoraţii. I s-au umezit ochii.

A dat ordin să i se aducă în birou două sandviciuri, unul cu jambon, celălalt cu brânză, şi o bere cât mai rece. A mâncat şi a băut, întrebându-se dacă să o sune pe Zita în Mexic ca să-i spună că urma să plece în călătorie, sau dacă

era mai bine să o sune a doua zi dimineaţă, din Canada. A decis să o sune din Canada. Nu mai mâncase nimic de dimineaţă şi după ce a terminat sandviciurile, au intrat în biroul său şase dintre colaboratorii săi – trei civili, un poliţist şi doi militari. Erau confuzi şi speriaţi, iar Lances Falcon, un omuleţ cu o mustăcioară pe jumătate căruntă, l-a întrebat, în numele grupului, ce se va întâmpla cu ei. Erau total dezorientaţi, morţi de frică şi nu ştiau care era situaţia lor. Era adevărat că pleca în străinătate?

Fără să se ridice de pe scaun, Abbes García i-a ascultat şi s-a hotărât să le spună adevărul:

— E adevărat că plec. Nu din proprie voinţă, ci pentru că Balaquer m-a demis. Mi-a dat o funcţie diplomatică la capătul lumii. La Tokio, departe de tot. Cât despre Serviciul de Inteligenţă Militar nu ştiu nimic. Dar e imposibil să dispară, supravieţuirea oricărui guvern depinde de acest serviciu, oricine ar fi preşedintele. Cum Balaquer şi Ramfis şi-au împărţit puterea, civilă pentru Balaquer, militară pentru Ramfis, atunci mai mult ca sigur că ultimul va răspunde de SIM. A fost o onoare să lucrez cu voi. Vă mulţumesc mult pentru ajutor. Ştiu prea bine cât de dificilă şi de eroică e munca noastră. Trujillo vă aprecia şi vă respecta mult. Dar acum, şobolanii, profitând de haos, ies din cuiburi şi ne acuză de crime monstruoase. Tare

mă tem că vor fi represalii împotriva voastră. Aşa că, dacă-mi cereţi sfatul, atât vă zic: Plecaţi! Ascundeţi-vă. Nu vă lăsaţi transformaţi în ţapi ispăşitori. Salvaţi-vă pielea.

S-a ridicat în picioare şi a dat mâna cu fiecare dintre ei. A observat că unii aveau ochii în lacrimi. Au plecat din biroul său încă şi mai dezorientaţi, mai neliniştiri, mai îngroziţi decât veniseră. Abbes García era convins că toţi şase aveau să se ascundă cât mai repede.

Rămas singur, s-a gândit că poate era imprudent să petreacă noaptea acolo. Dacă Ramfis avea de gând să-l captureze sau să-l ucidă, bineînţeles că-şi va trimite

oamenii la SIM. S-a hotărât să meargă la un hotel. A părăsit clădirea şi a văzut că maşina încă îl aştepta. I-a spus şoferului să-l ducă la hotelul Jaragua. I-a făcut cadou trei sute de pesos, i-a strâns mâna şi i-a urat mult noroc.

— Ce să fac cu maşina, domnule colonel? l-a întrebat şoferul, dezorientat.

Abbes García s-a gândit o clipă, a dat din umeri şi i-a şoptit:

— Ce vrei tu.

Administratorul hotelului îl cunoştea, aşa că a fost de „>

acord să-i dea o cameră dublă fără să-l treacă în registrul de clienţi şi i-a făcut rost şi de o maşină care să-l ducă di

mineaţa la aeroport. După o baie lungă, cu multă spumă şi săruri, s-a culcat. În ciuda somniferului obişnuit, i-a luat destul de mult până să adoarmă. A încercat să se excite gândindu-se la crăpăturile femeilor pe care le linsese, Jar a fost degeaba. Ca în fiecare noapte, începând cu 30 mai, chipul Şefului asasinat îi apărea în minte, făcându-l să simtă fiori de gheaţă şi senzaţia unei singurătăţi cumplite la gândul că generalisimul Trujillo fusese ciuruit de gloanţe şi că nu avea să-l mai vadă vreodată, nici să-i audă vocea. Şi ce mare nedreptate făcea Ramfis acuzându-l că nu-l protejase pe Şef de acel asasinat, când el, de mai bine de zece ani, trăise numai şi numai pentru Şef, îndeplinindu-i toate capriciile, acoperindu-se de sânge pentru a-l servi, scăpându-l de duşmanii din ţară şi din străinătate, punându-şi libertatea şi viaţa în joc. Din asemenea nedreptăţi era croit destinul său.

A dormit câteva ore, un semisomn agitat. S-a ridicat din pat şi a cerut micul dejun, înainte de a se bărbieri. Apoi s-a îmbrăcat şi a luat taxiul pus la dispoziţia sa de către administratorul hotelului Jaragua. La aeroport a fost întâmpinat de o mare de ziarişti, fotografi şi cameramani,

dar a refuzat să facă orice declaraţie şi, din fericire, a fost dus la salonul VIP, unde a aşteptat în linişte ora decolării.

Ultima fotografie cu el, cea care avea să apară în biografii, ziare şi cărţi de istorie (chiar dacă a mai trăit câţiva sau mulţi ani) i-a fost făcută în dimineaţa aceea, în timp ce se îndrepta spre scara avionului care l-a dus în Canada, în fotografie apare cu pălăria lui, ceva mai puţin gras şi buhăit decât de obicei, îmbrăcat în haine civile, cu o cravată neagră şi un sacou strâmt, cu trei nasturi, dintre care doi închişi, purtând o geantă de mână burduşită şi o pereche surprinzătoare de şosete albe, ceea ce confirmă părerea generalisimului Trujillo că şeful SIM nu avea nicio idee despre eleganţa vestimentară. Chipul mohorât exprimă stingherealã şi privirea e rătăcitoare, neliniştită, ca şi cum ar presimţi că niciodată nu va mai pune piciorul în ţara sa. Era 10 iunie 1961 şi trecuseră unsprezece zile de la asasinarea lui Trujillo.

A adormit imediat după ce avionul a decolat şi s-a trezit, năuc, cu vreo oră înainte de a ajunge la Toronto. A verificat biletul pentru Tokio şi a văzut că avea la dispoziţie şase ore până la zborul Toronto-Tokio. Se va duce direct în Japonia? Bineînţeles că nu. Avea să-şi sune soţia în Mexic, apoi pe bancherul său din Elveţia şi va merge acolo ca să se asigure personal că nimeni nu se atinsese de contul său secret din Geneva. S-a gândit, cu ochii închişi, la cât de nesigură devenise viaţa sa după moartea Şefului. S-a gândit la Trujillo cu drag şi cu recunoştinţă: avusese încredere în el, îi dăduse cele mai dificile misiuni şi el le dusese la bun sfârşit. Îşi pătase mâinile cu sânge pentru Şef, dar o făcuse cu plăcere, din dragoste pentru acea figură supraomenească. Iar Trujillo îl recompensase cu vârf şi îndesat. Îşi amintea de generozitatea lui fără limite. Datorită lui Trujillo avea acele economii în Elveţia, chiar el îi dăduse voie să-şi deschidă acel cont. Nu aflaseră de

el? Nu, fireşte, nimeni, în afară de Şef, nu ştia de existenta acelui cont, nici măcar Zita. Doar Trujillo, iar el

era mort. Era imposibil să ştie şi Ramfis. Câţi bani avea în contul acela? Nu-şi amintea cu exactitate. Oricum, peste un milion de dolari. Va putea trăi o vreme din banii aceia.

La Toronto, imediat după ce a coborât din avion, s-a dus la Pan American Airways şi şi-a schimbat biletul de Tokio cu unul Toronto-Geneva-Paris-Tokio, pentru care a trebuit să plătească peste trei mii de dolari. Îi mai rămâneau trei ore până la zborul spre Geneva. A sunat în Mexic şi, în loc să-i facă el o surpriză, l-a surprins Zata, spunându-i că văzuse în presa mexicană o fotografie cu el, înainte de decolarea de pe aeroportul din Ciudad Trujillo, doar că nimeni nu ştia unde pleacă. „Mi-au oferit un post diplomatic în Japonia”. „În Japonia?”, a întrebat ea, alarmată. „Ce-o să facem noi acolo?” „N-o să stăm mult timp în Japonia. Important e că suntem în viaţă, ceea ce e incredibil la cum merg lucrurile în Republica Dominicană”. Zita a tăcut, aşa cum făcea de fiecare dată în situaţii dificile; avea încredere în soţul ei şi era convinsă»» >

că va rezolva toate problemele. El s-a gândit: „E o femeie bună”. Păcat că ţinea neapărat să tot facă copii.

Apoi l-a sunat pe bancherul din Elveţia şi a avut norocul ca acesta să-i răspundă personal. L-a rugat să-i rezerve o cameră la un hotel din Geneva şi s-au înţeles să

treacă pe la biroul său peste două zile. După ce a închis telefonul, a răsuflat uşurat: bancherul său, care vorbea o spaniolă foarte curată, îi spusese că acum avea în cont un milion trei sute douăzeci şi şapte de mii de dolari şi cincizeci şi şase de cenţi. Asta însemna că nimeni nu încercase» >

să-i blocheze banii: aceştia zăceau liniştiri, cu dobândă, în fortăreaţa aceea elveţiană.

Odată ajuns la Geneva, după douăsprezece ore, s-a cazat la acelaşi hotel – lângă lac, unde stătuse şi cu trei ani în urmă, atunci când venise pentru a deschide contul, în care mai apoi trimisese bani în mod regulat – a umplut

cada cu apă şi a făcut o baie lungă, exact ca în ziua anterioară, cu multă spumă şi săruri. Stând în cadă, simţind un plăcut confort fizic, a încercat să-şi imagineze viaţa în viitor. Ştia prea bine că nu avea să facă mulţi purici la consulatul din Japonia. Indiferent de ce se va întâmpla în

Republica Dominicană, mai devreme sau mai târziu, pe îl nu avea să-l sune nimeni. Va continua să fie „omul cel n-ai urât”, pe seama căruia vor pune toate crimele, dispariţiile, schingiuirile, arestările, care avuseseră loc sau nu, pe care le comisese sau nu. Aşa că ideea de a trăi într-o altă ţară îi convenea, chiar dacă asta presupunea să fie un veşnic dezrădăcinat. Brusc, şi-a dat seama că plângea. Lacrimile îi ajungea la gură, lăsându-i pe buze un gust sărat. De ce plângea? Pentru Şef. Nu va mai exista un alt Trujillo în viaţa lui. Un bărbat atât de admirabil, atât de inteligent, atât de isteţ şi de energic, care, după cum îi mărturisise într-o zi, se culcase cu peste o mie de femei, „prin faţă şi pe la spate”. Un om pentru care niciodată nu au existat obstacole de nedepăşit. Fusese providenţial. Şi a fost o minune acea scrisoare prin care îl ruga să-i ofere o bursă în Mexic, la cursurile de poliţie. Îi conferise o putere la care nici nu visase vreodată. Nu se zicea despre el că era, după Şef, cel mai temut om din Republica Dominicană? Da, era limpede că exista un înainte şi un după ce îndrăznise să-i ceară ajutorul lui Trujillo. Fie ce-o fi, avusese norocul de a lucra pentru Şef, cu Şeful, în slujba Şefului. Mizerabilii ăştia de Ramfis şi Balaquer, o pereche de trădători. S-au vândut nord-americanilor cât cadavrul Şefului încă mai era cald!

Convorbirea cu bancherul său îl liniştise. Continua să aibă contul secret, protejat din toate punctele de vedere, dar nici măcar bancherul elveţian nu i-a schimbat banii»

dominicani pe care-i avea, pentru că instabilitatea politic a de pe piaţa monetară făcuse ca moneda dominicană să mi mai fie cotată. Bancherul l-a sfătuit să

lase banii dominie ani într-un seif al băncii până când lucrurile se vor schimba.

Exact aşa a făcut, după care a părăsit banca având asupra lui cincizeci de mii de dolari, plus douăzeci de mii de franci francezi pe care avea de gând să-i cheltuie la Paris.

În capitala Franţei s-a cazat la hotelul Georges V, într-o cameră dublă şi, în aceeaşi noapte, a închiriat o maşină şi a angajat un şofer căruia i-a cerut să îl ducă la un bordel. Nu linsese niciodată crăpătura unei târfe franţuzoaice şi perspectiva de a o face îl excita. Şoferul l-a dus la un băruleţ din Pigalle şi i-a zis că putea să-şi aleagă de acolo o femeie şi mai apoi să o ducă la un hotel din apropiere. Aşa a şi făcut, încheindu-şi noaptea lângă o algeriană, care rupea ceva în spaniolă şi l-a făcut să plătească dublu faţă de preţul convenit, pentru că, i-a explicat femeia, ea era plătită ca să sugă, nu să fie linsă, adică să facă ceva ce nu era obişnuită. Dar lucrurile nu au ieşit prea bine, căci, în ciuda faptului că a avut repede erecţie, nu a reuşit să ejaculeze. A fost pentru prima dată când i s-a întâmplat aşa ceva şi a încercat să se liniştească spunându-şi că era din cauza tensiunii nervoase acumulate de la

asasinarea Şefului, nu că se transforma într-un impotent.

În ziua următoare s-a hotărât să meargă la Luvru – mai fusese o singură dată la Paris, dar atunci nu vizitase niciun muzeu –, dar, când a urcat în maşina închiriată, l-a întrebat pe şofer dacă ştia vreun templu sau vreo mănăstire rozacruciană în Paris. Şoferul l-a privit dezorientat: „Rozacruciană, rozacruciană?” Până la urmă i-a cerut să-l ducă pe cheiul Senei, de unde se putea lua un vaporaş care mergea pe râu în sus şi în jos şi în acest timp puteai admira podurile şi monumentele Parisului. Plimbarea a durat două ore, timp în care a reuşit să fie ceva mai liniştit. Apoi i-a spus şoferului să-l ducă să ia

prânzul la cel mai bun restaurant pe care-l ştia. La un semafor de pe Rue de Rivoli, a observat brusc un chip feminin care i se părea cunoscut. Cucha! Cuchita Antesana! iubiţica lui de acum o viaţă. I-a zis şoferului să dea o raită şi să-l ia din

acelaşi loc. A coborât din maşină şi s-a grăbit să o ajungă pe femeia aceea care-i adusese în minte o dragoste din tinereţe. Incredibil, era chiar ea! Cu cincisprezece ani mai în vârstă, dar ea însăşi. Cucha l-a privit uluită, minunându-se, nevenindu-i să creadă. Johnny! Tu eşti? în Paris? Cucha trăia în capitala Franţei de şase luni şi lua lecţii de franceză la Alliance Française, din bulevardul Raspail. Putea lua prânzul cu el? Da, nu avea nimic urgent de făcut. Au mers la La Coupole, pe bulevardul Montparnasse. Incredibil era că Abbes nu o mai văzuse de când fuseseră iubiţi, pe vremea când ea tocmai terminase liceul, iar el era un tânăr ziarist care scria despre întrecerile de hipism şi avea o emisiune la radio, pentru care primea o nimica toată.

Când l-a văzut scoţându-şi batista roşie, Cuchita l-a întrebat dacă încă mai era rozacrucian. „Oarecum, da, pe jumătate", i-a răspuns el în glumă. „Bănuiesc că nici tu nu ştii dacă în Paris e vreun templu rozacrucian". De la despărţirea de Johnny, ea nu mai avusese niciun iubit. După moartea părinţilor, cu moştenirea primită de pe urma lor, stătuse un an în Statele Unite şi învăţase engleza. Iar acum avea de gând să stea un an în Franţa. Dar el ce făcea acum, după asasinarea generalisimului Trujillo?

— O să stau o vreme departe de Republica Dominicană, i-a spus, apoi a început să fantazeze. O să mă dedic trup şi suflet pentru ca toate guvernele de dreapta din America Latină să se unească, să colaboreze, să conlucreze.

Ca să nu se mai întâmple ce se întâmplă acum în nenorocita noastră de tară, care a căzut în haosul democraţiei, s-a vândut Statelor Unite, ceea ce, mai devreme sau mai târziu, va fi spre beneficiul comuniştilor.

Ei ştiu foarte bine că atunci când doi se bat, al treilea câştigă. Vor ajunge să pună stăpânire pe Republica Dominicană şi o vor transforma într-o democraţie populară, adică într-un satelit sovietic.

Pe măsură ce vorbea era tot mai convins că acea fantasmagorie ar putea deveni realitate. De ce nu? Oare nu plana asupra tuturor dictatorilor latinoamericani ameninţarea de a avea aceeaşi soartă ca a Şefului? Trebuiau convinşi să se unească, să facă schimb de informaţii, să dezvolte strategii care să zdrobească toate conspiraţiile „democratice”, care nu erau altceva decât calul troian al comuniştilor. Şi cine să fi fost mai potrivit, dacă nu el, pentru a juca rolul verigii care să unească toate acele guverne şi să le apere împotriva duşmanilor, precum cei care acum guvernau în Republica Dominicană, cu binecuvântarea Washington-ului?

Când a lăsat-o pe Cuchita la hotelul ei din Cartierul Latin, era deja convins că el urma să fie, pentru toate guvernele de dreapta din Caraibe, din America Centrală şi de Sud, ceea ce fusese regimul lui Trujillo pentru el: omul cu mână de fier, vizionarul, santinela, lanţul solidarităţii.

În restul după-amiezii, în timp ce îşi cumpăra haine, pantofi, cravate de la cele mai luxoase magazine din Madeleine şi Champs-Élysées, a continuat să-şi imagineze acel viitor drum al său, cu care a încercat să o farmece pe fosta lui iubită din tinereţe.

Noaptea s-a întors la acel băruleţ din Pigalle şi, în loc de algerianca de data trecută, a mers la hotel cu o africanei, care nu a comentat la pretenţiile lui. Avea o crăpătură roşiatică, cu miros puternic, ceea ce l-a excitat imediat, atât de tare încât a ejaculat pe pat, în timp ce o lingea. Ce bine, cocoşelul încă îi funcţiona, măcar atât.

Două zile mai târziu se afla la Tokio, acolo unde Zita ajunsese deja. La ambasadă – tare mică – un funcţionar l-a informat că nu putea să-i dea un birou, pentru că nu exista suficient spaţiu. Ministerul îi anunţase că consulatul său va fi unul „simbolic”. Abbes García nu l-a întrebat ce voia să

spună prin „simbolic”. Nu-i era greu să-şi închipuie.

XXXI

Crispin Carrasquilla era fiul unui angajat la Căile Ferate şi dintotdeauna visase la o carieră militară. Tatăl»

său îl îndemna să-şi urmeze visul, dar maică-sa ar fi preferat să-l vadă inginer sau medic. Se născuse într-un sătuc din Huehuetenango, San Pedro Nécta, aproape de graniţa cu Mexicul. O mare parte din copilărie s-a tot mutat dintr-un loc într-altul, pentru că cei de la Căile Ferate îl tot mutau pe tatăl său. Până la urmă, i-au dat un post fix la Gara Centrală din oraşul Guatemala, iar Crispin a mers la un colegiu de stat mult mai bun decât şcolile de provincie prin care se perindase până atunci.

Nu era foarte bun la învăţătură, dar îi plăcea sportul. De foarte tânăr, pe când era aproape un copil, practicase înotul, pentru că i se spusese că acest sport te ajută să creşti în înălţime; se temea ca nu cumva din cauza stătu

rii sale destul de mici să nu fie admis la Şcoala Politehnică, acolo unde era obligatorie o anumită înălţime peste medie. A suferit mult pe tema aceasta, pentru că îi lipseau câţiva centimetri pentru a atinge înălţimea minimă. Cea mai fericită zi din viaţa lui, fără îndoială, a fost aceea în care a aflat că fusese admis la Şcoala Militară, e adevărat că nu printre primii, dar nici printre ultimii. Aşa s-au scurs şi primii trei ani în care a fost cadet: fără să fie un elev extraordinar, dar nici delăsător, mereu pe la mijloc, silitor şi, asta da, dându-şi toată silinţa la manevrele militare şi la exerciţiile fizice. Era un băiat bun, simplu, puţin cam provincial, cu care era uşor să te împrieteneşti, de altfel se avea bine cu toată lumea, atât cu leatul său, cât şi cu superiorii, deloc recalcitrant, dimpotrivă, supus, pentru că disciplina riguroasă nu-l afecta deloc – îi plăcea mai mult să execute decât să comande –, iar colegii săi îl apreciau, chiar dacă nu merita respectul lor.

Însă personalitatea sa destul de comună s-a schimbat cu totul atunci când în timpul luptelor din ultimele zile ale guvernului condus de Jacobo Arbenz, unul dintre „sulfaţi” –

aşa le ziceau locuitorii oraşului avioanelor armatei

— >

de eliberare a lui Castillo Armas, pentru că, spuneau ei, apariţia lor le întorcea stomacul pe dos de spaimă – a lansat o bombă în Curtea de Apel a Şcolii Politehnice. Nu au existat morţi, dar au fost mai mulţi răniţi, unii grav, printre care şi Cristóbal Fomento, zis Cocoş de Munte. Crispin Carrasquilla ieşea de la ora de fizică şi a văzut, uluit, cum bomba a căzut peste acoperişul curţii, pulverizându-l şi făcând să cadă o ploaie de pietre şi moloz, în toate direcţiile, spărgând geamurile din jur şi trântindu-l chiar şi pe el însuşi la pământ. În timp ce se ridică şi se asigura că era nevătămat, auzea strigătele de durere ale rănirilor şi îi vedea alergând pe lângă el, plini de praf şi unii dintre ei chiar răniţi, pe cădeţi, pe ofiţeri şi pe angajaţii civili. Panica a durat câteva minute, după care toată Şcoala Militară s-a mobilizat pentru a-i duce pe răniţi – prietenul său, Cocoş de Munte, se afla printre ei – la infirmerie, care, din fericire, nu suferise mari daune.

Până atunci, Crispin nu fusese niciodată interesat de politică. Auzise de Revoluţia din Octombrie, care pusese capăt dictaturii militare a generalului Jorge Ubico Castaneda şi de junta militară condusă de colonelul Ponce Vaides, dar nu le dăduse mare importanţă – poate şi pentru că în vremea aceea era abia un copil –, aşa cum auzise şi de alegerea la preşedinţia ţării a lui Juan José Arévalo, apoi a succesorului său, colonelul Jacobo Arbenz, în perioada în care el a intrat la Politehnică. Toate acelea i se păreau nişte chestiuni care n-aveau de-a face cu el, probleme care nu-l priveau. Şi aceasta era, în general, atitudinea tuturor cadeţilor în privinţa politicii. Nu lua parte nici la discuţiile care se iscau în preajma sa, aşa cum se întâmplase atunci când colonelul Castillo Armas a pornit invazia din Honduras, acuzând de comunism guvernul lui Arbenz. Dar această neutralitate, sau, mai bine zis, indiferenţă faţă de politică, i-a dispărut din momentul în care avioanele invadatorilor au început să survoleze oraşul Guatemala,

împrăştiind manifeste sau aruncând bombe, care provocau daune, victime, panică, şi i-a dispărut mai ales din ziua când a fost bombardată Şcoala Militară. Faptul că nişte *gringos* îi atacau pe guatemalezi, atacau fortăreţele, precum cea din Matamoros sau cea din San José de Buena Vista, şi bombardau până şi Şcoala Politehnică i-a rănit amorul propriu şi ideea sa de patriotism, transformându-l, practic, într-un alt om. I s-a părut o crimă împotriva ţării, ceva inacceptabil pentru oricine iubea Guatemala şi avea cât de cât demnitate, mai ales dacă era cadet şi se pregătea pentru a fi viitor ofiţer al Armatei.

De atunci încolo, a participat la toate discuţiile politice iscate în cadrul Şcolii Militare, discuţii pe care, uneori, le provoca chiar el. Nici cadeţii şi nici ofiţerii nu aveau o poziţie comună, erau împărţiţi în privinţa guvernului condus de Arbenz şi ale reformelor lui, mai ales cea agrară; însă, în general, atât ofiţerii, cât şi cadeţii erau destul de porniţi împotriva lui Castillo Armas, pentru că rupsese coeziunea Forţelor Armate şi îşi ataca propria ţară, cu sprijinul militar şi financiar al Statelor Unite.

A fost foarte afectat că unul dintre răniţii de pe urma atacului cu bombă de la Şcoala Militară era prietenul şi colegul său de leat, Cristóbal Fomento. I se spunea Cocoş de Munte. Îi plăceau mult animalele şi mereu vorbea despre specii exotice, necunoscute în Guatemala. Într-o zi şi-a făcut apariţia cu o revistă în care apăreau fotografii cu o specie de cocoş căruia în Spania i se zicea *urogallo* (cocoş de munte); tânărul era atât de entuziasmat de acele imagini, încât de atunci aşa i-a rămas numele. Crispin s-a dus să-l viziteze la Spitalul Militar, unde fusese mutat de la infirmeria Şcolii Militare, şi l-a găsit pe prietenul său negru de supărare. Medicii nu reuşiseră să-i salveze un ochi şi, chiar dacă ideea de a rămâne chior pe viaţă nu era chiar atât de cumplită, starea lui era incompatibilă cu cariera militară. Cocoş de Munte se vedea obligat să renunţe la Şcoala Militară şi să-şi caute o altă meserie. Lunga discuţie dintre cei doi prieteni a fost tristă şi Crispin

a observat lacrimile care curgeau pe obrajii lui Cristóbal, atunci când acesta i-a spus că poate avea să se dedice agriculturii, pentru că un unchi se oferise să-l ia cu el la muncă, undeva prin Alta Verapaz, acolo unde avea o mică fermă cu arbori de cafea.

După ce bomba lovise curtea, toţi cadeţii, nu doar Crispin, au început să discute mult despre politică. Iar cu Crispin s-a întâmplat ceva neaşteptat: şi-a schimbat personalitatea. A devenit un lider de care colegii săi ţineau seama în cazarmă, în orele libere sau noaptea, după starea de urgenţă, atunci când din paturile lor învăluite în întuneric schimbau idei. Plin de înflăcărare, îi înjura pe „trădătorii de patrie", cei care, pentru a-l îndepărta pe preşedintele Arbenz, se răzvrătiseră împotriva propriei armate, ascultând de americani, de parcă Guatemala ar fi fost o colonie, nu un stat independent. Ideile sale erau confuze, bineînţeles, mai pline de emoţii decât de motive întemeiate, idei în care se amestecau dragostea lui pentru pământul natal, pentru compatrioţi, pentru Armată, lucruri care aveau o aură sfântă pentru el, şi ura şi ranchiuna împotriva celor care, mânaţi de interese politice, se arătau dispuşi să-şi atace propria ţară, aşa cum era cazul acelei Armate de Eliberare, formată din mercenari, cei mai mulţi dintre ei străini, care acum bombarda oraşul Guatemala cu avioane pilotate de americani, aşa cum fusese şi cel care lansase bomba asupra Şcolii Militare.

La începutul lunii iulie 1954, atunci când cadeţii au fost informaţi că trebuiau să meargă la aeroportul La Aurora pentru a-l întâmpina pe Castillo Armas – care se întorcea în ţară însoţit de ambasadorul american John E. Peurifoy şi de comandanţii militari cu care forţele de eliberare semnaseră un tratat de pace şi numiseră o juntă militară care avea să guverneze ţara, o juntă din care făcea parte însuşi colonelul Castillo Armas –, Crispin Carrasquilla le-a propus colegilor săi să intre în grevă.

În aceeaşi zi a fost chemat de către directorul Şcolii

— Militare, colonelul Eufemio Mendoza:

— În loc să te chem în biroul meu, ar fi trebuit să te bag la puşcărie, i-a spus colonelul cu faţa încruntată şi pe un ton în care se amestecau furia cu surpriza. Ai înnebunit, Carrasquilla? Grevă într-o instituţie militară? Nu ştii că asta înseamnă revoltă? Că ai putea fi dat afară din Şcoală şi să înfunzi puşcăria pentru o asemenea grozăvie?

Colonelul Eufemio Mendoza nu era un om rău. Făcea mult sport şi îşi păstrase o alură de atlet. Avea o mustăcioară pe care şi-o scărpina încontinuu. îl supărase şi pe el bombardamentul asupra Şcolii Militare şi înţelegea foarte bine indignarea căderilor faţă de cele întâmplate, însă Armata nu ar exista fără disciplină şi respectarea ierarhiei. Directorul i-a amintit cadetului Carrasquilla, care-l asculta în poziţie de drepţi, fără să clipească măcar, că în armată ordinele se execută, nu se discută, căci dacă nu ar fi aşa instituţia nu ar funcţiona, nici nu ar fi capabilă de a-şi îndeplini misiunea ei, aceea de a apăra suveranitatea naţională, adică patria.

Colonelul i-a ţinut o predică lungă, iar la sfârşit, pe un ton mai blând, i-a spus că înţelegea suferinţa şi furia căderilor. Era ceva omenesc. Numai că, în armată, ordinele superiorilor trebuiau executate, indiferent dacă le plăceau sau nu celor cu grad inferior. Iar ordinul superiorilor era cât se poate de limpede: cadeţii trebuiau să meargă în formaţie la aeroportul La Aurora pentru a-i întâmpina pe comandanţii militari, pe Castillo Armas şi pe cei din trupele de eliberare care semnaseră tratatul de pace la San Salvador.

— Nici mie nu-mi place, a mărturisit colonelul Mendoza, brusc, privindu-l complice pe cadet şi coborând vocea până când i-a devenit un susur. Dar voi fi acolo, în fruntea companiei Şcolii Militare, îndeplinind ordinele primite. Şi dacă vrei să fii şi dumneata acolo, în formaţie, cu uniforma de paradă şi arma bine lustruită şi unsă, atunci trebuie să-ţi exprimi acum, pe loc, regretul că ai avut ideea prostească de a le propune cadeţilor să nu respecte ordinul superiorilor.

Crispin şi-a cerut iertare, recunoscând că colonelul Mendoza avea dreptate; acţionase total iresponsabil şi în aceeaşi seară avea să-şi facă autocritica în faţa colegilor săi.

Cadetii, alături de multe alte batalioane ale Armatei şi Poliţiei, au fost la aeroportul La Aurora ca să-i întâmpine pe Castillo Armas şi pe cei din anturajul său. A fost o manifestaţie imensă – se sărbătoarea nu atât acordul dintre Armată şi Forţele de Eliberare, cât sfârşitul războiului, nesiguranţei, incertitudinii şi fricii – în timpul căreia puţini şi-au dat seama că s-ar fi putut sfârşi rău din cauza incidentelor dintre cadeţii Şcolii Militare şi compania de miliţieni şi soldaţi din Forţele de Eliberare care veniseră, >» >

şi ei ca să-i întâmpine pe învingători. Numai masa uriaşă de oameni a făcut ca incidentul să treacă neobservat. Nici presa scrisă şi nici posturile de radio, fermecate acum de Castillo Armas, nu au spus niciun cuvânt despre incidentele care aveau să fie cunoscute numai din mărturiile celor care le-au trăit.

Era unul dintre primele contingente eliberatoare ajunse în capitală. Soldaţii erau aliniaţi într-o parte a companiei căderilor de la Şcoala Militară, cu uniformele lor murdare, ponosite, atârnând pe ei ca pe gard, o ceată de indivizi indisciplinaţi, înarmaţi la nimereală, unii cu puşti, alţii cu simple carabine, sau cu pistoale şi revolvere, cu steguleţe şi cu chipiurile lor sau cu şepcile cu cozoroc. Cu toate acestea, îşi permiteau să-i batjocorească şi să-i provoace pe cadeţii care, impecabili în uniformele lor curate şi călcate, perfect aliniaţi, ascultau împietriţi batjocurile şi insultele acelei cete în rândul căreia, pe lângă guatemalezi, se aflau şi alţi mercenari din America Centrală, aflaţi, acolo numai pentru soldă. Ba mai mult, îndrăzneau să-i ia peste picior şi să-i jignească pe viitorii ofiţeri ai Armatei din Guatemala.

Sublocotenenţii şi locotenenţii care comandau plutoanele de cădeţi îi puneau pe aceştia la respect atunci

când încercau să răspundă provocărilor şi insultelor soldaţilor din Armata de Eliberare, dar numai până la un punct, pentru că atunci când s-a deschis uşa avionului sosit din San Salvador şi pe scară şi-a făcut apariţia ambasadorul John Emil Peurifoy, urmat de Castillo Armas, mulţimea a rupt cordonul de securitate şi s-a năpustit spre avion, încercând să se apropie cât mai mult de nou-veniţi. S-a instalat dezordinea, anarhia şi mai mulţi cădeţi, alături de unii ofiţeri şi subofiţeri, au profitat de ocazie pentru a împărţi pumni şi lovituri cu capul şi cu picioarele soldaţilor din Forţele de Eliberare, care-i jigneau pe cădeţi, numindu-i „arbenzişti”. Crispin însuşi, care până atunci nu sărise niciodată la bătaie, acum, mânat de noua lui personalitate, imediat ce s-a instaurat dezordinea, a fost printre primii care au rupt rândurile şi a început să-i lovească pe mercenari cu patul puştii, insultându-i în fel şi chip.

Incidentele au făcut să crească şi mai mult tensiunea şi animozitatea dintre Şcoala Militară şi soldaţii din >», Armata de Eliberare. În aceeaşi noapte în care Politehnica îi învoise pe cădeţi, dându-le permisiunea de a sta cu familiile lor, a avut loc un alt incident violent cu un grup de cădeţi, la cinematograful Capitol, de pe Sexta Avenida, din sectorul 1. Cadetii au ieşit târâş din cinema, ştiind că mercenarii îi aşteptau afară pentru a-i ataca. S-a lăsat cu o bătaie cruntă, în timpul căreia doi cădeţi din ultimul an au fost răniţi şi duşi la dispensarul public, pentru a fi îngrijiţi. Crispin nu fusese la cinematograf, dar i-au povestit detaliat tot ce se întâmplase şi nici nu se vorbea despre altceva la Şcoala Militară. Aşa a apărut printre cădeţi ideea – venită de la câţiva dintre ei – de a merge şi a încheia conturile cu mercenarii încartiruiţi la spitalul Roossevelt, aflat încă în construcţie. Chestiunea a fost dezbătută pe la colţuri, în şoaptă, destul de confuz – avea să fie o operaţiune militară sau un atac de gherilă? – până când un alt incident, încă şi mai violent, i-a înflăcărat pe cădeţi, şi chiar şi pe unii ofiţeri.

Incidentul a avut loc în cartierul Gerona, la bordelul

matroanei Miriam Ritcher, cea care se dădea drept franţuzoaică (de fapt se născuse la Havana) şi avea părul vopsit într-un blond platinat. Trei cădeţi, care se aflau acolo şi-şi vedeau de băutura lor, au fost înconjuraţi de un grup de mercenari; s-a lăsat cu insulte, sticle şi pahare sparte, iar cadeţii au reuşit să le facă faţă mercenarilor, până când aceştia au cerut întăriri de la spitalul Roosevelt. Când apele păreau să se fi liniştit, şase soldaţi din Armata de Eliberare au dat buzna în bordel înarmaţi cu puşti automate. Ameninţându-i cu armele, nou-veniţii i-au supus pe cădeţi la nesfârşite umilinţe. I-au dezbrăcat şi i-au obligat să danseze goi, să cânte şi să facă pe pederaştii, în timp ce-i scuipau şi urinau asupra lor.

Dar ceea ce a pus capac s-a întâmplat în 2 august 1954, în timpul paradei prin care se sărbătorea victoria. Fusese pregătită o ceremonie militară în care soldaţii din Armată aveau să defileze alături de brigăzile de mercenari pentru a demonstra unitatea celor două forţe armate. Dar preşedintele Castillo Armas, în discursul său, a omagiat numai forţele anticomuniste şi toate decoraţiile şi întreaga recunoştinţă au mers la învingători. Mulţimea chiar şi-a permis să-i fluiere şi să-i insulte pe cădeţi în timpul defilării.

În aceeaşi noapte, cadeţii, sprijiniţi de câţiva ofiţeri tineri, au atacat spitalul Roosevelt, cartierul general al Armatei de Eliberare. Se puseseră de acord cu toţii ca acei cădeţi care se aflau în ultimul an de şcoală, gata să-şi primească gradele, să nu ia parte la acţiune, pentru a nu-şi pune în pericol cariera. Doi dintre ei au ţinut cu tot dinadinsul să ia parte la asalt şi ceilalţi au acceptat. Tot printr-o decizie comună, s-a hotărât (cu acceptul celor în cauză) ca directorul, colonelul Eufemio Mendoza şi ceilalţi ofiţeri care aleseseră să nu participe la atac să fie încuiaţi în biroul directorului, în timp ce cadeţii şi ofiţerii voluntari pregăteau armele, îşi puneau căştile şi plecau cu autobuzele spre spitalul Roosevelt, acolo unde se afla deja un grup de cercetaşi care spionau terenul şi activităţile

militarilor din Armata de Eliberare. Crispin Carrasquilla dobândise un cert statut de lider, de care s-a folosit din plin în noaptea aceea, el fiind cel care a condus atacul. Inclusiv puţinii ofiţeri îi ascultau părerile, le dezbăteau şi, în general, erau de acord cu el. De pildă, a lui a fost ideea de a-i întreba personal pe fiecare dintre cadeţii din anul întâi dacă vor să participe la atac de bunăvoie. Toţi au răspuns că da.

Lupta a început la patru şi jumătate dimineaţa. Atacatorii au avut de partea lor efectul surpriză; mercenarii au fost luaţi prin surprindere şi au rămas împietriţi de uluire atunci când, brusc, în acei zori înnegurați, pe o ploaie uşoară, au început să fie atacaţi cu focuri de armă, cu lansatoare de grenade şi lovituri de tun. Crispin ocupase un loc în avangardă, în flancul drept al uneia dintre cele două coloane, care au atacat strângând spitalul Roosevelt ca într-un cleşte. Apoi, în jurul lui Crispin au început să cadă răniţi şi morţi, iar el, aţâţat de zgomotul împuşcăturilor, de ţipetele şi de vaietele care-i ajungeau la urechi, reuşea cu greu să transmită mesaje colegilor săi din imediata apropiere. Acolo, în focul luptei şi al tirului asurzitor, simţea că atinsese ceva la care visase întotdeauna. Iar atunci când a condus un atac asupra intrării principale a spitalului Roosevelt, nici măcar nu a fost conştient de gloanţele care-i loveau trupul.

Militarii din Armata de Eliberare, deşi surprinşi de atacul cadeţilor, nu au întârziat să reacţioneze. În cea mai mare parte a dimineţii, în timp ce se făcea de ziuă, ploaia se oprea şi soarele răsărea deasupra acelui colţ din oraşul Guatemala, tirul înceta pentru câteva momente, dar numai pentru a reveni cu şi mai multă furie, în timp ce familiile din cartier îşi părăseau casele, cu copiii în braţe, cu valize şi cu lucruri de primă necesitate, îngroziţi de ceea ce se petrecea exact când ei crezuseră că, în sfârşit, pacea se instalase în tară.

La amiază, cadeţii au primit în ajutor o baterie de mortiere, trimisă de la baza militară din La Aurora. Dar,

după puţin timp, au auzit motoarele şi au văzut planând deasupra capetelor lor unul dintre avioanele nord-americane, trimise din Nicaragua pentru a-i ajuta pe soldaţii din Armata de Eliberare. Mai târziu avea să se afle că avionul fusese pilotat de ţăcănitul Jerry Fred Delarm. Totuşi, acesta nu a reuşit să provoace mari daune în rândul căderilor, pentru că s-a văzut nevoit să aterizeze pe aeroportul

La Aurora pentru realimentare. Acolo a fost ţinut la sol de comandantul garnizoanei militare, cel care, motivând că nu primise în această privinţă niciun ordin de la superiorii săi, nu i-a permis să decoleze. Când a primit permisiunea de a decola, luptele se încheiaseră deja, datorită arhiepiscopului Rossell y Arellano şi a ambasadorului John Emil Peurifoy, care interveniseră pentru încetarea focului. Ambii fuseseră inamici declaraţi ai preşedintelui Arbenz şi susţinuseră făţiş, încă din primele momente, insurecţia armată a lui Castillo Armas; de aceea, cadeţii, şi mai ales Crispin, se îndoiau de imparţialitatea celor doi. Dar ofiţerii au insistat ca arhiepiscopul şi ambasadorul să fie acceptaţi în rolul de mediatori. Arhiepiscopul însuşi – foarte slab, aproape numai piele şi os, împărţind binecuvântări în jur cu mâinile sale lungi şi cu privirea plină de căinţă şi beatitudine – i-a asigurat că va fi absolut imparţial; misiunea sa nu va fi alta decât de a opri vărsarea de sânge şi de a garanta un acord onorabil pentru ambele părţi combatante. A promis – jurându-se pe sfânta lui mamă, care-l auzea din ceruri – să obţină o înţelegere prin care să nu existe învingători şi nici învinşi.

În timpul tratativelor de încetare a focului, sublocotenentul Ramiro Llanos s-a apropiat de Crispin, care a observat privirea alarmată a ofiţerului. Ramiro Llanos s-a oferit să-l ducă la infirmeria improvizată într-un magazin de pâine din apropiere.

— La infirmerie? De ce? a întrebat Crispin. Abia atunci şi-a dat seama că era plin de sânge. În timpul orelor

de luptă nu simţise nicio durere şi numai acum descoperise că avea răni la umărul stâng şi la piept.

Sublocotenentul Llanos l-a luat în braţe – Crispin a simţit că e pe punctul de a leşina – şi a cerut ajutorul altor doi cădeţi. Probabil că erau în primul an, pentru că amândoi aveau căştile prea mari şi feţele pline de sudoare şi praf. Ei l-au ajutat pe sublocotenent să-l care pe Crispin. Acesta şi-a dat seama că nu mai ţinea arma în mâini şi că vedea totul ca prin ceaţă. A văzut chipurile părinţilor săi, erau acolo amândoi şi-l priveau cu drag, cu admiraţie şi cu mâhnire. Ar fi vrut să le spună ceva frumos, plin de dragoste, dar nu mai găsise puterea de a vorbi. Când au intrat în magazinul de pâine, transformat în centru de prim-ajutor, Crispin deja nu mai vedea, dar continua să-i ajungă la urechi o rumoare pe care o auzea îndepărtându-se inexorabil.

Aşa se face că Crispin nu a văzut şi nici nu a aflat de negocierile prin care iscusitul arhiepiscop al Guatemalei, monseniorul Mariano Rossell y Arellano, a obţinut ca o comisie de cădeţi să fie primită la Palatul Guvernului. Cadeţii au fost întâmpinaţi de însuşi preşedintele Castillo Armas. Aceştia i-au explicat preşedintelui că nu mai puteau suporta umilinţele la care-i supuseseră în ultimele zile cei din Armata de Eliberare. Au pretins ca aceştia, pentru că pierduseră lupta, să-şi recunoască înfrângerea, să iasă din spitalul Roosevelt cu mâinile sus şi să predea autorităţilor armamentul. Castillo Armas, cu chipul împietrit, a acceptat. Crispin nu i-a văzut pe soldaţii din Armata de Eliberare ieşind cu mâinile sus din clădirea încă în construcţie a spitalului Roosevelt, nici când şi-au predat cadeţilor puştile, carabinele, pistoalele şi mortierele.

Acordul conţinea trei promisiuni, dar niciuna dintre ele nu avea să fie îndeplinită: învinşii trebuiau să predea guvernului armamentul şi să se întoarcă în satele sau în ţările lor de baştină; cadetii care serăzvrăt iseră nu aveau să suporte nicio pedeapsă disciplinară pentru acţiunile întreprinse în ziua aceea, nici să le fie trecute la dosar şi se

puteau întoarce la Şcoala Militară pentru a-şi continua studiile în deplină normalitate; ofiţerii şi subofiţerii care-i sprijiniseră pe cădeţi aveau să continue să facă parte din armată, fără să sufere niciun fel de represalii şi fără să le fie pătată onoarea militară.

Crispin Carrasquilla a murit în după-amiaza acelei zile, înainte de a putea fi transportat la spital, aşa că nu a mai aflat că acordul, exact cum se temeau el şi alţi cădeţi, a rămas o simplă bucată de hârtie, încă din acea zi. În ciuda victorie căderilor, soldaţii din Armata de Eliberare au fost declaraţi câştigătorii acelei lupte, despre care avea să se vorbească foarte puţin în viitor şi în presă, şi în cărţile de istorie avea să fie arareori pomenită şi doar ca un fapt lipsit de orice relevanţă. Şcoala Militară a fost imediat închisă câteva luni, pentru reorganizare. Toţi ofiţerii şi subofiţerii care sprijiniseră revolta cadeţilor au fost excluşi din armată şi li s-a retras dreptul la pensie. Doar şase dintre cădeţi, pentru că părinţii lor erau militari cu o oarecare influenţă în guvernul lui Castillo Armas, şi-au putut continua studiile în şcoli sau academii militare din ţări prietene, precum Nicaragua lui Somoza sau Venezuela lui Pérez Jiménez; toţi ceilalţi au fost daţi afară din instituţie, fără posibilitatea de a-şi relua studiile atunci când Şcoala Militară s-a redeschis, condusă de un alt director şi de un alt corp de ofiţeri.

Nu după mult timp, preşedintele Castillo Armas, într-o ceremonie desfăşurată în catedrală, i-a oferit arhiepiscopului Rossell y Arellano cea mai importantă decoraţie, numindu-l, într-un discurs scris tot de Efrain Nâjera Farfán, „un patriot exemplar, un erou şi un sfânt”.

Părinţii lui Crispin Carrasquilla au încercat în zàtlar să recupereze cadavrul fiului lor. Conducerea armatei i-a informat că fusese îngropat, împreună cu alte victime ale acelei încercări de răzmeriţă, într-o groapă comună, aflată într-un loc secret, pentru ca nu cumva să se transforme de la o zi la alta într-un loc de pelerinaj al comuniştilor.

XXXII

Transpira abundent. Nu de căldură, căci vedea din pat cum palele ventilatorului i se roteau cu repeziciune deasupra capului şi vânticelul lor îi răcorea faţa. De frică. Niciodată, cel puţin din câte îşi amintea, nu mai simţise o asemenea frică, nici măcar în ziua când a aflat că Şeful fusese asasinat şi că, probabil, după acel asasinat destinul său, viaţa lui avea să se destrame şi pe viitor va trebui să trăiască la voia întâmplării. Poate chiar să fugă în străinătate. Dar ce simţise atunci fusese tristeţe, furie, singurătate, nu frică. Ceea ce simţea acum era frică, o frică ce-i învăluia trupul într-o transpiraţie rece, îmbibându-i cămaşa şi chiloţii şi făcându-l să clănţăne din dinţi. Din când în când, trupul îi era asaltat de frisoane care-l paralizau şi atunci reuşea cu greu să se stăpânească pentru a nu izbucni în plâns şi a striga după ajutor. Ajutorul cui? Al lui Dumnezeu? Dar credea el în Dumnezeu? Poate al fratelui Cristóbal?

Veneau zorii; acolo, la linia orizontului, vedea o luminiţă albastră care avea să crească, dezvăluindu-i grădina casei sale din Pétionville, plină de arbori fructiferi, copai i jacaranda şi plante agăţătoare. În curând, găinile se voi porni pe cotcodăcit şi câinii pe lătrat. Odată cu venirea zilei, cu lumina tot mai puternică, frica lui va scădea şi va trebui să şi-o stăpânească de tot, atunci când se va prezenta la ambasada dominicană, la ora unsprezece, aşa cum fusese stabilit. Se va sinchisi ambasadorul să-l primească, sau va discuta din nou cu acel consul în costum strâmt, cu ochelari de bufniţă şi voce piţigăiată? Va avea în sfârşit un răspuns de la Balaquer? S-a gândit, cuprins de ruşine, că niciodată nu-şi imaginase că într-o bună zi, mânat de frică, va apela la împielițatul ăla de omuleţ, preşedintele Joaquín Balaquer, ca să le salveze viaţa lui, soţiei sale, Zita şi celor două fetiţe. Îi va răspunde Balaquer însuşi? Va face gestul acela de mărinimie, „iertându-l” şi repatriindu-l împreună cu familia? Balaquer putea fi un trădător, dar era un intelectual, ştia mersul istoriei, voia să aibă parte de posteritate; poate că asta-l va

face să-l scape de la moarte pe omul „cel mai urât din Republica Dominicană”, cum îi spusese în timpul ultimei lor întrevederi, în Ciudad Trujillo, în ziua aceea când îl obligase să părăsească ţara, îmbrobodindu-l cu consulatul din Japonia.

„Asta da păcăleală!”, s-a gândit. O minciună diabolică. Şi-a amintit de zilele îngrozitoare din Tokio. Nu-i dăduseră nici măcar un birou. A locuit cu Zita într-o cameră de hotel care costa cât ochii din cap, iar indemnizaţia de instalare în funcţia de proaspăt funcţionar diplomatic nu a ajuns niciodată, aşa cum nu a ajuns nici primul său salariu. După câteva săptămâni, consulul însuşi l-a informat că „din motive financiare” postul său fusese suspendat, aşa că autorităţile japoneze îi dădeau două săptămâni pentru ca el şi soţia sa să părăsească ţara aceea în care nu mai avea nimic de făcut. S-au văzut obligaţi să se întoarcă la Paris, acolo unde au locuit aproape un an. Acolo, Zita a născut-o pe prima dintre fiicele lor şi tot acolo au cheltuit mare parte din acel milion de dolari păstrat în banca elveţiană. Păreau mulţi bani dacă nu te atingeai de ei şi lăsai dobânda să crească, dar trăind fără niciun alt venit, suma aceea se topea ca untul.

Ce făcuse Abbes García în toţi acei ani de exil? Conspirase. Scrisese scrisori şi-i sunase pe toţi ofiţerii şi poliţiştii dominicani pe care-i cunoştea şi-i credea prietenii săi, în încercarea de a-i atrage într-o conspiraţie împotriva lui Balaquer. Toţi ziceau că da, dar nu mişcau un deget. În schimb, toţi cereau să le plătească drumul în Europa sau Canada pentru a se întâlni cu el. Din toate acele uneltiri nu a ieşit nimic serios. Într-o zi, Abbes García şi-a dat seama că nu avea să iasă nimic cum trebuie, dacă nu se implica Ramfis Trujillo. Aşa că a acceptat să se umilească şi i-a scris; spre surprinderea sa, Ramfis, care în acea vreme locuia în Spania, i-a răspuns şi a venit la Paris pentru a se întâlni cu el. A fost cordial şi vorbăreţ. Ura sa fată de J» >

Balaquer era la fel de intensă ca a lui Abbes García. A înţeles în sfârşit că şi el – nimeni altul decât fiul cel mare

al lui Trujillo! – fusese tras pe sfoară de Balaquer, acel vulpoi bătrân şi lipsit de scrupule. Ramfis era flămând de putere, jinduia să ajungă conducătorul aceleiţ anşoare care se arătase atât de ingrată cu tatăl său şi cu familia lui, aşa că Abbes García s-a dedicat cu totul, timp de câteva luni, unei conspiraţii care, beneficiind de implicarea fiului Şefului, părea mai serioasă. Dar şi acel plan s-a năruit, pentru că militarii implicaţi au dat înapoi, spunând că lovitura de stat ar avea succes numai dacă ar fi sprijinită de Statele Unite. Până la urmă au lăsat-o baltă. De atunci încolo, Abbes García s-a mulţumit să conspire numai în imaginaţie. Şi a încercat să cheltuie cât mai puţin, pentru că în doar doi ani de zile milionul de dolari se redusese la jumătate, iar el ştia că nu avea să-şi mai găsească vreo slujbă. Se pricepea doar la schingiuiri, bombe, spionaj şi crime. Cine să-l angajeze în Europa pentru astfel de abilităţi?»

În 1964, când s-au hotărât să se mute în Canada, Zita era însărcinată cu cea de-a doua fiică. El a încercat să o convingă să avorteze, dar ea refuzat şi şi-a văzut de sarcină. Viaţa în Toronto era mai ieftină decât la Paris, dar li s-a dat permis de şedere doar pentru şase luni, iar când Abbes García a solicitat o prelungire a fost refuzat, pe motiv că resursele financiare de care dispunea nu erau suficiente pentru a-i asigura încă o şedere de şase luni în Canada.

Cam aşa stăteau lucrurile când, în mod cu totul neaşteptat, Abbes García a primit oferta de a se muta în Haiti şi de a ocupa funcţia de consilier în probleme de securitate al preşedintelui François Duvalier.

Se întâlnise, în casa unor prieteni din Toronto, cu un haitian care vorbea spaniola foarte bine, pentru că locuise în Republica Dominicană. L-a recunoscut pe loc. „Dumneata aici? Ce caută colonelul Johnny Abbes García în Toronto?” „Afaceri”, i-a răspuns sec, încercând să scape de el. Haitianul se numea François Delony şi, din câte i se spusese, era ziarist. În realitate, lucra pentru Papa Doc,

stăpânul incontestabil din Haiti, începând cu 1957. Delony i-a cerut numărul de telefon, l-a sunat după câteva zile şi l-a invitat la prânz. L-a dus la un restaurant pescăresc şi, luându-l prin surprindere, i-a făcut propunerea aceea:

— Am aflat multe despre dumneata, domnule Abbes García. Ştiu că preşedintele Balaquer v-a dat afară din ţară şi că de atunci nu faceţi altceva decât să umblaţi prin lume, transformat într-un soi de paria. V-ar interesa o propunere serioasă? Cum ar fi să vă mutaţi în Port-au-Prince şi >» să lucraţi pentru guvernul Haitian.

Abbes García a fost atât de surprins, încât a avut nevoie de câteva secunde pentru a răspunde.

— Vorbiţi serios? a întrebat într-un sfârşit. Pot să vă»

Întreb dacă oferta vine din partea preşedintelui François Duvalier?

— De la el însuşi, a încuviinţat Delony. Vă interesează? Funcţia dumneavoastră ar fi aceea de consilier al preşedintelui pe probleme de securitate.

A acceptat imediat, fără să ştie ce salariu urma să aibă, nici condiţiile de muncă. „Am fost un dobitoc”, s-a gândit. Se făcuse deja ziuă, găinile începuseră să cotcodăcească, câinii să latre şi cele trei servitoare să umble prin bucătărie, făcând zgomot.

O săptămână mai târziu, el, Zita şi cele două fetiţe se aflau în Port-au-Prince, cazaţi la Hotel Les Ambassadeurs. Primele zile au fost şi cele mai bune, şi-a amintit Abbes

García. Căldura, soarele strălucitor, mirosul de mare, vegetaţia luxuriantă, dansatorii de merengue îl făceau să se simtă ca acasă. Avea senzaţia că oamenii din jurul său vor începe brusc să vorbească în dulcea spaniolă dominicană. Dar acei negri şi mulatri vorbeau în creolă şi franceză, iar el nu înţelegea niciun cuvânt. După două zile, a avut-o o întrevedere cu preşedintele Duvalier, în biroul acestuia din Palatul Guvernului. Era prima dată când îl întâlnea; şi avea să fie şi ultima. Era un bărbat misterios, de profesie medic, dar se zicea că întâi de toate era vraci. Haitienii puneau puterea sa pe seama ritualurilor de

vrăjitorie pe care le practica şi prin care fascina şi teroriza întreg poporul haitian. Era înalt, slab, bine îmbrăcat şi era greu să-i ghiceşti vârsta. L-a primit plin de amabilitate, în costumul său negru şi pantofii strălucitori şi i s-a adresat într-o spaniolă extrem de curată. I-a mulţumit că venise să colaboreze cu guvernul său, pe probleme de securitate, adică acolo unde, i-a zis, ştia că era „expert”. A avut numai cuvinte de laudă despre generalisimul Trujillo şi i-a spus că din fericire se înţelegea la fel de bine şi cu preşedintele Balaquer. Apoi a făcut o glumă destul de enigmatică.

— Preşedintelui Balaquer n-o să-i pice tocmai bine când va afla că aţi devenit colaboratorul guvernului meu, nu credeţi?

Un zâmbet i-a trecut repede peste faţa întunecată, iar ochii adânci i-au strălucit o clipă în dosul lentilelor groase. Apoi i-a spus că prim-ministrul îl va contacta pentru toate chestiunile practice. S-a ridicat în picioare, i-a întins mâna şi asta a fost tot.

Abbes García nu l-a mai văzut în particular în cei doi ani de când se afla în Haiti, doar de la depărtare, în timpul ceremoniilor oficiale. Ceruse să-l primească în audienţă de mai mult de zece ori, dar, conform prim-ministrului, şeful statului era mereu foarte ocupat şi nu avea timp să-l primească. S-ar putea ca acesta să fie unul dintre motivele care l-au făcut pe Abbes García să comită prostia de a conspira împreună cu ginerele preşedintelui Duvalier, colonelul Max Dominique, soţul Mariei-Denise, Dedé, fiica lui Papa Doc. Amintindu-şi de Dedé, Abbes García a simţit uşoare furnicături în penis. I se mai întâmplase şi în puţinele dăţi când o văzuse pe femeia aceea atât de înaltă şi arogantă, cu un trup de o mare frumuseţe, cu privirea de gheaţă şi tăioasă, exprimând acel temperament neînduplecat şi tiranic care i se atribuia, atât de asemănător cu al tatălui ei, după cum se zicea. Ce i-ar mai fi lins el crăpătura acelei zeiţe de abanos şi gheaţă. Amintirea colonelului Max Dominique l-a făcut pe Abbes García să revină cu gândurile la situaţia în care se afla el.

L-a invadat din nouă o groază rece şi a început să tremure din cap până în picioare.

Îl cunoscuse pe colonelul Max Dominique la Academia Militară din Pétionville, unde ţinea cursuri pe teme de securitate. Colonelul era extrem de invidiat, din cauza legăturii de familie cu Papa Doc, şi s-a purtat frumos cu nou-sositul, invitându-l să ia cina în casa lui. Acolo a cunoscut-o Abbes García pe femeia aceea cu picioare lungi şi frumoase, Dedé, stăpâna casei, care l-a aprins atât de tare încât după cină s-a dus direct la un bordel ca vai de lume, din centrul capitalei, pentru a se răcori între picioarele unei prostituate, cu care s-a înţeles doar prin semne. Astfel a început relaţia cu colonelul Max Dominique. Încetul cu încetul, pe ascuns, se alăturase – „prosteşte”, s-a gândit din nou – unei conspiraţii conduse chiar de ginerele preşedintelui François Duvalier, conspiraţie care urmărea ca, după moartea acestuia, puterea să nu ajungă pe mâinile fratelui mai mic a lui Dedé, Jean-Claude, poreclit Baby Doc, pe care Papa Doc îl desemnase succesorul său la putere. O conspiraţie ciudată şi absurdă, despre care, în nenumăratele întâlniri la care Abbes García a luat parte, ofiţerii din jurul lui Max Dominique vorbeau vag, fără date exacte, fără să precizeze locuri, armament sau implicaţii politice, ca şi cum totul s-ar fi aflat încă într-o stare de agregare gazoasă, prenatală. Până când, brusc, datorită înclinaţiei omeneşti spre flecăreală, a început să circule vestea, fără să apară în presa scrisă sau la radio, că guvernul lui Papa Doc condamnase la moarte prin împuşcare nouăsprezece ofiţeri din armată, acuzaţi că făcuseră parte dintr-o grupare care voia să dea o lovitură de stat.

Abbes García, după ce s-a mai liniştit puţin, s-a ridicat şi a mers să facă duş. A stat mult timp sub jetul de apă care nu venea nicicum rece, aşa cum i-ar fi plăcut, doar călâie. Apoi s-a spălat pe dinţi şi s-a bărbierit impecabil. S-a îmbrăcat cu cel mai bun costum al său şi cu o cămaşă cu guler ascuţit. Dacă ambasadorul dominican

avea să-l primească, atunci era preferabil să-i facă o impresie bună. În timp ce lua micul dejun – nu s-a atins de fructe, a spus că nu voia ouă şi s-a mulţumit să bea o cană de cafea şi să mănânce o felie de pâine neagră – se gândea obsesiv la ambasada dominicană şi la preşedintele Balaquer. Pentru că în ultimele zile nu mâncase mai nimic, le-a rugat pe servitoare să-i facă găuri noi la cureaua de la pantaloni. Era abia şapte dimineaţa, aşa că a început să frunzărească ziarele lăsate pe masă de una dintre servitoare.

Presa nu scria niciun cuvânt despre conspiraţia care fusese descoperită, nici despre împuşcarea celor nouăsprezece ofiţeri implicaţi, nici despre numirea colonelului Max Dominique în funcţia de ambasador în Spania, nici despre călătoria acestuia, din ziua trecută, împreună cu soţia lui, Marie-Denise, Ia Madrid, pentru a-şi prelua funcţia.

De ce l-o fi iertat preşedintele Duvalier pe şeful conspiraţiei, numindu-l ambasador în Spania, în loc să-l împuşte, aşa cum făcuse cu ofiţerii din armată care complotaseră împreună cu el? Din dragoste faţă de fiica lui, Marie-Denise, fără îndoială. Ştia Papa Doc că fiică-sa fusese aceea care îi băgase în cap soţului ei ideea unui complot prin care să-l lichideze şi să-l înlocuiască? Trebuia să ştie. François Duvalier ştia totul şi nu avea cum să nu-şi dea seama că» >

Dedé era supărată pe el – toată ţara comenta asta – pentru că n-o alesese pe ea ca să-i urmeze la putere, ci pe copilul lui mai mic. Cu toate acestea, vraciul o iertase pe fiica lui cea teribilă, trimiţându-i, pe Max şi pe ea, în Spania, ca ambasadori, după ce îi împuşcase şi-i îngropase pe ascuns pe ofiţerii implicaţi în complot.

De ce Duvalier încă nu-l împuşcase şi pe el? Pentru că-i pregătise o pedeapsă specială, condimentată cu schingiuirile pe care de doi ani încoace le preda acelor

tonton macoutes[8] la Academia Militară din Pétionville? Din nou l-a apucat tremuratul, începând de la picioare până la cap, făcându-l să-i clănţăne dinţii. Transpira iarăşi şi sudoarea îi pătase deja cămaşa curată şi pantalonii. Trebuia să-şi stăpânească nervii, nu era bine ca ambasadorul să-l vadă într-o asemenea stare, pentru că l-ar fi informat imediat pe preşedintele Balaquer. Şi cât de satisfăcut ar fi acesta aflând că Abbes García era înspăimântat la gândul chinurilor pe care i le pregătea Duvalier, pentru vina de a fi conspirat împreună cu ginerele său şi cu fiică-sa!

La opt dimineaţa a intrat în camera unde Zita dormea împreună cu fetiţele. Soţia lui se trezise deja, lua micul dejun adus la pat de una dintre servitoare: o ceaşcă de ceai, o farfurioară cu felii de ananas şi papaya şi câteva felii de pâine prăjită cu unt şi dulceaţă. Părea atât de liniştită şi de senină: oare îşi dădea seama de pericolul în care trăiau? Cu siguranţă, dar avea încredere oarbă în el şi-l credea capabil de a rezolva orice problemă. Biata de ea!

— De ce nu-s trezite fetele? a întrebat-o, în loc de bună dimineaţa. Nu merg la şcoală?

— Chiar tu ai cerut să nu meargă, i-a amintit Zita. Nu-ţi aminteşti? Sper că nu te sclerozezi.

— Ah, da, aşa este, a recunoscut el. Până când se vor lămuri lucrurile, e mai bine ca fetele să nu iasă din casă. Şi nici tu.

Ea a încuviinţat. A invidiat-o: puteau avea parte, în orice moment, de o moarte cumplită, dar ea îşi vedea de fructele ei de parcă aceasta ar fi fost o zi ca oricare alta. I s-a făcut milă de soţia lui. Multele reuniuni din casa lui >

Dedé şi Max Dominique nu o îngrijoraseră niciodată. Când a aflat că François Duvalier dăduse ordin să fie împuşcaţi cei nouăsprezece ofiţeri implicaţi în complot, Zita nu a scos niciun cuvânt, nu a făcut nici cel mai scurt

8 Trupe paramilitare haitiene înființate la inițiativa președintelui François Duvalier. (N. tr.)

comentariu. îl credea un superman capabil să iasă cu bine din hăţişul cumplit în care se aflau prinşi? E drept că până acum, de bine de rău, găsise întotdeauna o cale de scăpare din cele mai complicate situaţii, dar Abbes García presimţea că de data aceasta nu se întrezărea nicio portiţă de scăpare. Şi-a amintit vag de fratele Cristóbal, spunând acolo, în Mexic, istoria rozacrucienilor şi i s-a făcut dor de liniştea şi pacea care-l învăluiau de fiecare dată când îi asculta predicile.

— Mergi la ambasadă? Crezi că o să ne repatrieze? a întrebat ea, ca şi cum lucrurile ar fi stat deja aşa.

— Bineînţeles, a spus el. Sper ca Balaquer să-şi dea seama că i-am făcut o mare favoare apelând la ajutorul său.

— Şi dacă nu? l-a întrebat ea, pe un ton uşor schimbat.

— Mai vedem, a spus el, ridicând din umeri. Nu te mişca de aici. De la ambasadă o să vin direct acasă şi îţi

spun ce şi cum.

A ieşit, dar şoferul nu era nicăieri. Asta nu anunţa nimic bun; în seara trecută îi spusese să fie aici dimineaţa devreme. O fi fugit? O fi primit ordin să nu mai vină? A luat cheile camionetei şi a condus el. A mers cu viteză >

mică, evitând pietonii care, cu o iresponsabilitate absolută, treceau prin faţa camionetei de parcă aceasta trebuia să evite un accident, nu ei. După o jumătate de oră a parcat în faţa legaţiei dominicane din centrul capitalei Port-au-Prince. Mai erau câteva minute până la unsprezece, aşa că a aşteptat în maşină, cu aerul condiţionat pornit. Când ceasul său a arătat ora unsprezece, a oprit motorul, a ieşit din maşină şi a bătut la uşa legaţiei. I-a deschis aceeaşi fată care-l întâmpinase şi în urmă cu trei zile.

— Domnul consul vă aşteaptă, i-a spus ea zâmbindu-i cu amabilitate. Intraţi, vă rog.

Deci nici de data aceasta nu avea să fie primit de ambasador. Fata l-a condus la biroul de data trecută.

Consulul purta acelaşi costum cenuşiu, atât de strâmt, încât părea să-i îngreuneze respiraţia. I-a adresat acelaşi zâmbet forţat şi l-a privit cu ochii scăpărători pe care şi-i amintea foarte bine.

— Vreo veste nouă, domnule consul? a trecut Abbes García direct la subiect.

— Din nefericire, nu, domnule colonel, i-a răspuns consulul, în timp ce-i făcea semn să ia loc. Încă nu am primit niciun răspuns.

Abbes García a simţit cum faţa i se umple de transpiraţie; inima a început să-i bată cu putere în piept.

— Aş vrea să vorbesc cu domnul ambasador, a îngăimat el, pe un ton uşor implorator. Nu o să-i răpesc mai mult de cinci, zece minute. Vă rog, domnule consul. E o problemă extrem de gravă. Trebuie să vorbesc direct cu dumnealui.

— Domnul ambasador nu este aici, domnule colonel, a spus consulul. Vreau să spun că nu se află în Haiti. A fost chemat la consultări, în Santo Domingo.

Abbes García ştia că e nu e adevărat. Era sigur că dacă ar fi tras un picior în uşa de la biroul ambasadorului l-ar fi găsit acolo, speriat, la masa de lucru, după care i-ar fi dat nişte explicaţii ce nu ar fi fost nici ele altceva decât minciuni.

— Dumneavoastră nu înţelegeţi în ce situaţie mă aflu, a adăugat, vorbind cu greutate. Viaţa mea, a soţiei mele şi a fiicelor mele e în pericol. Am explicat totul în scrisoarea către preşedintele Balaquer. Dacă vom fi ucişi, va avea parte de un scandal internaţional monstruos. Un scandal care ar putea avea consecinţe grave pentru guvernul său. Nu înţelegeţi?

— Vă înţeleg foarte bine, domnule colonel, vă jur că da, a afirmat consulul, dând din cap. Am explicat situaţia, cu lux de amănunte, la Ministerul de Externe dominican. Probabil că încă studiază cazul. Imediat ce vom primi un răspuns, vă voi anunţa eu însumi.

— Dumneavoastră ori nu înţelegeţi, ori mă minţiţi, a

spus Abbes García, incapabil să se abţină. Credeţi că e timp de aşa ceva? Ne pot omorî chiar astăzi, în după-amiaza aceasta. Legea trebuie să mă apere. Suntem dominicani. Avem dreptul de a fi repatriaţi imediat.

Consulul s-a ridicat de la birou şi s-a aşezat lângă Abbes García. Părea gata să spună ceva, dar nu îndrăznea. Ochişorii săi priveau speriaţi când în stânga, când în dreapta. Până la urmă a vorbit, dar cu o voce atât de joasă, încât părea că şoptește.

— Permiteţi-mi un sfat, domnule colonel. Cereţi azil politic, nu mai aşteptaţi. La legaţia Mexicului, de exemplu. Vă spun ca prieten, nu în calitate de consul. Nu veţi primi niciun răspuns la scrisoarea dumneavoastră către preşedintele Balaquer. Ştiu sigur. Îmi risc postul spunându-vă asta, domnule colonel. O fac ca un bun creştin, pentru că înţeleg situaţia în care vă aflaţi. Nu mai staţi pe gânduri.

Abbes García a încercat să se ridice în picioare, dar îl apucase din nou tremuratul şi s-a lăsat să cadă înapoi în scaun. Avea sens sfatul consulului? Poate că da. Dar el, în urmă cu mulţi ani, fusese declarat *persona non grata* şi expulzat din Mexic. Rămânea Argentina. Sau Brazilia. Sau Paraguay. Chiar dacă picioarele îi tremurau foarte tare, la cea de-a doua încercare a reuşit să se ridice. Fără să-l salute pe consul, mergând ca un robot, s-a îndreptat spre ieşire. Nu i-a răspuns la salut nici fetei brunete. A stat în camionetă, cu motorul oprit, până când tremurul s-a mai potolit. Da, asta trebuia să facă, să încerce să obţină azil politic la una dintre ambasadele latinoamericane, în afară de cea a Mexicului. Brazilia, da, Brazilia. Sau Paraguay. Ţările astea or fi având ambasadă la Port-au-Prince? O să caute în cartea de telefoane. Nemernicul de Balaquer primise scrisoarea, dar nu voia să-i răspundă. Pentru a şterge orice urmă. Voia ca Papa Doc să-l omoare, fireşte. Poate că preşedintele Duvalier chiar se consultase cu Balaquer în privinţa sa: „Ce să fac cu el, domnule preşedinte?” Iar vulpoiul bătrân care nu-şi murdărea

niciodată mâinile i-o fi spus: „Las la latitudinea dumneavoastră, Excelenţă”. Balaquer trebuie că era îngrozit la gândul de a-l vedea din nou în Republica Dominicană, gata de a mobiliza susţinătorii pe care Şeful încă îi mai avea, şi nu doar în sânul armatei. Balaquer voia ca Papa Doc să facă toată treaba murdară şi, astfel, să scape de el.

Trecând pe lângă Academia Militară din Pétionville şi-a amintit de slujba lui de acolo, în ultimii doi ani, de conferinţele despre securitate ţinute în faţa cadeţilor, de cazurile aparte despre care le vorbea ofiţerilor şi trupelor auxiliare formate din foşti puşcăriași şi delincvenţi cu dosar penal, trupe numite *tonton macoutes*. Le vorbea rar, făcând rezumate, iar un interpret traducea în creolă. Le-or fi bune la ceva? Cel puţin ofiţerii, cadeţii şi cei din trupele auxiliare păreau interesaţi. Îi puneau multe întrebări despre cum să-i faci pe unii prizonieri să vorbească. Folosindu-te de frica lor, le-a zis el de mii de ori. Trebuie să-i faci să le fie frică. Frică de a fi castraţi. Arşi de vii. Că o să li

se scoată ochii. Că o să li se sfârtece fundul cu o bâtă sau cu o sticlă. Să-i faci să simtă panică, groază, aşa cum simţea el în aceste clipe. I-a convins să cumpere un scaun electric, asemănător cu cel pe care îl comandase demult pentru Cuarentena, închisoarea din Ciudad Trujillo şi cum avea generalul Ramfis la Academia Aviatică. Cu o singură diferenţă: scaunul electric din Pétionville nu a funcţionat niciodată ca lumea. Nu puteai doza curentul electric, aşa că îi electrocuta pe loc pe prizonieri, în loc să-i prăjească încetul cu încetul, până când ar fi vorbit. Scaunul de aici, pentru care se plătiseră bani grei, îi carboniza direct. A zâmbit, amar, amintindu-şi cum îi făcuse pe cursanţi să râdă povestindu-le că în Ciudad Trujillo, în timpul interogatoriilor, în vreme ce deţinuţii urlau sau implorau, pe el îl apuca pofta de recitat poezioare sentimentale de Amado Nervo sau de fredonat melodii de Agustín Lara.

Făcuse o mare nebunie participând la conspiraţia colonelului Max Dominique. O nebunie prostească, tâmpită, din cauza căreia probabil că avea să sfârşească pe scaunul electric de la Academia Militară din Pétionville, exact acel scaun electric care în loc să-i scuture tot mai tare pe deţinuţi, îi prăjea din prima. Totul fusese o greşeală imensă, începând cu venirea în Haiti, o ţărişoară unde toate se sfârşeau prost. De ce nu-l omorâse încă Papa Doc, aşa cum făcuse cu ceilalţi ofiţeri? Ce chinuri îi rezervase? Bineînţeles, cu acordul prietenului său, Balaquer. Când a intrat în casa lui din Pétionville, Abbes García avea pantalonii, cămaşa, sacoul şi până şi cravata îmbibate de transpiraţie.

Zita era în sufragerie cu fetiţele, le citea o poveste. Văzându-l în ce hal era, s-a făcut palidă. El a clătinat din cap în sens negativ.

— Nu m-a primit ambasadorul, ci acelaşi angajat ca data trecută, a zis, şi vocea îi tremura atât de tare, încât s-a gândit că dacă va izbucni în plâns soţia lui va fi înspăimântată de-a dreptul şi la fel şi cele două fetiţe. Făcând eforturi supraomeneşti, a reuşit să se stăpânească. A adăugat, vorbind rar, simţind că vocea îl trăda: Balaquer nu mi-a răspuns la scrisoare. Trebuie să cerem azil politic. O să sun chiar acum la ambasada Braziliei. Adu-mi, te rog, cartea de telefoane.

Zita s-a dus după cartea de telefoane, iar fetiţele au rămas aşezate pe sofa, nemişcate. Amândouă semănau cu mama lor, nu cu el. Erau îmbrăcate frumos, cu şorţuleţe albastre şi pantofiori albi. Din încremenirea lor şi din atitudinea plină de seriozitate se putea citi că bănuiau că se întâmplă ceva grav, ceva despre care era mai bine nici să nu-l întrebe pe tatăl lor.

Când Zita a revenit în sufragerie, Abbes García a observat că nu-i adusese cartea de telefoane şi a fost cât pe ce să o certe, dar paloarea şi privirea îngrozită a soţiei lui l-au făcut să se stăpânească. Era înaltă şi vânjoasă, dar slăbise mult în ultimele zile. A făcut semn cu mâna înspre

geam. „Ce e?”, a şoptit el, apropiindu-se de fereastra uriaşă care dădea spre curte şi stradă. Camionetele tocmai parcau în faţa casei. Erau trei, iar o a patra nu a întârziat să li se alăture. Bărbaţii, echipaţi în uniformele *tonton macoutes*, cu salopetele, tricourile şi beretele lor negre, au început să sară din camionete. Erau cel puţin douăzeci de soldaţi. Purtau în mâini bastoane de cauciuc şi cuţite şi,» >

Abbes García era convins – chiar dacă nu le vedea – că aveau pistoale la centurile late, negre. Se aliniau în formaţie de-a lungul gardului, fără să intre, aşteptând un ordin. „Deci au venit”, s-a gândit, fără să ştie ce să facă, ce să spună.

— Ce aştepţi, Johnny? a strigat Zita în spatele său. S-a întors şi a văzut-o pe soţia lui îmbrăţişându-le pe fetiţe, care începuseră să plângă, agăţate de mama lor. Fă ceva, Johnny, fă ceva!

„Revolverul meu”, s-a gândit şi a fugit în dormitor ca să-l ia din sertarul noptierei, acolo unde îl ţinea închis cu cheia. Le va ucide pe Zita şi pe fetiţe, apoi se va sinucide. Odată ajuns în dormitor, a privit pe fereastră şi a văzut că *tonton macoutes* (câţi dintre ei fuseseră elevii săi la Academia Militară din Pétionville?) continuau să stea pe loc, în formaţie, aliniaţi în faţa gardului şi porţii care dădea în grădină. De ce nu intrau? Ba da, acum intrau. Unul dintre ei a făcut ţăndări portiţa de lemn şi s-au repezit cu toţii, îmbulzindu-se, în curte, se îndreptau spre coteţele găinilor fără să le pese de cei doi câini care se repeziseră la ei. Nevenindu-i să-şi creadă ochilor, Abbes García, cu revolverul în mână, a văzut cum *tonton macoutes* umpleau toată curtea, strivind florile şi răsadurile, omorau cei doi câini lovindu-i cu bastonul şi sfârtecându-i cu cuţitele, pentru ca mai apoi să se repeadă asupra celor două cadavre, să le ia la şuturi şi să le calce-n picioare.

A dat fuga în sufragerie, acolo unde stăteau acum şi cele trei servitoare, îmbrăţişate, cu privirile ţintuite pe fereastră. Zita nici nu mai încerca să le liniştească pe fetiţele care se agăţau de ea ţipând, pentru că şi ea se uita

hipnotizată la ce se petrecea în curte. Atacatorii, după ce omorâseră câinii, începuseră acum să ucidă găinile. Aerul se umpluse de pene, iar cotcodăcitul găinilor şi urletele şi strigătele atacatorilor erau asurzitoare.

— Au omorât câinii şi găinile, a spus Zita şi el a auzit-o. Acum e rândul nostru.

Cele trei servitoare stăteau în genunchi şi începuseră să plângă şi să se roage în acelaşi timp. Măcelul din curte nu se mai sfârşea, nici hărmălaia. Abbes García le-a cerut, absurd, celor trei servitoare să încuie uşa cu cheia, dar ele nu l-au auzit, ori nu mai aveau puterea să-i îndeplinească poruncile.

După ce uşa casei a fost dărâmată şi au apărut primele feţe negre, cu ochii sticloşi („l-au drogat”, a apucat el să mai gândească), a ridicat revolverul şi a tras. Dar în loc de împuşcătură, a simţit pocnetul sec al percutorului contra încărcătorului gol. Uitase să pună gloanţe şi avea să moară fără să se poată apăra, fără să ucidă nici măcar pe unul dintre negrii aceia scârboşi, care, de parcă ar fi urmat ordine extrem de precise, nu s-au repezit asupra lui, ori a Zitei, ori a fetiţelor, ci au tăbărât pe servitoare lovindu-le cu bastoanele şi înjunghiindu-le cu cuţitele, urlând cuvinte de neînţeles, desigur insulte, blesteme. Le-a îmbrăţişat pe Zita şi pe fetiţe, care, cu capetele îngropate în pieptul său, tremurau fără să mai aibă puterea să plângă.

Tonton macoutes săreau acum, de parcă ar fi dansat, pe cadavrele celor trei servitoare, sau ce mai rămăsese din ele. Abbes García a observat că erau plini de sânge pe mâini, pe faţă, pe haine, pe bastoane şi totul părea, mai mult decât un măcel, o sărbătoare barbară, primitivă, un ritual. Niciodată, nici în cele mai cumplite coşmaruri, nu-şi imaginase că va muri aşa, masacrat de o hoardă înnebunită de negri care, chiar dacă aveau revolvere, preferau bastoanele şi cuţitele, ca pe vremuri, ca în epoca junglei preistorice şi a cavernelor.

Nici Abbes García, nici Zita şi nici fetiţele nu au văzut

cum s-a sfârşit acel măcel, şi totuşi cineva a văzut, un martor, misionara Dorothy Sanders. Era o vecină cu care abia dacă schimbaseră câteva cuvinte de salut, chiar dacă locuiau pe aceeaşi stradă. Ea avea să spună ceva mai târziu

— Când încă mai lua calmante pentru a-şi veni în fire şi era ferm hotărâtă să se întoarcă în Statele Unite cât mai curând posibil, renunţând la munca ei de misionară – că după ce au încheiat acel măcel cumplit, negrii au turnat kerosen prin casă, apoi i-au dat foc. Femeia văzuse cum întreaga casă s-a prefăcut într-o grămadă de cenuşă, apoi i-a văzut pe asasini şi pe piromani urcându-se în camionete şi dispărând, convinşi, fără îndoială, că îşi îndepliniseră misiunea cum scrie la carte.

DUPĂ

Locuieşte între Washington D.C. şi Virginia, nu departe de Langley, acolo unde – dar asta poate fi o pură întâmplare – se află sediul CIA, într-o zonă rezidenţială la care ai acces după ce îţi dai datele de identificare unui portar care păzeşte poarta de fier de la intrare. Peste tot se văd copaci înalţi şi întreg locul pare o oază de linişte, mai ales în această după-amiază de primăvară, cu cer senin şi un soare blând care aureşte frunzişul şi florile din jur. Văzduhul e plin de ciripitul păsărelelor invizibile şi de apariţia sporadică pe cerul albastru a unor păsări mari, care ar putea fi pescăruşi veniţi de pe coastă. Casele sunt mari, cu grădini vaste şi maşini de lux în interiorul garajelor. Pe una dintre proprietăţi, cu grajduri pentru cai, se vede o tânără amazoană, cu părul în vânt, călărind un ponei. Dar locuinţa Martei Borrero Parra e mică şi e cea mai originală şi excentrică dintre câte am văzut în viaţa mea. O casă care, atât în exterior, cât şi în interior, oglindeşte personalitatea şi gusturile proprietarei.

Soledad Álvarez, o veche prietenă dominicană şi o poetă extraordinară, şi Tony Rafiil, poet, jurnalist şi istoric dominican, au făcut, de-a lungul mai multor luni, tot soiul de acrobaţii dialectice pentru a-mi obţine acest interviu,

amândoi prevenindu-mă că în această după-amiază o să am parte de câteva surprize. El a mai fost acasă la Marta, sunt prieteni buni, în măsura în care această expatriată guatemaleză o fi avut vreodată prieteni buni. Toate cele patru laturi ale casei sunt împodobite cu tot soiul de plante şi ierburi, unele agăţătoare şi din plastic, aşa cum sunt florile care abundă în interiorul casei, transformându-l într-o junglă de nepătruns. În hăţişul acelei vegetaţii artificiale zac animăluţe de carton, lemn sau pluş, îngrămădite de-a lungul zidurilor vopsite în stacojiu, până la acoperişul din ţiglă strălucitoare. Există şi o mulţime de bougainvillea roz, sălbatice, care par a fi naturale.

Imediat ce trec pragul casei, mă surprinde ciripitul neaşteptat al păsărilor. Închise în colivii, îmi vor îngreuna conversaţia, de cel puţin două ore, cu fosta Miss Guatemala (care nu a fost, de fapt, niciodată Miss). Recunosc că sunt destul de emoţionat. Sunt doi ani de când mi-o imaginez pe femeia asta, o inventez, îi atribui tot soiul de aventuri, transfigurând-o pentru ca nimeni – nici măcar ea – să nu o poată recunoaşte în povestea închipuită de mine. Eram pregătit pentru câteva ore de discuţie, dar nu şi pentru mulţimea zgomotoasă a păsărilor. Există canari africani, porumbei guleraţi, papagali, cacadu, papagali ara, plus alte specii necunoscute mie. Un fel de „oroare de vid” a făcut ca totul să fie ocupat, să nu existe niciun loc liber. Nu te poţi mişca prin casa Martei fără să răstorni vreun obiect din zecile, poate sutele de ghivece cu plante mari şi figurine feminine împrăştiate peste tot. Statuetele, busturile, figurile religioase – fecioare şi sfinţi, câteva reprezentări cu Buddha şi Cristos – alternează cu mumii şi sarcofage egiptene, fotografii, tablouri şi imagini omagiale cu dictatori latinoamericani, precum generalisimul Trujillo sau Carlos Castillo Armas. Cel din urmă a fost „marea iubire a vieţii sale”, îmi va mărturisi ea peste puţin timp, şi lui îi este dedicat un perete întreg, împodobit cu o fotografie uriaşă şi o candelă votivă care arde zi şi noapte în onoarea lui şi care probabil e şi ea din

plastic, precum cantitatea ameţitoare de flori – trandafiri, gladiole, garoafe, mimoze, orhidee, lalele, muşcate –, jucării şi survenire din toate locurile din lume unde Marta Borrero Parra a călcat vreodată. Judecând după ceea ce văd, trebuie să fi făcut de mai multe ori înconjurul lumii.

Conversaţia noastră va fi destul de asemănătoare în→ credibilei locuinţe: anarhică, originală, confuză, surprinzătoare. Conform tuturor datelor pe care le-am găsit în cărţi, ziare şi în biografiile celor care au cunoscut-o în diferite etape ale vieţii ei aventuroase, a fost o femeie foarte frumoasă, zvăpăiată, cu ochi de un verde cenuşiu ai căror privire părea să-i străpungă pe interlocutori, lăsându-i descumpăniţi şi tulburaţi. Acum trebuie să aibă peste optzeci de ani – nu voi comite imprudenţa de a o întreba – şi trecerea timpului a făcut-o să fie mai încovoiată şi mai durdulie, dar chiar şi aşa, în ciuda vârstei înaintate, emană ceva care-i trădează gloria de altă dată, puterea de seducţie, legendele iscate în jurul ei, bărbaţii care au iubit-o şi pe care i-a iubit. Mă primeşte într-un chimonou negru plin de pliuri, machiată impecabil, purtând cercei şi colier, cu genele foarte lungi şi cu unghiile de la mâini date cu un verde-pădure. E încălţată cu o pereche de sandale superbe, din catifea de culoare verde-lămâie. Probabil că şi-a făcut mai multe operaţii, pentru că are pielea bine întinsă pe acel chip pe care continuă să strălucească arogant şi misterios ochii ei care le-au impresionat atât de mult pe persoanele care au cunoscut-o pe vremuri, mai ales pe bărbaţi.

Ne-am aşezat într-un luminiş din acea selvă de nepătruns şi imediat mi-a spus că ştia că eu uram „sâmburii fructelor” (e adevărat) şi că melodia mea favorită, încă din copilărie, este „Alma, corazón y vida”, un vălsuleţ peruvian la modă când am ajuns în Piura, în 1946, la vârsta de zece ani şi atunci l-am auzit pentru prima dată, fredonat de un poliţist care păzea Prefectura, clădire în care noi locuiam (bunicul era prefect). O întreb cum se face că ştie cu exactitate acele detalii atât de intime din

viaţa mea şi zâmbeşte, apoi îmi răspunde laconic, aşa cum ar fi spus Simula din romanul meu: „Am anumite haruri”. Are vocea caldă şi vorbeşte rar, cu accentul celor din America Centrală, pe care timpul, exilul şi călătoriile nu au reuşit să-l şteargă cu totul. Dar ceea ce-mi atrage cel mai mult atenţia sunt ochii ei de un verde cenuşiu şi privirea intensă, îndrăzneaţă, răscolitoare.

Apoi, aproape fără nicio legătură, îmi spune că a avut zece soţi şi că i-a îngropat pe toţi. Vorbeşte cu blândeţe, fără emfază, cu pauze, imprimând frazelor ritm şi muzicalitate, căutând cel mai potrivite cuvinte. Adaugă că, pe vremea când încă era o fetiţă, a violat-o un comunist guatemalez, un medic, şi că de atunci este o anticomunistă înflăcărată şi militantă. Asta ştiam deja. Dar mă surprinde când îmi spune că marea iubire a vieţii ei a fost colonelul guatemalez şi preşedintele Republicii, Carlos Castillo Armas, „un domn rafinat şi sensibil”, care încercase să divorţeze de soţia lui, Odilia Palomo, pentru a se căsători cu ea, dar nu a apucat „pentru că înainte de divorţ, şi poate tocmai pentru a împiedica asta, l-au omorât”.

Vorbeşte rar, pronunţă limpede fiecare silabă, fără să aştepte răspunsuri sau observaţii la ceea ce spune, iar uneori am senzaţia că uită de prezenţa mea.

Despre relaţiile ei cu colonelul dominican Johnny Abbes García, şeful Securităţii generalisimului Trujillo, asasin, torţionar şi responsabil de mai multe crime şi încercări de asasinat în străinătate – printre care cea nereuşită asupra preşedintelui Romulo Betancourt, în Caracas şi, conform lui Tony Raful, cea reuşită asupra lui Castillo Armas, în Guatemala –, Martira vorbeşte alunecos, cu precauţie. Este vorba, îmi spune, despre „încă un domn adevărat”, cu o purtare ireproşabilă şi atât de amabil încât atunci când mâncau împreună se repezea să-i taie în bucăţele pâinea şi biftecul. Îşi adora mama, purta în portofel o fotografie cu ea şi într-o noapte, când ea a avut febră, Marta l-a văzut îngenunchind lângă pat şi masându-i tălpile. Cine-şi iubeşte mama atât de mult, trebuie să fie un

om bun, nu-i aşa? Avea şi el, ca orice om, anumite manii, cea mai puternică dintre ele fiind aceea de a căuta rozacrucieni peste tot în lume, ceea ce aici trebuie să fi găsit cu asupra de măsură, pentru că în ţara asta sunt din abundenţă. Abbes García fusese foarte îndrăgostit de ea şi-i făcuse nenumărate cadouri, tot timpul, mai întâi în Guatemala, unde s-au cunoscut, apoi în aşa-numitul pe atunci Ciudad Trujillo, unde ea şi-a petrecut câţiva ani din tinereţe, muncind ca jurnalist politic. Acolo, Abbes o ducea la cazinouri şi o dată i-a făcut cadou trei sute de dolari ca să parieze şi i-a spus că poate să păstreze câştigul, dar, cu toate acestea, mă asigură ea, nu l-a luat niciodată în serios şi nici nu s-a culcat cu el.

Îi amintesc că, totuşi, circulă zvonul cum că ar fi avut un copil cu zbirul lui Trujillo, un copil pe care unii spun că l-au cunoscut personal şi că a murit foarte tânăr, în Republica Dominicană, dar Marta, fără să i se clintească niciun muşchi pe faţă, îmi răspunde: „Închipuiri nebuneşti ale oamenilor, fără nicio bază reală”.

La fel, nu e deloc explicită nici atunci când aduc în discuţie ceea ce apare de nenumărate ori în ziare şi în cărţile de istorie: cum se face că Abbes García a reuşit să o scoată»

din Guatemala în chiar noaptea asasinării lui Castillo Armas, 26 iulie 1957, când prietenii şi susţinătorii preşedintelui asasinat, cei din Armata de Eliberare, şi mai ales unul dintre asasinii nedovediţi, locotenent-colonelul Enrique Trinidad Oliva, o căutau, acuzând-o – pentru a induce în eroare autorităţile – de complicitate la uciderea şefului său.

— Lucruri întâmplate demult, duse de vânt şi şterse din memorie, spune ea, la fel de imperturbabil, zâmbind şi ridicând din umeri. Apoi conchide, mimând indiferenta: La ce bun să le reînviem?

Schiţează un zâmbet larg şi misterios, care în tinereţe trebuie să fi fost una dintre atuurile ei cele mai fermecătoare.

— Este adevărat că ucigaşul plătit Carlos Gacel Castro, cubanezul, v-a scos cu o maşină, chiar în noaptea asasinării preşedintelui, din capitala Guatemala şi v-a dus în San Salvador? o întreb. Iar în ziua următoare, Abbes García v-a dus cu un avion particular în San Salvador, Republica Dominicană? Toate cărţile de istorie spun asta. E adevărat, sau şi astea sunt închipuiri nebuneşti ale oamenilor?

— Chiar sunt atât de celebră încât apar în cărţile de istorie? zâmbeşte ea, ironică, apoi dă iarăşi din umeri cu graţie şi cochetărie. Păi dacă e aşa, atunci cu siguranţă o fi un dram de adevăr în toate astea. Nu uitaţi că sunt o femeie bătrână şi nu-mi mai aduc aminte tot ce am trăit.

Noi, bătrânii, avem pierderi de memorie, uităm lucruri.

Ca pentru a dezminţi ceea ce tocmai a spus, chicoteşte scurt, ducându-şi mâna la gură.

Chiar dacă pare sănătoasă şi în putere în ciuda anilor săi, se mişcă cu greu, ajutându-se de un baston. Uneori am senzaţia că în mintea ei graniţa dintre realitate şi ficţiune se şterge fără ca ea să-şi dea seama, iar alteori din contră, am senzaţia că le şterge de bunăvoie, pentru a crea confuzie. De asemenea, că ştie mult mai multe lucruri decât îmi spune, şi pe care le va evita, dar cu bună ştiinţă. Aşa cum se întâmplă atunci când îmi spune că crede în extratereştri, asigurându-mă că are dovezi ale existenţei lor, dar nu-mi dă mai multe explicaţii, ca să nu cred că e nebună, ceea ce „spun mulţi”, adaugă ea cu un zâmbet poznaş care-i dezveleşte dantura perfectă.

Într-un târziu îmi iau inima în dinţi şi abordez tema principală, cea care m-a adus aici, susţinută numai de Marta în declaraţii, articole, interviuri şi în acea harababură autobiografică online pe care o reînnoieşte zilnic:

— Dumneavoastră susţineţi că nu e adevărat că Abbes

García a murit în Haiti, odată cu cea de-a doua lui

soţie, Zita, şi cu cele două fiice ale lor, asasinaţi de *tonton macoutes* ai lui Papa Doc, care le-au ucis şi pe servitoare şi au omorât câinii şi găinile, apoi au dat foc casei. Preşedintele Balaquer în autobiografia sa (*Memorias de un cortesano de la „Era de Trujillo”*) ne asigură că aşa s-au petrecut lucrurile, confirmate pentru poliţie de o misionară evanghelistă nord-americană, doamna Dorothy

Sanders. Era vecină cu Abbes García în Pétionville şi a văzut ce s-a întâmplat.

Martita mă ascultă plină de seriozitate. Se gândeşte puţin, apoi spune, vorbind la fel de rar şi cu aceeaşi linişte de netulburat:

— Aceea a fost o poveste pusă la cale de CIA pentru ca Johnny să nu fie persecutat şi să-l poată aduce pe ascuns în Statele Unite. Am spus numai adevărul. Johnny a trăit aici sub o identitate falsă şi şi-a făcut o operaţie estetică ce i-a schimbat chipul, dar nu şi vocea. Şi continuă să trăiască aici şi în ziua de azi.

— Dacă ar mai trăi, Abbes García ar avea acum peste optzeci de ani, o întrerup eu. Ba poate chiar nouăzeci.

— Ah, da? face ea pe mirata. Credeam că are şi mai mulţi.

— De unde aţi scos povestea asta, *dona*. Marta? insist eu. L-aţi văzut vreodată în persoană pe Abbes García aici, în Statele Unite?

Rămâne la fel de impasibilă şi de data aceasta. Mă măsoară de sus în jos, de parcă s-ar întreba dacă merită să-şi piardă timpul încercând să mă convingă de ceva ce nimeni nu crede, dar despre care ea ştie că e adevărul gol-goluţ.

Oftează şi – după o pauză în care ciripitul şi piuitul păsărilor par să crească în intensitate – apoi continuă:

— L-am văzut o singură dată, acum mulţi ani. Dar vorbim la telefon destul de des. Întotdeauna mă sună el, de la cabine telefonice, bineînţeles. Nu ştiu numărul lui de telefon şi nici unde locuieşte. În New York, California, Texas, cine să ştie? Are mare grijă, aşa cum e şi firesc. A

avut mulţi duşmani pe vremea când făcea politică, ştiţi foarte bine asta. Însă acum cel mai mare rău i l-ar putea face ziariştii, mai ales cei din presa de scandal, care trăiesc din scandaluri.

Într-o noapte de iarnă, în urmă cu mulţi ani, a auzit bătăi în uşa casei sale, exact asta în care ne aflăm acum. Intrigată, s-a dus să deschidă şi în faţa uşii stătea un bărbat înfăşurat într-un palton larg, cu un fular lung până la picioare. I-a recunoscut vocea imediat ce el a spus: „Nu mă recunoşti, Martita?” Descumpănită şi surprinsă, cum e normal, I-a invitat înăuntru, exact în această încăpere, unde pe atunci erau mai puţine păsări. Au stat de vorbă mai multe ore, până în zori, bând ceai şi amintindu-şi peripeţiile lor din vremurile apuse.

Face o pauză lungă, apoi, luându-mă prin surprindere, spune în engleză un vers dintr-un poem de Stephen Spender: „Şi a plecat în zori, singur, aşa cum pleacă eroii”. (Nu mi-am imaginat niciodată că ar citi poezie atât de bună). Atunci, înainte de a pleca, Abbes García a rugat-o să păstreze secretul. Iar ea l-a păstrat, vreme îndelungată. Acum nu mai era nevoie de atâtea precauţii; toate posibilele lui delicte fuseseră prescrise şi aproape toţi duşmanii lui erau morţi şi îngropaţi. În plus, cine-şi mai aminteşte de Abbes García? „Numai dumneata, *don* Mario, din câte se pare”.

Nu I-a mai văzut, dar mă asigură că e în viaţă şi că o să o sune din nou, în orice moment. Sau poate că într-o noapte o să-i bată iarăşi la uşă, aşa cum făcuse data trecută. Martita o să-i povestească discuţia noastră şi o să-i spună că scriu un roman, plin de minciuni şi invenţii, despre viaţa lor. O să-i căsătoresc la final, ca în poveştile romantice? Râde îndelung, din toată inima, încântată de gluma ei şi pironindu-mă cu privirea sa verde-cenuşiu.

Marta Borrero Parra locuieşte împreună cu o menajeră peruviană, din Huancayo, o femeie dezinvoltă şi discretă, care ne-a servit cu băuturi răcoritoare şi apoi a dispărut. Revine numai ca să-i dea nişte pastile, pe care le

ia cu câteva înghiţituri de apă şi când amfitrioana o cheamă pentru a-i cere câte ceva; de fapt, nu pare menajera ei, ci mai degrabă secretara şi însoţitoarea în călătorii, o prietenă bună.

Marta lasă deoparte politica şi, uşor nostalgică, îmi spune că acum trăieşte liniştită, înconjurată de toate aceste amintiri – flutură mâna spre florile şi obiectele din jur – care atestă peripeţiile sale prin lumea întreagă. Reuşesc să mă stăpânesc şi să nu pun întrebarea ce-mi stă pe buze: „Lucrând în continuare pentru CIA?” Chiar dacă mai face mici escapade din când în când, totuşi, acum călătoreşte foarte puţin, din motive evidente. Dar, datorită televiziunii şi emisiunilor de călătorii, continuă să umble prin lume în fiecare noapte, cel puţin o oră, înainte de a se duce la culcare. Unele dintre aceste documentare sunt excepţionale. Noaptea trecută a văzut unul despre regatul Bhutanului, numai munţi şi regele, gras şi inexpresiv, un totem viu. Îşi aminteşte adeseori de Guatemala, ţara natală, de pădurile şi vulcanii ei, de costumele multicolore ale băştinaşilor, de pieţele săteşti din fiecare sâmbătă, chiar dacă nu i-a mai călcat pământul de mai bine de jumătate de veac. Regretă că nu a văzut niciodată un quetzal viu, zburând, păsăruica aceea care e emblema ţării sale, a văzut-o numai în desene şi fotografii. Ultima dată când a fost acolo, în timpul unei campanii electorale, s-a întristat văzând în ce hal ajunsese biata Guatemala. Comuniştii o treceau prin foc şi sabie, duceau războaie de gherilă în munţi şi terorizau oraşele, puneau bombe, ucideau şi sechestrau oameni nevinovaţi. Noroc că armata se menţinea fermă pe poziţii şi îi înfrunta. Ce s-ar fi ales de biata Americă Latină dacă nu ar fi existat armatele? De aceea ea le înalţă osanale zilnic pe blogul ei. Tot continentul ar fi urmat exemplul Cubei, dacă nu s-ar fi opus toţi aceşti soldaţi curajoşi, atât de prost plătiţi şi de calomniaţi de ciuma roşie. „Îmi dau lacrimile când mă gândesc la ei”, murmură ea şi-şi trece, teatral, batista peste faţă.

Stă aşezată lângă o fotografie mare în care apare alături de trei generaţii ale familiei Bush, cei doi preşedinţi ai Statelor Unite, plus Jeb, fostul guvernator al Floridei. Îmi spune că a fost o susţinătoare activă a Partidului Republican, continuă să fie membră a partidului, aşa cum este şi în Partido Ortodoxo, format de exilării cubanezi, şi încă le mai face propagandă republicanilor în rândul votanţilor din America Latină, la fiecare campanie electorală din Statele Unite, a doua sa patrie, la care ţine la fel de mult precum la Guatemala. Acum e foarte mulţumită, nu numai pentru că Donald Trump *e* la Casa Albă şi face ceea ce trebuie, ci şi pentru că nişte acţiuni din China, despre care n-am înţeles prea bine dacă le-a cumpărat sau moştenit, au fost recunoscute de guvernul de la Beijing. Aşa că, dacă totul merge bine, în curând va fi milionară. Sigur că, la vârsta şi la problemele ei de sănătate, nu se va putea bucura prea mult de bani, dar îi va dona organizaţiilor anticomuniste din toată lumea.

Fără îndoială că multe dintre lucrurile pe care mi le-a spus despre ea Tony Rafiil, care o cunoaşte foarte bine şi i-a cercetat trecutul, sunt adevărate. Şi tot fără îndoială e şi faptul că încă de tânără a fost o femeie gata de luptă, isteaţă, curajoasă, temerară, capabilă de a se înfrunta cu oricine şi cu orice. Iar după ce a înaintat în vârstă, a ajuns o doamnă cu mare experienţă de viaţă şi întreprinzătoare, o femeie care a supravieţuit unor întâmplări îngrozitoare, însuşi Tony povesteşte în primele pagini din la *rapsodia del crimen*. *Trujillo versus Castillo Armas* (Santo Domingo, Grijalbo, 2017) că în Ciudad Trujillo – acolo unde s-a exilat ajutată de Abbes García – preşedintele-marionetă de pe atunci din Republica Dominicană, Héctor Bienvenido Trujillo (poreclit „Negro”, fratele generalisimului) a chemat-o în biroul său şi i-a oferit bani ca să se culce cu

el; i-a semnat un cec şi i-a spus: „Trece tu suma pe care o vrei”, fără să-şi închipuie că Marta, indignată, se va repezi la el strigându-i: „Eu nu sunt o târfă!”, zgâriindu-l şi

muşcându-l de-o ureche, mai să i-o sfâşie, până când au intervenit oamenii din garda lui personală şi au reuşit să-l smulgă din ghearele acelei fiare turbate.

O întreb dacă povestea asta este adevărată. Încuviinţează, bucuroasă ca o şcolăriţă, şi şoptește, prăpădindu-se de râs:

— Încă mai simt pe limbă gustul acelei urechi din care am muşcat ca un buldog. E o minune că nu i-am sfâşiat-o!

În schimb, îmi dă cu tifla atunci când o întreb cum se face că CIA a scos-o din Ciudad Trujillo înainte ca Negro, sau ilustrul său frate, *don* Rafael Leonidas, să o omoare.

— Nici nu-mi mai amintesc cum s-a întâmplat. A trecut atâta timp de atunci!

Schimbă subiectul şi îmi zice că pe atunci era „o femeie extrem de atrăgătoare. Dacă nu mă credeţi, aruncaţi o privire pereţilor ăstora”.

Îmi arată câteva fotografii mari, în care, într-adevăr, se vede frumoasă şi tânără, cu turbane în culori tropicale sau cu părul ondulat la vedere, curgându-i peste umerii goi.

Fără să ştiu cum, începem să discutăm despre Jacobo Arbenz, „un individ pe care încă de tânără l-am urât din tot sufletul”, îmi mărturiseşte ea. Dar care, „acum că este mort şi îngropat”, adaugă ea oftând, îi stârneşte milă, mai degrabă.

— Toţi anii aceia de exil trebuie să fi fost cumpliţi pentru el şi familia lui, spune ea oftând încă o dată. Peste tot pe unde ajungea, comuniştii şi toţi cei de stânga îi reproşau că fusese un laş, că renunţase la luptă şi plecase în străinătate. Fidel Castro chiar şi-a oferit plăcerea de a-l insulta public, într-un discurs, acuzându-l că nu i se opusese lui Castillo Armas şi că plecase în munţi ca să formeze luptători de gherilă. Adică îl acuza că nu se lăsase ucis.

— Deci aţi înţeles că Arbenz nu a fost niciodată co –

>

munist? o întreb. A fost mai degrabă un democrat, cam naiv, poate, care voia să facă din Guatemala un stat modern, o democraţie capitalistă. El nu a fost niciodată un comunist adevărat, chiar dacă după plecarea în exil avea să se înscrie în Partidul Guatemalez al Muncii.

— A fost un naiv, da, dar manipulat din plin de comuniştii care mişunau peste tot, mă corectează ea. Mi-e milă de el şi de familia lui, dar numai pentru anii de exil. Rătăcind dintr-o parte într-alta, fără să poată prinde nicăieri rădăcini: Mexic, Cehoslovacia, Rusia, China, Uruguay. Peste tot a fost batjocorit, ajungând, se pare, să nu aibă nici măcar ce mânca. În plus, necazurile familiale. Fiica sa, Arabella, atât de frumoasă, după cum susţin toţi cei care au cunoscut-o, s-a îndrăgostit de Jaime Bravo, un toreador mediocru, care o mai şi înşela, şi a sfârşit prin a se împuşca într-o discotecă, unde el era cu amanta lui. Şi se pare că inclusiv soţia lui Arbenz, celebra Maria Cristina Vilanova, care se dădea drept intelectuală şi artistă, l-a înşelat cu profesorul ei de germană, un cubanez. El a aflat, dar a preferat să tacă chitic şi să-şi înghită amarul. Şi pentru ca paharul să fie plin cu vârf şi îndesat, cealaltă fiică, Leonora, care a fost internată în mai multe aziluri de nebuni, s-a sinucis în urmă cu câţiva ani. Toate astea i-au distrus viaţa. A ajuns alcoolic şi a murit după o beţie, înecându-se în cadă, în Mexic. Sau poate că s-o fi sinucis şi el. În sfârşit, sper că înainte de a muri a regretat toate crimele comise, pentru ca Domnul să-L poată primi în împărăţia Lui.

Faţa i se umple de tristeţe, îşi face cruce şi mai oftează adânc de câteva ori.

O întreb dacă, odată cu trecerea anilor, a ajuns să-i recunoască vreun merit şi lui Juan José Arévalo.

— Niciunul, îmi răspunde pe un ton categoric, aproape furioasă. El a fost preşedintele care a pregătit terenul pentru nenorocirile aduse în Guatemala de guvernul lui Arbenz. În plus, voia să şi-o tragă cu toate femeile, spre deosebire de Arbenz, care era destul de

cumpătat în viaţa privată. Oare nu vă mai amintiţi că Arévalo le-a ucis, împreună cu un prieten de-al său, pe cele două sărmane balerine rusoaice? Mergeau la un bairam, pe jumătate beţi, şi au avut acel accident de maşină în care cele două fete au

murit. Bineînţeles că nimeni nu i-a tras la răspundere, nici pe Arévalo, nici pe prietenul cu care era în maşină.

Face o pauză mai lungă, pentru a lua nişte medicamente. După ce menajera ei iese din încăpere, o întreb:

— Puteţi să-mi vorbiţi puţin despre relaţia dumneavoastră cu CIA, doña Marta? Mulţi dintre prietenii lui Castillo Armas credeau că lucraţi pentru această organizaţie, după ce Statele Unite au renunţat să-l mai sprijine pe colonel, pentru că li se părea incapabil să conducă contrarevoluţia, aşa că au decis să pună în locul său pe cineva mai energic şi mai carismatic, anume pe generalul Miguel Ydigoras Fuentes.

— Acesta e un subiect delicat, mai bine să nu ne atingem de el, îmi spune fără să se supere, dar fermă, luând o atitudine gravă. Măţ intuieşte cu privirea de parcă ar vrea să mă pironească în scaun.

Cu toate astea, şi aşteptându-mă la ce e mai rău, insist:

— Faptul că atunci când a trebuit să părăsiţi Republica Dominicană aţi primit aproape pe loc permisiunea de a intra în Statele Unite şi faptul că vi s-a permis să aveţi o locuinţă şi apoi aţi primit aproape imediat naţionalitatea americană sunt argumente folosite de cei care susţin că dumneavoastră, doña Marta, le-aţi făcut servicii extrem de importante celor de la CIA.

— Dacă mai continuaţi cu asta, mă siliţi să vă rog să plecaţi imediat, şoptește ea.

Nu a ridicat tonul, dar a pronunţat fiecare cuvânt cu o gravitate teribilă. Cu mare efort, ajutându-se de baston,

se ridică în picioare.

O rog să mă ierte, îi promit că nu o să mai aduc în discuţie problema aceea care o supără atât de tare, iar ea sfârşeşte prin a se aşeza la loc. Însă e evident că am atins un subiect foarte delicat, care o stinghereşte şi o enervează. Din clipa aceea, comportamentul ei se schimbă cu totul. Spontaneitatea îi dispare, se închide în sine, privirea îi devine ostilă, asemenea atmosferei din jurul nostru. Mă consideră deja un duşman? Poate chiar un comunist deghizat? În tot restul discuţiei, nu mi se va mai arăta plină de naturaleţe, nici nu va mai face glume. Dându-mi seama că discuţia a devenit tot mai greoaie şi că nu mai există nicio modalitate de a mai scoate de la ea ceva care să merite efortul, îi mulţumesc că m-a primit şi îmi iau rămas-bun. Mă însoţeşte până la uşă şi îmi spune din prag, drept încheiere:

— Când o să iasă cartea, nu vă deranjaţi să mi-o trimiteţi, *don* Mario. Nu o s-o citesc. Dar vă avertizez că o vor citi avocaţii mei.

În aceeaşi seară, pentru a le povesti cum decursese întâlnirea mea cu Marta, am mers împreună cu Tony Raful şi Soledad Álvarez la un restaurant din Washington, numit Café Milano, în Georgetown, un loc animat, zgomotos, mereu plin de oameni, unde au paste şi vinuri italieneşti excelente. Am cerut un separeu, aşa că putem discuta în voie. Atât eu, cât şi Soledad, suntem de acord că Tony a făcut bine netrimiţându-i Martei un exemplar din ultima lui carte, pentru că e evident că s-ar fi supărat foarte rău. Tony scrie cu drag şi cu recunoştinţă, dar spune despre ea multe lucruri care, fără îndoială, ea ar fi preferat să fie trecute sub tăcere, sau, dacă tot sunt pomenite, să nu fie cu atâta sinceritate, aşa cum apar ele în carte.

Toţi trei am căzut de acord că vizita mea la adevărata Miss Guatemala a meritat toate eforturile, chiar dacă m-am ales cu mai multe întrebări decât răspunsuri. Din cele spuse de Marta sau din cele nespuse şi, mai ales, modul în

care mi le-a spus şi supărarea ei de la sfârşitul conversaţiei, trag concluzia că într-adevăr trebuie să fi lucrat pentru CIA şi să fi făcut servicii importante acestei faimoase organizaţii. Cei doi sunt de acord cu mine. Dar avem păreri diferite în privinţa participării ei la asasinarea lui Castillo Armas. Să fi ştiut ea dinainte şi chiar să fi >»

participat cu bună ştiinţă la pregătirea asasinatului preşedintelui, sau s-a trezit implicată încetul cu încetul, fără să-şi fi dat seama, din cauza relaţiei ei cu Abbes García şi cu agentul CIA din Guatemala? Am dezbătut o vreme pe această temă, dar fără să ajungem la vreo concluzie. Însă am fost de acord că atunci când şi-a dat seama că locote-l

nent-colonelul Enrique Trinidad Oliva a vrut să o implice în asasinat, nu i-a mai rămas altă opţiune decât să fugă, de parcă ar fi fost vinovată, la fel ca Johnny Abbes şi bărbatul al cărui nume nu era Mike. Probabil că dragostea ei declarată pentru Castillo Armas era adevărată, nu doar un regret târziu pentru posibila şi involuntara ei implicare în asasinat, chiar dacă, la fel de bine, putea fi încă o modalitate de a trimite pe o pistă falsă dovezile şi bănuielile care puteau duce până la ea.

Toţi trei am fost de acord că Statele Unite au dat de

vadă de o mare prostie atunci când au pregătit lovitura de stat militară împotriva lui Arbenz luându-l drept paravan pe colonelul Castillo Armas şi punându-l în fruntea conspiraţiei. Triumful obţinut a fost trecător, inutil şi contraproductiv. A dus la recrudescenţa atitudinii antiamericane în toată America Latină şi a întărit partidele marxiste, troţkiste şi castriste. Şi a contribuit la radicalizarea şi direcţionarea spre comunism a Mişcării din 26 iulie a lui Fidel Castro. Acesta a fost cel care a profitat cel mai mult de ceea ce s-a întâmplat în Guatemala. Să nu uităm că numărul doi al revoluţiei cubaneze, Che Guevara, se afla în Guatemala în timpul invaziei şi vindea enciclopedii din casă în casă pentru a-şi asigura traiul zilnic. Acolo a cunoscut-o pe prima lui soţie, Hilda Gâdea,

şi în timpul invaziei lui Castillo Armas a încercat să se înroleze în miliţiile populare pe care Arbenz nu a mai reuşit să le formeze. S-a văzut obligat să se refugieze la ambasada Argentinei pentru a nu cădea pradă isteriei anticomuniste care în acele zile domnea peste tot în ţară. Se poate ca din acea experienţă să fi tras o concluzie care avea să se dovedească tragică pentru Cuba: pentru ca o revoluţie să triumfe cu adevărat, trebuia lichidată Armata, ceea ce explică, fără îndoială, numărul imens de execuţii prin împuşcare de la Fortul Cabana, execuţii comandate de însuşi Che Guevara. Tot din experienţa din Guatemala i-a venit şi ideea că pentru Cuba revoluţionară era vital să se alieze cu Uniunea Sovietică şi să instaureze comu→

nismul, altfel insula nu ar fi rezistat presiunilor, boicoturilor şi posibilelor atacuri armate ale Statelor Unite. Poate că alta ar fi fost istoria Cubei dacă Statele Unite ar fi acceptat modernizarea şi democratizarea Guatemalei, încercate de Arévalo şi Arbenz. O astfel de democratizare şi de >)

modernizare spunea Fidel Castro că şi-o dorea pentru societatea cubaneză atunci când a luat cu asalt garnizoana militară Moncada, din Santiago de Cuba, în 26 iulie 1953. În acea epocă, Fidel era departe de excesele colectivizării şi dictaturii, care ulterior aveau să blocheze Cuba într-o dictatură anacronică, blindată împotriva oricărui semn de libertate. Dovada clară este discursul său *Istoria o să-mi dea dreptate*, citit în faţa tribunalului care l-a judecat pentru asaltul nereuşit asupra garnizoanei. Dar efectele victoriei lui Castillo Armas au fost la fel de grave pentru America Latină şi, în special, pentru Guatemala, acolo unde, zeci de ani, au proliferat armatele de gherilă, terorismul şi dictaturile militare, bazate pe crimă, tortură şi jefuirea vistieriei statului, ceea ce a făcut ca democraţia să fie întârziată cu încă o jumătate de secol. Trăgând linie, intervenţia nord-americană în Guatemala a blocat pentru zeci de ani apariţia democraţiei pe continent şi a făcut mii de victime, contribuind în toată America Latină la mitul

revoluţiei armate şi al socialismului. Tinerii din cel puţin trei generaţii au ucis şi au fost ucişi pentru un vis încă şi mai imposibil, mai radical şi mai tragic decât cel al lui Jacobo Arbenz.

Mulţumiri

Doamnei Maria Eugenia Gordillo, de la Hemeroteca Naţională a Guatemalei, care mi-a pus la dispoziţie ziarele şi revistele din epoca în care se desfăşoară acest roman.

Universităţii Francisco Marroquin, din Guatemala şi, în mod cu totul special, prorectorului de atunci, Javier Fernández-Lasquetty, pentru imensul ajutor pe care mi l-a acordat, permiţându-mi să lucrez în biblioteca lui extraordinară.

Prietenului meu, Percy Stormont, cel care-şi cunoaşte atât de bine ţara, pentru călătoria pe care am făcut-o de-a lungul frontierei dintre Honduras şi Guatemala, vizitând locurile unde au avut loc acţiunile militare ale insurecţiei conduse de Castillo Armas, şi pentru că mi-a dezvăluit secretele oraşului-capitală Guatemala.

Lui Francisco Pérez de Anton, Maite Rico, Bertrand de la Grange, Jorge Manzanilla, Carlos Granés, Gloria Gutiérrez, Pilar Reyes şi Álvaro Vargas Llosa, pentru că m-au ajutat atât de mult. Şi mulţumiri deosebite celor cărora le este dedicat acest roman: Tony Raful, Soledad Álvarez şi Bernardo Vega.

La preţul de vânzare se adaugă 2%, reprezentând valoarea timbrului literar.